JEAN DES CARS

SAGA DINASTIEI DE WINDSOR

De la Imperiul Britanic la Commonwealth

ISTORIE

TREI

După o serie de dinastii –
normandă, Plantagenet,
de Lancaster, de York, Tudor
și Stuart –, în 1714, odată
cu regele George I, accede
la tronul britanic Casa de
Hanovra. Apoi, în 1840,
căsătoria tinerei Victoria cu
prințul Albert de Saxa-Coburg
și Gotha reînnoiește înrudirea
germanică a monarhiei engleze.
Dar patronimul este greu de
purtat în plin Prim Război
Mondial, astfel că George
al V-lea are inițiativa de a-l
schimba în Windsor. Numele
Casei de Windsor va cunoaște
suișuri și coborâșuri, va ține
prima pagină a ziarelor și va
captiva opinia publică prin
dramele intime, accidentele
tragice, dar și prin episoade
romantice și – mai ales – prin
capacitatea monarhiei de
a se adapta la vremuri noi.

De la regina Victoria la
nașterea lui baby George,
Jean des Cars relatează,
în inconfundabilul său stil
spumos și vivace, parcursul
unei monarhii fascinante.

ISTORIE

Colecție coordonată de

Livia Szász

Jean des Cars

Saga dinastiei de Windsor

De la Imperiul Britanic la Commonwealth

Traducere din franceză de
Monica Grădinaru

Trei

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactor:
Florin-Răzvan Mihai

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Ofelia Coșman

Corectură:
Mădălina Geambașu
Maria Mușuroiu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DES CARS, JEAN
Saga dinastiei de Windsor / Jean des Cars; trad. din franceză de Monica Grădinaru. - București : Editura Trei, 2018
ISBN 978-606-40-0322-5

I. Grădinaru, Monica (trad.)

94

Titlul original: *La Saga des Windsor: De l'Empire britannique au Commonwealth*
Autor: Jean Des Cars

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

Pentru Victoria, regina mea

Cuprins

Mulțumiri

Pe parcursul cercetărilor și al călătoriilor mele pentru pregătirea acestei cărți, am beneficiat de ajutor din partea multor persoane. Țin să-mi exprim recunoștința mai ales față de Janet Sayers, călăuza noastră de-a lungul diverselor vizite la castelul Windsor, care a răspuns numeroaselor mele întrebări cu o rafinată pertinență. Prețioase au fost, de asemenea, informațiile pe care mi le-au oferit Alain Decaux, de la Academia franceză, François Kersaudy, Ursula Painvin, Rudolf von Ribbentrop și Pierre Joannon.

De asemenea, doresc să-mi arăt recunoștința față de angajații Editurii Perrin, căci, din cauza unei dureroase încercări de ordin personal, redactarea acestui volum a fost mai îndelungată decât se prevăzuse inițial. Mulțumesc următorilor: Benoît Yvert, director general, Laurent Theis, director editorial, Céline Delautre, corector-șef, Yann Rigo, corector-asistent, Marguerite de Marcillac, responsabilă de ilustrarea cărții, Marie de Lattre, de la departamentul artistic, Jean d'Hendecourt și Lysiane Bouchet, de la departamentul producție. Toți au avut încredere în mine și și-au unit eforturile. Mulțumirile mele se adresează în egală măsură echipei de la Nord Compo, echipei de fotografi, gravorului RVB și angajaților tipografiei Firmin-Didot. Mulțumiri agenției Voyages à la Une (Denis Plé, Céline Plé-Mosconi și Cecilia Hoffmann).

În sfârșit, Monique, soția mea, m-a inspirat, cu tandrețe, prin excelentele sale sfaturi și remarci, pe cât de atente, pe atât de întemeiate. Ea m-a susținut continuu și m-a ajutat într-o veritabilă cursă împotriva timpului.

Cuvânt-înainte

În 29 aprilie 2011, mulțumită celor o sută de camere de luat vederi și celor cinci sute de tehnicieni de la BBC, două miliarde de telespectatori din 180 de țări au urmărit căsătoria prințului William de Wales, nepotul reginei Elisabeta a II-a, cu domnișoara Kate Middleton. Un public de patru ori mai numeros decât cel care a asistat la căsătoria lui Charles și a Dianei în 1981. Președintele Obama, aflat în vizită oficială la Londra la puțin timp după aceea, a declarat că „ceremonia a fascinat America"

Ar fi fost greu să ignori un asemenea eveniment. Din momentul în care s-a anunțat nunta, mass-media i-a urmărit pe viitorii miri pas cu pas, iar internauții s-au distrat cu parodiile savuroase ce nu au întârziat să apară. Niciuna dintre aceste farse — unele îndrăznețe — nu a fost cenzurată, dovadă că monarhia și democrația nu sunt incompatibile. Republicanii, puțin numeroși, promiteau să protesteze, iar casele de pariuri, după o tradiție britanică încă în viață, anunțau cotele... inclusiv pentru a pronostica cine îi va succeda la tron Elisabetei a II-a: fiul ei Charles sau nepotul ei William, atât de popularul mire? Se zvonea că 76% dintre britanici credeau că William ar fi un rege mai bun decât tatăl lui. Necruțătoare față de Charles și flatându-l pe William, sondajele nu mergeau până la a proiecta eventualitatea unei abdicări a moștenitorului în favoarea fiului său, căci aceasta ar fi declanșat o criză constituțională comparabilă celei din 1936, atunci când Eduard al VIII-lea renunțase la domnie pentru a se căsători cu o americancă de două ori divorțată, ai cărei soți — circumstanță agravantă — erau încă în viață.

Întrebarea se punea totuși, de vreme ce regina, care îi succedase tatălui ei George al VI-lea în 1952, domnea de 59 de ani. Și de aici și întrebarea

subsidiară: avea oare Elisabeta a II-a să bată recordul reginei Victoria? Aceasta, ajunsă pe tron în 1837 și decedată în 1901, în plus împărăteasă a Indiilor, a domnit 64 de ani; o durată comparabilă celei domniei împăratului Franz Joseph, monarh de Habsburg timp de 78 de ani; fără a-l uita pe Ludovic al XIV-lea al Franței, campion al tuturor categoriilor în Occident, cu o domnie de 72 de ani!

În acea zi de 29 aprilie 2011, Elisabeta a II-a, în ținută de gală, cu pălărie și mănuși de culoare galben pai, afișa, la vârsta de 85 de ani, un zâmbet de bucurie. Era vizibil satisfăcută și o arăta, ceea ce se întâmplă rareori. Majestatea Sa, mobilă și prietenoasă, după cum afirmă și imnul *God Save the Queen*, se bucura de prestigiul regăsit. Acesta avusese de suferit după moartea, intens mediatizată, a fostei sale nurori, legendara și deranjanta Diana. Fusese nevoie de timp, după acel 31 august 1997, pentru a recuceri respectul poporului, nemulțumit și profund contrariat de aparenta indiferență a suveranei. Regina nu înțelesese că acel sfârșit brutal — misterios pentru mulți — o transformase pe Diana într-un simbol universal. Prințesa era „sacrificată“, poporul „bulversat“ și suverana „distantă în fața teribilei dureri“. Se trăsese concluzia că regina, obligată să nu își manifeste vreodată nici sentimentele și nici emoțiile în public, nu avea inimă și nu cunoștea compasiunea. Acești Windsori păreau invulnerabili la emoție.

Mai târziu, impresionantul film al lui Stephen Frears, *The Queen*, a arătat cum imensul omagiu popular a obligat-o pe regină să iasă din izolarea ei afectivă, la sfaturile insistente ale prim-ministrului ei Tony Blair. Emoției populare i se opunea răceala regală. Prestigiul Elisabetei a II-a fusese pătat. Se putea chiar crede că monarhia era amenințată... din cauza unei imense neînțelegeri. Apoi prințul Charles, care își refăcuse viața, s-a comportat ca un tată atent, ocupându-se bine de cei doi fii orfani de mamă; el s-a ridicat în ochii oamenilor, ceea ce a contribuit la îmbunătățirea imaginii familiei Windsor.

De ce această căsătorie din 29 aprilie 2011 (numită, exagerat, în Franța, „căsătoria secolului“) a suscitat atâta interes, atâtea pasiuni și discuții, și a provocat tot felul de reacții, începând cu un spectaculos atașament popular față de familia regală și deci față de monarhia pe care o incarnează? De ce această nuntă a unui cuplu modern — viitorii soți, a căror poveste de dragoste fusese dezvăluită de către revista *The Sun* în 2004, se cunoșteau bine, trăiseră deja despărțiri și crize în analele unui regat el însuși confruntat cu diverse turbulențe economice — a făcut publicul să viseze atât de mult,

prins între o idilă romantică și un spectacol magnific orchestrat? Pentru că această căsătorie a reprezentat o șansă pe măsură pentru regalitate: să ofere una dintre acele reprezentații pe care ea singură le poate propune. Fără îndoială și datorită faptului că de această dată, contrar uniunii aranjate dintre Charles și Diana, publicul a simțit că era vorba despre o căsătorie din dragoste, ce reda Coroanei o imagine de basm. Această căsătorie leagă Casa de Windsor și familia Middleton, primii „plebei“ care cunosc o asemenea onoare în 350 de ani. Dar în prezent, atunci când se căsătoresc, capetele încoronate o fac adesea din dragoste și nu din interes dinastic, diplomatic sau politic, cum a fost cazul până la începutul secolului XX. Dacă dragostea este în joc, opinia publică este însă mai exigentă și orice despărțire este mai dramatică decât înainte de 1914. În anii 1990, deznodământul căsătoriilor celor trei copii ai Elisabetei a II-a a provocat serioase daune notorietății Casei de Windsor, comparabile (în intensitate, dar nu prin consecințe) cu tulburările pe care Eduard al VIII-lea le-a provocat când a abdicat în 1936 pentru a se căsători cu Wallis, fostă Simpson. După numai nouă luni de domnie, fiul cel mare al regelui George al V-lea a renunțat la toate drepturile sale. I s-a găsit un nume care părea o sinteză britanică: ducele de Windsor. A fost primul care a purtat acest titlu și va rămâne fără îndoială singurul, într-atât a fost înconjurat de romanesc, cu siguranță, dar și de scandaluri, de situații compromițătoare, chiar de trădări înainte și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Enigmatica ducesă de Windsor nu a avut niciodată dreptul la titlul de „Alteță Regală“, o umilire pe care ea a acceptat-o cu greu.

Esența regalității este durata sa. Dar longevitatea, dacă este respectabilă și impresionantă, este o capcană. „Pentru că totul se schimbă, trebuie ca nimic să nu se schimbe“, scria prințul de Lampedusa, autorul romanului *Ghepardul*. În primăvara lui 2011, familia de Windsor trebuia să schimbe fără a zdruncina nimic; mai ales nu trebuia ca ei să rateze această întâlnire dintre seculara lor rațiune de a fi și mândria națională. Era cu atât mai esențial cu cât, în mod paradoxal, importanța acordată căsătoriilor regale (după cum acoperirea mediatică obligă) a crescut paralel cu declinul puterii reale a monarhiei. Puterea efectivă a fost concurată, dacă nu chiar înlocuită, de cea a imaginii, cu o influență imediată și foarte greu de stăpânit. Ea ne face să visăm, dar se poate transforma în coșmar.

În ajunul căsătoriei lui William și Kate, toate sondajele confirmau atașamentul britanicilor (mai mult de 76%) față de Coroană, căci ea

contribuie la unitatea țării și proiectează o bună imagine a ei, mai ales în străinătate. Chiar și *The Guardian*, important cotidian de centru-stânga fondat în 1821, constatând că monarhia rămânea de neatins în inimile oamenilor, rezuma sentimentul prin formula: „Marea Britanie nu are chef să declanșeze o revoluție". Singura revoluție reușită s-a petrecut cu trei secole și jumătate în urmă: a fost tentativa republicană a lui Oliver Cromwell pe fondul unui război civil ce s-a soldat cu execuția regelui Carol I în 30 ianuarie 1649. De atunci, dincolo de Canalul Mânecii, a fost îndeajuns că dinastiile s-au schimbat.

În acea primăvară a lui 2011, familia regală, adesea supranumită „Firma" din gelozie sau în derâdere, nu mai avea prin urmare dreptul la greșeală. Nu era vorba despre o încoronare, despre o celebrare de stat, așadar, ci despre o ceremonie dacă se poate spune „familială", dar la scară planetară, sub protecția vigilentă a cinci mii de polițiști și soldați și sub lupa indiscretă a mii de jurnaliști. Se aștepta deci mult de la acest eveniment. Cârcotașii, mereu aceiași, ai căror trimiși speciali și corespondenți pândeau cu o ură jovială rateurile și catastrofele, denunțau, cu sarcasm, o punere în scenă șocantă, în vreme ce fervoarea națională, la toate nivelurile, era entuziastă și se încăpățâna să rămână așa. Ba mai mult: era satisfăcută.

A fost maiestuos, impunător, cu o doză justă de omenesc și de umor britanic, astfel încât zeci de milioane de zâmbete să acompanieze cele cinci ore de festivități publice. Unii au văzut în numele de fată al lui Kate (căreia i-ar plăcea să ne amintim că adevăratul ei prenume este Catherine) un semn de echilibru. Născută Middleton, ea este tânăra „căii de mijloc", nici prea frumoasă, nici prea exuberantă, nici prea strălucitoare, dar simpatică, sănătoasă, directă. Cu talentul de a face ce trebuie acolo unde trebuie și la momentul oportun.

Ceremonia de căsătorie a prințului William cu drăgălașa Catherine nu a cunoscut nici cel mai mic incident. A fost fără cusur. Nici măcar cea mai infimă întârziere în orarul precis fixat de protocol (la căsătoria ei cu Philip, în 1947, Elisabeta, pe atunci prințesă moștenitoare, avusese un minut de întârziere). La sosirea prim-ministrului David Cameron și a soției lui în fața abației Westminster, șeful guvernului a avut dreptul la aplauze. Ele au surprins cu atât mai mult cu cât locatarul din Downing Street 10* anunțase restricții bugetare foarte severe și o cură de austeritate greu de suportat. Dar în acea zi de 29 aprilie criza nu fusese invitată la

* Downing Street 10, unde se află reședința prim-ministrului britanic. (*N. red.*)

nuntă! Era o sărbătoare pe care nicio zână rea nu ar fi putut-o strica. Alte vești supărătoare, scandaluri politico-mediatice urmau să fie dezvăluite puțin mai târziu.

Și nicio nuntă regală fără caleașcă: la ieșirea din Westminster, era deschisă, căci cerul se arătase îngăduitor. În acea zi de 29 aprilie, monarhia a împăcat în mod inspirat tradiția cu inovația: dinaintea miilor de persoane adunate în fața Palatului Buckingham, sosind în balconul împodobit în roșu și auriu, mireasa, radioasă, a murmurat „uau!“ — doar dacă n-a fost un mai protocolar „O, Doamne!“ —, ceea ce nu fusese stabilit, dar cu siguranță era copleșită de valul de entuziasm cu care au fost întâmpinați. Soții s-au sărutat de două ori, cel de-al doilea sărut, plin de dragoste, fiind înregistrat cu precizie la 13:27, ora locală. Să fi spus William „*Kiss me, Kate*“, titlul unui faimos cântec dintr-o comedie muzicală? Acest sărut a declanșat un val de exclamații și urale, devenind una dintre imaginile pe care istoria le va reține. A fost pe prima pagină a ziarelor. Mai mult de șase sute de mii de persoane veniseră, unele de departe, ca să trăiască acea clipă pe loc. Apoi, pentru a inova, cuplul a plecat într-un superb Aston Martin decapotabil aparținând prințului Charles (nu chiar cel al lui James Bond, dar pe aproape!), având scris pe plăcuța de înmatriculare din spate „*Just wed*“ și fără vacarmul obișnuit al cratițelor agățate de bara de protecție, ci cu numeroase baloane roz, unele în formă de inimă. Tuturor le-a plăcut mult, s-au recunoscut, s-au regăsit în propriile lor amintiri, visuri, nostalgii. Un antract între grijile de zi cu zi. Totul a fost impecabil, simpatic, fără greș, cu ținută dar fără rigiditate, ceea ce nu era garantat de dinainte. Un cocteil inteligent, așa cum cei de dincolo de Canalul Mânecii știu să prepare. Iar comentariile ce avansau ideea că două treimi dintre britanici erau indiferenți față de această ceremonie au fost contrazise. William și Catherine, de acum numiți ducele și ducesa de Cambridge, un titlu ce datează din secolul al XVII-lea, au trecut cu brio primul lor examen în public. Și ce public! Fără îndoială faptul că simpla și grațioasa, eleganta și joviala Catherine nu provine din aristocrație contează mult în această reușită. Partea cea mai dificilă, desigur, urmează. Cel mai greu va fi să aibă o existență cât mai simplă cu putință.

În mod evident, amintirea Dianei nu a fost absentă, de vreme ce ea fusese soția prințului Charles și deci mama ginerelui. Amintirea ei a revenit în comentarii. Nefericirile „prințesei inimilor“, cum o numise Tony Blair, prim-ministru în momentul dramei, al sfârșitului ei tragic, durerea copiilor ei foarte tineri nu puteau fi uitate. Rochia lui Catherine, rafinată,

sobră, croită pe corp, a fost comparată cu cea a defunctei Diana. Trena rochiei lui Catherine a fost mai scurtă (2,70 metri) decât cea a Dianei, interminabilă; ea o amintea puțin pe cea a lui Grace Kelly când devenea prințesă de Monaco în 1956. Dantela a fost brodată la Caudry, în nordul Franței, semnalând parcă un secol de „antantă cordială"*. Începând cu a doua zi, comenzile de dantelă de lux au început să curgă la dantelăriile din Caudry și, grație Internetului, în câteva ore, copii ale rochiei ce fusese un secret de stat au devenit disponibile la prețul de 2700 de euro. Un chilipir, în comparație cu cei 45000 de euro ai originalului! Dar fără îndoială nu va exista o copie a diademei purtate de Kate. Împrumutată de regină, ea a fost creată în 1936 de Cartier. George al VI-lea i-o oferise soției sale Elizabeth, viitoare regină-mamă, și această bijuterie i-a fost transmisă fiicei lor la împlinirea vârstei de 18 ani. Faptul că a purtat-o Kate a fost dovada că regina aproba această uniune.

În ceea ce privește spectacolul popular și mediatic, o astfel de căsătorie nu este o reușită decât dacă oferă câteva surprize bine pregătite și, desigur, de bun gust. Apariția lui Pippa, splendida soră mai mică și domnișoară de onoare a miresei, a fost un șoc. Frumusețea ei i-a făcut serios concurență lui Catherine. Face parte din tradiție și ca un soldat, epuizat, să leșine, chiar dacă această slăbiciune nu are nimic glorios. Dar ca un fotbalist să îndrăznească să poarte o decorație pe o redingotă, și în plus pe reverul drept (!), este de neiertat. Nu era nimeni din protocol care să împiedice acest gen de gafă? Pentru a-l scuza, se va spune că David Beckham este un sportiv, puțin obișnuit cu obiceiurile de la Curte. Dar chiar și așa, merită un cartonaș roșu.

O doză mică de originalitate era necesară. Ea a fost asigurată de Sir Elton John, venit cu soțul său. Ne-am întrebat atunci de ce steaua muzicii nu s-a îmbrăcat într-o rochie. Dar nu are importanță: era atât de britanic! Premiul prostului gust a revenit, fără ezitare, pălăriilor celor două fiice ale prințului Andrew. Pălăria, suprarealistă, purtată de Beatrice de York, semăna cu un amestec de trofeu de vânătoare și o instalație de protecție pentru hornuri! Din fericire, a fost scoasă la licitație pe site-ul www.e-bay.com și suma — 93579 de euro — a fost vărsată, potrivit ziarului *The Daily Telegraph*, unei asociații caritabile... Veritabilul șoc al programului va rămâne transformarea, fără precedent, a unei părți a Palatului Buckingham într-o discotecă pentru trei sute de invitați, cu o sferă comandată de Pippa

* „L'Entente cordiale" în franceză, denumind blocul politico-militar creat la începutul secolului XX. (*N.t.*)

și un DJ angajat de Harry, fratele lui William. S-a dansat până în zori. Au fost necesari litri și litri de cafea tare pentru a-i repune pe picioare pe supraviețuitorii petrecerii la ora micului dejun.

Că vrem sau nu, vechea monarhie, ce a văzut atâtea, a întinerit. Ea s-a regenerat, s-a umanizat. Inevitabil, a fost criticat costul festivităților, dar impresia ar fi fost dezastruoasă dacă s-ar fi făcut rabat la calitate, iar familia lui Kate a reglat cu eleganță notele de la hotel și de la restaurant. Uniformele, domnii șic, după moda de pe Saville Row, strada marilor croitori londonezi, incredibilele pălării cum numai Curtea de la Saint James (numele ei oficial*) incită femeile să poarte, tot acest fast nu era oare deplasat? Cu siguranță nu. Trebuie știut că, deși lista civilă** a Coroanei pare destul de costisitoare, monarhia aduce mult economiei Marii Britanii: mai mult de 500 de milioane de euro pe an. Turiștii (aproximativ 30 de milioane anual) sunt atrași de spectacolul oferit de tradiția monarhică, mai ales al celebrei schimbări de gardă de la Palatul Buckingham și al defilărilor ecvestre. Să precizăm în plus că, în ciuda unei idei preconcepute, acești soldați purtând tunica roșie și căciula din blană de urs, precum membrii Regimentului Royal Scots, nu sunt figuranți de operetă, ci veritabili combatanți ai căror regimente au, pe rând, onoarea de a asigura serviciul de ordine al suveranului, atunci când nu sunt angajați în războaie îndepărtate, cum ar fi în Afganistan.

Să îndrăznim s-o spunem: alegerea președintelui republicii franceze costă scump de asemenea, dar ea aduce mai puțin bani, din punct de vedere strict economic. Generalul de Gaulle, cel care urma să confere funcției prezidențiale o prestanță demnă de o regalitate, se amuza în fața unui paradox: francezii și-au ghilotinat regele, dar iubesc într-atât prinții că merg să-i vadă în străinătate și vor să îi primească în mod demn. Un deputat laburist, Tristram Hunt, de asemenea istoric, a declarat pentru *Le Figaro*: „Lumea a putut admira o Mare Britanie mândră de instituțiile sale și de trecutul său. Nimeni nu stăpânește splendoarea și tradițiile unei astfel de căsătorii la fel de bine ca britanicii.“ Putem doar observa că ziua liberă oferită supușilor Majestății Sale (închiderea uzinelor, a birourilor și magazinelor) a slăbit creșterea economică a celui de-al doilea trimestru,

* The Court of Saint James's în engleză — deoarece până azi monarhia britanică are sediul oficial în palatul Saint James (St James's Palace). (*N. red.*)

** Lista civilă reprezenta, în Marea Britanie și în fostele sale colonii, lista persoanelor care primeau o alocație de la guvern și indica odinioară cheltuielile menite să îl susțină pe monarh. A fost abrogată în 2011. (*N.t.*)

dar ar fi nedrept și prostesc să facem tânărul cuplu răspunzător. Petrecerea a fost perfectă și nimic altceva nu trebuie reținut.

Acoperirea mediatică atât de vastă, deși prințul William nu este decât al doilea pe lista succesiunii la tron și deci moștenitorul moștenitorului, se datorează calității reginei Elisabeta a II-a de șef de stat al unui număr de șaisprezece dintre cele 52 de țări ale Commonwealth-ului, unele imense, precum Canada și Australia, altele mai mici, ca Noua Zeelandă, Lesotho, Brunei sau Bermude, unde guvernatorii generali și guvernatorii o reprezintă pe Majestatea Sa*. Chiar dacă Imperiul Britanic a făcut loc Commonwealth-ului britanic al Națiunilor, chiar dacă epoca dominioanelor autonome, dar care rămăseseră apropiate Marii Britanii pe parcursul celor două războaie mondiale, s-a încheiat după 1945, încă există colonii, printre care Gibraltarul rămâne o mândră emblemă. Din 1704! Departe de Londra, influența britanică și-a pus amprenta inimitabilă, mai mult sau mai puțin vizibil, fie și numai prin limbă și prin volanul pe dreapta. Și dacă niciuna dintre aceste țări nu consideră necesar, până astăzi, să trimită această influență la muzeul istoriei, este pentru că monarhia aduce din punct de vedere moral mult poporului. De la deces la căsătorie, de la încoronare la întronare, monarhii dețin un prestigiu magic care valorează cât toate puterile politice: ei garantează unitatea poporului lor. Este vorba despre forța simbolurilor. În schimb, membrii familiei regale — „*the royals*“ cum sunt desemnați în Albion — trebuie să fie exemplari, ireproșabili, trebuie să nu șocheze și să nu dezamăgească, fiind altminteri pedepsiți la stâlpul mediatic al infamiei; se știe cu ce vigoare redutabilele tabloide de mare tiraj își vând informațiile și opiniile pe pagina întâi. Ele au o capacitate de a rezuma ce spune multe. Această presă care își asumă riscuri este nemiloasă, adesea pe propria cheltuială, iar metodele ei nu sunt întotdeauna recomandabile. Am văzut de curând adevărata față a ziarelor grupului Murdoch.

Cu ocazia căsătoriei lui William și Kate, dintre toți comentatorii francofoni de pe canalele de televiziune franceze, cel mai inspirat, mai amuzant și mai insolent a fost Karl Lagerfeld. Cu impertinență și precizie, dar și din grijă pentru adevărul istoric, el a amintit, cu accentul său german ce

---

* Nu trebuie să confundăm Commonwealth-ul Angliei („binele comun public“), instaurat de republica lui Cromwell din 1649 până în 1660, cu actualul Commonwealth al Națiunilor care a succedat, în 1931, Imperiului Britanic. El subliniază voința unei confederații de state suverane ce se pun sub tutela monarhului englez. Astăzi, Commonwealth regrupează atât câteva colonii ale Coroanei, cât și state independente, cu regim monarhic sau republican.

face bucuria imitatorilor, că familia Windsor, această familie ce încarnează Marea Britanie în bucuriile, dar și în nefericirile sale, nu este de origine engleză, nici galeză, nici scoțiană, nici chiar irlandeză, ci... germană. Și nu este ceva nou! Într-adevăr, după dinastiile normandă, Plantagenet, de Lancaster, de York, Tudor și Stuart, în 1714, odată cu regele George I, accede la tron Casa de Hanovra. Apoi, în 1840, căsătoria tinerei Victoria cu prințul Albert de Saxa-Coburg și Gotha a reînnoit înrudirea germanică a monarhiei engleze.

Saxa-Coburg și Gotha este un patronim greu de purtat și de impus când izbucnește Primul Război Mondial și când Marea Britanie se bate împotriva imperiului Kaizerului. În plus, războiul este și un conflict familial, Wilhelm al II-lea fiind, prin mama sa, nepotul legendarei regine Victoria. Trebuia făcut ceva pentru a sufoca bănuielile de simpatii germane și pentru a înlătura orice ambiguitate. Să își schimbe numele fără să își schimbe familia este artificiul găsit de regele George al V-lea. Un nume se impunea, unul singur: Windsor, cel al extraordinarului castel din sudul Londrei, pe malul drept al Tamisei, nici prea aproape, nici prea departe. De ce Windsor? Pentru că de zece secole el este sinonim cu Anglia, într-o istorie deosebit de complexă. Windsor este cea mai vastă fortăreață din lume încă locuită și singura din insulele britanice care a fost mereu locuită. Cu cele opt sute de încăperi ale sale, dintre care două sute optzeci și cinci de camere, plus o sută cincizeci și unu de scări și coridoare, fără a mai vorbi despre comorile sale, Windsor înglobează, sintetizează, reconstituie și pune în scenă toată istoria Angliei începând cu William Cuceritorul. La sfârșitul secolului al XVI-lea, teatrul lui Shakespeare s-a servit de el ca de o scenă prestigioasă, de vreme ce în jurul anului 1599, numele de Windsor a cunoscut o celebritate neașteptată datorită comediei *Nevestele vesele din Windsor*. Eroul, Sir John Falstaff, pe care îl întâlnim și în alte opere și tragedii shakespeariene, este un personaj buf implicat în relații cu două burgheze de care este îndrăgostit. Păcălit de cele două femei, el este de asemenea hăituit în pădurea de la Windsor de către populația care le susține pe cumetre, totul într-o ambianță feerică și comică deopotrivă.

În seara acelei zile de 29 aprilie 2011, de vreme ce cumetrele nu mai aveau nimic de spus, regina a plecat să se odihnească la Windsor, reședința ei favorită. Este perioada unuia dintre sejururile sale preferate, împreună cu cel din luna iunie a curselor de la Ascot, hipodromul eleganței, care se

află în apropiere. Atunci când regina se află la Windsor cu titlu oficial sau privat, pavilionul ei flutură pe turnul rotund, un vechi donjon masiv, în locul drapelului britanic. Acolo, Elisabeta a II-a regăsește liniștea pe care secole de istorie o impun. Ea este al 41-lea monarh britanic, dintre care 39 au locuit cu regularitate în castel. Windsor este locul unde bate inima monarhiei engleze.

1

1917: George al V-lea, regele Angliei, nu mai este de origine germană!

Londra, marți, 17 iulie 1917. Secretariatul regelui George al V-lea. Primul Război Mondial a început cu aproximativ trei ani în urmă; ne aflăm în cea de-a 348-a zi de lupte, suferințe, eforturi, victorii scump plătite și înfrângeri tragice. Bătălia de la Verdun — care a durat din 21 februarie până în 15 decembrie 1916, adică 300 de zile de lupte fără armistițiu — a costat deja viețile a 300 000 de oameni, francezi și germani deopotrivă. Diferite evenimente, legate de conflict, au agravat situația Aliaților înainte de a le schimba destinele într-un mod pozitiv. În Franța, mișcările pacifiste, revoltele și grevele muncitorilor uzinelor de armament, mai ales în lunile ianuarie și mai, au afectat moralul trupelor și au compromis strategia operațiunilor militare. Liderii răzvrătiților sunt executați de regimentele de infanterie. În Irlanda, revolta populară din 24 aprilie, ziua Paștelui, condusă de naționaliști împotriva Marii Britanii, a fost înăbușită în sânge. Guvernul de la Londra i-a acuzat pe germani că erau în spatele insurecției. De fapt, aceste mișcări sunt ecoul revoluției rusești care a izbucnit la începutul lui martie* și a provocat abdicarea țarului Nicolae al II-lea, a cărui soție este una dintre nepoatele reginei Victoria și al cărui imperiu, încă din vara lui 1914, precum fusese convenit, participa la război alături de francezi și britanici. O lună mai târziu, la începutul lui aprilie, Statele Unite ale Americii declară război Germaniei,

---

* Stil vechi: 23 februarie–3 martie 1917; stil nou: 8–16 martie 1917. (*N. red.*)

iar primele trupe americane sosesc în Europa în iunie. Soldații ajunși pe bătrânul continent strigă cu entuziasm: „La Fayette, iată-ne!“ Nu mai este un război european, ci unul mondial.

Încă de la începutul ostilităților, opinia publică britanică începuse să respingă tot ceea ce aparținea civilizației și culturii inamicului, inclusiv câinii din rasa ciobănesc german. La fel ca în timpul ocupației provinciilor Alsacia și Lorena de către imperiul lui Wilhelm al II-lea, să mănânci o *choucroute** putea fi considerat un act de sabotaj... Chiar și cuvântul *Sauerkraut*** fusese înlocuit cu o expresie surprinzătoare, *liberty cabbage* („varza libertății“): un destin neașteptat pentru această legumă! Dintr-odată, un apropiat al familiei regale, primul lord al Amiralității, amiralul Battenberg — tatăl viitorului ultim vicerege al Indiilor, lordul Louis Mountbatten — devenise victima acestui boicot. Numele comandantului suprem al Marinei Regale avea o consonanță prea germanică. De asemenea, în tot Imperiul părea de neconceput ca suveranul cu reședință la Palatul Buckingham să fie de origine germană. Mai mult, era culmea ca războiul să opună direct doi nepoți ai legendarei regine Victoria: într-adevăr, Wilhelm al II-lea și George al V-lea erau veri... primari!

În vara lui 1914, decenii de resentimente și de neîncrederi, înfășurate în alianțe de circumstanță, inclusiv căsătorii fuseseră pulverizate de interesele superioare de stat, ca să nu mai menționăm rolul „negustorilor de tunuri“. Această stranie situație nu era decât prelungirea tensionată a unei încurcături dinastice care începuse cu exact două secole în urmă.

Din 1714, suveranii Angliei sunt... germani

În lunga sa istorie, începând cu William Cuceritorul, câștigătorul Bătăliei de la Hastings, din 1066, Coroana britanică a cunoscut diverse dinastii. Regilor normanzi le-au succedat casele Plantagenet, Lancaster, York, Tudor și Stuart. În 1714, un principe elector*** de Hanovra, în vârstă de 54 de ani, a urcat pe tronul Angliei sub numele de George I. Reprezentant al ramurii protestante celei mai apropiate de dinastia precedentă, el era strănepotul lui Iacob I, singurul catolic din Casa Stuart. Fără să cunoască

* Varză acră gătită după o rețetă din Alsacia. (*N. red.*)

** „Varză acră“, în original, în limba germană. (*N. red.*)

*** Membru al colegiului care îl alegea pe împăratul Romano-German. (*N. red.*)

limba engleză, noul rege era mai interesat de țara sa de origine decât de Anglia, unde locuia foarte rar. Din perioada domniei lui datează tradiția Cabinetului de a depinde esențial de Parlament, în loc să fie supus voinței monarhului. Dezvoltarea parlamentarismului dincolo de Canalul Mânecii începe din acea epocă. Patru suverani mai târziu, la vârsta de 18 ani, în 1837, Victoria îi urmează la tron unchiului ei George al IV-lea, un dandy vicios, complet discreditat de viața scandaloasă pe care o ducea. Printre realizările demne de consemnat ale domniei prestigioase și excepțional de lungi a reginei Victoria sunt stabilizarea monarhiei și alegerea castelului Windsor ca loc de refugiu — chiar dacă reședința oficială a suveranului britanic, încă de la încoronarea reginei în 1837, era Palatul Buckingham*. La Windsor, ea trăiește și primește oaspeți, conferindu-i fortăreței refăcute o celebritate definitivă. De acest castel, unic din toate punctele de vedere, se leagă atât fericirea, cât și autoritatea ei. În momentul întronării ei, Victoria este considerată capricioasă și puțin nebună, ceea ce dăunează prestigiului monarhiei, fragile și contestate. Oare nu este ea nepoata „regelui nebun", George al III-lea, un alt suveran din Casa de Hanovra, care își pierduse și mințile, și coloniile americane în timpul războiului acestora pentru independență, susținut de Ludovic al XVI-lea?

Această regină scundă, măsurând doar un metru cincizeci, este plină de energie și foarte inteligentă. Trebuie să ajungă repede să fie iubită și respectată de supușii ei. Victoria se impune prin autoritate, prin activitatea și prin calitățile ei. La 11 ani, scrisese: „Voi fi înțeleaptă." Presimțea că urma la tron, de vreme ce, la încoronarea unchiului ei George al IV-lea, Victoria de Hanovra devenea moștenitoare prezumtivă. Încoronată la abația Westminster, în 28 iunie 1838, tânăra regină își arogă trei drepturi esențiale, pe care niciun guvern, fie el conservator sau liberal, nu va putea să i le retragă: „dreptul de a fi consultată, dreptul de a încuraja, dreptul de a avertiza". Fără să fie ea însăși atotputernică, ea va încarna puterea.

După regretabilele rătăciri ale predecesorilor săi, Victoria oferă o nouă înfățișare Coroanei și îi aplică un adjectiv: există o eră victoriană, după cum existase o epocă elisabetană. Monarhia victoriană ne pare acum mecanică și, câteodată, impersonală, deoarece trebuia să fie înălțată pentru a se proteja și întări, într-un cuvânt, pentru a se impune.

* Totuși, până astăzi, curtea Angliei poartă încă numele oficial de „Curtea de la Saint-James", referindu-se la Palatul Saint-James, o rezidență a Tudorilor dorită de Henric al VIII-lea și refăcută mai târziu. Chiar dacă palatul nu mai adăpostește decât serviciile lordului șambelan, ambasadorii sunt în continuare acreditați pe lângă Curtea de la Saint-James.

Regina Victoria lansează o modă: se mărită în alb!

Tânăra Victoria duce o adevărată bătălie pentru a-și elibera regatul de orice influență continentală. Din acest motiv, își alungă de la Curte propria mamă, încă impregnată de originile sale germane. Pândită de nenumărați pretendenți, cea supranumită „trandafirul Angliei" nu se poate căsători decât cu un protestant. Din culise acționează Leopold I, primul rege al belgienilor. Și el provine din bogatul rezervor al familiei de Saxa-Coburg și Gotha, care a legat deja mai multe alianțe cu membri ai Casei Regale a Marii Britanii. Înainte de a fi ales rege al belgienilor în 1830, pentru o scurtă perioadă de timp Leopold fusese soțul prințesei Charlotte-Augusta*, unica fiică a prințului regent, viitorul George al IV-lea. La Windsor Victoria cade sub farmecul vărului ei Albert, în 10 octombrie 1839, când notează în jurnal: „Albert este de o frumusețe izbitoare. Este foarte amabil și fără afectare. Într-un singur cuvânt care să spună tot: este fermecător."

Duminică, 10 februarie 1840, Victoria se căsătorește cu Albert de Saxa-Coburg și Gotha, după o indispensabilă formalitate privind starea civilă. Într-adevăr, guvernul și Parlamentul s-au grăbit să voteze un proiect de lege prin care soțul a fost naturalizat. Regina nu se putea mărita cu un străin, ci doar cu unul dintre supușii săi. Schimbând obiceiul de până atunci, Victoria îi oferă soțului ei titlul de Alteță Regală și rangul de mareșal, dar în același timp reduce lista civilă de la 50 000 la 30 000 de lire sterline anual, sumă alocată până atunci soțiilor precedenților monarhi. Victoria, care va simboliza atât de multe tradiții, începe prin a le schimba: înfășurată în satin alb și dantelă, regina se mărită în alb, modă care va fi adoptată în Occident. Și, pentru a simplifica statutul lui Albert, hotărăște prin decret că el va avea întâietate imediat după ea, „exceptând situația că un alt rang i-ar fi fost acordat de Parlament"

Chiar dacă, oficial, Victoria se căsătorește cu un englez, coroana din trandafiri și flori de portocal împletite cu un fir de mirt, cu care este împodobită, este o veche tradiție germană. De vreme ce Maria Tudor fusese catolică, Elisabeta I rămăsese celibatară, iar Anna Stuart era deja soția lui George al Danemarcei când a ocupat tronul în 1702, pentru prima dată, o regină a Angliei se mărită după ritul anglican.

Și tot la Windsor a vrut să petreacă tânăra regină câteva zile din luna de miere cu scumpul ei Albert — o noutate pentru acea epocă. În ciuda unei

* Prințesa Charlotte-Augusta a murit la prima naștere, la un an după ce se căsătorise cu Leopold. (*N.t.*)

migrene sâcâitoare în dimineața celei de-a doua zi, ea a notat în jurnal: „Ce fericire să ai un asemenea soț!“ Înțelegem de ce Windsor a rămas de atunci atât de apreciat de familia regală...

Tot acolo, în 10 octombrie 1844, Victoria l-a primit pe Ludovic-Filip I, în cinstea căruia a oferit a doua zi, în St George's Chapel, un mare banchet. Regele francezilor i-a oferit suveranei trăsura cu banchete albastre în care sosise, iar vehiculul, odinioară tras de patru cai, este păstrat astăzi în grajdurile regale ale Palatului Buckingham. Nicolae I al Rusiei, „țarul de fier“ care se considera jandarmul Europei, a venit de asemenea acolo în vizită oficială și, impresionat la rândul său de obiceiurile englezești pe atunci foarte la modă, a plecat cu ideea de a construi un *cottage** în parcul palatului său de la Petrodvoreț (Peterhof), pe malul Mării Baltice.

La Windsor, Napoleon al III-lea jură credință reginei Angliei!

După ce a ezitat pentru o vreme, într-un final, sedusă de farmecul lui Napoleon al III-lea și de eleganța împărătesei Eugenia, Victoria i-a invitat la Windsor în 18 aprilie 1855, într-o perioadă în care Marea Britanie și Franța erau aliate împotriva Rusiei în Războiul Crimeii. În minunata capelă St George, Victoria l-a onorat pe împăratul francezilor, căruia i-a oferit panglica albastră a Foarte nobilului ordin al Jartierei, cea mai distinsă dintre decorațiile Coroanei, creată în secolul al XIV-lea cu deviza, nu mai puțin distinsă, „*Honni soit qui mal y pense*“**. Pe bună dreptate, ce părere ar fi avut unchiul destinatarului, adică Napoleon I? Nepotul său a depus un jurământ de credință... față de regina Angliei, într-o epocă în care ultimul monarh francez care fusese învestit cu acest ordin ce se reunește o dată pe an la Windsor era un Bourbon, Ludovic al XVIII-lea, pe atunci aflat în exil. Cel puțin, Napoleon al III-lea era la putere și în mod sincer anglofil.

Dar să mai și oferi apoi suveranilor francezi un bal în splendida sală gotică vecină (30x14 metri), construită în anii 1820–1830, reprezenta o serioasă provocare diplomatică. Într-adevăr, sala, numită oficial „Waterloo“,

* Casă mică, elegantă, la țară. (*N. red.*)

** „Blestemat fie cel ce gândește de rău“ sunt cuvintele rostite de Eduard al III-lea, pentru a opri zâmbetele malițioase ale celor din jur, când l-au văzut culegând de pe jos jarteaua pierdută de iubita lui, contesa de Salisbury. (*N.t.*)

este pavoazată cu portretele (pictate de Thomas Lawrence) ale principalilor regi, conducători politici și șefi militari care contribuiseră la victoria finală asupra lui Napoleon, în 1815. Să-l primești acolo pe nepotul celui mai îndârjit dintre adversarii Angliei, amintindu-i de greaua înfrângere, era delicat! Pentru ca oaspeții să nu fie ofensați, pe durata galei Sala Waterloo a fost redenumită Sala istorică... Prin această manevră abilă nimeni nu era jignit. Până la urmă, orice dineu la Windsor este o pagină de istorie.*

Uniunea dintre Victoria și Albert este fără umbră, binecuvântată de nouă copii, dar spulberată de moartea prematură a prințului-consort în 1861. Victoria rămâne neconsolată și cade într-o apatie vecină cu nebunia. Purtând doliu, Victoria, regina văduvă — pe care prim-ministrul ei favorit Disraeli a proclamat-o împărăteasă a Indiilor în 1877 —, devine un formidabil exemplu de stabilitate a statului. Garantă a echilibrului instituțiilor și a principiului alternanței la putere, ea se desolidarizează câteodată de prim-miniștrii săi, așa cum s-a întâmplat în anumite situații cu Palmerston și Gladstone. În timpul celor 64 de ani cât Victoria s-a aflat în fruntea Marii Britanii, Franța a cunoscut 12 șefi de stat, două dinastii și trei revoluții, Prusia cinci monarhi, Spania patru suverani, două dinastii și nenumărate lovituri de stat într-un nesfârșit război civil (primul dintre ele). Prin longevitatea domniei sale, Victoria nu numai că a stabilizat monarhia, dar până la urmă i-a oferit și caracterul englezesc într-un mod magistral. A fost epoca de aur a castelului Windsor; acest vast loc în care monarhii își petreceau vacanțele s-a metamorfozat într-un magnific palat menit să-i primească pe șefii de state străine. Situat aproape de Londra, la mijlocul secolului al XIX-lea Windsor a devenit, prin voința reginei, o veritabilă ambasadă a tradițiilor englezești în serviciul relațiilor externe, cărora suverana le acorda o atenție deosebită.

Suverana posedă niște calități psihologice rare. Lordul Salisbury, succesorul lui Disraeli din 1885 până în 1892, mărturisește: „Atunci când știam ce gândea regina, aproape sigur știam părerea supușilor ei și mai ales a clasei de mijloc."**

---

* Tradiția acestui efemer schimb de nume este încă folosită în cazul oaspeților francezi. Așa s-a întâmplat în 2004, cu ocazia vizitei președintelui Jacques Chirac, care a asistat la o reprezentație a celebrei comedii muzicale ce făcea furori la Londra, *Les Misérables*. Cu ocazia dineului de stat în ținută de gală și rochie lungă, oferit de regină în 26 martie 2008 în onoarea președintelui Nicolas Sarkozy, a soției lui și a unei delegații a guvernului francez, doamna Rachida Dati, pe atunci ministru francez al justiției, a făcut senzație cu o rochie foarte decoltată — se poate verifica vizionând filmul care rulează în buclă pentru milioanele de vizitatori.

** Andrew Roberts, *Salisbury, Victorian Titan*, Weindenfeld & Nicolson, Londra, 1999.

Din respect pentru obiceiurile britanice, Victoria o sfătuia pe fiica sa Vicky, devenită prințesă moștenitoare a Prusiei, să nu bea decât ceai englezesc în castelul ei de la Potsdam, de lângă Berlin! Până la sfârșitul zilelor sale regina nu a avut încredere în Wilhelm al II-lea, membru al Casei de Hohenzollern, rege al Prusiei și împărat al Germaniei, care îi era nepot. Același sfat la prudență în ce-l privea pe Wilhelm l-a oferit și fiului ei, prințul de Wales, pe care l-a ținut mereu departe de afacerile de stat. Eduard a fost foarte răbdător, de vreme ce mama lui nu s-a stins decât în zorii secolului XX, în 22 ianuarie 1901. El avea deja 60 de ani când a fost încoronat rege, sub numele Eduard al VII-lea.

Regele Angliei Eduard al VII-lea, un francofil entuziast

De o jovialitate molipsitoare și entuziasmantă, noul suveran își dezarmează adversarii prin observațiile lui foarte chibzuite. Inteligent și vizionar, este bine informat în ceea ce privește situația internațională. Chefliu, iubitor al plăcerilor lumești, este renumit pentru cuceririle sale la Paris. Într-o seară, într-una dintre incursiunile lui la Moulin-Rouge, pe vremea când încă era prinț de Wales, a oferit reginei cancanului, faimoasa Goulue*, o sticlă mare de șampanie. Dansatoarea îl apostrofase cu tot sarcasmul de care era în stare: „Hei, al galezilor**, plătești tu șampania?“ Aventurile galante ale prințului și dezinvoltura lui făceau deliciul cabaretelor din Montmartre. Într-o altă seară, fiul Victoriei stătea la una dintre mesele de la Le Chat Noir, local renumit de pe bulevardul Rochechouart al cărui patron, Rodolphe Salis, își găsea plăcerea în a-și insulta clienții. Avertizat de polițiști cu pălării melon, amfitrionul a acceptat să nu se lege decât de longevitatea reginei: „Așadar, *Monseigneur*, cum mai e mămica? Tot așa de bine se ține?“ Cel interpelat i-ar fi răspuns zâmbind: „Slavă Domnului, da! Vă mulțumesc, domnule dragă.“

În sfârșit ajuns pe tron, Eduard al VII-lea nu s-a mai arătat interesat doar de francezi și de agitata „viață pariziană“. Acest francofil era neliniștit de rolul mondial pe care Germania se pregătea să-l joace. Din domnia

* La Goulue (Gurmanda) a fost numele de scenă al Luizei Weber, renumită dansatoare de cabaret, cunoscută și ca „Regina Montmartre-ului“ (*N.t.*)

** În original, „d'Galles“, o traducere în franceză a titlului de Prince of Wales. (*N. red.*)

lui scurtă (1901–1910), dar decisivă, istoria a reținut mai ales că acest monarh amabil, excelent vorbitor de franceză, îi fermecase pe „mâncătorii de broaște“*, inclusiv pe președintele Émile Loubet, un meridional rotofei mai scund decât regele, care l-a primit într-o vineri, în 1 mai 1903, în gara din Bois de Boulogne. Eduard al VII-lea venea să negocieze constituirea faimoasei Triple Înțelegeri. Dar auspiciile nu erau favorabile. Într-adevăr, cu patru ani mai devreme, cucerirea Africii Centrale de către britanici îi constrânsese pe francezi să evacueze Fashoda, în Sudan. În Franța incidentul a fost considerat o umilință. Regina Victoria își amânase *sine die* sejurul anual pe Coasta de Azur. Încă și mai grav: exista temerea ca englezii să nu renunțe la plimbarea lor la Nisa. În fine, nenumărați francezi se alăturaseră burilor în războiul din Transvaal.**

Prima zi a vizitei de stat a lui Eduard al VII-lea la Paris fusese punctată de o serie de gesturi ostile. Pe bulevardul Flandrin, regeștile urechi au auzit strigăte precum „Trăiască Ioana d'Arc!“ — o problemă veche de patru sute de ani. Seara, la sosirea la Comédie-Française, monarhul a fost primit în fluierăturile anarhiștilor. Când regele a apărut în loja oficială, spectatorii l-au întâmpinat în picioare, dar în tăcere și chiar cu răceală. Nimeni nu a schițat vreun gest, în afara „aplaudacilor“, deconspirați și ridiculizați de ceilalți oameni prezenți în sală. Majestatea Sa nu era binevenită. Dar atmosfera s-a schimbat în timpul antractului. Eduard al VII-lea s-a dus în foaier ca să fumeze un trabuc, unul dintre obiceiurile sale princiare; observând-o pe fermecătoarea Jeanne Grenier, cu vocea sa puternică și bine timbrată i-a spus: „Domnișoară, îmi amintesc că v-am aplaudat la Londra. Ați reprezentat acolo toată grația și întregul spirit al Franței.“

După cum era de așteptat, complimentul a făcut înconjurul teatrului. Când suveranul s-a întors în lojă, spectatorii, în picioare, l-au aplaudat călduros, fără intervenția „aplaudacilor“. Într-o singură oră întregul Paris era la curent cu ceea ce se întâmplase. A doua zi, de dimineață, prin intermediul ziarelor, francezii au aflat despre curtenitoarele atenții ale regelui Angliei cu spirit reconciliator. A doua zi, la primărie, oaspetele a declarat chiar că se simte ca acasă la Paris. Este adevărat că venea adesea acolo. În cea de-a treia zi, din gara de la Bois de Boulogne, trenul său special a plecat în zgomotul manifestărilor de entuziasm ale francezilor. Devenit

---

* Poreclă dată francezilor de englezi și germani, calc lingvistic după englezescul *frog-eaters*. (*N. red.*)

** Referire la Primul Război al Burilor (1880–1881), între Imperiul Britanic și burii de limbă neerlandeză, în timpul căruia au fost înființate două republici independente: Republica Orange și Republica Sud-Africană, numită și Transvaal. (*N.t.*)

favoritul parizienilor, atât de capricioși când vine vorba să aclame pe cineva, Eduard al VII-lea s-a dovedit un expert în relații publice. El a reluat chiar și ideea — foarte veche! — a tunelului pe sub Canalul Mânecii!

Fără Eduard al VII-lea, Tripla Înțelegere nu s-ar fi putut încheia

Regele a jucat rolul unui catalizator. Fără abilitatea și personalitatea lui prietenoasă, Antanta ar fi rămas un proiect teoretic. Dar a fost nevoie de încă 11 luni de târguială aprigă și de întoarcerea vizitei, efectuată de președintele Loubet, pentru ca acordul să fie concretizat. Antanta cordială a fost deci semnată în 8 aprilie 1904, în prezența ministrului francez al afacerilor externe Théophile Delcassé, un individ chel, cu mustață, purtând lornion, fost jurnalist, calm și prudent, intrat în politică în 1889. Chiar dacă ambasadorul Franței, impetuosul dar descurcărețul Paul Cambon, era foarte apreciat de Foreign Office (Ministerul britanic de Externe) și de ministrul său lordul Lansdowne — care-l menționa pe Talleyrand printre strămoșii săi, fapt deloc neglijabil —, a fost necesar ca Eduard să intervină cu toată influența sa, cu toată dragostea pentru Franța și teama lui de Germania, pentru a pune capăt izolării diplomatice a Franței.

Antanta cordială, pact în patru articole, era mai degrabă o lichidare a diferendelor coloniale decât un tratat de alianță, dar avea avantajul de a confirma rolul internațional al Franței după ce se încheiase și alianța franco-rusă. În paralel, o apropiere între britanici și ruși dădea speranțe pentru schițarea unei Triple Înțelegeri între Regatul Unit al Marii Britanii, Republica Franceză și Imperiul Rus. Depeșele trimise de ambasadorii germani la Paris și la Londra revelau această strategie ce va distruge opera lui Bismarck.

Eduard al VII-lea, prin cuvintele sale clare și spiritul fin, îi convinsese pe republicanii galici. La Camera Comunelor, un parlamentar saluta perspicacitatea regelui. Era triumful „dictaturii tactului". Zece ani mai târziu, ea se va fi transformat într-o acțiune organizată și într-un imens sacrificiu.*

Din vara lui 1914, Tripla Înțelegere devenise o alianță strategică și tactică, chiar dacă obiectivele și mijloacele nu i se armonizaseră întotdeauna.

* Britanicii au avut cele mai multe victime în Franța, mai ales în timpul Bătăliei de pe Somme. Între 4 august 1914 și 11 noiembrie 1918, 780 000 de soldați britanici au murit și de două ori mai mulți au fost răniți.

Un război fratricid, aproape tribal în multe privințe. Cine îl putea prevedea? Cine l-ar fi putut împiedica?

Berlin, 1913: ultima întâlnire dintre suverani înainte de război

Cu 14 luni mai devreme, miercuri, 21 mai 1913, fiul lui Eduard al VII-lea, devenit regele George al V-lea, și soția sa, regina Mary, se duseseră la Berlin, la căsătoria unicei fiice a Kaizerului. În timpul călătoriei cu vaporul și apoi, când s-a îmbarcat în trenul său special, suveranul era îmbrăcat în civil, elegant, cu un melon pe cap și cu umbrela în mână. Un gentleman. Apoi, pentru a-l onora pe Kaizer, s-a îmbrăcat în uniformă de general prusac, având panglica portocalie a Ordinului Vulturului Negru. Wilhelm al II-lea nu rămăsese cu nimic mai prejos în privința etichetei vestimentare: purta uniforma stacojie a Dragonilor Regali, având casca aurie cu bentiță peste bărbie și coamă neagră. Îi plăceau toate ținutele militare... Acest schimb de bune maniere era un exercițiu puțin forțat al diplomației între rude, care în curând se va dovedi derizoriu și incapabil să împiedice declanșarea războiului și să înlocuiască înrudirile, jenate câteodată, cu alianțele militare.

Țarul Nicolae al II-lea, o altă rudă, li s-a alăturat a doua zi. Englezul și rusul se comportau ca în familie; Wilhelm al II-lea se distingea prin mustățile-i care desenau, se va spune, inițiala prenumelui său, un amplu „W". Cei trei suverani care stăpâneau jumătate din lume erau veri. O fastuoasă sărbătoare de familie, ultima de genul acesta. „Ei încă nu știau, dar această căsătorie urma să fie pentru ei ultima ocazie de a se întâlni înainte de Primul Război Mondial."*

Animozitățile dintre Londra și Berlin erau mai vechi, dar obsesia lui Wilhelm al II-lea de a construi o flotă importantă le reaprinsese acum. El nu suporta ca englezii să controleze mările. Această ambiție, care fusese lăsată în grija amiralului Tirpitz, a înveninat relațiile germano-britanice cu mult înainte de atentatul de la Sarajevo, din 28 iunie 1914. Competiția militară nu a exclus gesturi pacificatoare din partea Kaizerului. Astfel, în 1908, într-un interviu răsunător publicat de foarte conservatorul ziar *The Daily Telegraph*, Wilhelm al II-lea luase partea Regatului Unit al Marii

* Catrine Clay, *Le Roi, l'Empereur et le Tsar*, traducere de Marie Boudewyn, Jean-Claude Lattès, 2007.

Britanii în Războiul Burilor, un gest total opus față de sprijinul pe care îl acordase lui Kruger*, în 1896, atunci când acesta voise să-i gonească din Transvaal pe coloniștii britanici. Spectaculoasa schimbare de poziție a împăratului, dintr-odată favorabil Londrei, exasperează opinia publică germană și slăbește autoritatea suveranului, părăsit de cancelarul său von Bülow. Atitudinea contradictorie a Kaizerului, care trece de la amenințări la surprinzătoare manifestări de simpatie, pune în evidență suferința psihică a monarhului, provocată sau agravată de complexul său fizic, un braț atrofiat pe care îl ascunde vederii celorlalți prin tot felul de artificii vestimentare. Acoperindu-și cu plăcere capul cu o cască având aripi, inspirată din întâmplările mitologice ale operelor wagneriene, care îi accentua ostentativ forma răsucită a mustății, el dovedește că îndrăgește aparițiile ceremoniale, teatrale și de un romantism exagerat. Tatăl său, Frederic al III-lea, ginerele Victoriei, doborât de boală după numai 99 de zile de domnie, își considera fiul, pe Wilhelm, imatur. De fapt, vărul lui George al V-lea nu este incompetent; este mai degrabă lipsit de inteligență decât belicos, însă te poți aștepta la orice din partea sa, fără să înțelegi nimic din ceea ce face!

Marți, 17 iulie 1917, Palatul Buckingham. George al V-lea, nepotul Victoriei și cel de-al doilea fiu al lui Eduard al VII-lea, lucrează la redactarea unei iminente declarații istorice, cântărind fiecare cuvânt. El domnește de șapte ani, dintre care trei în timpul unui război numit „mondial“, primul de acest fel. Dintre toți monarhii britanici ai secolului XX, el rămâne fără îndoială cel mai puțin cunoscut de către francezi. Parizienii îi cinstesc memoria dând numele lui unei străzi și unei stații de metrou. Iar sportivii își amintesc că dublul campion olimpic de echitație Pierre Jonquères d'Oriola, dispărut în iulie 2011, câștigase la Londra, în 1947, foarte râvnitul trofeu al regelui George al V-lea. Ce știm noi cu adevărat despre acest om care nu fusese pregătit să devină rege, dar care a fost unul dintre cei mai demni și mai curajoși șefi de stat într-o perioadă de mare tumult ce a grăbit prăbușirea unei lumi — Europa —, a creat clivaje în societatea britanică și a subminat Imperiul Britanic? Acest suveran cu barba și mustața încă și mai dese decât cele ale țarului Nicolae al II-lea, căruia îi seamănă atât de mult, are un destin format de revelarea antigermanismului său. Am putea să rezumăm domnia sa la două hotărâri importante, pe

* Paulus Kruger (1825–1904), președintele Republicii Transvaal. (*N.t.*)

plan intern și extern deopotrivă, dar care dezvăluie aceeași stare de spirit: pe de o parte, el declară război unei rude pe care o detestă, Kaizerului Wilhelm al II-lea; pe de altă parte, încălcarea neutralității Belgiei regelui Albert I de către Germania îi determină pe George al V-lea și guvernul său să se alinieze de partea Franței. Ambele decizii fuseseră luate cu trei ani în urmă. În 17 iulie 1917, George al V-lea se pregătește să renege public orice legătură cu rudele sale germane.

George al V-lea nu trebuia să domnească; va fi totuși un rege curajos

George al V-lea, Georgie, cum îl alintau apropiații, incarnează, pentru prima dată, spiritul rezistenței britanice. Este regele care spune nu: nu la trecutul dinastiei și nu prezentului care îi amenință viitorul. Prin George al V-lea, pentru inamicii săi Albionul nu rămâne numai simbolul perfidiei, ci devine și simbolul încăpățânării. Moștenitor al tronului după decesul fratelui său, George s-a căsătorit la 28 de ani, în 1893, cu o verișoară, prințesa Mary de Teck, căreia i se spunea și May pentru că se născuse în luna mai; ea este strănepoata regelui George al III-lea, acel prinț de Hanovra care cumpărase palatul ducelui de Buckingham în 1762 și fusese atins, mai târziu, de o nebunie incurabilă. Așa cum se întâmpla în acea perioadă în lumea înaltei societăți, mai întâi Mary fusese logodită cu fratele lui George, prințul Albert Victor, duce de Clarence. Era un alt nepot de-al reginei Victoria, cu o reputație execrabilă de libertin care frecventa persoanele cele mai îndoielnice și provoca scandaluri ce amenințau aparenta demnitate victoriană, deja zguduită de talentul, sclipitor și distrugător, al irlandezului Oscar Wilde în satira sa împotriva moravurilor aristocrației. Înainte de 1900, Wilde demonstrase cât de important era să fi impertinent. Pentru o clipă, s-a zvonit chiar că ducele de Clarence ar fi Jack Spintecătorul cel imposibil de prins și care teroriza cartierele sărace din East End, asasinând prostituate. Dubiosul duce de Clarence murea în 14 ianuarie 1892 de pneumonie, după o versiune acceptabilă pentru buna societate, de sifilis așa cum afirmau sursele poliției, mai puțin ipocrite*.

---

* În privința acestei faimoase enigme, oficial nerezolvate, o teză recentă prezentată într-un film, difuzat pe micile și marile ecrane, îl incriminează pe chirurgul personal al reginei Victoria...

Născut în 1865, George, cel de-al doilea fiu al lui Eduard al VII-lea, de-acum moștenitor al tronului, este foarte diferit de celebrul său frate mai mare. Din partea mamei, Alexandra a Danemarcei*, bine-cunoscută pentru frumusețea sa și, de asemenea, pentru — vai! — surzenia ei, a moștenit un caracter liniștit, dar de o rară fermitate. Regăsim la el trăsăturile care l-au impresionat pe Charles Dickens, care asistase la căsătoria prințesei daneze cu moștenitorul Victoriei. Prezența sa degajează respect și sentimentul că este gata să își joace rolul cu grandoare, dar și cu discreție. Pe sub pleoapele îngreunate de povara războiului, privirea lui George al V-lea își scrutează cu atenție interlocutorul. Monarhul este recunoscut pentru punctualitatea și tabieturile sale. În adolescență, obișnuia să navigheze în largul insulei Wight. Desigur, a făcut carieră în marină și, în timpul celor 15 ani petrecuți în acest domeniu, a arătat o mare determinare. Serviciul pe mare îi convenea perfect. Nevoit să abandoneze *The Royal Navy* ca urmare a decesului fratelui său, era oficial dezavantajat de faptul că nu fusese instruit ca viitor rege. Dar circumstanțele dezvăluie caracterul oamenilor; temperamentul său ponderat și conștiincios, moștenit de la bunica sa Victoria, a reprezentat un atu prețios.

Suit pe tron în 1910, George al V-lea era foarte minuțios atunci când era vorba despre îndeplinirea îndatoririlor regale. Le respecta și cerea și celorlalți să le respecte. Iar voința sa era gata să înfrunte toate greutățile. Și vor fi numeroase.

Căsătoria sa cu Mary, care avea toate șansele să fie doar un mariaj de fațadă, câtă vreme ea ar fi trebuit să se căsătorească, de fapt, cu fratele regelui, s-a dovedit o foarte afectuoasă uniune, binecuvântată cu șase copii, dintre care doi viitori regi: Eduard al VIII-lea și George al VI-lea. De altfel, trebuie subliniat faptul că, prin căsătoria lor dintr-o joi, 6 iulie 1893, sub un cer luminos — legendarul „timp al reginei“ de la nunta Victoriei —, George și Mary reușiseră să reducă la tăcere nemulțumirile din Parlament. Timp de câteva ore, viile dezbateri de la Westminster, unde camerele reunite ale Comunelor și Lorzilor dezbăteau chestiunea Irlandei, au încetat și capitala Imperiului a fost cuprinsă de bucurie. Din 1876, Londra era capitala unui imperiu întinzându-se din Canada până în Indii. În acea zi a verii lui 1893, nu era vorba numai despre dragoste.

* Alexandra, soția lui Eduard al VII-lea, avea o soră, prințesa Dagmar, care era soția țarului rus Aleksandru al III-lea și mama ultimului țar Nicolae al II-lea, de unde și asemănarea fizică a celor doi veri primari.

De la uniunea Victoriei cu Albert în 1849, nunțile regale reprezentau o pauză, îmbogățită câteodată de o surpriză. Nepotul ei George, încă duce de York, și tânăra sa soție Mary își rostiseră jurămintele într-o capelă mică, cea în care Victoria și Albert făcuseră același lucru cincizeci și trei de ani mai devreme... Era un pelerinaj conjugal.

Am greși dacă am crede că George al V-lea era un individ șters. Desigur, contrastul cu tatăl său Eduard al VII-lea este frapant. La 45 de ani, George al V-lea are un real talent, pe care predecesorul său nu-l avea: calmează viața politică internă agitată, mai ales opoziția Camerei Lorzilor la proiectul de buget al prim-ministrului Lloyd George. Regele se străduiește să mențină un echilibru precar între forțele adverse. El predică neostenit pentru unitate și reconciliere, mai ales între 1911 și 1914, în privința delicatei chestiuni a autonomiei irlandeze, faimosul *Home Rule*. În iulie 1914, suveranul prezidează el însuși o conferință despre viitorul Irlandei „unde toate părțile sunt reprezentate. Patru zile mai târziu, ele se despart, după un eșec total"*

Războiul reunifică națiunea care nu cuprinde doar englezi (există, de exemplu, patru divizii în întregime scoțiene), dar situația este dificilă nu doar din cauza grevelor și a problemei protestanților irlandezi fideli Angliei, ci și din cauza cererii permanente de soldați — un milion de oameni pe frontul francez. Sosirea americanilor aduce prin urmare un sprijin masiv și prețios. Primele lor contingente, comandate de generalul Pershing, debarcate în 8 iunie 1917 la Liverpool, au fost salutate mai ales de către generalul Campbell, în fruntea unui detașament al regimentului Royal Welsh Fusiliers. Pentru prima dată în ultimele două secole, soldați străini pun piciorul pe solul britanic. În 13 iunie, Pershing sosește la Boulogne. Apoi, în 4 iulie, de ziua sărbătorii naționale americane, comandantul suprem al corpului expediționar american, însoțit de o imensă mulțime, se reculege la cimitirul parizian Picpus la mormântul lui La Fayette. În acea zi, lui Pershing i-a fost atribuită o frază intrată în istorie: „La Fayette, iată-ne!" Dar, în realitate, generalul ceruse unuia dintre ofițerii săi, pe care îl considera un bun orator, să spună câteva cuvinte în locul său. Așadar, colonelul Stanton a rostit faimosul „La Fayette, iată-ne!" În memoriile sale, Pershing va recunoaște: „Mulți oameni au crezut că am rostit această frază lapidară și adesea am regretat că nu eu îi sunt autorul."**

---

* Philippe Valode, *Rois, Reines, Princes et Princesses d'Angleterre*, L'Archipel, 2011.

** Jean-Pierre Turbergue (coord.), *La Fayette, nous voilà!*, prefață de Nicolas Sarkozy, Editura Italiques, 2008.

Prin decizia Congresului Statelor Unite ale Americii, conflictul devine cu adevărat unul mondial. Corpul expediționar venit de dincolo de Atlantic își pune, de asemenea, întrebări despre ascendența germană a monarhiei britanice. La fel ca în Marea Britanie, chiar și în domeniul lingvistic, antigermanismul se manifestă tot mai intens: hamburgerul este redenumit *liberty sausage*! Orice relație pe care un cetățean american o întreține cu germanii devine suspectă, conform *The Spy Act*, lege votată de Senat și de Camera Reprezentanților în 15 iunie. Pentru informarea soldaților, importanta și influenta comunitate germană din Statele Unite ale Americii este însărcinată să explice relațiile familiale dintre monarhiile angajate în război. Președintele Wilson consideră că „acest război a fost hotărât precum vechile șicane: de către un grup de ambițioși, nu de voința poporului“ Încă din august 1896, lordul Salisbury, prim-ministrul britanic de atunci, își împărtășise neliniștile într-o scrisoare adresată unui prieten: „Ce spectacol curios prezintă Europa! Un viitor nesigur depinde de voința a cel mult trei sau patru oameni“* Ciudat continent, într-adevăr, ai cărei suverani pot fi direct, chiar fizic, implicați în confruntări; ca la Azincourt, Bouvines, Austerlitz, Waterloo, Sedan... Astfel, la începutul secolului XX, personalitățile pot încă să conteze mai mult decât toate idealurile.

Curtea anunță noul nume al familiei regale: Windsor

Pentru trupele venind din Wyoming sau din Kansas pentru a-i ajuta pe francezi, britanici și belgieni nu este simplu. Însuși cazul Belgiei le pare americanilor un puzzle. Desigur, Germania a încălcat neutralitatea acestui regat atacând Yserul. Eroicul rege Albert I se opune invaziei, devastării, jefuirii și jignirilor. Spirit remarcabil, bărbat cu o statură impozantă, el comandă armata, evitând ce este mai rău. În ciuda ocupării aproape complete a țării sale, regele participă și supraveghează toate operațiunile, alături de Aliați, meritându-și porecla de „Rege-cavaler“ Și totuși, al treilea rege al Belgiei este și el un Saxa-Coburg și Gotha ieșit din această mică, dar veche casă princiară din Franconia Superioară, la fel ca soția sa Elisabeth, o Wittelsbach, așadar o ducesă bavareză. Admirabilă în devotamentul și compasiunea ei, regina este prezentă în tranșee, bandajând

* Andrew Roberts, *op. cit.*

rănile soldaților, pe care îi încurajează. Un înger în mijlocul ororii. Cum să-ți găsești locul în această rețea de rubedenii și printre aceste tipuri de comportament?

George al V-lea, al treilea rege al Angliei din Casa de Saxa-Coburg și Gotha, este desigur german, provenit din aceeași casă princiară din Franconia Superioară și văr primar al Kaizerului! O anomalie din ce în ce mai indecentă atunci când sute de mii de morți și de răniți, desfigurați, gazați, mutilați sunt victime ale Imperiului German... Milioane de britanici, militari și civili, sunt mai mult decât încurcați, judecând această situație nesănătoasă. Ei sunt șocați și obosiți de această ciudățenie care le umbrește patriotismul. Este evocată cu durere soarta lui „Nicky", fostul țar Nicolae al II-lea, care tocmai abdică, însă verii săi englezi nu fac nimic pentru a-l primi. Este chestionat în acest sens guvernul care pasează delicata problemă Palatului Buckingham. Să fie primiți Romanovii exilați? Înainte de a se putea lua o hotărâre, aceștia își încep tragica odisee care nu se va încheia decât sub gloanțele ucigașilor de la Ekaterinburg.

Marți, 17 iulie 1917, regele George al V-lea, prin intermediul jurnalului oficial al Curții, *Court Circular*, anunță că renunță la toate titlurile și numele germane. Un detaliu de la începutul acestui comunicat este revelator: regele a fost „fericit să informeze Consiliul despre hotărârea sa de a respecta numele Casei și al familiei sale și de a se rupe de toate titlurile sale germane". A fost George al V-lea cu adevărat „fericit" de acest spectaculos schimb de identitate?

Casa și familia lui își iau un nume nou: Windsor. Consiliul privat s-a ținut la Palatul Buckingham în prezența unor personaje importante, printre care ducele de Connaught, arhiepiscopul de Canterbury, lordul cancelar, prim-ministrul Lloyd George și, de asemenea, lordul Curzon, care fusese vicerege al Indiilor până în 1905. George al V-lea știe ce greutate au declarațiile sale în fața opiniei publice. El a instaurat tradiția urărilor de Crăciun și a comunicatelor difuzate la radio pentru popoarele Imperiului. El știe că, în ochii britanicilor — englezi, galezi, scoțieni și irlandezi protestanți —, familia regală nu mai poate simboliza continuarea efortului de război având un patronim cu rezonanță germană, șocantă în toate privințele. Oare nu este puțin cam târziu, după trei ani de lupte? Se poate observa că, de la intrarea în război a Rusiei, țarul — a cărui soție, născută Alexandra de Hesse, era nemțoaică —, veghease ca Sankt-Petersburgul, capitala rusă cu un nume de sorginte germană, să fie

imediat rebotezat, preluând numele rusesc Petrograd. Orașul lui Petru își pierduse simbolistica sfântă*...

Proclamația regală este publicată a doua zi de toată presa britanică. *The Times* îi consacră o coloană din șase, între succesul francez de la Verdun și de pe Meuse, retragerea rusă, trimiterea de noi trupe americane în Franța și programul teatrelor londoneze. Timp de încă două spectacole, Wagner nu este încă surghiunit din repertoriu. Notăm că *Tristan și Isolda* va fi prezentată vineri seara la Opera de la Covent Garden și sâmbătă la matineu, ultimele reprezentații ale sezonului. În textul său, monarhul precizează: „Am hotărât, pentru noi înșine, pentru și în numele tuturor descendenților bunicii noastre regina Victoria, fie-i amintirea binecuvântată și glorioasă, să renunțăm și să întrerupem folosirea tuturor titlurilor și demnităților germane. [...] Începând cu ziua proclamației noastre regale, Casa și Familia noastră vor fi numite și cunoscute sub numele de Casa și familia de Windsor. Toți descendenții pe linie masculină ai bunicii noastre regina Victoria care sunt supuși ai acestui regat, spre deosebire de descendenții feminini care se pot căsători sau s-au căsătorit, vor purta numele Windsor. [...] Pentru noi înșine și pentru toți descendenții noștri, folosirea gradelor, titlurilor, demnităților și onorurilor de duci și ducese de Saxa, de prinți și prințese de Saxa-Coburg și Gotha și alte denumiri germane nu ne mai aparțin. *God save the King.*"

George al V-lea, primul rege de Windsor, trebuie să își corecteze accentul german

Deși tardivă, inițiativa este curajoasă și eficace. Și originală. Nu este vorba de a ascunde, datorită unei succesiuni sau a unei căsătorii, un vechi nume în spatele unuia nou prin alegerea altui patronim și a blazonului său. Este vorba despre o ruptură cu trecutul, dar dinastia rămâne aceeași. Trecutul dinastic este renegat. Dar poate fi șters? Trebuia un nume care să fie cât mai britanic cu putință, de necontestat, credibil și deosebit de evocator. Nu exista decât unul: Windsor! În comentariul său publicat sub proclamația regelui, *The Times* consideră că „Regele nu putea alege un nume mai potrivit, căci Windsor este *par excellence* reședința suveranului,

* Petrogradul este botezat Leningrad din 1924 până în 1991, an în care, după consultarea locuitorilor, eroicul oraș își va regăsi numele imperial Sankt-Petersburg.

asociată mai îndelung decât orice altă reședință regală cu bucuriile și cu viețile regilor și reginelor Angliei". Prestigiosul cotidian, fondat în 1785 sub domnia unui rege aparținând Casei de Hanovra, enumeră dinastiile ce s-au succedat de la William Cuceritorul, amintind că toate au fost legate de Windsor, „uneori în avantajul națiunii, alteori în dezavantajul ei". Regina Victoria, ultima reprezentantă a Casei de Hanovra, și prințul Albert, un Saxa-Coburg și Gotha, sunt îngropați acolo, după cum și fiul și succesorul lor Eduard al VII-lea. La fel, Carol I, un Stuart executat de Cromwell, se odihnește acolo, iar călăul său politic întreținuse castelul.

Din punct de vedere arhitectural, Windsor datorează mult celor cinci suverani. William Cuceritorul, un normand, și-a instalat o fortăreață de lemn pe un punct înălțat strategic deasupra Tamisei; Henric al II-lea, un Plantagenet, a reconstruit-o din piatră, i-a ridicat primele ziduri de apărare de unde putea zări mai mult de 12 comitate; în 1344, Eduard al III-lea hotărâse să facă din ea o reședință regală, mărită, dar păstrând planul de origine; Carol al II-lea, un Stuart, ceruse transformări și ordonase demolarea turnurilor de colț și a zidurilor de apărare; în sfârșit, George al IV-lea, un membru al Casei de Hanovra, și apoi nepoata sa Victoria s-au străduit să regăsească înfățișarea inițială a castelului și i-au conferit aspectul actual, cu anumite influențe medievale.

Și alți monarhi au marcat profund istoria acestei fortărețe, de la Henric al VIII-lea, care a dat numele său porții de intrare, până la Eduard al IV-lea, care a întreprins lucrările de la St George's Chapel, fără a-l uita pe Henric al VI-lea, ultimul suveran al Casei de Lancaster, care iubea castelul Windsor și a construit în vecinătatea sa Eton College. Aproape toți regii au îmbunătățit Windsorul. *The Times* a conchis că pentru punerea în aplicare a hotărârii regale castelul nu are rival: „Pentru prima dată în lunga sa istorie, Windsor devine eponimul unei dinastii". Jurnalistul, cu o bună doză de umor, se bucură: „Această epocă este propice înnoirii"*. Pentru a încheia, el citează un aforism latin: „*Stet domus*!"** („Fie ca această casă să rămână în picioare.")

„Windsor" devine un nume național. Trebuia să ne închipuim... Un patronim de două silabe pentru a sintetiza toată istoria britanică, nouă dinastii și 38 de suverani, în momentul în care George al V-lea se desprinde spectaculos de rădăcinile lui germane. Un nume care capătă o nouă

* *The Times*, 18 iulie 1917.

** De fapt, în forma sa completă aforismul este *Stet Fortuna Domus* („Fie ca această casă să aibă noroc"). Este mottoul unei foarte cunoscute școli secundare englezești, Harrow School (*N. red.*)

semnificație: puternica legătură cu țara sa și cu prima sa familie. Oare nu este un noroc neașteptat pentru acest cuvânt, când se știe că *windsor* este, la origine, un termen anglo-saxon bucolic desemnând „colina aproape de râu"?

În proclamația sa, referirea accentuată de George al V-lea la foarte respectata Victoria nu este evident o întâmplare. În realitate, faptul că Windsor devine un nume național este rodul unei îndelungate pregătiri. Geniul lui George al V-lea este de a fi intervenit la timp, în momentul în care patriotismul interzice și cea mai mică îndoială. El, născut în plină expansiune victoriană, este fără îndoială cel mai puțin cunoscut dintre suveranii care au domnit în secolul XX. În epocă, se zvonea despre el că îi place să stea acasă și că este de o inteligență medie. Se mai spunea că, abia ce împlinise 15 ani și se și hotărâse pentru o carieră în Marina Regală, marea fiind pasiunea lui; nu a urmat, așadar, instrucția clasică a unui prinț moștenitor. În 1910, acest prinț în vârstă de 27 de ani i-a urmat la tron fratelui său decedat. Măsurat, conștiincios, înarmat cu o bunăvoință fără cusur, fratele cel mic devenit rege este un om care pledează pentru unitate și reconciliere. Discursurile și conversațiile sale stau mărturie în acest sens; detestă conflictele — a dovedit-o deja — și refuză cu încăpățânare măsuri represive împotriva muncitorilor greviști. Acționând ca mediator și consilier al guvernelor, el va juca, de asemenea, un rol politic destul de important pentru un monarh britanic al secolului XX. În timp ce tatăl său era strălucitor, monden, frivol, iubitor de femei, dar sclipind de inteligență și vizionar, George al V-lea pare șters, chiar anost. El merită să fie mai bine cunoscut. Și simțul său de familie, demnitatea sa liniștită, franchețea sa în genul „copilului naiv" sunt trăsăturile definitorii ale acestui bărbat care suportă încercările războiului ce nu se mai sfârșește și care ia această hotărâre istorică. A fost chiar grav rănit în Franța în 28 octombrie 1915: în uniformă, inspecta un detașament atunci când calul său, speriat de ovațiile trupei, s-a speriat, trântindu-și cavalerul jos din șa. George al V-lea a avut câteva coaste rupte și o fractură de bazin. A suferit însă fără să se plângă.

În septembrie 1917, deci la două luni după alegerea noii sale identități, regele, îmbrăcat mereu în uniformă, a prezidat o întâlnire cu mareșalul Joffire, cu Poincaré (singurul îmbrăcat în civil), președintele Republicii, cu Foch (care nu este încă mareșal) și cu generalul Haig, erou al bătăliei Flandrei și unul dintre puținii care a prezis debandada germanilor în 1918, produsă pe fondul epuizării cauzate de război. Toți poartă cizme și sunt zâmbitori și încrezători.

Or, deși discret până la această decizie istorică din 17 iulie 1917, nepotul Victoriei pasionat de filatelie demonstrează că este un suveran sincer patriot. Un adevăr susținut și de un alt fapt: George al V-lea este primul rege al Angliei al cărui accent german este relativ discret atunci când se exprimă în engleză! El se corectează în permanență, căci intonațiile sale guturale îi aduc deservicii. O limbă vorbită într-un mod caricatural este mai rău decât orice mărturisire, mai ales pentru un om căruia îi place să se facă înțeles.

Printr-o frază amabilă, Sacha Guitry, care în 1 iunie 1919 a jucat împreună cu Yvonne Printemps în fața Majestății Sale în piesa *Tatăl meu avea dreptate*, a confirmat cu ironie patriotismul lingvistic al suveranului: „Dintre toți regii pe care mi-a fost dat să-i cunosc, el este singurul care dă impresia că este de aceeași naționalitate ca supușii săi". Sacha Guitry avea dreptate: dacă numele de Windsor s-a impus atât de spontan — deși cu întârziere... —, aceasta se datorează celui mai vechi simbol național.

2

1918–1935: George al V-lea sau uniunea națională

Extraordinara primire populară rezervată acestei hotărâri este o ușurare pentru rege. El și familia sa sunt în sfârșit spălați de o pată care, de trei ani, alimenta bârfe, bănuieli, îndoieli și observații disprețuitoare ale membrilor guvernului. Windsor, acest nume atât de vechi, fixat în secole de istorie, oferea un nou început. Aparținând lui George al V-lea, această idee a fost excelentă. În anumite privințe, a zecea casă domnitoare a insulelor britanice era cea mai inovatoare. Un monarh constituțional, chiar dacă nu are o putere reală, posedă totuși o influență considerabilă. Dacă știe să o folosească în mod corect, este o forță nescrisă, nereglementată, dar puternică și care poate să fie mai subtilă decât un cadru politic bine definit. George al V-lea era conștient de toate acestea. De la decesul tatălui său, în 1911, el constrânsese Camera Lorzilor să-i limiteze chiar ea puterile! O faptă... care făcuse să tremure ferestrele Westminster-ului. Orice măsură financiară votată de cealaltă cameră, cea a Comunelor, devenea o lege la capătul unei luni, chiar dacă lorzii, jigniți să își vadă privilegiile trunchiate, refuzau să o voteze. Dezbaterile fuseseră violente și rămăseseră astfel până la izbucnirea războiului, mai ales în privința chestiunii irlandeze. Nu putea fi negat curajul regelui care, temându-se de un război civil, își limita rezerva sa constituțională: în 21 iulie 1914, el deschisese și prezidase o conferință cu membrii Cabinetului, cu cei ai opoziției, cu reprezentanții Irlandei protestante și cu cei ai Irlandei catolice. Patru zile mai târziu,

când era evident că nu se putea ajunge la vreun consens, George al V-lea închisese lucrările, acceptând eșecul, dar voința sa de a face lucrurile bine îi fusese recunoscută. Fatalitatea se amestecase: era 24 iulie, chiar ziua în care Austro-Ungaria condusă de Franz Joseph I îi trimitea Serbiei ultimatumul său, aproape o lună după atentatul de la Sarajevo și patru zile înainte ca, prin mecanismul alianțelor, 15 state să intre în conflict.

Ideea fixă a lui George al V-lea: să împărtășească grijile popoarelor sale

În timpul războiului, regele stârnise compasiunea supușilor săi până la granițele Imperiului, după ce căzuse de pe cal în Franța, pe când trecea în revistă un corp de aviatori în toamna lui 1915. Suferise mult de pe urma fracturilor, dar și din cauză că nu putuse reveni pe front înainte de câteva săptămâni, adică în 1916. Dând exemplul unui suveran apropiat de soldați și care nu se adăpostea în spatele prescripțiilor medicilor săi care îi recomandau odihna, „până la sfârșitul războiului regele Angliei va fi avut 450 de apariții în public, decernând personal 50 000 de recompense pentru acte de curaj. Împreună cu regina Mary, a vizitat 300 de spitale, plus 300 de uzine de armament și șantiere navale“* Poporul, militari și civili în egală măsură, apreciase eleganța acestor atenții ale regelui. Cerându-și scuze că nu putea face mai mult, suveranul repeta trupelor: „Nu este în puterea mea de a împărtăși calvarul vostru, dar sunt cu voi din toată inima și în fiecare ceas care trece“**

Dar trebuia făcut mai mult. Sfaturile lui Lloyd George, pe care George al V-lea îl numise prim-ministru la sfârșitul lui 1916, erau juste. Acest galez poseda o forță de convingere, energie și capacitate de muncă remarcabile. El știa că regele era sincer. I-a cerut un efort suplimentar în favoarea locuitorilor, mai ales ai Londrei; era vorba de a dovedi poporului că și cuplul regal era atins de diverse restricții, de la restrângerea încălzirii și iluminatului electric la Palatul Buckingham până la folosirea repetată a șervețelelor de masă care aveau un cerc personalizat ca în toate familiile, trecând prin suprimarea vinurilor și până la folosirea la

* Catrine Clay, *op. cit.*
** Kenneth Rose, *King George V*, Alfred Knopf, New York, 1994.

minimum a apei pentru toaleta Majestăților Lor. George al V-lea nu mai apărea decât într-o uniformă modestă; țesătura de postav ordinară înlocuia tweedul atât de elegant și confortabil al zilelor în care mergea la vânătoare, devenite și ele rare. S-a renunțat și la serile de teatru, costumul fiind aranjat într-o husă, iar jobenul repus în cutia sa. Punctualitatea regelui se transformase în manie, din respect pentru personalul aflat în serviciul său, în așa măsură încât un minut de întârziere era considerat o risipă pentru care regatul trebuia să facă economie. A întârzia la masa, frugală, a Majestăților Lor însemna că erai privat ba de un ou, ba de un cartof. Te puteai chiar întreba dacă nu cumva regele modifica poziția acelor orologiilor și pendulelor; deja erai în întârziere dacă gongul bătea pe când coborai scara ce ducea la sala de mese. Iar regele, ca și regina, arătau că exactitudinea, politețea obligatorie a monarhilor, făcea parte din acel *the way of life* al vremurilor de război.

În fiecare clipă a acestor timpuri grele, familia de Windsor a fost discretă, atentă, mulțumindu-se cu puțin dar cerând de la ei înșiși cât mai mult. A pretinde două ouă la micul dejun era nu numai o indecență, povestește Sir Frederick Ponsonby, care a servit la Curte sub trei monarhi, ci chiar o trădare; și era evident că după George al V-lea lăcomia ar fi dus la pierderea războiului în Regatul Unit.* Regele și regina nu dădeau exemplul, ei *întrupau* exemplul. Deși anumite ritualuri și solide tradiții fuseseră suspendate, dineul oferit după neclintitul Epsom Derby** de la sfârșitul primăverii 1917 scăpase pur și simplu interdicției. Instituit încă din 1780 într-o câmpie din Surrey, această cursă i-a bucurat mult pe cei 32 de invitați. Dar convivii au revenit iute la realitatea economiei de război când au consultat meniul: o supă, pește, pui și câțiva biscuiți cu migdale, bineveniți din momentul în care Italia — care își încheiase, în 1915, participarea la înțelegerea Puterilor Centrale — se alăturase Antantei. Dar, vai!, niciun fel de carne roșie nu a fost servit. Chiar și mai rău: nu li s-a propus mesenilor niciun vin pentru a putea visa la vremuri mai bune. S-a băut doar apă... Care ar fi putut servi și drept ceai. S-a profitat de ocazie pentru a se parodia un dineu sofisticat organizat la Paris, aproape în același moment, de către președintele republicii, al cărui meniu cuprindea, s-a zis, caviar (cu siguranță ca omagiu adus bietului Nicolae al II-lea și armatei ruse, aliata Franței), calcan, spată de miel, vânat fript, înghețată napolitană (tot din simpatie pentru acei curajoși

* Sir Frederick Ponsonby, *Recollections of Three Reigns*, Eyre and Spottiswoode, Londra, 1951.

** Cursă de cai organizată în prima sâmbătă a lunii i ie, pe distanța de 2 420 metri. (*N. red.*)

italieni care așteptaseră un an înainte de a se alătura Aliaților), fructe... Era, cu siguranță, un zvon neplăcut, colportat prin Berlin, pentru a-i face pe britanici să creadă că francezii, incorigibili când venea vorba de pretențiile lor gastronomice, purtau războiul mai degrabă la masă... Mai veridică era imaginea cu regele și regina culegând cartofi în parcul de la Windsor, în fața Frogmore House, fosta reședință a reginei Charlotte în secolul al XVIII-lea*. Astfel, Windsor putea hrăni familia de Windsor. În fața sentimentelor antigermane, câteodată primitive și ridicole, care făceau ravagii în Regatul Unit — unde domnul și doamna Braun deveneau dintr-odată, pentru a evita suspiciunile, domnul și doamna Brown, iar cei numiți Schmidt își schimbau numele în inocentul Smith —, Kaizerul, cu un umor bine țintit și persiflând eforturile lui George al V-lea de a deveni un adevărat englez, a anunțat că va asista, cu plăcere, la o reprezentație a *Nevestelor vesele de Saxa-Coburg***! O răzbunare savuroasă! Nu există nicio îndoială că „vărul primar" ar fi mobilizat pana unui nou Shakespeare pentru această adaptare provocatoare... Dar regele nu glumea deloc când venea vorba de Windsor, de vreme ce era primul monarh al acestei Case. El a cerut să fie instalate baterii antiaeriene, mai ales pe terasa de est a castelului, către apartamentele private și Turnul prințului de Wales. Din 1905 există un corp de salvare a castelului, de circa 25 de oameni în uniformă, ceva între un *bobby*, celebrul polițist londonez prin tradiție neînarmat, și un pompier. Aceștia aveau misiunea de a supraveghea și salva locuitorii castelului, fiind în mod evident ajutați și de militari, din cauza riscurilor de bombardament.

Regele se inspiră din principiile Victoriei pentru a cunoaște opinia publică

Austeritatea impusă de contextul războiului nu prezintă nimic neobișnuit pentru George al V-lea. Omul este modest, regele este simplu. Născut în 1865 în reședința regală de la Sandringham House, el a trăit — și trăia cu plăcere — într-una dintre dependințele acesteia, numită York Cottage.

* Regele George al III-lea a cumpărat Frogmore House în 1792 pentru soția sa, regina Charlotte, care a folosit-o până la moartea sa, în 1818. (*N. red.*)

** Trimitere la piesa scrisă de Shakespeare, *Nevestele vesele din Windsor.* (*N. red.*)

Este o casă fără grație, fără farmec, cu un singur etaj, cu patru acoperișuri abrupte, cu hornuri disproporționate și camere mult prea mici.

Un fals han de sfârșit de secol, dar confortabil, intim și discret.

Acolo a văzut Georgie lumina zilei, la primul etaj, în camera mamei sale dotată cu un clasic bovindou, un balconaș cu fereastră; acolo și-a petrecut copilăria și adolescența. Revenise cu soția pentru a-și petrece luna de miere. York Cottage fusese unul dintre refugiile ducelui și ducesei de York, apoi al prințului și prințesei de Wales. La fel era și pentru George al V-lea și regina Mary. Regele părea să își regăsească acolo energiile. Locul era o imagine tipică a gusturilor importantei *middle-class*, ale cărei aspirații și judecăți bunica lui Victoria le bănuise timp de șase decenii. Victoria avea un infailibil fler în a presimți reacțiile majorității supușilor ei. Spre stupefacția zecilor de miniștri și a prim-miniștrilor pe care îi învestise, ea fusese întotdeauna pe aceeași lungime de undă cu opinia publică. Nepotul ei căuta aceeași armonie, acel contract tacit, dar esențial și fragil deopotrivă, între popor și monarh. Faptul că întreținerea costa disproporționat nu avea nicio importanță. York House avea un personal numeros: *esquires*, dame de onoare, secretari privați, patru paji, un bucătar-șef, un valet personal, zece lachei, trei pivniceri, majordomi, bone (cuplul regal va avea șase copii), cameriste și oameni buni la tot... timp de 33 de ani!

Dimensiunea redusă și decorul mediocru al York House nu o entuziasmaseră pe Mary, dar așa stăteau lucrurile și atmosfera de acolo era perfect englezească. Mary, înaltă și subțire, se obișnuia cu totul, câtă vreme avea la ea umbrela și cele 20 de șiruri de perle și nu era obligată să primească persoane divorțate la Curte. Era zgârcită, atât afectiv, cât și material. Pe scurt, era opusul soacrei sale Alexandra a Danemarcei, o femeie veselă și elegantă în ciuda vârstei, niciodată punctuală și nespus de generoasă. George al V-lea, la fel ca soția lui, detesta fastul inutil și compania oamenilor gălăgioși și bârfitori. Regele situa adevărata grandoare altundeva. Și una dintre plăcerile sale era să mănânce doar cu soția lui, la Palatul Buckingham. Într-una din acele dimineți din timpul războiului, cuplul regal se dusese într-unul dintre cartierele sărace ale East End. El fusese mișcat și șocat de cozile formate în fața magazinelor de alimente din cauza raționalizării. Trei sferturi de oră pentru a cumpăra o varză... Regele îi ordonase secretarului său privat lordul Stamfordham, bățos, îmbrăcat în redingota lui, să trimită imediat o scrisoare la Downing Street, în care se plângea de rușinea pe care o simțiseră suveranii: „În această dimineață, Majestățile Lor [...] au văzut oameni stând la coadă [pentru a obține

alimente] și acest lucru le-a amintit de dificultățile de care suferă săracii, pe când membrii cei mai bogați ai comunității nu au de ce să se plângă din acest punct de vedere"*

În momentul armistițiului, semnat la Rethondes în 11 noiembrie 1918, cu excepția mareșalilor și a generalilor învingători și câteodată rivali, Regatul Unit numără două personalități foarte populare și respectate. Unul reprezintă guvernul: Lloyd George, prim-ministru, un galez care animase aripa stângă a partidului liberal și pusese bazele viitorului stat preocupat de sistemul de ajutor social, prin instituirea pensiei de bătrânețe începând cu 1908, urmată de asigurarea obligatorie împotriva bolilor și șomajului în 1911. Rolul său în timpul conflictului, când a ocupat diferite posturi (ministru al armamentului, apoi al armatei), l-a impus drept veritabilul coordonator al energiilor în vederea victoriei, eforturi răsplătite prin numirea sa în fruntea guvernului. La alegerile organizate în decembrie 1918, Lloyd George câștigă o mare victorie cu 477 de mandate în favoarea partidului său contra 229. Îi rămâne de obținut o altă pace: cu Irlanda. Reușește prin aprobarea tratatului semnat la Londra, în decembrie 1921, prin care se proclamă statul independent Irlanda. Precum Canada, Irlanda primește atunci statutul de dominion. Provincia Ulster, compusă din șase comitate din nord-estul țării, este înzestrată cu un Parlament având sediul la Belfast, dar rămâne în cadrul Regatului Unit. Lloyd George speră astfel să rezolve un conflict vechi de 40 de ani.

Popularitatea crescândă a regelui consolidează și unifică monarhia

Celălalt erou al războiului este monarhul, care incarnează statul britanic, pe care l-a transformat și stăpânit cu o mână fermă până în momentul victoriei. Dar anii 1919–1920 sunt critici, datorită agitațiilor sociale produse de revendicările muncitorilor pe care Lloyd George reușește să le calmeze. Conștiincioși, George al V-lea și Mary reiau și continuă lucrările pe care Eduard al VII-lea le începuse la castelul Windsor. Era avut în vedere mai ales domeniul artistic: Guy Laking, inspector al operelor de artă ale regelui,

* Catrine Clay, *op. cit.* Când Londra va fi bombardată în 1940, atitudinea compătimitoare și curajoasă a regelui George al VI-lea și a reginei Elizabeth față de cartierele defavorizate îi va face foarte populari.

reașezase armurile și trofeele pe marea scară, tapițase din nou cu damasc de mătase principalele săli de gală și urgentase restaurarea tablourilor. Dar nu era uitat nici confortul: s-au reparat instalațiile electrice, ale încălzirii centrale și ale băilor în apartamentele de gală rezervate oaspeților de vază și ale celor în care locuia familia regală, prin tradiție inaccesibile publicului. Pentru a prezerva colecțiile, regina Mary arată în permanență un zel care se explică fără îndoială prin mândria pe care o simte față de istoria familiei și prin conștiința importanței simbolice a castelului în timpul celor patru ani de război. Și poate, de asemenea, pentru că ea este de origine germană și trebuie să facă uitată această „pată“

O divergență se naște între sentimentul suveranului și politica prim-ministrului, care conduce guvernul de coaliție cu Partidul Conservator. Într-adevăr, sprijinindu-se pe dorința de pace a populației britanice, Lloyd George a pus sfârșit intervenției britanicilor în Războiul Civil rus. Dar regele avea o conștiință încărcată pentru că nu îi ajutase pe Romanovi, care fuseseră executați fără îndoială din ordinul lui Lenin. Toată lumea, familia regală — deci verii țarului decăzut —, precum și guvernul, își pasase problema, punând întrebări fără a le aduce soluții. Unde ar fi putut ei trăi? În ce condiții? Cu ce mijloace? De fapt, abandonarea familiei imperiale pe mâinile Sovietelor corespundea unei lașități a opiniei publice britanice, deja copleșită de propriile sale rele în 1917. Influența revoluției bolșevice la Petrograd fusese cu siguranță judecată ca fiind periculoasă, dar numeroși britanici, atașați principiului monarhiei parlamentare, nu erau favorabili primirii unui suveran considerat autoritar și mic-burghez, de fapt, depășit de misiunea lui și de situația generală. Sir George Buchanan, care fusese ambasadorul lui George al V-lea la Sankt-Petersburg, a fost sever la întâlnirea cu Nicolae al II-lea: „A fost ghinionul lui că s-a născut autocrat atunci când felul său de a fi nu corespundea cu rolul pe care îl juca. Întregul sistem era pe moarte, iar el, biet împărat, nu era deloc în stare să-l repare“*. Dar tragedia de la Ekaterinburg îi bulversase pe rege și regină. Desigur, Nicolae al II-lea comisese numeroase greșeli, inclusiv pe cea mai gravă, de a vrea să dețină comandamentul suprem al armatei sale, precum Napoleon al III-lea în 1870, dar toți resimțeau ca pe un reproș acea baie de sânge din subsolul sinistrei case Ipatiev**

* Sir George Buchanan, *My Mission to Russia*, Casell, Londra, 1923.

** Vezi Jean des Cars, *Saga dinastiei Romanov. De la Petru cel Mare la Nicolae al II-lea*, Editura Corint, București, 2013.

George al V-lea este cuprins de remușcări. Poate că el se gândește la gestul tatălui său Eduard al VII-lea din 1903, când Regatul Unit rupsese relațiile diplomatice cu Serbia pentru a protesta împotriva asasinării regelui Alexandru I și a reginei Draga. Presiunile de la Berlin și Roma pentru a restabili schimburile de ambasadori între Londra și Belgrad eșuaseră. Eduard al VII-lea continua să se opună. El considera că opinia publică engleză era prea șocată de aceste crime atât de brutale, dar adăugase o părere personală înțepătoare, pronunțată în parte în franceză, în parte în engleză: „Meseria mea este să fiu rege. Regele Alexandru era și el, de meserie, un rege. Nu pot să fiu indiferent la asasinarea unui membru al profesiei mele... Am fi obligați să ne încetăm activitățile dacă noi, regii, ne-am apuca să credem că asasinarea regilor nu are absolut nicio consecință..."*

Incontestabil, Eduard al VII-lea era un mare profesionist.

Nicolae al II-lea și ai săi au fost asasinați, alte rude de-ale Romanovilor au suferit o soartă asemănătoare, în schimb, la începutul lui 1919 văduva țarului Aleksandru al III-lea, mama lui Nicolae al II-lea, moștenitoarea tronului Rusiei este încă în viață. Fosta prințesă Dagmar a Danemarcei — soră a Alexandrei a Danemarcei, mama lui George al V-lea — devenise împărăteasă a Rusiei, adoptând numele Maria Feodorovna. Prin legăturile de familie ea este deci mătușa regelui englez. După peripeții dramatice, ajunsese în Crimeea, în mijlocul mulțimilor de oameni care încercau să scape atât de grozăviile Războiului Civil rus, cât și de germanii aflați în retragere. În această primăvară, când încă nu se știe cum se va încheia conflictul dintre Albi și Roșii**, în peninsula Crimeea stăpânește haosul.

Regele reușește să-și salveze mătușa, mama țarului Nicolae al II-lea

În ciuda părerii negative a prim-ministrului său, George al V-lea, simțindu-se fără îndoială vinovat că nu-și salvase la timp verii cu un an mai devreme, încearcă orice pentru repatrierea mamei țarului. O telegramă este trimisă prin transmițătoarele scumpei sale Marine Regale în care fusese

* Sarah Bradford, *George VI*, Penguin Books, Londra, 2011.

** Cele două armate implicate în Războiul Civil rus au fost denumite astfel: Albii — adepții regimului monarhic — și Roșiii — bolșevicii, care declanșaseră lovitura de stat din noiembrie 1917 și pregăteau revoluția mondială proletară. (*N. red.*)

căpitan de fregată. În 17 aprilie 1918, comandantul forțelor navale britanice din Marea Neagră, care patrulează în dreptul porturilor din Crimeea, se prezintă la împărăteasa-mamă, cu un mesaj din partea regelui George al V-lea; crezând că se află în pericol, el ordonă evacuarea ei imediată. O mică navă de escortă, *Marlborough*, trebuie să o scoată din zonă. Mai întâi Maria Feodorovna refuză, apoi acceptă și îi invită pe toți ai săi să o urmeze. Vestea plecării ei se răspândește și mii de persoane se năpustesc, implorând să fie evacuate și ele. Printre refugiați se găsesc prinții Iusupov, printre care și Feliks, principalul instigator al asasinării lui Rasputin în decembrie 1916, și soția lui Irina, nepoată a lui Nicolae al II-lea. Echipajul vasului o informează pe văduva lui Aleksandru al III-lea că nimic nu se poate face pentru toți acești oameni. Cu grandoare, împărăteasa anunță că ea nu va pleca dacă cei care vor să procedeze la fel nu au loc la bord. După un schimb de telegrame codate cu Londra, Amiralitatea britanică face cele necesare și numeroase nave ale Marinei Regale sosesc în portul Ialta. A doua zi, Iusupovii se găsesc și ei la bordul *Marlborough*-ului. Ei se întâlnesc cu un alt vapor care îi duce pe ofițerii monarhiști din Crimeea care se vor alătura Albilor, într-o ultimă încercare de a învinge Armata Roșie. În picioare la prora navei britanice, văduva lui Aleksandru al III-lea îi privește trecând, cu ochii plini de lacrimi. Pentru mii de oameni de orice condiție — aristocrați, burghezi sau negustori refugiați — începe exilul, iar Crimeea devastată este ultima lor imagine cu Rusia aflată în ruină. În total, 19 membri ai familiei imperiale și servitorii lor sunt îmbarcați pe *Marlborough*, cu 15 valize, bijuterii, un serviciu de masă din aur masiv de 54 de piese, câini și un canar. Exodul lor îi conduce la Constantinopol, apoi la Malta, colonie britanică. În 9 mai, la ordinul lui George al V-lea, ei sunt primiți, cu onoruri, la baza navală de la Portsmouth. Alexandra, văduva lui Eduard al VII-lea, își întâmpină acolo sora cu emoția pe care ne-o putem imagina. Trenul regal îi conduce apoi până la gara Victoria, unde regele și regina Mary îi primesc cu un emoționant protocol. O parte dintre refugiați se instalează provizoriu la Palatul Buckingham, conform registrului Curții din data de 10 mai. Valizele lor, care fuseseră în secret scotocite și golite de către bolșevici, sunt deschise ceremonios în sala tronului. Decepție: ele nu conțin decât obiecte fără valoare, lopeți, harnașamente și vechi indicatoare ale căilor ferate ruse. O glumă a partizanilor lui Lenin!

Regele va ordona alocarea unei pensii anuale de 10 000 de lire sterline văduvei lui Aleksandru al III-lea și o alta de 2 400 de lire arhiducesei Ksenia, sora lui Nicolae al II-lea. George al V-lea îi permite mătușii sale să trăiască

la Frogmore House, în parcul de la Windsor, o casă construită în 1684, pe timpul Stuarților și al regelui Carol al II-lea. Regina Mary a adunat acolo un mobilier original, din *papier mâché* negru cu flori din mătase și ceară. În sfârșit, prin hotărâre regală, sunt acordate rente și servitorilor care urmaseră calea exilului. George al V-lea nu putea face mai puțin, chiar dacă tragedia de la Ekaterinburg, care fusese într-un fel permisă de lașitatea Coroanei coroborată cu cea a guvernului, pătase pentru o vreme onoarea britanică.*

La Conferința de Pace, care premerge Tratatul de la Versailles, Lloyd George se distinge de alți participanți când cere atenuarea condițiilor impuse Germaniei învinse. Prim-ministrul britanic regretă de altfel absența reprezentanților Berlinului, care nu au fost invitați la masa negocierilor. Este o greșeală, iar istoria îi va da dreptate lui Lloyd George: poți înfrânge un inamic, dar nu trebuie niciodată să-l umilești. Diplomat mai bun decât unii dintre colegii săi de la Foreign Office, el preconizează organizarea de referendumuri pentru a stabili frontierele Prusiei. Îi refuză lui Clemenceau, pe care îl supranumește „Napoleon", ocaziile pentru ofense inutile aduse germanilor. Pentru că a încercat să modifice textul inițial — foarte aspru — al tratatului, putem regreta, cu anticipație, că Lloyd George a sfârșit prin a trece drept un admirator de-al lui Hitler. Pur și simplu, el presimțise că „dictatul" de la Versailles conținea fermentul unui nou război mondial și că pacea și insuportabilele ei rigori, impuse de Clemenceau și idealistul — pentru a nu spune naivul — președinte american Wilson, nu vor fi decât iluzii.

Ca de obicei, implacabila Lady Astor are ultimul cuvânt. Câțiva ani mai târziu, cu ocazia unui dineu în reședința sa din Saint-James Square, unuia dintre invitați care o întreabă cu naivitate „Acest Hitler, care nu vorbește decât despre Germania, nu e cumva născut în Austria? Nu mai înțeleg nimic! Știți, draga mea, unde s-a născut?", ea răspunde: „Hitler? Nicidecum, s-a născut la Versailles!"

În 1924, la Windsor este construită o clădire ciudată, Casa de păpuși a reginei Mary, care este ușor de văzut. În ciuda a ceea ce sugerează o astfel de denumire, nu este vorba despre o jucărie. Era o idee mai veche, concretizată

---

* Maria Feodorovna se va întoarce în Danemarca natală unde va muri în 1928. Prin acordul dintre regina Margrethe a II-a a Danemarcei și președintele Vladimir Putin, rămășițele ei pământești au fost repatriate la Sankt-Petersburg, cu onoruri militare și religioase, în 28 septembrie 2006. Vezi Jean de Cars, *Saga dinastiei Romanov*, *op. cit.*

de arhitectul Sir Edwin Luytens (1869–1944), care dorise să reproducă cât mai fidel posibil o locuință aristocratică din elegantul cartier londonez Mayfair în epoca victoriană. Casa, având trei etaje, este incredibilă, de vreme ce dispune de instalație de apă potabilă și de electricitate! Înăuntru, mii de obiecte, cele mai multe reduse la o scară de 1/12, au fost confecționate de mari artiști. Se observă mobile, dar și cărți imprimate și legate în piele, tablouri și chiar mașini de epocă în garaj! Ansamblul este fascinant prin precizie și meticulozitate. Prezentată publicului cu ocazia Expoziției Imperiului Britanic de la Wembley, această surprinzătoare machetă a fost descrisă ca un „monument de o perfecțiune minuțioasă adunând ce este mai bun din artizanatul britanic". În ceea ce privește grădina, realizată de Gertrude Jekyll (1843–1932), ea constituie o altă surpriză: este ingenios aranjată în sertarul subsolului și poate fi astfel desfășurată cu ușurință. Anul următor, în 1925, casa a fost împrumutată Expoziției casei ideale. Mai mult de un milion și jumătate de persoane s-au grăbit acolo pentru a o admira, plătind un șiling în profitul Fondului de binefacere al reginei Mary*

George al V-lea, un rege curajos în fața tuturor crizelor

Departe de aceste copilării, suveranul înfruntă diverse dificultăți interne, legate mai ales de plata datoriilor de război ale Regatului Unit. În mai 1923, George al V-lea îl numește prim-ministru pe conservatorul Stanley Baldwin, un personaj cu mare greutate politică de vreme ce va fi locatar în Downing Street 10 din 1924 până în 1929, apoi din 1935 până în 1937, și șef al opoziției între timp. În anul următor, monarhul trebuie să accepte dizolvarea Parlamentului, solicitată de Ramsay MacDonald. Pentru prima oară, regele se vede obligat să investească un șef de guvern laburist, partid pentru care MacDonald fusese cel mai dinamic politician în momentul creării sale înainte de război. Acest scoțian, fost ziarist, deține de asemenea portofoliul de la Foreign Office în timp ce partidul liberal tinde să dispară.

* Și astăzi o parte din prețul de intrare este vărsată unor opere de caritate. Ulterior, numele Casa de păpuși a fost explicat cu ajutorul argumentelor ce țin de domeniul istoriei. Într-adevăr, lângă clădire stau în picioare două păpuși franțuzești, France și Marianne, îmbrăcate cu o parte din vasta lor garderobă de veșminte și accesorii: pălării, mănuși, genți... Ele au fost oferite regelui George al VI-lea și reginei Elizabeth pentru fiicele lor Elisabeta (actuala suverană) și Margaret de către guvernul francez cu ocazia vizitei lor oficiale în Franța în 1938. Cele mai cunoscute firme de lux s-au întrecut pentru realizarea acestor daruri (Lanvin, Cartier, Hermès, Vuitton).

În fața efectelor devastatoare ale crizei economice din 1929, George al V-lea își afișează patriotismul liniștit deși discret, simțul de familie, demnitatea imperturbabilă și judecata sigură; obișnuit să își conducă țara prin tumultul ultimelor două decenii, el incarnează stabilitatea statului. Atuuri prețioase, în momentul când greva generală din 1926 a anunțat sfârșitul supremației industriale a Marii Britanii, umilită că nu mai este „atelierul lumii" și de acum depășită de state noi, tinere și dinamice. Cu luciditate, suveranul acceptă, prin Statutul de la Westminster (1931), să transforme Imperiul Britanic în British Commonwealth (redenumită Commonwealth of Nations în 1947, încă în vigoare). Prin Acordurile de la Ottawa, Regatul Unit acordă privilegii vamale importurilor din Commonwealth, în timp ce dominioanele se angajează să acționeze la fel față de produsele britanice. Supremația imperială de la Londra este la pământ, dar onoarea este salvată. Și, mai ales, prestigiul personal al suveranului iese din această încercare, în mod curios, mai puternic: el rămâne legătura personală dintre toate aceste state de o spectaculoasă diversitate, în numele unei loialități care nu va fi niciodată pusă sub semnul întrebării.

Tot în 1931, George al V-lea își demonstrează din nou calitățile de mediator în apărarea interesului general. După trei audiențe dificile cu liderul laburist Ramsay MacDonald, în 24 august el îl convinge pe acesta să nu demisioneze. Prim-ministrul părăsește Palatul Buckingham promițând că va constitui un guvern de uniune națională. Într-adevăr, trebuie urgent să se restabilească încrederea în lira sterlină, al cărui curs s-a depreciat și căruia va trebui să-i crească valoarea. Aceasta implică de asemenea măsuri draconice, prin mărirea impozitelor și reduceri drastice pe piața muncii. Și asta nu este tot. Cu eleganță — împlinind perfect rolul său de monarh constituțional —, regele îl primește atât pe liderul conservator Baldwin, cât și pe Sir Herbert Samuel, reprezentantul liberalilor, cu scopul de a obține un dublu ajutor în fața unei situații critice. Totuși, fără îndoială din cauza ideologiei sau a fricii de a se compromite, numeroși laburiști refuză să se alăture coaliției. Dacă se poate vorbi despre un relativ eșec politic, cel puțin monarhul afișează sânge rece și multă hotărâre. Sfaturile sale ar fi trebuit urmate. Ele vor fi salutate de presă în termeni sportivi, căci acest gen de metaforă este frecvent folosit dincolo de Canalul Mânecii: George al V-lea „a marcat un *inning* magnific", ceea ce în crichet, joc complet neînțeles de nebritanici, ar însemna „un magnific tur de bâtă"*!

* Philippe Valode, *op. cit.*

Magnific și eroic, căci, în realitate, de aproape trei ani, începând din noiembrie 1928, sănătatea regelui s-a degradat considerabil. El suferă de o congestie pulmonară care i-a slăbit inima și poate duce la septicemie. În luna decembrie, există temeri pentru viața lui. Apoi, el a părut să-și recapete forțele și s-a dus în februarie 1929 la Bognor, o stațiune balneară din sud, aproape de Chichester, în vestul Sussex-ului, unde s-a odihnit într-o casă din secolul al XVIII-lea cu o frumoasă arhitectură georgiană. De atunci, în cinstea șederii regelui, locul este cunoscut ca Bognor Regis, un nume mulțumitor pentru mândria locuitorilor săi. În mai, el se întorcea la dragul său Windsor, pentru a-și relua oficial toate activitățile, sub constantă supraveghere medicală. În ciuda problemelor de sănătate, George al V-lea rămâne rege. Autoritatea statului este asigurată. Până când? Foarte slăbit, părând a avea mai mult decât cei 64 de ani ai săi, monarhul nu mai este omul căruia un întreg popor îi laudă — și îi deplânge deja — calitățile.

George al V-lea, bolnav, este foarte neliniștit în ce privește viitorul Regatului

Răul progresează, și ceea ce ar putea semăna cu o lentă agonie îl va chinui timp de încă cinci ani. Desigur, aparențele sunt salvate, căci în monarhie, ca și în republică, sănătatea șefului de stat rămâne o chestiune delicată. Zvonurilor li se opun constatări care se doresc încurajatoare. De exemplu, în 24 martie 1932, în joia sfântă, regele, puțin adus din spate, cu barba căruntă în contrast cu negrul mătăsos al jobenului său, și regina Mary, purtând una dintre nenumăratele ei bonete, urmează clericii spre ieșirea din abația Westminster. Suveranii țin în mână fiecare câte un buchet. Evenimentul este important căci, pe de o parte, regele apare în public — ceea ce dă siguranță supușilor săi — și, pe de altă parte, este prima oară în două secole când un rege al Angliei distribuie personal pomeni, un gest care surprinde. Cu alt prilej, în 1934, londonezii matinali pot să-l întâlnească pe rege în Hyde Park, cu ocazia uneia dintre plimbările sale călare, însoțit doar de un *esquire*. Amândoi sunt îmbrăcați civil, regele în culori deschise, iar escorta sa în culori închise, cu pălăriile lor melon asortate cu ținuta. La rândul ei, regina impresionează prin ținută; în ciuda epocii și noilor mode vestimentare, ea poartă invariabil rochii și fuste atât de lungi, încât par mulate pe corp. „Parcă ar fi turnate din fier“, îndrăznește să sugereze un personaj grosolan

ce pretindea că valsase cu regina... Calmul ei este legendar: aflându-se la un târg de antichități din Norfolk, un taur care scăpase dintr-un câmp vecin s-a năpustit spre ea, spre groaza anturajului. Regina, ale cărei talente de matador nu îi puteau fi bănuite, și-a ridicat umbrela de ploaie (umbrela de soare era în concediu în acea zi) precum o sabie de cavalerie și a calmat animalul furios. Escorta, rușinată, a reapărut în vreme ce regina își reluase deja inspectarea atentă a etalajelor cu porțelanuri...

Serile sunt liniștite. La Windsor, dacă invitații meritau o astfel de onoare, suveranii îi conduceau să vadă comorile adunate în colecțiile regale. Regina Mary, căreia i-ar fi plăcut să fie curator de muzeu, trece drept o expertă. George al V-lea o ascultă cu răbdare și atenție, căci ea este mai interesată de amintirile de familie, mai ales de mobilier, decât de capodoperele de artă agățate pe pereți, bucată după bucată. Chipul regelui se înroșește brusc atunci când soția lui confundă opere aparținând statului, deci națiunii, cu cele care sunt achiziții personale.

Dimineața, în cazul în care nu au invitați sau dacă găzduiesc prieteni apropiați, George al V-lea se trezește devreme, ia cunoștință de depeșele și dosarele sosite în timpul nopții, de copiile documentelor de la prim-ministru, care au fost aduse suveranului în cutii de piele roșie marcate cu monograma lui — o tradiție păstrată până astăzi. Este vorba despre secrete de stat, cu tot ceea ce implică aceasta în viața națională și internațională. După micul său dejun de lucru, regele apare la 9:00, cu nedespărțitul papagal Charlotte pe degetul mare al mâinii drepte; apoi citește din scoarță în scoarță *Times*, iese să vadă cum e vremea și, urmat de un câine voios, fumează o țigară scoasă dintr-o superbă cutie Fabergé. Are întotdeauna mai multe și adesea oferă din ele prietenilor. Pe scurt, și la țară duce o viață foarte confortabilă, tipic englezească; doar că acest liniștit locatar, care va continua să-și claseze colecția de timbre, să verifice curățenia țevilor celor două Purdey ale sale, puștile de vânătoare cele mai distinse, nu este un lord fără ocupație, ci însuși regele, iar el trebuie să poată fi în orice moment informat, consultat sau, invers, să sfătuiască și să informeze.

Seara, ascultă emisiunile la radio — mod de comunicare pe care îl stăpânește perfect atunci când se adresează națiunii —, se amuză cu un roman polițist sau cu un film în sala de cinema pe care și-a amenajat-o. Într-o seară din 1934, pe când aventurile *Celor trei lăncieri ai Bengalului*, un clasic al epopeii imperiale, este în program, unul dintre invitați, Sir Frederick Ponsonby, căruia suveranul îi explicase că redusese numărul servitorilor,

a numărat 45 de spectatori în plus față de familia regală prezentă. Erau servitorii castelului, invitați de către Majestatea Sa să se destindă*. În timpul proiecției, care are loc la ora 18, se bea ceai.

Stridiile prevăzute inițial în meniu nu mai sunt servite, căci prospețimea lor este îndoielnică...

Boala regelui nu mai este un secret. Neliniștea populației de rând și a politicienilor, care oscilează între speranță și mâhnire, nu împiedică celebrarea Jubileului de Argint în mai 1935. Se observă că popularitatea regelui se află la zenit și conduita reginei Mary, ireproșabilă și exemplară în simplitatea ei, este aclamată.

Și, fapt excepțional la care sunt martori sute de mii de oameni, regele îi aduce omagiu soției: „Nu mă înșel spunând tot ceea ce-i datorez". Lady Airlie, doamna de onoare a reginei, observă că deși în public Mary își controlează în permanență emoțiile, în privat ea știe să se amuze citind ziare satirice și să râdă ascultând *La Vie parisienne* sau cupletele, considerate stupide, ale faimoasei *Revue nègre* care o lansase pe Joséphine Baker. Însuși regele adoră să glumească, dar mai puțin zgomotos decât tatăl său, al cărui râs, se spunea, se auzea prin zidurile Turnului Londrei.

Orașul, înnegrit de fumul de cărbune provenind de peste tot — încălzire, locomotive, uzine —, este curățat, înfrumusețat și întreaga înaltă societate este foarte mulțumită.

Ceremoniile Jubileului de Argint îi epuizează pe toți. Banchetul de stat este însoțit de 80 de cântăreți de cimpoi care, după tradiție, fac de două ori turul enormei mese. Ambasadorul american Walter Hines Page, puțin obișnuit cu universul monarhic, este stupefiat că „regele poate să vorbească precum o ființă omenească". Se poate crede că George al V-lea ar fi fost surprins de mirarea unui astfel de diplomat... Apoi, adresându-se prim-miniștrilor dominioanelor, monarhul, mișcat de căldura, stima și respectul din răspunsurile lor, are vocea frântă. Lacrimi de recunoștință îi curg pe obrajii încadrați de o barbă ce îl îmbătrânește din ce în ce mai mult pe acest bărbat care nu se plânge niciodată de boală. Jubileul este un triumf și o dovadă. Pentru cei mai mulți, este o imensă „sărbătoare de familie", după cum va exclama viitorul prim-ministru conservator din anii 1960, Harold MacMillan, pe atunci tânăr deputat al circumscripției industriale Stockton-on-Tees, punct de plecare al primei linii de cale ferată din Anglia, inaugurată în 1825. Mărturia acestui parlamentar este

* Christopher Hibbert, *The Court of St. James's*, Weindenfeld and Nicolson, Londra, 1979.

elocventă: „Nicăieri aceste celebrări nu au fost mai remarcabile decât pe străzile sărace ale fiecărui oraș. [...] Drapele erau întinse de pe o parte pe cealaltă a străzii. Bărbați și femei de toate condițiile și de toate opiniile se regăseau într-o veselie comună."

Dar oboseala lui George al V-lea nu mai poate fi disimulată. Vocea îi este încă sigură, în schimb corpul îi pare absent. Medicul lui, lordul Dawson, trebuie să pună trei perne sprijinite de spătarul fotoliului regelui pentru ca acesta să poată semna convocarea unui Consiliu de Stat. Dar, vai!, mâna dreaptă a suveranului nu mai răspunde la comenzi. În prezența prim-ministrului Ramsey MacDonald, doctorul îi pune, cu greutate, stiloul în mâna stângă. Poate ține el pana unui rege care trebuie, teoretic, să semneze singur actul extrem de important ținând cont de repercusiunile lui în viitor?

—Voi semna eu însumi, spune George al V-lea, cu atitudinea unui rege, în ciuda epuizării sale fizice.

La prima încercare, prenumele este ilizibil. La cea de-a doua, îl ajută doctorul, sub privirile îngăduitoare ale prim-ministrului, obișnuit cu orice compromis, de vreme ce conduce un guvern de coaliție unde conservatorii dețin de patru ani majoritatea.

Când cei doi bărbați părăsesc camera regelui, acesta, după teribila luptă pe care tocmai a purtat-o împotriva lui însuși, găsește încă forța de a le zâmbi afectuos.

Doamna Wallis Simpson, scandaloasa amantă a prințului moștenitor

Dar o altă grijă îl tulbură pe suveran într-un mod cu totul diferit. De mult timp, fiul lui și succesorul desemnat la tron, prințul de Wales, duce o viață dezorganizată, învăluită în aburii alcoolului, și nu arată niciun interes pentru îndatoririle viitoarei sale funcții. Când tot Regatul se pregătește să aprindă focuri de bucurie, lui George al V-lea i se aduc la cunoștință numeroase rapoarte ale poliției, unele mai copleșitoare decât celelalte. Faptul că prințul Eduard are o relație nu este o problemă specială în regatul răposatului rege Eduard al VII-lea, bunicul lui. Mai scandalos este că amanta e o americancă excentrică, divorțată, recăsătorită și al cărei soț dintâi este încă în viață. Și încă mult mai grav este că această misterioasă

Wallis Simpson, care ar fi trăit în China, colecționează amanții, după cum indică un raport al poliției metropolitane din 3 iulie 1935. Este absolut inacceptabil că moștenitorul tronului se gândește să renunțe la rangul său pentru a se căsători cu această aventurieră care îl face „peste poate de fericit"*. Despre această poveste de dragoste — care va cauza, se știe, un imens scandal, nepotrivit în anii tulburi de dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial — s-a spus totul: uneori insinuant, pe baza zvonurilor mai mult, alteori pe baza faptelor. Totul și nimic. Astăzi încă pasiunile rămân vii și opiniile despre aventură — contradictorii.

În momentul în care se pregătește Jubileul — la începutul lui mai 1935 —, regele își convoacă fiul pentru a-l anunța că „Wallis nu este dorită la balul Jubileului; statutul ei de femeie divorțată îi interzice, de asemenea, accesul în incinta regală de la Ascot și o privează de toate privilegiile familiei regale"** Conform unor surse, prințul de Wales îi jură tatălui că Wallis nu este amanta lui, ci doar „o persoană de elită". Slăbit și încrezător în cuvântul fiului său, George al V-lea acceptă într-un final prezența doamnei Simpson la balul jubileului. Minciuna prințului îngrozește mai multe persoane din anturajul regal, printre care și pe lordul Wigram, secretarul privat al monarhului.

În 14 mai, după cum era obiceiul, prințul deschide balul cu mama lui, dar, de la al doilea dans, spre stupefacția generală, o invită pe Wallis. Un sentiment de dezgust pune stăpânire pe rege și regină, scandalizați de această lipsă de tact. În fața comportamentului pe cât de șocant pe atât de iresponsabil al fiului său, nedespărțit de femeia care pare să-l fi vrăjit, George al V-lea suferă, în afară de boală, și de grava angoasă a unui monarh pândit de moarte: ce fel de om este, așadar, succesorul lui? Este iresponsabil? Un bărbat atras de femei periculoase care uită că va fi rege? Când află că Eduard a îndrăznit să se prezinte la Palatul Buckingham cu extravaganta Wallis, în ciuda interdicției sale, George al V-lea își regăsește forța și, cu mânie și rușine totodată, exclamă în fața vechiului său prieten contele de Mensdorff, fost ambasador al Austriei la Curtea de la Saint-James:

— Femeia asta! În casa mea! Amanta de dinainte a fiului meu, Lady Furness, era și ea imposibilă. Prima, doamna Dudley Ward, avea mult mai multă clasă, măcar aparținea înaltei societăți. Fiul meu n-are nici măcar un prieten potrivit și nu se vede cu nimeni care să fie astfel.

---

* Charles Higham, *Wallis Simpson, la scandaleuse duchesse de Windsor*, traducere de Eric și Françoise Deschodt, Jean-Claude Lattès, 1989.

** *Ibidem.*

Diplomatul încearcă să-l liniștească pe suveran:

— Sire, prințul are multe calități; este fermecător și înzestrat.

— Desigur, răspunde George al V-lea, și tocmai de aceea-i păcat. Dac-ar fi un imbecil, n-am avea nimic de spus. Abia dacă-l văd și habar nu am ce face.*

De fapt, nu este chiar exact. Regele este copleșit de nenumăratele informări dezastruoase care îi parvin despre fiul său, documente dintre care unele vor fi contestate, chiar prezentate drept false, în ceea ce se presupune că ar fi dezinformare. Prins în această zarvă fără sfârșit, regele, din ce în ce mai slăbit, suferă o grea pierdere prin moartea surorii preferate, prințesa Victoria, cu trei ani mai tânără ca el. Drama îl copleșește. Și, culmea prostului gust, primește o telegramă de condoleanțe semnată de Adolf Hitler!

Ianuarie 1936. Țara întreagă este acoperită de zăpadă. La Sandringham, George al V-lea, foarte slăbit, suferă din nou de o bronșită care îi agravează tulburările cardiace. În vechiul său halat exotic, regele tremură în ciuda focului intens din șemineul camerei sale. Abia dacă își recunoaște fiul. În 17 ianuarie, bătrânul monarh este aproape de sfârșit. Peste două zile, înainte de a intra în comă, mai are încă forța să-și întrebe secretarul, pe lordul Wigram:

— Cum merge Imperiul?

Un Imperiu care nu mai exista de aproape cinci ani, dar această întrebare, înduioșătoare, arată că până în ultimul moment suveranul nu se gândește decât la stat și la viitorul lui.

— Totul merge bine, Sire, în Imperiu...

Cât despre rest, catastrofa este iminentă. În anturajul prim-ministrului circulă un avertisment: „Dacă prințul vrea să o facă soție pe doamna Simpson — o curvă —, este treaba lui. Dacă vrea să facă din ea o regină, asta este altceva."

La ora 23, după o scurtă dar penibilă dezbatere medicală deontologică, se ia decizia ca suferințele muribundului să fie curmate. Un comunicat din partea Palatului Buckingham este citit la radio: „Majestatea Sa regele își încheie în liniște viața" Un sfert de oră mai târziu, primul dintre Windsori își dă duhul. La zece minute după miezul nopții, *Times* pregătește deja o ediție specială având chenar negru. Prințul de Wales izbucnește în plâns și pronunță o frază care, în alte circumstanțe, ar fi fost normală:

* *Ibid.*

— Sper să fac la fel de bine ca el.

Toți se îndoiesc. Ninge peste Sandringham, această locuință unde s-a născut George al V-lea, regele care, pentru opinia publică, va rămâne acel om drept, măsurat, care a apărat întotdeauna cele mai înalte valori ale statului și a domnit fără pată. Și, de asemenea, regele Angliei care a înfruntat Primul Război Mondial.

3

Un prinț de Wales ciudat

Londra, 20 ianuarie 1936, Westminster Abbey. În fața catafalcului pe care se odihnește George al V-lea, mulțimea se scurge ore întregi pe sub arcadele gotice ale celui mai remarcabil edificiu religios al capitalei, atât din punct de vedere arhitectural — chiar dacă a suportat mai multe ajustări și adăugiri —, cât și din punct de vedere istoric. Din 1066, toți suveranii Angliei au fost încoronați acolo, cu excepția lui Eduard al V-lea al Casei de York, mort la 13 ani în 1483. Westminster-ul este o impresionantă necropolă unde au fost înhumați mulți monarhi — nu toți —, mai ales marea Elisabeta I, numită „regina fecioară", în același cavou cu sora sa vitregă dușmană, catolica Maria Tudor, numită „Maria cea sângeroasă" Dar la Westminster își trăiesc somnul de veci personalități ilustre, oameni de stat, savanți, soldați, scriitori (Dickens), muzicieni (Händel) și chiar poeți care își au „colțul" propriu, precum Chaucer și Milton. Catedrala este astfel o sinteză a ceea ce reprezintă, separat, Saint-Denis și Panteonul pentru francezi. Unii amatori tenace de enigme istorice pretind că Napoleon însuși s-ar odihni acolo într-un mormânt necunoscut.

Liniște. Tristețea cuprinde întreaga națiune, fiind împărtășită de 40 de milioane de supuși. Poporul este mâhnit și respectă amintirea suveranului defunct, acest bărbat care arătase curaj în toate momentele importante și avusese un admirabil simț al datoriei. Ultimul său portret, realizat de Sir Oswald Birley în anul precedent, îl reprezintă pe George al V-lea purtând uniforma Casei de Windsor, o haină cu broderie și manșete stacojii. Monarhul este reprezentat în picioare, cu mâna dreaptă pusă pe

o masă de argint lucrată pentru Wilhelm al III-lea, un rege de la sfârşitul secolului al XVII-lea.*

Un incident i-a tulburat pe cei aflaţi aproape de sicriu. În momentul în care acesta, drapat cu blazonul regal, urma să fie depus pe estradă, marea cruce a Ordinului de Malta ce se găsea alături de coroană a alunecat şi a căzut. „O prevestire groaznică", şi-a spus Sir Harold Nicolson, livid. Noul rege, care luase numele de Eduard al VIII-lea, a fost auzit spunând: „Dumnezeule! Ce se va întâmpla acum?" Un membru al Parlamentului, Walter Elliot, a prezis în faţa colegului său, Robert Boothby: „Asta va fi constanta noii domnii"**

A doua zi, noul rege pleacă cu avionul său personal de la Sandringham la Londra. Se duce la Consiliul Coroanei, care se ţine la Palatul Saint-James, unde trebuie să fie consemnată declaraţia solemnă a urcării sale pe tron. Are 41 de ani. Martorii sunt şocaţi de faptul că el se arată „nervos şi stânjenit"

Regele citeşte textul oficial, ţinând cu o mână tremurătoare o foaie de hârtie, pe care o pune apoi pe masă în faţa lui.

Emoţie normală în faţă imensei responsabilităţi pe care o are de acum încolo? S-ar înţelege. Dar, în realitate, prinţul moştenitor, devenit cu o seară în urmă cel de-al 39-lea monarh al Angliei, este prizonierul unei nelinişti declanşate încă din copilărie. Adevărul este dramatic: nu a vrut niciodată să fie rege. Nu vrea să fie şi a fugit întotdeauna de această situaţie care îi era promisă. Astfel începe unul dintre episoadele cele mai neaşteptate şi cele mai catastrofale ale istoriei regatului întemeiat de William Cuceritorul. Deopotrivă din dezinteres şi sub pretextul unei iubiri pe cât de irezistibile, pe atât de şocante, un rege, pierzând orice conştiinţă a datoriei sale, va risca să destabilizeze monarhia cea mai respectată pe care tatăl i-o lăsase moştenire şi să provoace, printr-o criză politică majoră, prăbuşirea regimului.

Cine este deci Eduard al VIII-lea? Să nu îl reducem dintr-odată la reputaţia dezastroasă pe care a lăsat-o în istorie. Prinţ moştenitor, el a fost mult timp foarte popular, iubit şi apreciat. Născut în 1894, elegant, spontan, căutând să placă şi să fie iubit, jovial, acest nepot al lui Eduard al VII-lea are 20 de ani la începutul Primului Război Mondial. El are darul de a atrage cu surâsul lui fermecător. Toată familia îi spune David***

---

* Acest tablou se găseşte astăzi la castelul Windsor, în sala de bal a reginei. Masa de argint expusă acolo face parte dintr-un mobilier foarte rar a cărui modă fusese lansată la Versailles de către Ludovic al XIV-lea.

** Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

*** Vorbind despre el, actuala regină Elisabeta a II-a, nepoata lui, îl va numi întotdeauna „unchiul David"

Deși nu a fost crescut cum trebuia și nu este un intelectual, memoria lui remarcabilă îi permite să recunoască imediat chipurile persoanelor pe care le-a întâlnit fie chiar și o singură dată și să nu le uite numele, o atenție măgulitoare pentru ele și demnă de politicienii cei mai pricepuți în contactul cu masele. Cu ajutorul tatălui său, Eduard este trimis ca ofițer de stat-major pe diferite teatre de operațiuni în timpul războiului. Guvernul nu este favorabil deciziei, căci prințul moștenitor reprezintă desigur o țintă cu totul specială. Prim-ministrul Stanley Baldwin îl pune în gardă. Prințul de Wales subliniază că are patru frați și că dispariția lui nu ar fi deci o tragedie pentru viitorul Coroanei. La această explicație, morbidă și sfidătoare deopotrivă, Baldwin îi răspunde cu fermitate: „Sire, nu decesul vostru ar fi lucrul cel mai rău. Aș fi mult mai supărat dacă ați fi făcut prizonier...!“

Obsesia prințului de Wales: mai ales să nu devină rege!

Prințul moștenitor pleacă deci să își facă datoria. El servește în Franța și Italia, unde oferă un exemplu de curaj amestecat cu inconștiență. Se expune inutil, cu o plăcere nesănătoasă parcă, ca și cum și-ar căuta moartea. Lordul Lee, un contemporan căruia nimic nu-i scapă, observă că atunci când Eduard este rugat să fie mai prudent, prințul de Wales răspunde de fiecare dată: „Dar de ce? Fratelui meu i-ar plăcea tare mult să fie în locul meu și ar fi un rege mult mai bun decât mine.“

Ideea fixă de a refuza destinul care îi este impus, spaima de a nu fi demn de misiunea lui sau pur și simplu plictiseala și chiar teama la evocarea viitorului său dinainte stabilit, toate îl caracterizează pe acest prinț fermecător. Pe scurt, este vorba de frica față de datoria omului de stat. După ce războiul s-a încheiat, Eduard — de parcă ar fi fost dezamăgit că nu fusese ucis de vreun glonț sau vreun obuz german — continuă să își riște viața, călărind foarte mult. Căzăturile și accidentele se țin lanț. Dar în această perioadă de pace, caracterizată de optimism și entuziasm, prințul devine un personaj foarte iubit, capabil să captiveze mulțimile prin farmecul său. Este dificil să îi reziști. Nu este foarte înalt, dar are trăsături fine, iar expresia sa trece foarte repede de la tristețe la un zâmbet dezarmant. Schimbarea bruscă de atitudine îi deconcertează adesea pe interlocutori, dar poate fi pusă pe seama lipsei de experiență și a unei bucurii de viață

prea exagerate după patru ani de război. Pe parcursul anilor 1920, prin numeroase călătorii oficiale în Canada, Australia, India, Noua Zeelandă și Africa de Sud, prințul de Wales întărește unitatea Imperiului Britanic. Reprezentându-și tatăl cu acordul guvernului în diversele sale vizite, el oferă o altă imagine a monarhiei: vie, gata să unească popoare atât de diferite. Mama lui ar fi preferat ca el să urmărească viața politică internă, dar regele și premierul au ales să-i încredințeze acest rol — clasic — de trimis special al Coroanei, învestit cu o misiune de înalt diplomat care anulează frontierele interioare pentru a consolida Imperiul. Trebuie notat că prințul nu s-a lăsat rugat pentru a duce la îndeplinire acest turneu mondial. Nu era aceasta, de asemenea, o metodă de a se îndepărta de realitățile englezești? Eduard pare deprimat, chiar dacă, sărbătorit peste tot, el se arată entuziast, juvenil, chiar prea mult. Câteodată, el scrie că s-a săturat de meseria de prinț de Wales. O corvoadă care îl epuizează, organizată cu responsabilitate de prim-ministrul Lloyd George, care îi adaugă în program călătorii fără sfârșit, cu discursuri în care prințul nu poate spune ce gândește cu adevărat. Această viață publică, începută în 1919 cu orarul ei obositor, îl apasă. Escorta prințului nu reușește să îi mascheze caracterul imatur, instabil, câteodată infantil, adesea indiscret, dar capabil de o generozitate derutantă față de cei care i-au adus vreun serviciu. În acest fel l-a răsplătit adesea personal pe vărul său Louis Mountbatten, care îl însoțește peste tot, nedorind ca acest sclipitor ofițer de marină să fie obligat să își taie din soldă pentru a regla câteva cheltuieli neprevăzute. Gestul este curtenitor. Poate că, de asemenea, voia să cumpere tăcerea anturajului care ar fi fost martor la comportamentul bizar al prințului, mai degrabă jenant, care obișnuiește ca, din când în când, să se deghizeze.

În anii 1920, monarhia se găsește într-o situație interesantă. Viața privată a prințului de Wales provoacă numeroase comentarii, răuvoitoare sau batjocoritoare în general. În plus, faptul că este încă necăsătorit neliniștește profund opinia publică. Fratele său cel mic, ducele de York, se căsătorește în 1923 cu Lady Elizabeth Bowes-Lyon, pasionată de istorii cu fantome din Scoția. Din această căsătorie, foarte fericită, se vor naște prințesa Elisabeta în 1926 și sora ei Margaret-Rose* în 1930. Cumnata îl susține pe Eduard, considerând că tatăl lui, George al V-lea, fusese un „autocrat cu spirit îngust", o opinie prea aspră. Ea își va corecta

* Prințesa s-a născut cu acest dublu prenume la care, fiind copil, ea ținea în mod deosebit. În schimb, a fost cunoscută — mai ales datorită nefericitelor ei experiențe amoroase — ca Margaret.

părerea, exprimându-și întreaga admirație pentru socrul ei care îndurase atâtea greutăți.

Trebuie adăugat ceva: prințul este foarte emotiv și prea sensibil. În realitate, încăpățânarea lui dezvăluie un om slab, șovăitor, nesigur, influențabil, uneori capricios ca un copil. Această lipsă de încredere dă naștere adesea unor gafe; astfel, în Bermude, pe care le vizitează în 1931, el refuză să salute mulțimea adunată la trecerea mașinii lui și se mulțumește să privească la dreapta și la stânga, potrivit obiceiului statornicit, având chipul crispat și încremenit de parcă fusese petrificat. O îmbufnare copilărească prin care caută să nu devină prea popular.

Cu alt prilej, Eduard și-a permis să își felicite tatăl că acționase făcând o „bună propagandă". Expresia a provocat mânia lui George al V-lea, care a considerat acest vocabular deplasat. Și s-a aruncat într-o viguroasă predică hărăzită fiului, amintindu-i că ceea ce el făcea în viață nu avea nicio legătură cu vreo „propagandă", ci era, pur și simplu, datoria lui. Datoria? Un cuvânt care îl oripila pe prințul de Wales, cu privirea fixă și expresia absorbită de nu se știe ce reflecție.

Această personalitate complexă și în realitate nu prea de încredere își chinuise tatăl bolnav în ultimii cinci ani. În noiembrie 1935, cu două luni înainte să moară, George al V-lea îi mărturisise lui Lady Gordon-Lennox: „Mă rog lui Dumnezeu ca niciodată fiul meu cel mare să nu se însoare și să aibă copii și ca nimic să nu stea în cale astfel încât Bertie [viitorul George al VI-lea] și apoi Lilibet [actuala Elisabeta a II-a] să suie pe tron" * George al V-lea, lucid, vedea departe, ca și cum presimțea că rătăcirile prințului de Wales urmau să provoace valuri de agitație care vor avea nevoie de mult timp — mai mult de o generație — ca să se calmeze. Și la puține zile înainte să moară, George al V-lea, slăbit, dar cu un spirit vizionar ce își păstrase toată vigoarea, l-a anunțat pe Baldwin: „După moartea mea, nu va fi nevoie de mai mult de un an pentru ca băiatul ăsta să se piardă..."**

Rareori o profeție politică se va dovedi atât de perfect întemeiată. Să adăugăm că, din 1903, pe când Eduard avea nouă ani, un apropiat al familiei, observându-l pe băiețel, declarase că viitorul suveran nu va rămâne mult timp pe tron. Nu putem rămâne indiferenți la aceste coincidențe prevestitoare.

---

* Martin Allen, *Hidden Agenda*, Editura Mac Millan, Londra, 2000.

** *Ibid.*

Prinţul îşi întâlneşte prima dragoste într-un adăpost, în timpul războiului

În realitate, acest om rămâne o enigmă cu trei chipuri care corespund celor trei perioade din viaţa sa: mai întâi prinţul de Wales, apoi regele şi în sfârşit ducele de Windsor. În funcţie de acestea, şi faima sa se va schimba: prinţul popular, dar prea inconstant; monarhul scandalos şi compromis; aristocratul exilat care deranjează. „Primul va fi cel mai bun dintre cei trei, deşi această judecată trebuie nuanţată."* Vom încerca să înţelegem această transformare a lui Eduard.

Născut la sfârşitul domniei străbunicii sale Victoria, a avut o copilărie nefericită. Se ştie că pe băiat, chiar şi când se purtase bine, guvernanta avea răutăciosul obicei de a-l ciupi înainte de a-l aduce în faţa părinţilor lui; copilul ajungea deci la ei plângând, ceea ce îi contraria şi îi irita. A fost nevoie de patru ani pentru ca George şi Mary să-şi dea seama că îşi încredinţaseră fiul unei dădace perverse şi răuvoitoare. Dar pagubele pe care aceasta le provocase erau deja ireparabile: băieţelul îşi pierduse toată încrederea în el.

Eduard reuşeşte cu greu să se concentreze şi să analizeze faptele din jurul lui. Nu este deloc studios şi nu are chef să înveţe. Unii dintre preceptorii lui nu au fost poate destul de abili sau de pasionaţi. Va exista mai târziu regretul că, din numeroasele lui călătorii ulterioare, el nu a povestit vreodată decât anecdote fără interes. Ne întrebăm ce îi poate reţine atenţia şi suscita curiozitatea. Şi cu greu se poate răspunde la întrebarea esenţială: ce îl interesează pe prinţ? Puţine lucruri, se pare. Îl iubeşte mult pe bunicul său Eduard al VII-lea, acest rege farsor — cu care bunica Alexandra este tandră şi complice — care se amuză să pună toate pendulele înainte cu jumătate de oră pentru a-şi uimi oaspeţii. La bunicii lui el găseşte afecţiunea pe care părinţii lui nu i-o poartă îndeajuns.

Prima sa prietenă adevărată este Freda Dudley Ward, de aceeaşi vârstă cu el. Împreună se adăpostesc de raidurile aeriene în cartierul Belgravia, către sfârşitul războiului. Ascunderea celor doi într-o pivniţă, care în alte circumstanţe ar semăna cu un joc de copil, stă la originea unei pasiuni. Freda este o soră, dulce şi feminină; tandreţea ei îl inundă de bucurie pe prinţ, foarte afectat de perioada adolescenţei lui, caracterizată de tristeţe

---

* Hugo Vickers, *Behind Closed Doors*, Hutchinson, Londra, 2011.

și protocolul rigid al Curții. În 26 martie 1918, el îi trimite o scrisoare în care o numește „îngerul meu“ Binevoitoare, aproape maternă, Freda va fi prima lui amantă.

Într-un fel, în anii 1925, prințul moștenitor este un revoltat cu reacții imprevizibile. Politica guvernului îl atrage puțin, în schimb se simte apropiat de lumea muncitorilor și a familiilor modeste care au suferit îndeosebi din cauza războiului. Prințul arată sincere preocupări sociale, care nu vor putea fi niciodată puse la îndoială în ciuda existenței sale duse după eticheta Curții. Cu ocazia grevei generale din 1926 care paralizează, printre altele, traficul feroviar, în pofida opoziției tatălui său, Eduard ordonă șoferului personal să îi umple mașina cu ziare favorabile Cabinetului și să le transporte în Țara Galilor, un șiretlic prin care amintește tuturor că acela îi este titlul și fieful. Dar și un mod, mai degrabă personal decât politic, de a protesta și, poate, de a se impune în fața tatălui său. O altă modalitate prin care îl provoacă pe rege și întreaga familie regală este mania prințului de a curta doar femei măritate, chiar și pentru aventuri de o seară. El le colecționează, ceea ce suscită diverse zvonuri — deja! — în legătură cu abaterile sale succesive. Cine rupe primul relația, el sau ele? Cu multă ingeniozitate, Alan Lascelles, secretarul particular al lui Eduard, reușește să evite scurgerea de informații în ziare și declanșarea scandalurilor, chiar a șantajelor. Trebuie recunoscut că mai multe dintre aceste soții sunt mulțumite să fie astfel curtate de viitorul rege. Nu este rar ca soții lor să se aștepte în astfel de situații la o compensație. Să rețină atenția prințului, să îi capteze privirea înflăcărată, să obțină un loc lângă el, apoi o întâlnire, nu este oare măgulitor pentru ele? Desigur. Până în momentul în care prințul își aruncă deja privirea în altă parte. Atunci amărăciunea și jignirea se transformă în bârfe ce pot lăsa locul dezvăluirilor, reale sau inventate, o dilemă care va fi deseori studiată în această pagină de istorie. În acest stadiu, după un procedeu cunoscut, secretariatul prințului flușturatic realizează miracole prin care asigură liniștea și discreția. Într-adevăr, chiar dacă este epoca acelor *crazy years* — în care femeile au scăpat de corset, de fustele lungi și de părul vâlvoi, iar cele cu vârste peste 21 de ani au primit în 1928, în Marea Britanie, drept de vot (un triumf al sufragetelor) —, nu înseamnă că societatea engleză și-a pierdut pudoarea victoriană și că manierele de dinainte de război nu sunt bulversate de libertățile de tot felul, dintre care unele aduse din America. Ipocrizia unor oameni opune încă rezistență, așa cum va demonstra scriitorul D.H. Lawrence în celebrul său roman (sau povestire amplificată?) *Amantul doamnei Chatterley*, unul dintre cele mai

faimoase scandaluri literare și una dintre cele mai frumoase cărți apărute între cele două războaie mondiale. Dar familia regală, care se opune cu înverșunare acestui libertinaj, ar trebui să rămână la adăpost în fața oricărei bănuieli. Să fie un model pentru locuitorii Regatului.

Secretarul privat al prințului își dorește ca acesta să nu domnească

Martor apropiat al vieții dezordonate a prințului și exasperat de comportamentul său pe care este responsabil să-l corecteze, fără însă a reuși, Alan Lascelles este de două ori furios împotriva stăpânului său care face sistematic curte tuturor soțiilor întâlnite la un cocteil sau dineu și care nu se îngrijorează pentru tatăl lui bolnav. Inconștient și egoist, înșirând una după alta gafe și fantezii, Eduard refuză să își scurteze călătoria în Kenya în 1928, într-un moment când veștile privind sănătatea lui George al V-lea sunt alarmante. Șocat și revoltat, secretarul prințului, care îl servește încă din 1920 cu răbdare și devotament, îi descrie soției scena care izbucnește până la urmă între ei doi: „Atunci, pentru prima și singura dată de când ne cunoaștem, m-am înfuriat: «Prințe, i-am spus, regele Angliei este pe moarte și dacă asta nu înseamnă nimic pentru voi, înseamnă foarte mult pentru noi». M-a privit fără niciun cuvânt și și-a petrecut restul serii cucerind-o cu succes pe o anume doamnă Barnes, soția comisarului local“ * Relațiile dintre prințul de Wales și credinciosul său colaborator care știe și ascunde tot vor deveni într-atât de tensionate, încât Alan Lascelles, dezgustat, va scrie că cel mai bun lucru ce s-ar putea întâmpla pentru regat ar fi ca Eduard să nu domnească.

În 1929 începe legătura lui Eduard cu vicontesa Thelma Furness, nefericită în căsătorie, mama unui copil. Această *affair*, cum i se spune în engleză, este învăluită în exotismul la mare modă al epocii. Cu ocazia unui safari african, prințul se reîntâlnește cu vicontesa, al cărui soț are eleganța de a fi absent. La întoarcere, pentru toți londonezii, este evident că Thelma este amanta prințului. Toți remarcă modul în care ea, cu vădită bucurie, îi aprinde prințului trabucurile. Un semn care nu înșală. Pentru prima dată, această aventură nu se oprește după o noapte; ea durează.

* Martin Allen, *op. cit.*

Mai mult chiar: devine oficială, de vreme ce Eduard își instalează noua cucerire într-una dintre reședințele sale situate la marginea marelui parc al castelului Windsor.

Refugiul, aproape de Sunningdale, se numește Fort Belvedere. Dominat de un turn îngust, fortul are un aer ușor medieval. Este o casă stranie în vârful unei coline, înconjurată de grădini nesfârșite, care devine ascunzișul preferat al prințului. Repede, Thelma își pune amprenta asupra locului, reamenajând o cameră de oaspeți pe care o consideră de-acum a sa. Noua decorație este de o vulgaritate țipătoare: totul este roz *shocking* (cuvântul este foarte potrivit!), iar culmea prostului gust o reprezintă instalarea unor pene de struț — blazonul prințului de Wales — la cele patru colțuri ale patului! Vicontesa se simte deci ca acasă și Eduard este amuzat de grosolăniile ei infantile. „Își cumpărau urși de pluș de la Harrods pe care și-i ofereau după ce se certau, în chip de împăcare.“* Ne putem întreba care este natura exactă a „jocurilor“ celor doi în această stranie cameră de copil. Mai târziu, concubina se va declara dezamăgită, în timp ce va furniza prietenelor ei confidențe deochiate despre sexualitatea modestă a amantului său. Un bărbat nu prea mare, amintea ea, sigură de efect.

Ianuarie 1931. Prințul de Wales este invitat de onoare la o vânătoare pe domeniul vicontesei Thelma Furness, la care este, de asemenea, prezentă o prietenă apropiată de-a gazdei: Wallis Simpson, o americancă de 35 de ani, divorțată din 1927 de Win Spencer, recăsătorită după un an cu Ernest Simpson, un american de origine engleză, în vârstă de 36 de ani. Americanca este foarte entuziasmată de ideea întâlnirii cu viitorul suveran. Wallis trece drept o arivistă capabilă de orice pentru a fi primită în înalta societate: iată o ocazie nesperată. Ea este pur si simplu „nervoasă și impresionată să-l întâlnească pe prințul de Wales pentru prima dată“, după cum spune mătușa ei Bessie. Își pregătește din timp apariția, petrecându-și aproape toată ziua la coafor, ceea ce nu o ajută să scape de guturaiul care o supăra. Să fii răcită, să tușești și să-ți tragi nasul când îl întâlnești pe prințul de Wales este pur și simplu catastrofal! Și apoi, ea se informează despre etichetă: chiar trebuie să aștepte ca el să îi adreseze primul cuvânt? Cum să i se adreseze? Ce să-i spună ca să nu sune banal despre vreme, despre viața la țară, despre cai, despre vânătoarea pe care ea o detestă și despre alte subiecte inevitabile, se pare, în acest gen de

* Charles Higham, *op. cit.*

weekend în care te plictisești? Și acea blestemată reverență despre care nu știe nimic, cum să nu fie ridicolă? La Baltimore, unde s-a născut, nu se învață astfel de gesturi.

Cu instinct de cuceritoare, în trenul ce o duce la Burrough Court, Wallis, între un strănut, un râset și nenumăratele zdruncinături de pe această linie feroviară secundară, repetă în fața altor invitați o serie de reverențe acceptabile până la sosirea la destinație a personalului, în acel sfârșit de după-amiază de iarnă când ceața învăluie totul. Americanca este și mai neliniștită atunci când află că George, fratele mai mic al lui Eduard, va fi și el prezent. Două reverențe! Un viitor rege și o Alteță Regală! Ce intrare în lume! În acea rezidență a Tudorilor, renovată cu un buget substanțial, este oferit un ceai întăritor oaspeților proaspăt sosiți, pe care majordomul îi informează că cina va fi servită abia după ora 21. Wallis și soțul său Ernest au două ore pentru a se schimba pentru prima dată în acea seară. Sunt momente de neliniște pentru Wallis, care nu a mai întâlnit vreodată o astfel de situație.

Doamna Simpson, răcită, îl întâlnește pe prințul de Wales la vânătoare

Seara acelei sâmbete, în 10 ianuarie 1931, trebuie judecată ținând cont de avantajul trecerii timpului. Totul începe în marele salon al lui Lady Furness, unde se servește din nou un ceai ca să treacă timpul. Într-adevăr, mașina prinților întârzie, din cauza ceții dense. În sfârșit, sosirea lor este anunțată. Prințul, care are trei ani mai mult decât doamna Simpson, îi spune „Bună seara", strângându-i mâna. Ei îi reușește reverența. Of! Este surprinsă să constate că prințul nu este mai înalt decât ea, dar observă că se ține foarte drept. Este îmbrăcat în tweed cu carouri, o adevărată ținută de țară, dar bine croită. Eleganța vestimentară a prințului este deja legendară. Eduard arată la fel ca în fotografiile și secvențele jurnalelor de actualități pe care ea le vizionase la cinematograf: are nasul ridicat — motiv pentru care mulți îl ironizează —, având chipul permanent bronzat și o mină preocupată. Este atât de tânăr! Apoi, toată lumea dispare: este ora ținutei speciale pentru cină. Obligatoriu bărbații poartă *dinner jacket*, pe care americanii și francezii o numesc vulgar smoching. Wallis se schimbă din taiorul ei de tweed albastru într-o cuminte rochie de seară. Și-a închipuit

că va fi bine așezată la masă? Este posibil, dar în realitate stă departe de prinț. Conversația este artificială, plictisitoare de moarte, dar normală: cai, vânătoare, câini... Să te abați de la aceste subiecte ar fi o greșeală.

A doua zi la dejun, în ciuda guturaiului care o obligă aproape să își țină nasul într-o batistă, Wallis îndrăznește. Trece la atac. Negăsind vreo indicație pentru dispunerea mesenilor, ea se așază cu mult curaj lângă prinț. Galant, văzând cât o jenează guturaiul, vrea s-o facă să se simtă bine:

— Vă lipsește încălzirea centrală, doamna Simpson?

Este o aluzie la o glumă care circulă în Londra, ale cărei locuințe sunt în mod tradițional prost încălzite: un american își suna tatăl la New York pentru a-i spune că încălzirea *Made in England* se numea... frigider! Dar Wallis știa prea bine că la Fort Belvedere amantul Thelmei ceruse instalație pentru încălzire, semn de lux al unei iubiri statornice.

Wallis nu se pierde și răspunde:

— Sunt dezolată, Sire, mă dezamăgiți.

— Cum așa?, replică prințul, mirat de tupeul interlocutoarei, în timp ce invitații, inclusiv soțul lui Wallis, sunt consternați.

Wallis reia, cu ironie:

— Tuturor americancelor care ajung în Anglia li se pune aceeași întrebare. Mă așteptam la mai multă originalitate din partea prințului de Wales.*

Dacă Big Ben ar fi bătut cele 12 lovituri la ora unu, publicul nu ar fi rămas atât de uimit ca în acel moment.

Prima constatare: Wallis Simpson este de o îndrăzneală și cu un simț al replicii de necrezut; ea este, de asemenea, foarte relaxată, prost-crescută, adresându-se ca un ziarist american unei vedete de cinema.

A doua constatare: obrăznicia și sfidarea ei sunt o lipsă de bun-simț, dar și o strategie din punct de vedere psihologic. Prințului nu-i displace atitudinea provocatoare a unei femei drăguțe. Eventual nu îl deranjează nici să fie prost tratat, așa cum îi mărturisise primei lui iubite, Freda.

El pare să simtă plăcere în a fi agresat, chiar dominat.

A treia constatare: privirea lui albastră a rămas ațintită pe incredibila Wallis. Nu-i răspunde nimic, fascinat de neașteptata replică. Remarca aruncată prințului în față nu a provocat niciun răspuns. Desigur, subiectul era surprinzător și cu totul diferit de discuțiile despre cai și vânătoare! Dar lipsa de reacție, să spunem de spirit, a prințului interpelat este uimitoare. Să fie oare masochist?

---

* Alain Decaux, *L'Abdication*, Perrin, 1995; Charles Higham, *op. cit.*

Eduard nu s-a arătat indispus. Nici nu a râs, nici nu a plecat de la masă. Niciun aghiotant sau secretar nu a rugat-o pe doamna Simpson să dispară și eventual să se îndepărteze cât mai repede de Burrough Court, reședința lui Lady Furness — care, să reamintim, este la acel moment amanta „oficială" a lui Eduard, în timp ce soțul ei, vicontele, înfruntă cu mult curaj căderea bursei de pe Wall Street, în brațele unor fermecătoare consolatoare, undeva pe Coasta de Azur.

Se reiau mondenitățile. La o partidă de pocher Wallis pierde opt lire. Ea rămâne impasibilă, știind totuși că tocmai își risipise bugetul pe acea săptămână, deja mic. Conversația se împotmolește în conveniențe, fără cea mai mică aluzie politică, după cum se cuvine. Un membru al familiei regale nu discută niciodată politică. Rupând convenția, americanca și-a demonstrat puterea: ambiția de a exista, de a se face remarcată. În acea duminică, 11 ianuarie 1931, pare să își fi atins scopul. Prințul de Wales este cu siguranță stupefiat, paralizat, dar mai ales intrigat de această femeie care nu are niciun complex. Nici măcar nu îi trece prin cap să fie supărat pe ea. Este abia prima lor întâlnire. Soarta i-a adus unul lângă celălalt. Încă nu se știe că, în acel sfârșit de săptămână, diavolul a tras ițele destinului. În schimb, Wallis are nevoie stringentă de bani, deoarece afacerile soțului ei, curtier* maritim, sunt în pericol după faimoasa „joie neagră". Pentru milioane de persoane, viitorul este întunecat. Dar ar fi indecent să vorbești despre asta.

Doamna Simpson este ofensată: prințul nu-și amintește de ea!

Adevărata întrebare pe care și-o pun unii dintre invitați este simplă: cine este, așadar, americanca în stare de păreri atât de usturătoare despre viitorul rege al Angliei? Unii o întâlniseră deja, alții doar auziseră vorbindu-se despre ea. Să încercăm să îi schițăm profilul fizic, psihologic și social.

Și, în primul rând, este ea seducătoare? Drăguță? Are farmec? Asupra acestui subiect putem discuta la infinit, într-atât aceste considerații rămân subiective și evoluează cu timpul. Mai mult, trebuie știut cine este martorul care emite opinia. Prieten(ă)? Rival(ă)? Rudă? Iubit? Cetățean simplu sau persoană publică? Cecil Beaton, celebru personaj monden foarte snob, care va deveni fotograful Curții și va fi înnobilat, a întâlnit-o pe Wallis la un

* Persoană care se ocupă cu negocierea tranzacțiilor de bursă (*N. red.*)

bal oferit de americani cu un an în urmă, în 1930. Pe atunci, o considera „mai degrabă musculoasă, foarte robustă, cu un accent fonfăit“, ceea ce nu este deloc flatant! Mai rău: „Are aerul unei vaci mari brune în catifea albastră“. Și el adaugă la aceste „drăgălășenii“: „Era de ajuns să o auzi vorbind. Avea o voce răgușită. O găseam detestabilă, comună, vulgară, stridentă, o americancă ordinară fără pic de farmec“. Doar mâinile lui Wallis au primit note de trecere în ochii acestui estet. Dar cinci ani mai târziu — și ce ani! —, oare nu același Cecil Beaton se declară brusc sedus și apărător necondiționat al celei care va deveni ținta avalanșelor de critici? Fotograful are multe talente, printre care acela de a nu se certa cu persoanele care i-ar putea fi folositoare*. Așadar, o va considera de acum încolo „perfectă, îngrijită, proaspătă ca o fată tânără; pielea ei strălucitoare este precum interiorul unei cochilii; părul îi este atât de neted că ar fi putut fi chinezoaică. Ea vorbea într-un mod amuzant, cu fraze repezi punctate de explozii de râsete care îi iluminau fața și îi făceau privirea foarte atrăgătoare“. Ce schimbare! Să salutăm talentul său de portretist. Aluzia la exotism va fi importantă. Un alt martor masculin, Henry Channon, o consideră „un șoricel nobil, fermecător și liniștit, cu ochi mari mirați“

Cucerit, el se opune maleabilului Beaton, asigurând că „ea putea să farmece, cu vocea ei încântătoare, pe oricine“

Să ascultăm acum o femeie, o rivală, cea mai puțin indulgentă posibil, de vreme ce este vorba despre Lady Furness, amanta oficială a prințului. Părerea ei este ulterioară, descriind evoluția celei care i-a furat amantul... sau a celei căreia ea i l-a lăsat: „Atunci ea nu avea șicul pe care a știut să îl cultive mai apoi. Nu era frumoasă, de fapt, nu era nici măcar drăguță, dar avea un farmec particular și un ascuțit simț al umorului... Ochii ei, vii și expresivi, erau principalul ei atu. Nu era nici așa de subțire ca în ultimii ani, fără să poți spune totuși că era grasă. Dar era mai puțin colțuroasă. Avea palmele mari și lipsite de grație când se servea de ele și consider că făcea prea multe gesturi când voia să precizeze ceva“

Pe scurt, în acea perioadă, între 1931 și 1935, Wallis Simpson, soția unui bărbat resemnat cu apucăturile ei, dar care nu îi oferă siguranța materială de care ea are nevoie, este o femeie între două vârste, nu cu adevărat frumoasă, dar care seduce prin a sa „*joie de vivre*“**. În lumina a ceea ce ar fi trebuit să

---

* Sir Cecil Beaton (1904–1980), autor al fotografiei oficiale a reginei mamă Elizabeth, văduva lui George al V-lea, va fi, printre altele, și creator al prodigioaselor costume feminine din filmul *My Fair Lady*, mai ales al celor purtate de Audrey Hepburn.

** În franceză, în textul unei scrisori a prietenei sale Lady Sibyl Colefax; vezi Alain Decaux, *op. cit.*

fie inatacabila educație a tuturor acestor *ladies* și *gentlemen* — care conține obstacole spectaculoase! —, Wallis afișează o anumită vulgaritate, spune ce gândește fără a menaja pe nimeni, se amuză zgomotos, nu știe nimic despre cum să se poarte în lumea bună, ia în derâdere politica și istoria Regatului Unit, ceea ce îi este iertat de vreme ce este americancă. Dar are farmec. Este o armă imbatabilă. Doamna Simpson îi seduce pe unii, îi exasperează pe alții. Este amuzantă, neconvențională. Încă nu a atins inima prințului de Wales; îl surprinsese pur și simplu, dar fără îndoială el a uitat-o deja. Nu se mai întâlnesc până în luna mai a anului următor, când prințul și fratele lui George revin dintr-o obositoare călătorie în America de Sud unde, la cererea guvernului MacDonald, Altețele Lor Regale s-au transformat în reprezentanți ai intereselor industriale și comerciale britanice. Sunt piețe care trebuie recucerite, mai ales în contextul în care Imperiul este înlocuit de Commonwealth. Un triumf, chiar o isterie, așa cum este posibil la sud de Ecuator. Trecerea prințului de Wales prin Peru este de neuitat, după cum observă Alain Decaux: „La Lima, sunt bătute toate recordurile de eleganță diplomatică, când se pune pe seama lui revoluția care se pregătea" La Thelma Furness, cu ocazia unui ceai dat în onoarea prințului, familia Simpson este din nou invitată să îl întâlnească. Nu este într-un cartier la îndemâna oricui: Lady Furness își are reședința în Grosvenor Square, în centrul cartierului Mayfair, în inima înaltei societăți. Să fii invitat acolo este unul dintre visurile lui Wallis, prima treaptă către „Pământul promis": Curtea. Mai mult, Wallis se simte ca la ea acasă, pentru că în spatele fațadelor georgiene din secolul al XVIII-lea, până la porțile lăcuite din Grosvenor Square, locuiesc numeroși americani. Se vorbește chiar despre o *Little America*, ca despre *Little Italy* la New York.*

Nu se poate spune că această a doua întâlnire, din 15 mai 1931, a fost călduroasă. Zărind-o pe doamna Simpson, prințul, obosit de turneul său sud-american, pare să aibă o vagă amintire. Mai rău. Wallis îl aude pe Eduard spunându-i gazdei câteva cuvinte de o banalitate dezolantă: „N-am întâlnit-o pe această doamnă deja undeva?"

Întrebarea este cu atât mai supărătoare pentru Wallis cu cât prințul de Wales are, așa cum am spus, tocmai reputația de a-și aminti toate persoanele pe care le-a întâlnit. Chiar nu i-a lăsat nicio impresie? Desigur,

---

* Această prezență a unei colonii americane se referă la amintirea lui John Adams, primul ambasador al tinerelor State Unite ale Americii care se instalase, în 1785, în Grosvenor Square 9. Apoi el a fost ales președinte. Mai târziu, din martie până în iunie 1944, generalul Eisenhower și-a organizat acolo cartierul general, la casa de la numărul 20, din același scuar.

se întâmplase cu patru luni în urmă, și între timp prințul călător a salutat mii de persoane.

Thelma împrospătează memoria invitatului ei. El se apropie de cuplu, iar Wallis nu își uită reverența. Eduard se corectează repede, asigurându-i pe Ernest și soția lui că nu uitase cina luată împreună, după care trece la alți convivi. Asta-i tot. Ne putem imagina că Lady Furness, strălucitoare într-un lamé argintiu, în continuare amanta oficială a prințului, se amuză pe seama dezamăgirii prietenei sale.

Ceea ce nu o va împiedica pe doamna Simpson să cosmetizeze puțin adevărul, când va scrie mai târziu cu nonșalanță: „Acest semn de atenție ne-a flatat pe amândoi". În numele mondenității, au mințit și unul, și celălalt și s-au mințit unul pe celălalt.

Visul doamnei Simpson devine realitate: ea este prezentată la Curte

În ciuda acestei neînțelegeri, Wallis obține din partea lordului șambelan, maestru de ceremonii al Curții, să fie prezentată oficial acolo. Cum a procedat? Datorită unei alte americance căsătorită cu un englez, Mildred Andersen. Wallis exultă când primește prețioasa și somptuoasa invitație! Evenimentul se desfășoară în doi timpi. În primul rând, este vorba despre Epsom Derby, la Surrey, în 3 iunie 1931. Această cursă de cai, una dintre cele mai cunoscute, se organizează încă din 1780 pe hipodromul construit pe o vastă câmpie. Iubitorii curselor de cai se adună prin tradiție acolo, unde a fost deschis chiar și un restaurant cu nume francez, Le Cheval d'Or. Mulțumită bunăvoinței ambasadorului american William Galbraith, Wallis și soțul ei iau loc într-unul dintre faimoasele autobuze roșii atât de cunoscute în Marea Britanie. Excelența Sa este un bun organizator: coșurile de picnic sunt pline cu pui rece, caviar și șampanie. Doamna Simpson este pe calea cea bună, dar aceasta nu este decât o repetiție.

Apoi are loc prezentarea la Palatul Buckingham, programată miercuri, 10 iunie 1931. Wallis se autodepășește. Ea nu ezită să împrumute de la Thelma cele trei pene de struț obligatorii de prins în păr, o rochie de satin de la o prietenă, o trenă din satin alb tot de la Thelma. O broșă de acvamarin și cristal va ține penele, însoțită de o cruce mare de asemenea din acvamarin atârnându-i la gât. Are ea posibilitatea financiară de a cumpăra

astfel de bijuterii? Nu. Mătușii sale Bessie, cu care întreține o corespondență continuă, Wallis îi precizează: „Nu este nevoie să adaug că sunt niște imitații, dar de efect". Rămâne problema automobilului, de vreme ce este în afara discuției să sosească pe jos. Un alt american generos împrumută familiei Simpson vehiculul lui cu șofer cu tot. Wallis este nervoasă, dar gata pentru ceea ce ea numește „marea seară". Colonia americană a ajutat-o mult, în diferite privințe. Această femeie divorțată a trebuit mai ales să aducă dovezi juridice — ele puteau de acum fi primite — că fostul ei soț distrusese mariajul.

Să fii primit sau primită la Palatul Buckingham, unde austeritatea concurează cu solemnitatea de la Curte, este întotdeauna impresionant. De îndată ce coboară din mașina lor de împrumut, cuplul Simpson este condus la vestiare. Valeți în livrea le iau mantourile și pelerinele, apoi ei pășesc, încet, ca într-un vis, pe marea scară, între două rânduri de *Yeomen of the Guard**, însărcinați de asemenea cu paza bijuteriilor Coroanei în Turnul Londrei. În uniforme în stil Tudor, roșii, având monograma suveranului pe tron, ei sunt supranumiți *beefeaters* (în traducere liberă, „mâncători de vită", expresie derivată din franceza veche pentru a-i desemna pe „*buffetiers*" — paznicii bufetului regal). Prezența lor este obligatorie la toate marile ceremonii la care suveranul este prezent.

Cuplul Simpson este condus la locurile lui, „bune, în primele rânduri", după cum va preciza apoi Wallis, deopotrivă ușurată și neliniștită din cauza reverenței, de două ori regală de această dată, pe care va trebui să o facă în Sala Tronului, în fața lui George al V-lea și lui Mary. Regele, așezat pe tron, poartă uniformă de paradă, iar regina este îmbrăcată în satin alb brodat cu perle, având un colier de diamante. Prințul de Wales, de asemenea în ținută de gală, se află în spatele tatălui său; el stă în picioare, lângă fratele bunicului său patern, ducele de Connaught**

Începe solemna și impecabila paradă a celor prezentați, în acompaniamentul orchestrei. Anunțarea numelor și a titlurilor are loc cu o secundă înaintea reverenței tinerelor fete și a doamnelor. Când toată lumea se adună apoi în vastele încăperi, doamna Simpson se află aproape de prinț care, alături de părinții lui, spune câteva cuvinte amabile fiecăruia. Wallis are o ureche ascuțită. Ea îl aude pe Eduard spunând ducelui de Connaught:

* Gărzile de corp regale. (*N. red.*)

** Este vorba despre cel de-al doilea frate al lui Eduard al VII-lea și ginerele regelui Gustav al V-lea al Suediei.

„Dragă unchiule Arthur, nu găsești c-ar trebui schimbate luminile astea? Sunt prea crude pentru femei și le fac pe toate groaznice!"

Această remarcă, justificată după opinia martorilor, este la originea unui nou schimb insolit de replici între americancă și viitorul rege cu ocazia unei mici recepții oferite după ceremonie de Lady Furness la ea acasă. Prințul, cu o cupă de șampanie în mână, se apropie de Wallis, care probabil se simțea mult mai relaxată decât la palat. Îi face un compliment pentru rochie. Doamna Simpson nu s-a schimbat, este mereu gata să atace. Îi răspunde lui Eduard:

— Sire, mi s-a dat a înțelege că ne găseați pe toate groaznice!

El zâmbește:

— Doamnă, sunt surprins că vocea mea s-a auzit atât de departe!

La 3 dimineața, prințul de Wales îi conduce acasă pe Simpsoni

Cu adevărat, Wallis este incorigibilă! Totuși — și acest lucru nu îl vom afla decât mai târziu, chiar din mărturisirea prințului —, el a fost „frapat de grația ținutei și de demnitatea naturală a mișcărilor ei"

De acum încolo, nu ne mai putem îndoi: prințul moștenitor nu o va mai uita pe această femeie. Încrederea ei nu poate decât să-l intrige. Și fără îndoială nu este o întâmplare dacă Eduard, amuzat de vioiciunea de spirit a americancei, întârzie la acel cocteil. Este deja 3 dimineața. Grupul pleacă din Grosvenor Square. Șoferul pus la dispoziția familiei Simpson este în continuare acolo, cu mașina stăpânului său. Dar prințul propune să îi conducă acasă la ei. Wallis, brusc mare doamnă, își concediază echipajul ca și cum ar fi al ei. Ea nu lasă norocul să-i scape.

Și iată-i pe domnul și doamna Simpson în limuzina prințului de Wales. Wallis a înregistrat un prim succes. Pe drum, fiul cel mare al lui George al V-lea vorbește despre scumpul său Fort Belvedere unde urmează să se ducă. Ajunși la adresa lor, cuplul Simpson, astfel însoțit, provoacă panica portarului. Prințul de Wales aici! La această oră! Cu Simpsonii! Un prinț atât de iubit și popular... Bietul om nu-și revine. Wallis propune „un ultim pahar", dar moștenitorul refuză cu un zâmbet. Din cauza conveniențelor? Nu: „Trebuie să mă scol foarte devreme. Dar dacă doriți să reînnoiți invitația, voi reveni cu cea mai mare plăcere."

O promisiune. Prima. Limuzina princiară dispare în Londra adormită. Wallis probabil că a ațipit cu greu. Oare a visat? Nu. Deja plănuia ceva, așa cum o dovedește scrisoarea pe care a trimis-o mătușii ei Bessie, două zile mai târziu: „Sper să-l primesc pe prinț într-o după-amiază curând, dar trebuie să las lucrurile să se facă încet-încet și, bineînțeles, prin intermediul Thelmei."

Draga Lady Furness! Fără ea, nimic nu s-ar fi întâmplat.

Odată prezentată la Curte, doamna Simpson există oficial. În 19 iunie 1931, ea sărbătorește împlinirea vârstei de 35 de ani. Cu opt zile mai devreme primise cel mai neprețuit cadou: conducând-o la ea, prințul a promis că va veni s-o vadă..., dar nu a venit. Nu încă.

Poate pentru că este dezamăgită și pentru că viața cu Ernest o apasă din ce în ce mai mult, din cauza grijilor financiare ale cuplului, ea pleacă în sudul Franței. Această călătorie împreună cu alte femei va suscita diferite comentarii. Soții nu sunt invitați: ei nu mai au mijloacele și poate că nu au chef să suporte un roi de călătoare hotărâte să se distreze. Doamna Simpson și prietenele sale trec prin Paris, cheltuiesc o avere pe cumpărături indispensabile — căci nu se poate trăi fără ciorapi de mătase și parfum —, apoi se suie în legendarul „Tren albastru", un rapid de lux care, încă din 1929, transportă pe timp de noapte numeroși englezi și americani pe Coasta de Azur. Gineceul se instalează la Cannes, unde Wallis își regăsește dragii ei prieteni, cuplul Rogers, fără îndoială cei care o invitaseră în Franța. În această vară a lui 1931, programul este lejer: dejun zilnic la Eden Roc, baie, plimbare până la insulele Hyères cu vaporul cuplului Rogers, picnic.

Două aspecte trebuie menționate. Primul este atmosfera unic feminină a acestei călătorii. Faptul că Wallis împarte o cameră cu o prietenă nu are nimic suspect. Dar, se spune că o cameristă care a intrat pe neașteptate în camera Gloriei Vanderbilt a găsit-o pe aceasta sărutându-și pătimaș prietena, pe Nada. Wallis îi scrie mătușii Bessie, duminică, 9 august 1931: „Nu prea erau bărbați și nimeni nu se plângea" Nu este neapărat o recunoaștere a apucăturilor safice, care erau atunci la mare modă. Dar, conform lui Charles Higham, autorul unui studiu publicat recent, despre viața secretă și scandaloasă a viitoarei ducese de Windsor, „peste câțiva ani, Wallis va atârna în camera locuințelor sale de la Paris un tablou reprezentând două femei goale făcând dragoste"*. Simplu gust estetic? Preferință sexuală? Reacție oportunistă?

* Charles Higham, *op. cit.*

Wallis va fi acuzată de multe lucruri, mai ales de ce este mai rău. Cu scopul de a-i face rău, se va putea deci adăuga, fără dovezi concrete, că era și lesbiană. Americanca se întoarce la Londra brusc, pentru a nu rata invitația lordului Sackville, al patrulea pe numele său, un bărbat de 61 de ani, a cărui soție, Anne, este una dintre compatrioatele de mare folos ale lui Wallis.

O iarnă sinistră, fără bani și fără vești din partea prințului...

Escapada soției în sudul Franței nu a căzut bine pentru bugetul familiei Simpson. Modul de viață al cuplului decade, căci este imposibil să îi urmezi pe cei care mai au încă fonduri pentru a ieși în lume, a da dineuri sau a călători. Ernest Simpson trebuie să se despartă de șoferul său și de mașină. Este obosit de călătoriile matinale cu metroul londonez. Palid, absent, el speră să primească niște subsidii de la tatăl său, ca să-și poată permite puțină odihnă, în timp ce modestele economii pe care Wallis le primise de la un unchi s-au topit deja. Toamna lui 1931 este rece, ploioasă, iar Londra este un oraș acoperit de *fog*, legendara ceață. Doamna Simpson este bolnavă, rămânând la pat săptămâni întregi. Oficial, ea suferă de o durere de gât. De fapt, este vorba de o suferință de ordin psihic și social: se simte umilită de constrângerile financiare. Să fii prezentată la Curte și condusă acasă de prințul de Wales, în continuare absent, nu o ajută în viața de zi cu zi. O prietenă îi recomandă un specialist, unul dintre acei medici locuind în Harley Street, strada practicienilor, ca să o opereze de amigdalită. Sărbătorile de iarnă sunt sărăcăcioase, sinistre, fără speranță. Wallis se întreabă ce e de făcut. Ce va face Ernest, deja divorțat o dată, de care rămâne legată, compensând neputința de a-l iubi? Ce se va alege din relația lor de cuplu? Greutățile de fiecare zi sunt tot mai mari. Rata șomajului crește și lira sterlină se devalorizează pe zi ce trece.

Wallis nu este interesată nici măcar — și este regretabil — de o surprinzătoare întâlnire care se desfășoară în octombrie la Palatul Buckingham. Regele primește în audiență un personaj pe care Churchill îl va descrie ca „fachir pe jumătate gol“: Mahatma Gandhi. De necrezut: Gandhi vine să ia ceaiul cu Majestatea Sa!

Îmbrăcat într-o pânză albă, cu picioarele goale, cu ochelarii cu ramă subțire de aur, eroul agitator al celebrului „marș la mare“ care s-a opus

deja de două ori autorității britanice în India — fiind întemnițat — nu este deloc binevenit. Dar guvernul MacDonald a considerat, în realitate fără convingere, că o audiență regală ar putea influența acest „suflet mare“ care amenință să postească până când se va ajunge la o înțelegere între hinduși și musulmani. George al V-lea a acceptat întrevederea pentru că Gandhi, care își făcuse studiile la Londra, susținuse Marea Britanie în 1914. Regele se preface că uită condiția pusă atunci de Gandhi: independența politică a Indiei.

Gandhi îi declară lui George al V-lea că acceptă cetățenia în Commonwealth, dar nu în Imperiul Britanic.

Fără să aprecieze gestul exoticului oaspete, George al V-lea îl avertizează:

— Țineți minte, domnule Gandhi, că nu mai vreau nicio o manifestație împotriva Imperiului.

Malițios, ascetul care predică forța spiritului replică la rândul său:

— Nu vreau să intru într-o dispută politică în palatul Majestății Voastre după ce am cunoscut ospitalitatea Majestății Voastre.

O astfel de vizită era cu mult diferită de plictisitoarea prezentare a debutantelor la Curte... Doamna Simpson nu este interesată de politică, cel puțin în aparență. Nu are dreptate: politica — și încă cea mai rea! — va fi interesată de ea.

Un miracol se produce pentru Wallis la sfârșitul lui ianuarie 1932, când prințul o invită la Fort Belvedere. În sfârșit! Dar Eduard nu-și trimite mașina; trebuie deci împrumutată una pentru a ajunge, pe zăpadă, la Berkshire, la vreo cincizeci de kilometri de Londra. Un fort? Wallis este surprinsă. S-ar putea spune că este o jucărie mare sau un decor mic. Lady Diana Cooper, care a locuit frecvent acolo, a descris această construcție din secolul al XVIII-lea ca „ideea pe care un copil o poate avea despre o fortăreață“*. Dar nu contează. Wallis, transformată, regăsește bucuria de a trăi și speranța.

În timp ce bagajele sunt luate de un valet în livrea și doi câini latră încontinuu, prințul, în kilt, îi întâmpină pe Simpsoni la ușă. Atmosfera este plăcută și, miracol suplimentar, încălzirea centrală funcționează eficient, completând focul aprins în șemineu. Wallis își uită durerile de stomac, provocate fără îndoială de un ulcer. Thelma este prezentă, desigur. Doar este la ea acasă. În afară de un cuplu de prieteni, mai este acolo

* Sarah Bradford, *George VI*, *op. cit.*

aghiotantul prințului, generalul de brigadă Trotter, un bărbat mai în vârstă decât Eduard, erou de război. Foarte amabil, moștenitorul îi conduce pe Simpsoni la camera lor. Nu sunt decât cinci. A lor este albastră, cu paturi identice și prevăzută, din fericire, cu o baie. Este deja ora să se îmbrace pentru cină. După ce coboară din nou, invitații admiră un Canaletto și au surpriza de a-l vedea pe prinț ocupat să brodeze un covor pentru o masă de jucat table. El este foarte concentrat în această îndeletnicire prin tradiție femeiască, sub privirea atentă a Thelmei, deloc mirată. Pentru a-și justifica minuțioasa muncă cu acul, Eduard explică timid: „Este viciul meu secret. Singurul, în orice caz, pe care îmi dau silința să-l ascund. Prefer asta romanelor polițiste, dar vă conjur să nu o spuneți nimănui!"

În personalitatea atât de complexă a acestui om, nu au lipsit bănuielile privind o homosexualitate mai mult sau mai puțin refulată. Diana Cooper va respinge cu vehemență această ipoteză: „Ridicol! Eduard și-a petrecut viața între picioarele femeilor!"

Bucuria doamnei Simpson: în sfârșit, prințul o invită la dans!

După dineu, unii sunt ocupați să joace cărți sau încearcă să termine un puzzle enorm, un hobby la modă, practicat în tăcere. Un fonograf este apoi pus în funcțiune. Discurile cu foxtrot le urmează celor cu rumbe, cântând pe rând ultimele melodii de succes. Iar pentru Wallis sosește momentul pe care atâta îl spera: prințul o invită la dans! După Thelma, desigur. Mulți ani mai târziu, Wallis, încă minunându-se, va spune ce bine dansa cavalerul ei. „Era rapid, ușor, ținând ritmul." La miezul nopții, prințul se retrage. Doamna Simpson, ca de obicei, nu își ascunde decepția: „Unde este, așadar, acel prinț de Wales despre care ziarele vorbesc zi de zi? Unde este celibatarul înverșunat care nu se culcă niciodată înainte de zori?"

Se simte dezamăgită. Oare ce spera? Știa că prințului îi plăceau exercițiile fizice dure, vânătorile interminabile, cursele nebunești de cai, tot ceea ce te face să transpiri în timpul efortului; dar atunci când, a doua zi de dimineață, el apare în pantaloni de golf, fluierând voios, înarmat cu o sapă și o toporișcă și ordonând tuturor să îl ajute să defrișeze un crâng, nu îi vine să creadă. Invitații se prefac că urmează capriciul prințului. Este oare același personaj care, cu o seară înainte, broda, zicea el,

așa cum l-a învățat mama lui și care, în acea dimineață, se transformase într-un energic pădurar după ce își arătase talentele de dansator monden? I se povestise lui Wallis că regele George al V-lea și regina Mary vorbeau despre Fort Belvedere ca despre „o clădire veche ce nu prezintă niciun interes“ (ei nu veniseră aici decât de două ori, rămânând doar o oră), dar ce ar fi gândit ei despre acel sport matinal, atribuit de obicei pădurarilor și grădinarilor acestui domeniu al Coroanei? Suveranii știau chiar mai multe... și erau neliniștiți de comportamentul adesea irațional al fiului lor mai mare.

Cu titlu de scrisoare de mulțumire, cuplul Simpson îi trimite lui Eduard, după o lungă reflecție, un poem, text elaborat la patru mâini, în care Ernest și-a folosit tot talentul. Iată traducerea acesteia:

Sire,
Fiți precaut și nu grăiți de rău
Această biată încercare de mulțumire în vers.
Weekendul nostru la Fort Belvedere
Ne-a lăsat în compania unor scumpe amintiri
Despre ceea ce trebuie să fie în toate sensurile cuvintelor
Ospitalitatea princiară.
Orele au zburat prea repede,
Deși am fi vrut să le ținem nemișcate.
Și, regretând modul în care au dispărut,
Vrem să-i mulțumim călduros Alteței Voastre Regale.
Dar abuzez de timpul vostru
Și am onoarea, Sire, de-a fi
(Înainte ca al meu creion poetic să șchioapete prea tare)
A dumneavoastră supusă servitoare,

*Wallis Simpson**

Un lucru evident: nu cuplul invitat mulțumește, ci doar soția semnează, singură, recunoscătoare. Gestul este îndrăzneț, demn de aplombul lui Wallis. Ce părere are Ernest? Ce părere are destinatarul? Nu știm decât că în acea iarnă, doamna Simpson suie pe o treaptă înaltă pe scara intimității. Ea își exprimă dorința de a-l cunoaște mai bine pe prinț. Se pune la

* Arhiva ducelui și ducesei de Windsor; vezi Alain Decaux, *op. cit.*

„serviciul“ lui pentru „a i se supune“. Cuvinte pline de înțelesuri. Ea se consideră aproape de statutul de favorită. Ceea ce Wallis nu știe este că prințul, părăsind-o pe Thelma, are alte cuceriri în vedere, înlesnite de deplasările lui oficiale sau semioficiale. I se pun pe seamă diverse aventuri: cu aviatoarea Amelia Earhart, care ține capul de afiș al ziarelor, fiind prima femeie care a traversat singură Atlanticul; în august, la Monte Carlo, cu o americancă, doamna Barbara Warrick, cu care dansează îndelung *cheek to cheek*; și cu foarte drăguța prințesă Ingrid a Suediei, spre deliciul presei din Stockholm. Este vorba despre foste legături? Despre flirturi imprudente? Despre simple bârfe? Este greu de răspuns. Cert este că prințul de Wales rămâne fidel reputației sale de bărbat afemeiat lipsit de discreție și repede plictisit de presupusele lui amante, asemenea unui Don Juan încontinuu nemulțumit. Popularitatea sa crește invers proporțional cu nemulțumirea regelui, a cărui sănătate se deteriorează. Oamenii se amuză pe seama acestei vieți amoroase care îi face să viseze, în timp ce regele și membrii guvernului sunt tot mai neliniștiți. Curtea de la Saint-James nu este Hollywood.

Douăsprezece luni de singurătate și de disperare. Wallis este uitată…

Wallis suferă în casa de la Bryanston Court. Lectura ziarelor o rănește, durerile de stomac o fac să sufere și se răzbună concediind, unul după celălalt, servitorii pe care îi mai poate încă angaja, toți niște incapabili. Trece un an îngrozitor. Un eșec complet, sfârșitul unui vis. Dar după nenumăratele călătorii ale prințului, mai mult sau mai puțin în serviciul Coroanei, iată că îi sosește o nouă invitație la Fort Belvedere. Nu numai că Eduard s-a întors, dar îi invită pe Simpsoni să-l viziteze în refugiul său din copilărie, lumea în care poate să rămână adolescent. Chiar și câinii sunt fericiți să-i revadă pe invitați, când aceștia coboară din mașină: Cora și Jaggs nu mai latră la sosirea lor! Simpsonii nu mai sunt niște străini. Dar, vai! Thelma a recâștigat favorurile prințului și această constatare agravează durerile de stomac ale lui Wallis. Totul o irită și afacerile lui Ernest merg din ce în ce mai rău, obligând cuplul — amenințat încontinuu cu spectrul sărăciei — la inginerii financiare. Dar un eveniment important se petrece: Ernest trebuie să plece în Italia pentru afaceri. Informat, prințul îi invită

soția la Fort Belvedere. Soțul pleacă, indulgent sau distrat și absorbit de griji. Va fi Wallis singura soție invitată fără soț?

Să nu o uităm pe Thelma, inevitabilă guvernantă sentimentală care știe tot, care deține supremația afectivă asupra atât de tânărului prinț Eduard. Sosită singură într-o vineri seara, inevitabil întâmpinată de Thelma, Wallis își cântărește situația cu umor: „Am devenit «văduva veselă»!"

Aluzia la celebra operetă a lui Franz Lehár este deplasată. Iarna este dură, totul este înghețat. Duminica, prințul sugerează să meargă la patinaj pe unul dintre heleșteiele acoperite cu gheață. Wallis se avântă cu ducele și ducesa de York* pe patinele pe care Eduard i le-a oferit. „Oră excepțională..." foarte departe de operetă. Desigur, aceleași patine i le-a oferit și Thelmei! De altfel, apropierea dintre Wallis și Thelma este atât de evidentă, încât sunt adesea invitate împreună de cei care „speră [că ele] li-l vor aduce pe prinț" Un trio monden.

Totuși, de la începutul anului 1933, dacă weekendurile împreună la Fort Belvedere trec unul după altul, ei sunt încontinuu deranjați de invitați care se comportă conform protocolului, printre care fratele lui Eduard, George, și unii dintre cei care fugiseră din calea Revoluția Ruse, marele duce Dmitri și soția lui. Wallis spune că este prea multă lume și că ambianța nu este îndeajuns de destinsă. O reverență pe-aici, un „Sire" pe-acolo, „era amuzant, dar cam prea oficial"

Dacă ne luăm după aceste comentarii, Wallis se simte prizonieră în corsetul uzanțelor monarhice. Fără îndoială este mulțumită să-l vadă pe prinț, dar ei nu sunt niciodată singuri. Și el pare abia puțin mai interesat de această americancă aflată într-o situație mai dificilă decât era înainte, în toate privințele. De aceea, o călătorie în Statele Unite ale Americii, din diverse motive familiale, este binevenită. În martie, atunci când cuplul Simpson, la bordul *Mauritaniei*, privește cum dispare coasta engleză, un steward gâfâind le aduce o radiogramă. Cine le poate trimite un mesaj atât de urgent? Alte probleme de bani? Textul, sobru, le urează drum bun și o întoarcere rapidă în Anglia. Semnătura i-a impresionat în mod deosebit pe ofițerii radio și pe comandantul pachebotului: „Eduard P." Pe cât de scurt, pe atât de impresionant. Prințul a aflat de plecarea cuplului și așteaptă întoarcerea lui Wallis. Cel puțin așa crede ea.

Regăsește cu bucurie adevărata ei casă și pe draga ei mătușă Bessie, confidenta ei epistolară căreia îi povestește bucuriile și tristețile. Wallis

---

* Fratele și cumnata prințului, viitorii monarhi George al VI-lea și Elizabeth.

se simte reîntinerită, liberă, amețită de regăsirea cu ai săi la Baltimore și apoi cu societatea de la Washington unde, după cum spun martorii, ea flirtează necontenit. Până și starea de sănătate pare să i se amelioreze, ceea ce ar dovedi că, la Londra, Wallis, parazit semimonden supravegheat de Thelma, obosită că nu a pus mâna pe prințul prea răsfățat, era deprimată. Ea își prelungește șederea în America. Ernest, ca de obicei, este foarte înțelegător și acceptă să se întoarcă singur.

Atunci când ea revine la începutul lui iunie, Ernest îi confirmă că scăderea dolarului îi dezavantajează încă și mai mult pe americanii care trăiesc în Regatul Unit. Oare trebuie ascultat Roosevelt, noul președinte al Statelor Unite ale Americii, inițiatorul programului economic denumit *New Deal*? Trebuie să plece definitiv din Londra devenită prea scumpă? Wallis se agață de visul ei. Nu. Ea va face alte sacrificii, miracole, ea promite să nu pretindă mai mult, atât timp cât amintirea ei nu pălește în memoria princiară. Trebuie să admitem că era tenace și curajoasă. Ea rezistă. Vrea să pară ceea ce nu e. O expertiză grafologică a scrisului ei, adică fără posibilitatea de identificare a autorului, va duce, doi ani mai târziu, la această opinie:

> *Femeie ce manifestă o tendință masculină în activitățile ei. Ea trebuie să își facă simțită autoritatea. Fără a-și percepe pe deplin puterea, poate deveni dezagreabilă. În timp ce-și urmărește scopurile, ea poate fi neglijentă și brutală, dar una peste alta, nu este lipsită nici de noblețe, nici de generozitate. Este animată de impulsuri contradictorii. Scrisul aplecat arată că satisfacțiile pe care le caută nu sunt destul de puternice pentru a-i aduce armonie în viață. Este ambițioasă și cere mai ales ca activitatea ei să fie remarcată și apreciată.*

Această părere ne oferă o dublă informație. Pe de o parte, doamna Simpson este dominatoare și oportunistă, temându-se să treacă drept neînsemnată și să fie ignorată. Este deci gata de orice pentru a se impune, inclusiv afectiv și social. Pe de altă parte, expertul grafolog, care publică raportul în 1936, în plin criză politică și dinastică, este un apropiat al guvernului Stanley Baldwin, pentru a treia și ultima oară locatar în Downing Street 10. Este puțin spus că miniștrii se informează despre personalitatea doamnei Simpson.

Pentru aniversarea doamnei Simpson, prințul îi oferă o orhidee

Cuplul Simpson nu mai primește oaspeți decât o dată pe lună, anulează întâlnirile mondene la care este obligatoriu să asiști, printre care pe cea de la cursa de cai de la Ascot, într-o joi, la mijlocul lui iunie. Este păcat pentru că, în principiu, toată familia regală asistă la acest eveniment. Dar Wallis are un plan mai bun: să vină prințul să cineze la ea! Lui îi place rochia ei albă. Simpsonii sunt acum ca la ei acasă la Fort Belvedere, îndrăgiți de câini, ceea ce nu înșală niciodată. Fascismul câștigă teren în Italia? Hitler ia puterea în Germania? Wallis este prea ocupată de cucerirea ei, cea a prințului ale cărui slăbiciuni le-a ghicit. Cât despre moștenitorul tronului, credincios originii sale sociale, el vizitează diverse locuri ale viitorului regat, se întreține cu muncitorii șomeri, fiindu-i rușine că este scutit de chinurile mizeriei atunci când urcă înapoi în mașină. Este aplaudat adesea. Eduard admiră succesul germanilor care au anulat efectele crizei economice datorită căreia se prăbușise Republica de la Weimar și inflația teribilă; el aprobă lupta lui Hitler împotriva comunismului. Declarațiile sale în favoarea unei apropieri anglo-germane atrag mânia tatălui său. George al V-lea este furios. Fiul lui a uitat curajoasa și plina de înțeles schimbare de nume pe care el a impus-o dinastiei sale? Este Eduard conștient de faptul că această inițiativă a fost larg aprobată de poporul britanic? Răspunsul prințului are efectul unei bombe: el caracterizează Franța și Regatul Unit ca „democrații de fațadă". Declarația sa lovește la baza statutului constituțional al monarhiei britanice.*

19 iunie 1933. Doamna Simpson are 37 de ani. Soțul ei Ernest nu are intenția sau mijloacele de a-i oferi un cadou soției sale, în schimb prințul ia bucuros sarcina asupra sa. Mai întâi organizează o serată la Quaglino, unul dintre acele *night-club*-uri italienești faimoase la Londra. Apoi îi oferă un dar delicat, o orhidee în ghiveci. Superbă. Eduard o asigură — este prințul-grădinar cel ce vorbește — că orhideea va reînflori peste un an, dacă este bine îngrijită. Wallis va aștepta un an, neîncrezătoare, dar natura se va ține de cuvânt 12 luni mai târziu.

Hazardul își are rolul său: aniversarea lui Eduard este la patru zile după cea a doamnei Simpson. Amândoi sunt în zodia Gemeni, au personalitate dublă și sunt făcuți să se înțeleagă unul cu celălalt. Cadoul lui

* Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

Wallis este modest, dar intim: un săculeț pentru aranjarea cutiilor de chibrituri la Fort Belvedere și o linguriță aparținându-i lui Eduard pe care ea a „împrumutat-o" de la majordomul Osborne, căruia nu îi place să te amesteci în treburile sale. După ce o gravează, i-o oferă lui Eduard care este puțin surprins. Trimite cadoul împreună cu o scrisoare în care îi prezintă „urările ei cele mai sincere".

18 noiembrie 1933. Situația financiară a cuplului Simpson devine critică. Presa engleză îl acuză pe Roosevelt că a mers prea departe, că dolarul american se depreciază tot mai mult. „Oricum, este alarmant", îi scrie Wallis mătușii Bessie. În 10 decembrie, prințul oferă doamnei Simpson fotografia lui într-o ramă de piele. Cadourile sunt din ce în ce mai personale. Ca și relația lor. Urmează o masă pentru salonul lui Wallis, de Crăciun. „Eu am ales-o!", spune ea cu mândrie. Între 1931 și începutul lui 1934, prietenia dintre Wallis și Eduard, care nu anunță nimic bun, devine mai intimă. Diavolul își bagă iar coada odată cu plecarea Thelmei în Statele Unite ale Americii în 25 ianuarie. Înainte de a se îmbarca la bordul pachebotului, ea și Wallis iau prânzul împreună. Două prietene? Două rivale. Potrivit amintirilor Thelmei, la Ritz — desigur! — se va schimba totul.

Wallis:

— O, Thelma! Bărbățelul se va simți atât de singur!

Thelma:

— Ei, bine, dragă, ocupă-te tu de el cât lipsesc...

În acel 25 ianuarie 1934 sună ceasul destinului.

Într-adevăr, prințul nu rămâne mult timp singur. El o invită pe Wallis să cineze alături de câțiva prieteni la Dorchester, un palat ce reprezintă o instituție londoneză. În acest cadru rafinat, conversația se desfășoară într-un mod suprarealist. Doamna Simpson se neliniștește din cauza oboselii prințului, abia întors dintr-un nou turneu prin uzine închise, cu hangare goale, în fața șirurilor de șomeri descurajați. Obosit, Eduard? Nicidecum. El este preocupat de condițiile de viață ale proletariatului industrial în întreprinderile devastate de criză. El vorbește despre proiecte de ridicare a nivelului de trai, despre orașe muncitorești care trebuie construite de urgență, pentru a termina odată cu mahalalele. Este vizibil îngrijorat. Ea îl întreabă despre responsabilitățile lui, despre puterile lui a căror limită el o deplânge. Se pare că în acea seară, în fața altor persoane, Wallis abordează pentru prima dată situația politică a viitorului rege. El are aerul izolat,

---

* Hugo Vickers, *op. cit.*

pierdut, o pomenește pe Thelma care îi lipsește. Apoi încep vizitele pe neașteptate la Simpsoni, începând cu februarie. Dar unde a fost crescut acest prinț moștenitor?

Prințul de Wales apare la familia Simpson fără să fie așteptat

În mod grosolan, el vine neanunțat la Bryanston Court, pentru câteva minute sau pentru întreaga seară. Apoi nu mai dă nicio veste timp de 15 zile. La început, Wallis se neliniștește: să-i fi displăcut ceva? Când revine, întotdeauna după ora 18, el vorbește îndelung, vrute și nevrute, trecând de la un subiect grav, precum deficitul comerțului britanic, la nimicuri, cum ar fi noile plantații de la Fort Belvedere sau ultimul disc de jazz sosit din America, ideal ca să danseze cu Wallis. La Fort Belvedere, desigur... Sosește ora cinei, modeste la Simpsoni. Prințul își dă seama de ora târzie și sare în sus. Este încurcat. Wallis, gazdă perfectă, îl liniștește: „Sire, știu că vita în aspic nu sună atrăgător, dar am fi fericiți să cinăm cu toții."

Obișnuitul casei este încântat. La fel și Wallis. El rămâne. Pentru vită și pentru doamna Simpson.

Soțul este mai întâi curtenitor, rămânând să-l asculte pe prinț până la 4 dimineața. Apoi oboseala și grijile îl obligă să se retragă, spune el politicos, pentru a lucra în biroul său. De fapt, epuizat, Ernest se duce la culcare, nemaiștiind dacă trebuie să fie onorat sau să blesteme asemenea maniere ale unui prinț moștenitor fără ocupație. Pentru prima dată, Eduard și Wallis rămân singuri, câteodată până în zori.

Data de 12 februarie este esențială, dacă este să dăm crezare scrisorii lui Wallis către mătușa ei Bessie: „L-am primit moștenire pe prinț, bărbățelul Thelmei Furness", care a anunțat că revine, dar fără a indica o dată precisă. Nu știm ce sens să dăm acestui anunț, dar „moștenitoarea" este repede înecată în bârfe. Pentru a se apăra, ea îi scrie o săptămână mai târziu mătușii: „Nu-mi stă în obicei să-i fur pe pretendenții prietenelor mele. Ne-am văzut de multe ori și, desigur, lumea vorbește despre asta. Cred că pe el îl amuză. Eu îl distrez și ne place să dansăm împreună. Ernest este întotdeauna cu mine. Deci nicio primejdie."

Până la urmă, Thelma — reținută de povestea ei de dragoste intens mediatizată cu prințul Ali Khan, un cunoscut playboy, fiul lui Aga

Khan — revine abia în primăvară, în martie 1934. Având o reputație de amant desăvârșit, acest senior indian știe totul despre plăcerile unei femei, conform celor mai eficiente metode orientale. Urmează o primire mai degrabă rece din partea prințului la Fort Belvedere. Mai rău, Eduard și Wallis schimbă între ei glume și subînțelesuri. Doamna Simpson își privește provocator prietena. Fără îndoială, Wallis s-a ocupat foarte bine de „bărbățel“. Misiune îndeplinită! După o explicație penibilă și mai ales inutilă cu Eduard, Thelma părăsește fortul în care se crezuse mult timp „prințesa de Wales“. Ea va încerca să-i vorbească lui Eduard la telefon, dar operatoarea de la Palatul Buckingham, cu profund regret, anunță că Alteța Sa Regală nu poate fi deranjată. S-a terminat. În 15 aprilie, Wallis îi relatează mătușii întâmplarea, precizând că ea este foarte atentă, de vreme ce prințul este un om extrem de expus privirilor și că ea evită să rămână singură cu el; dar adaugă cu plăcere: „Este foarte atent cu mine deocamdată, motiv pentru care, bineînțeles, că sunt flatată“. O victorie pe care o savurează. Până acum, în rolul soțului falit, folositor și care nu deranjează prea tare, Ernest a fost răbdător, chiar tolerant. În fața situației clar favorabile lui Wallis și net defavorabile finanțelor lui, soțul se îmbarcă pentru o călătorie în Japonia cu „o iubită, lăsându-ne ciuruiți de datorii și fără niciun ajutor. Ce monstru!“ Dar cine poate să-l condamne?

Wallis se descurcă, fără bucătăreasă, fără nicio bucățică de vită în aspic! Casa ei nu mai este decât un hotel în care nu mai petrece niciun weekend. Deja ea nu-și mai aparține, seratele urmând după cinele cu prințul. Este ca și cazată la Fort Belvedere. Desigur, începe să fie invitată peste tot, necunoscuți declarându-se fericiți să îi fie gazde. Oare Eduard își dă seama de precaritatea materială a celei ce este încă doamna Simpson? Pentru moment, se pare că nu. Ea se luptă cu creditorii soțului pentru a putea să se îmbrace, să fie seducătoare, să nu stârnească mila, mai ales în ochii celor înstăriți. Mai mult, conștientă de metehnele prințului, se teme încontinuu de întoarcerea Thelmei — emigrată deocamdată la Paris — sau de faptul că Eduard ar putea cădea în mrejele altei femei. Cu umor lucid, ea îi mărturisește prietenei sale Gloria Vanderbilt: „Sunt sigură că sunt cea mai săracă femeie pe care o frecventat-o“. Dar revanșa ei asupra unei vieți pline de încercări, de rușine, de viciu, de aventuri trecătoare și de zvonuri de necrezut care încep să fie evocate în cele mai înalte sfere ale Curții și ale guvernului este o strategie. În două luni, Wallis a devenit o altă femeie sau, mai degrabă, a redevenit femeie. Ea o convinge pe

mătușa Bessie că la originea acestei metamorfoze este „o nouă poveste de dragoste la 40 de ani", o vârstă pe care o consideră înaintată deja. La această vârstă, una dintre eroinele lui Balzac era foarte bătrână și nu mai avea dreptul să iubească sau să fie iubită. Doamna Simpson va întineri. Dar chiar este vorba despre dragoste?

Prietena prințului este subiectul tuturor bârfelor

La sfârșitul lui mai, Wallis primește de la prinț un bilet pentru cursele de la Ascot. Ea nu mai îndrăznea să spere. O adevărată căutare a Graalului! Ascot? Întâlnirea hipică și mai ales mondenă a anului la care trebuie să fii prezent, când, îmbrăcat în veșmintele cele mai frumoase, te întâlnești cu membrii familiei regale. Ascot este spectacolul anului, cel al societății britanice în ce are ea mai tradițional. Evenimentul durează o săptămână întreagă din luna iunie, punctul culminant fiind joia. Eduard este foarte elegant în redingota sa gri-deschis. Își ridică jobenul asortat la fiecare sărutat de mână. Wallis supraviețuiește unei avalanșe de reverențe. Terenul de curse poate fi zărit prin binoclu de la castelul Windsor, fiind la abia 10 kilometri distanță. Dar în fața entuziasmului tot mai mare al nepoatei sale la fiecare scrisoare, mătușa Bessie, care îi trimite grabnic cecuri, speriată de întorsătura evenimentelor, își permite să îi trimită de asemenea, gratis, câteva sfaturi de asemenea urgente. Wallis se află într-o totală confuzie!

Doamna Simpson răspunde la „predica" mătușii. Primul argument: dacă Ernest nu este mulțumit, „îl voi părăsi pe prinț imediat". Aflăm că Ernest s-a întors din Japonia, dar că el și soția își vorbesc puțin. Ar avea totuși despre ce, mai ales când Wallis scrie, cu o nemaipomenită candoare: „Deocamdată, lucrurile se petrec extrem de bine și suntem în continuare împreună, toți trei, în puținul timp liber de care dispune prințul de Wales în această perioadă a anului. Nu vă luați după bârfitori. [...] Eu mă simt foarte bine și în sfârșit am luat în greutate. Cred că a contat că am jucat golf și am stat aici, la țară. Am încasat cecul, ceea ce îmi permite să-mi plătesc masajul." Nu, își asigură Wallis mătușa, nu este „cu capul în întregime în nori" Se află la Fort Belvedere, unde „reface o parte dintre cele două case ale prințului, ceea ce îi ocupă mult timp" Dar Wallis comite mai multe greșeli de ordin casnic: ea creează

meniuri, deplasează mobile, intervine în serviciul personalului. Replicile, curtenitoare dar seci, pe care le primește, ar trebui să o pună în gardă. Ea nu este prima femeie care și-a imaginat că este stăpâna casei la Fort Belvedere. Lady Furness i-a cedat locul. Însă personalul este același, de la bucătar până la valeți. Doamna Simpson ar putea să nu fie decât în trecere pe acolo. Osborne, majordomul, este de neclintit: el le-a văzut și pe altele încercând să devină indispensabile prințului... pentru ca apoi să dispară din peisaj. Altă „prințesă de Wales" provizorie?

În vara lui 1934, prințul închiriază o vilă la Biarritz și propune cuplului Simpson să i se alăture. Ernest trebuie să se întoarcă în Statele Unite ale Americii. Cum este imposibil ca Eduard să fie singur cu Wallis, faimoasa mătușă Bessie este chemată. Însoțitoare a nepoatei și invitată a viitorului rege: acest program este cu totul diferit de viața ei la Baltimore. Între Biarritz și Cannes, cu două escale în insulele Baleare, doamna Simpson și prințul aleargă pe plaje. Ca niște îndrăgostiți sau ca niște amanți? Rămâne imposibil de spus deoarece manierele lor — mai ales cele ale prințului — sunt câteodată într-atât de puerile, precum niște farse copilărești jenante. Dar în anul 1934, mai ales pe timpul verii, Wallis începe să aibă cu adevărat putere asupra lui Eduard. Ea îl liniștește, îi alimentează fantasmele, îl pune în valoare și nu transformă niciodată jocurile lor penibile într-un motiv de umilire publică. În particular, relația lor dominatoare–dominat este probabil mai puțin liniștită, dar aceasta rămâne una dintre enigmele, adevărate sau false, ale poveștii lor de dragoste care va intra în istorie. Se aflau la Cannes când, într-o seară, prințul îi oferă lui Wallis o cutie din catifea pentru bijuterii. Ea o deschide și găsește înăuntru un pandantiv de smarald și briliante, pe care, o clipă mai târziu, și-l agață la brățară.

Dar după un ocol prin fermecătoarele lacuri italiene, vacanța prea lungă a prințului de Wales bate la ochi. Chiar i se aduce la cunoștință. El are totuși angajamente de respectat, cum ar fi lansarea pachebotului *Queen Mary*, botezat astfel în onoarea mamei sale, primul dintr-o serie de transatlantice impresionante numite *Queen*, dintre care o nouă generație le poartă numele* Prințul se îndreaptă spre șantierul naval din Clyde, în timp ce Wallis și mătușa ei fac *shopping* la Paris, căci la

* Pentru a deosebi suveranele de pacheboturi (navele sunt de genul feminin în engleză), se scrie, de exemplu, *Queen Elizabeth 2* sau *Queen Mary 2*, în timp ce „Elizabeth II", în cifre romane, o desemnează pe regină.

Londra „este hotărât“, după ele, că numai bărbații pot să se îmbrace. Între patru ochi mătușa și nepoata abordează subiectul. Bessie este cea care începe:

— Wallis, nu cumva prințul este îndrăgostit de tine?

Desigur, ea cunoaște deja răspunsul, dar Wallis ocolește obstacolul:

— Nimic nu m-ar face mai fericită decât să știu că se simte cu adevărat legat de mine.

Degeaba o asigură nepoata că totul merge bine, mătușa Bessie se teme de ce este mai grav; Wallis trăiește într-un vis sau într-un film al cărui scenariu nu valorează nici 10 dolari. Mai rău, ea se crede prințesa unui basm.

— Faci cum vrei. Dar femei cu mai multă experiență decât tine nu au știut cum să facă față situației. După mine, din asta nu poate ieși nimic bun.

Evident că mătușa Bessie a văzut bine, dar ea nu știe tot. Totul se complică în momentul în care Ernest dorește să-și recucerească soția. Fără îndoială el este gelos și nefericit, dar în egală măsură neliniștit din variate motive, curând dezvăluite. Prințul de Wales nu este un oarecine, iar regele George al V-lea este bolnav. Nu este oare neliniștitor că Wallis a trecut de cealaltă parte a oglinzii descrise de Lewis Carroll și că se transformă în „Alice în Țara Minunilor“? Regina de pică este periculoasă... De cealaltă parte a oglinzii, există primejdii cu atât mai groaznice cu cât doamna Simpson nu cunoaște regulile acestei lumi.

Wallis nu răspunde obiecțiilor, dar trebuie precizat că ea simte în ce măsură acel bărbat rămâne de încredere, gata să o ajute și să le salveze căsătoria, a doua — atât pentru el, cât și pentru ea. În realitate, ei se întrec într-un concurs de copilării, de vreme ce în același moment (vara lui 1934), Ernest, disperat, o numește pe Wallis „copilașul meu“, în timp ce pe prinț îl poreclește „Peter Pan“ Din nefericire, Regatul Unit nu este „țara imaginară“ inventată de Sir J.M. Barrie. Ne aflăm departe de acele feerice piese care au atât de mult succes în teatre în perioada Crăciunului. La începutul iernii, Wallis își dă silința, încă o dată, să își liniștească mătușa din America, îngrozită de ceea ce citește în ziare, mai ales printre rânduri: „Nu plecați urechea la aceste istorii ridicole. Ernest și cu mine suntem la o sută de leghe depărtare de un divorț și am avut o lungă conversație despre legăturile mele cu prințul de Wales. Am discutat și cu el și totul va continua ca și înainte, adică noi trei rămânem cei mai buni prieteni din lume. Cu siguranță asta îi va enerva pe cei care, presupun, că și-ar dori mult să-mi vadă destrămată căsnicia.“

Wallis Simpson este din ce în ce mai prezentă în viața prințului

În spatele protestelor venite de peste tot, doamna Simpson face un joc dublu. Ca întotdeauna. Ea mărturisește că nu poate alege: frică de scandal? Teama, mai ales, de a pierde tot? Nehotărâre, inconștiență, frivolitate, o modalitatea de a visa cu ochii deschiși pentru a face față realității sordide? Toate ar fi de înțeles. Dar dovada hotărârii ei reiese din sfârșitul scrisorii din 5 noiembrie: „Voi încerca să fiu destul de abilă pentru a-i păstra pe amândoi". Și Wallis este foarte abilă, mergând chiar până la a-i provoca pe cei din jur, ceea ce îl bucură mereu pe prinț. Să adăugăm o altă remarcă interesantă: prințul fiind plecat, ea îl însoțește pe fratele lui, George, la teatru. Prilej pentru a se lăuda într-un mod exagerat și absurd: „Am succes cu Windsorii ăștia!"

Istoria va arăta că Windsorii n-au avut noroc cu ea.

Doamna Simpson este din ce în ce mai vizibilă în viața schimbătoare, câteodată prea organizată, altădată prea searbădă, a prințului. Ea devine foarte folositoare când, de Crăciun, primește misiunea de „a face cumpărăturile și pachetele pentru cei 250 de servitori ai prințului". Ieșirile în trei continuă, bârfele de asemenea; primele sunt obositoare, celelalte repetitive. Vom afla mai târziu că în 28 decembrie 1934 prințul i-a adresat prima scrisoare de dragoste păstrată în arhive. Este scrisă de la Sandringham, în Norfolk, unde familia regală își petrece în mod obișnuit sărbătorile de iarnă, mâncând curcan și budincă. Dinastia este proprietară acolo încă din 1862. Regele George al V-lea revine întotdeauna cu emoție în locul în care s-a născut, în 1865, și de fiecare dată când se întoarce în această casă de țară victoriană oferită tatălui său, viitorul Eduard al VII-lea, și trece dincolo de superbul grilaj de fier forjat el declară: „Drag vechi Sandringham, locul pe care îl iubesc cel mai mult pe lume". Da, în această scrisoare, nu mai este vorba despre prietenie, jocuri, copilării și despărțire. Tonul este pătimaș, puțin stângaci, desigur, dar plin de avânt:

> *Iubita mea Wallis,*
> *Ce lungă a fost săptămâna asta și cât de minunate vor fi lunea și marțea, și toate zilele pe care le vom petrece împreună! O, draga mea, ce mult te iubesc, și mai mult, și mai mult. Este minunat să mă gândesc la ziua de luni și la toate lucrurile*

pe care le vom face ca să rămânem împreună. Trebuie să pun acum scrisoarea la poștă și să mă îmbrac pentru încă un dineu, pompos și prostesc, dar aș vrea să citiți (știți ce anume) că David al vostru vă iubește și că-i lipsiți.

Prințul este sincer. Dar ce știm noi despre o eventuală relație fizică dintre cei doi la acea epocă? Puține lucruri și indicii, nicio urmă. Va fi, de altfel, una dintre enigmele iubirii lor.

Un cadou al lui Wallis — nu știm care — este însoțit de un bilet:

*Cu toată dragostea mea și toate visele de copil care au devenit realitate mulțumită vouă. Îndrăznesc să sper că este poate lucrul cel mai bun al acestui nou an.**

Un an într-adevăr nou, așa cum o dovedesc galele și vacanțele petrecute în stațiunile turistice, doamna Simpson trece drept amanta în titlu a prințului de Wales. Unii încă se îndoiesc, din cauza „performanțelor dezamăgitoare" ale prințului cu femeile. Dar cine poate cu adevărat cunoaște intimitatea cea mai delicată a unui cuplu? Deși prințul i-a jurat regelui George al V-lea că nu se culcase niciodată cu ea — ceea ce era poate exact —, Wallis este subiectul marilor titluri din presă, chiar și în Statele Unite ale Americii, unde mătușa Bessie este convinsă că a avut dreptate. De la moartea lui George al V-lea, Cecil Beaton, care ține un jurnal plin de fraze sarcastice, dar foarte perspicace, între două portrete de personalități pe care le fotografiază, își notează „impresia că Wallis îl iubește pe rege, dar nu este îndrăgostită de el" Cuvintele pot surprinde. Vom deduce că Eduard al VIII-lea este în întregime devotat acestei femei și că se bazează complet pe ea. În toate privințele. Din cea de-a doua jumătate a lunii ianuarie 1936, relația celor doi este pentru unii cel mai mare scandal, iar pentru alții cea mai frumoasă poveste de dragoste a secolului XX.

Orice am gândi astăzi, această femeie va face să sufere o monarhie care i-a rezistat lui Napoleon, o monarhie pe care Hitler vrea să o stăpânească. O femeie cu spirit ascuțit, vulgară dar întotdeauna în alertă, atentă la propriile interese. În ziua funeraliilor regelui George al V-lea — care o detesta —, intriganta Wallis, prezentată ca sora mai mică a Mesalinei și a lui Mata-Hari, îmbrăcată în doliu, recunoaște cu cinism: „Ultima dată când am purtat ciorapi negri a fost ca să dansez *french cancan*!"

* Alain Decaux, *op. cit.*

4

20 ianuarie–10 decembrie 1936: Domnia de 325 de zile a lui Eduard al VIII-lea

Este o situație inedită și patetică. Nu numai că prințul de Wales este disperat că a devenit noul suveran britanic — al 39-lea al Imperiului și al doilea al Casei de Windsor —, dar el și mărturisește că ar fi vrut să fugă cu Wallis chiar înainte de anunțul decesului tatălui său. La începutul lui 1936, atunci când sfârșitul lui George al V-lea era inevitabil, Eduard, aproape în lacrimi, dorea să ia de soție pe (încă) doamna Simpson și să renunțe la toate drepturile de succesiune asupra Coroanei. Dar reacționase prea târziu, ca de atâtea ori. Prinț de Wales timp de 25 de ani, el devenise Eduard al VIII-lea după constatarea medicală a morții tatălui său, la ora 23:55, în 19 ianuarie. Postul de radio BBC a anunțat decesul abia la 0:15, în 20 ianuarie. Fratele lui Albert (viitorul George al VI-lea) o văzuse pe regina Mary sărutând mâna fiului ei mai mare, în semn de supunere: noua lui domnie tocmai începea. La Sandringham, stindardul personal al lui George al V-lea fusese coborât în bernă, precum toate drapelele britanice de pe catargele clădirilor publice. La radio se difuzau marșuri funerare. Eduard blestema, o dată în plus, pendulele pe care bunicul lui se amuza să le pună cu jumătate de oră înainte, o farsă malițios menținută de George al V-lea. De mânie, Eduard urlase, isteric: „O să pun orologiile astea blestemate la oră!“, ceea ce rezuma toate resentimentele pe care le nutrea împotriva defunctului său părinte. Noul rege reacționa ca un copil

plângăcios care nu și-a făcut temele și caută toate pretextele pentru a scăpa de ele. Era pueril. Se simțea prins în capcana obligațiilor sale, un coșmar care îl bântuise ani la rând.

Eduard detestase întotdeauna Palatul Buckingham, „cu apartamentele lui de stat, coridoarele și trecerile fără sfârșit. Nu fusese niciodată fericit acolo". Alege așadar să se instaleze la Palatul Saint-James, domiciliul său oficial începând din 1919. Cu ocazia proclamării sale oficiale ca rege de către heraldul Curții, membrii familiei regale sunt indignați când văd în spatele unei ferestre o femeie îmbrăcată în negru, având capul acoperit cu o pălărie elegantă și purtând o haină de blană. Ea stă jos pe locul de onoare, în fața regelui. Fotografia apare în presă a doua zi, fără menționarea numelui, dar evident este vorba de Wallis Simpson. Puțin obișnuită cu cifrele romane, americanca îi va scrie mătușii Bessie că noul monarh se numește... Eduard al XVIII-lea! Ridicolul mai lipsea din această situație scandaloasă.

A doua zi, în 22 ianuarie, Sir Renard Bircham, notarul lui George al V-lea, citește testamentul. Eduard se comportă foarte rău, furios să afle că tatăl său, care îi lăsase deja venituri însemnate în ducatul de Cornwall, îi transmitea o rentă pe viață asupra Sandringham-ului și a castelului Balmoral, din Scoția, dar nicio moștenire în numerar, în timp ce frații lui urmau să primească fiecare câte un milion de lire sterline. Desigur, regele ar fi beneficiat de lista civilă și de un cont familial privat, dar Eduard face o scenă deplasată, obsedat de ideea că banii îi vor lipsi. I se aduce aminte că bunicul său Eduard al VII-lea nu lăsase nicio sumă fiului său mai mare. Eduard al VIII-lea se simte umilit că nu va dispune de o avere considerabilă. Proiectele sale ar putea suferi din această cauză.

Zvonul zilei în Londra: „Regele este sclavul absolut al lui Wallis"

Doamna Simpson pretinde că l-a citit pe Balzac. Dar interpretarea pe care o dă acestui prodigios observator social este curioasă, de vreme ce ea vorbește despre rege numindu-l „Majestate divină", expresie pe care o atribuie romancierului. Greșeală de traducere? O lady, ea însăși foarte balzaciană, observa influența totală pe care americanca o exercită asupra lui Eduard al VIII-lea: „Regele este sclavul absolut al doamnei Simpson

și nu va merge nicăieri dacă ea nu este invitată. Iar ea, femeie inteligentă, cu vocea ei stridentă, hainele șic și simțul umorului, se comportă cum trebuie. Îl încurajează pe rege să întâlnească oameni importanți și să fie amabil. Mai presus de toate, îl face fericit. Imperiul ar trebui să-i fie recunoscător."* Această doamnă este, alături de Lady Cunard (soția magnatului pacheboturilor) și Sybil Colefax, una dintre cele trei amfitrioane ale înaltei societăți londoneze care nu au înscris-o pe Wallis pe lista neagră a persoanelor de evitat. Ele au dreptate: în practică, doamna Simpson nu comite nicio greșeală, în afară de aceea de a exista, de a fi căsătorită și de a trage după sine o reputație nefastă care nu poate fi decât nocivă regelui. Wallis ar avea totul de pierdut dacă nu ar profita de autoritatea pe care o are asupra regelui, care fără îndoială are la bază motive sexuale. Zvonuri nebunești circulă despre acest subiect. Pentru mulți colaboratori apropiați de-ai fostului prinț, „Curtea a murit". Este mai ales părerea secretarului său particular, căpitanul Alan Lascelles. Inteligent, devotat, dar scârbit până la urmă de ceea ce observă, acest om cu aer demodat își dă demisia și devine asistent al guvernatorului general al Canadei. Este adevărat că Eduard tulbură și șochează prin comportamentul său. Nu are caracter, îi lipsește metoda, îi întrerupe pe membrii statului său major fără motiv când aceștia sunt la masa de lucru, se ține după ei până la baie sau la pat pentru a le vorbi despre vreun lucru fără importanță. Un incident anume este semnificativ: lordul Wigram, fostul secretar particular al lui George al V-lea, sosit la Palatul Buckingham pentru o audiență cu succesorul acestuia, are neplăcuta surpriză de a se găsi în fața doamnei Simpson și de a afla că regele, speriat de întâlnire, fugise pe o fereastră a palatului și dispăruse în grădini! Nici măcar un laș amant al Mariei Stuart n-ar fi putut face mai rău! Lordul Wigram, stupefiat, nu este totuși chiar atât de mirat: îl avertizase pe prim-ministrul Baldwin că regele — deja se știa la Downing Street 10 — spera să se căsătorească cu doamna Simpson.

Aceasta din urmă se consideră instalată pe treptele tronului, implicându-se în fiecare hotărâre a amantului ei. O regină din umbră. N-a primit ea de la Eduard bijuterii regale, printre care smaralde în valoare de 100 000 de lire sterline pe care regina Alexandra, văduva lui Eduard al VII-lea, le păstra pentru viitoarea regină a Angliei?** Totuși, greșelile sale sunt cunoscute doar într-un cerc restrâns. Sunt evocate, cu discreție, demența regelui George al III-lea la sfârșitul secolului al XVIII-lea, amantele

* Sarah Bradford, *George VI*, *op. cit.*

** Cristopher Hibbert, *op. cit.*

lui Eduard al VII-lea și altele asemenea. Dar nu mai sunt aceleași timpuri. Regatul Unit suferă o criză economică și socială foarte gravă. Unele state vecine și aliate, precum Franța, o duc rău, confruntându-se cu greve și revendicări sociale. Iar supușii Majestății Sale britanice au nevoie de un exemplu, de o autoritate cu care să poată fi mândri, în care să se poată recunoaște, orice diferență socială fiind astfel anulată. Când George al V-lea se exprimase pentru prima dată la postul BBC, milioane de persoane își descoperiseră monarhul, dar mai ales descoperiseră „un om de nădejde".

Fiul lui încă este popular. El incarnează speranța în idei noi; pentru mulți, extravaganțele lui intime, care rămân puțin sau deloc cunoscute, nu sunt poate un exemplu de urmat, dar dovedesc că este și el om și că fericirea este mai rară în sferele înalte ale societății decât altundeva. La început, regele este conștiincios, citește cu grijă documentele ce îi sunt supuse atenției, semnându-le în cazul în care este necesar. El le adnotează pagină cu pagină, cu seriozitatea unui elev puțin depășit de dificultatea problemei, dar care ar vrea totuși să reușească. De fapt, handicapul lui Eduard al VIII-lea este neputința lui de a se concentra mult timp. La capătul a trei săptămâni, el consideră această „muncă de birou" plictisitoare și inutilă.

Regele acționează dezordonat; colaboratorii lui sunt descurajați

Plecând la culcare în zori, suveranul nu apare decât la amiază, deja plictisit, în fața unui secretariat tăcut dar consternat, care se încăpățânează să enumere întâlnirile anulate câteodată de mai multe ori cu persoane care încep să se întrebe dacă trăiește cu adevărat un suveran într-una dintre sutele de camere ale palatului. Regele este absent, fuge, nu vrea să fie deranjat în fericirea pe care o construiește cu doamna Simpson. Tronul este gol. Unde sunt timpurile când prim-ministrul Gladstone, a cărui capacitate de lucru se potrivea cu energia calmă a reginei Victoria, sosea punctual la suverană — ea însăși atentă să nu întârzie — și își permitea să îi spună: „Cercurile puternice în care Majestatea Voastră are influențe și contacte personale reprezintă doar o mică parte dintre cei care cunosc opinia generală a electoratului"? Regele nu vede decât adulatori, paraziți și profitori care laudă calitățile lui Wallis. Eduard al VIII-lea pierde repede contactul cu opinia publică, deși britanicii încă îl simpatizează.

Situația pe care mulți o compătimesc este rezultatul întâlnirii dintre un temperament deplorabil, leneș, timid, veleitar și infantil cu un caracter puternic, autoritar, cu care nu se poate negocia și destul de descurcăreț, încât să transforme cel mai mic detaliu într-un eveniment. Greșeala comisă de doamna Simpson, promovată guvernantă a plăcerilor celor mai intime, este de a nu-și folosi influența în serviciul Coroanei. Dimpotrivă, în timp ce propria ei putere crește deși nu are niciun titlu, nu este învestită cu nicio funcție sau misiune oficială, ea îl izolează și îl slăbește pe rege. S-a găsit în situația de a fi responsabilă pentru inima și corpul monarhului, dar — și acest lucru este mai grav — de asemenea pentru spiritul lui. Să ascultăm părerea lui Charles Hardinge. Tatăl lui fusese intendentul lui Eduard al VII-lea, iar el devenise secretarul-adjunct particular al lui George al V-lea în 1920. Fost soldat decorat în 1918, cu o mustață *british* și bune maniere, Hardinge este un om rezervat, cu o excelentă judecată. La 49 de ani, văzuse multă lume, îi eliminase din anturaj pe cei prost-crescuți, dăduse de urma celor șireți, îi încurcase pe cei care păcăleau protocolul, îi demascase pe cei care puneau în circulație fel de fel de zvonuri din lumea mondenă, dar nu își imaginase vreodată că o femeie, o amantă regală, care nu însemna ceva la Curte, divorțată și recăsătorită, nici măcar britanică, ar fi avut atâta îndrăzneală și puteri secrete. Iată ce scrie: „Cu fiecare zi care trecea, devenea evident că orice hotărâre mare sau mică era subordonată voinței ei... Ea îi umplea gândurile în permanență, ocupându-se de tot; în fața ei, afacerile de stat deveneau neînsemnate“ Pe scurt, fiecare intervenție a doamnei Simpson îi sporește importanța. Se poate concluziona că slăbiciunea lui Eduard și dependența lui de farmecele intime ale lui Wallis explică această situație de necrezut.

Regele impune economii, dar îi cumpără bijuterii scumpe lui Wallis...

Americanca aranjează abil programul suveranului. În principiu, regele ar trebui să primească oaspeți la biroul lui de la Palatul Buckingham, dar în realitate — cât de ciudat este! — el folosește Fort Belvedere, unde invitații abia îl văd și unde, lucru de necrezut, sunt lăsați cu orele fără a li se servi ceva de băut ori de mâncat! Motivul: Majestatea Sa nu ia micul dejun. În schimb, notează Helen Hardinge în jurnalul ei din martie 1936, în mod

paradoxal, deşi impune Curţii economii tot mai mari, regele cheltuieşte o avere pe cadourile oferite amantei sale: un colier de rubine şi diamante de la Van Cleef şi Arpels în valoare de 16 000 de lire![*]

Şi apoi ce să crezi despre acele dineuri în mijlocul cărora, fără motiv, Eduard al VIII-lea hotărăşte brusc să lucreze şi petrece ore întregi la telefon, spre marea stânjeneală a invitaţilor pe care îi abandonează? Primăvara, regele nu mai respectă niciun orar şi dispare la Fort Belvedere câteodată şi câte patru zile. Bunele intenţii nu au durat. Spre disperarea consilierilor lui politici, documentele de stat sunt acum pe jumătate citite — dacă sunt citite — şi nu mai sunt adnotate şi trimise înapoi diverselor ministere în termenele necesare. Aspectul cel mai revelator al haosului şi uşurinţei cu care tratează chestiunile publice este restituirea dosarelor cu urme de la paharele de cocteil. Dacă se citise cumva, se băuse de asemenea. Dar cine o făcuse? Aceste informaţii trebuie să fie cunoscute numai de suveran şi de premier. Nonşalanţa regelui, mai ales în privinţa conţinutului faimoaselor „cutii roşii", de acum însemnate cu monograma lui, îi nelinişteşte curând pe cei de la Foreign Office, convinşi că ochi indiscreţi şi neautorizaţi au luat cunoştinţă de depeşe confidenţiale. Ministerul ia de aici înainte precauţia de a fotografia totul în dublu exemplar pentru securitate înainte de a-i trimite telegramele, mai ales pe cele nocturne, regelui insomniac şi niciodată neînsoţit. Eduard al VIII-lea şi doamna Simpson se află în legătură cu persoane care încearcă să destabilizeze Regatul Unit şi Europa, într-o perioadă în care dictaturile se instaurează în diverse ţări? Anumite simpatii şi declaraţii progermane ale prinţului de Wales înainte de 1936 fuseseră diferit interpretate şi actualitatea le dădea o anvergură crescută şi şocantă. La rândul ei, până atunci, doamna Simpson nu apăruse, pentru societate, ca o femeie implicată în reţelele politico-diplomatice. Ea se mulţumea să fie o curtezană, să fi avut doi soţi şi amanţi, să fie lefteră şi să ceară bijuterii, ceea ce era banal. Dar întrucât de-acum este vorba despre monarh şi despre femeia cu care el spera să se căsătorească, lucrurile se schimbau. Era o chestiune de stat şi chiar de state...

Începând din 1934, comandantul Freddy Winterbotham, director al Air Section din Secret Intelligence Service, se interesa în mod deosebit despre ceea ce se petrecea în Germania. Misiunea lui era să aibă întrevederi cu personalităţi ale regimului naţional-socialist care, oficial, voiau să salveze lumea de comunism. În Regatul Unit, acest punct de vedere avea

---

[*] Aproximativ 400 000 de lire sterline din zilele noastre, potrivit lui Sarah Bradford.

numeroşi simpatizanţi, dintre care unii deţineau pârghiile puterii. Astfel, conform lui Martin Allen, Montague Norman, guvernatorul Băncii Angliei, a acordat împrumuturi substanţiale mişcării hitleriste „şi astăzi ştim că el a făcut totul pentru a-i ajuta pe nazişti să ia puterea şi s-o păstreze“ * Un climat de înţelegere anglo-german se dezvoltă, sub acoperirea preocupărilor economice şi sociale.

În acelaşi an, Winterbotham îl întâlneşte pe Hitler care îi prezintă concepţia asupra viitoarei diviziuni a lumii, cu aceste cuvinte liniştitoare: „Cerem doar ca Marea Britanie să se mulţumească să vegheze asupra Imperiului său şi să nu intervină în planurile de expansiune ale Germaniei“

Prinţ de Wales, David fusese informat că în ciuda schimbării de nume impuse de tatăl său, simpatiile şi contactele familiale rămâneau permanente, înainte şi după război. Se bucura de aceasta. La 13 ani, el îl întâlnise pe vărul Karl, duce de Saxa-Coburg şi Gotha, nepot al Victoriei prin tatăl lui. Apoi ei îşi serviseră ţările în război una împotriva celeilalte. Faptul că acest văr german devenise ulterior ofiţer superior al SS nu îl împiedica să vină des la Londra; el stătea chiar în apartamentul sorei lui Alice, la Palatul Kensington.** Or, chiar în momentul morţii lui George al V-lea, acest văr care se găsea la Londra s-a dus imediat la Fort Belvedere şi nu a mai plecat de lângă cel care devenise Eduard al VIII-lea. Discuţiile lor, despre care Hitler fusese informat, nu aveau decât un scop: să realizeze apropierea dintre Anglia şi Germania, a cărei redresare economică şi vitalitate industrială Eduard, pe atunci prinţ moştenitor, le lăuda întruna. Ce părere ar avea prim-ministrul despre o întâlnire cu noul cancelar al Reichului? Atunci când ducele german îi pune întrebarea lui Eduard al VIII-lea şi propune ca Baldwin să preia iniţiativa, el îşi atrage răspunsul iritat al lui Eduard: „Cine e rege aici? Baldwin sau eu? Am intenţia să discut cu Hitler şi o voi face aici sau în Germania.“

Din cauza atitudinii clare care nu se potrivea deloc cu obligatoria sa neutralitate constituţională, regele a fost din acel moment plasat sub supraveghere. Dar nu era numai el! Serviciile secrete o bănuiau — dar fără dovezi — pe doamna Simpson că ar fi fost o agentă de influenţă a naziştilor. După 1945, s-a stabilit doar că întreprinzătoarea Wallis era în realitate — şi din motive financiare — plătită de ziarele grupului american Hearst, „duşman declarat al Imperiului Britanic“.

---

* Martin Allen, *op. cit.*

** Unde se născuse Victoria în 1819 şi unde trăise până la suirea sa pe tron. Mult mai târziu, acest palat a devenit reşedinţa oficială a prinţesei Margaret, sora reginei Elisabeta a II-a.

Regele și Wallis sunt supravegheați de către serviciile secrete

Dar în 1936, nu este vorba decât despre bănuieli, alimentate, printre altele — dar și în acest caz fără dovezi —, de obișnuința curtenitoare apoi insistentă a seducătorului ambasador al Germaniei von Ribbentrop de a-i trimite lui Wallis în fiecare zi 17 trandafiri roșii*. Din cauza contextului istoric, calomniile acestea pot căpăta un alt înțeles, de vreme ce în 7 martie 1936, Hitler, încălcând Pactul de la Locarno, dă ordin trupelor să ocupe malul stâng al Rinului, zonă demilitarizată ocupată de Franța încă din 1920. Regele îndrăznește să se felicite. Tratatele de pace nu sunt decât niște promisiuni încălcate, iar „dictatul" de la Versailles este caduc. Este primul pas al lui Hitler către război. Cum am spus, *Court Circular*, ziarul oficial al Curții, anunță în fiecare zi angajamentele, audiențele și manifestările la care participă membrii familiei regale. Cele mai mari publicații, precum cele de orientare conservatoare *The Times* și *The Daily Telegraph*, nu ratează ocazia de a-și informa cititorii. În 28 mai, aceștia află că în seara de dinainte — primul dineu oficial dat de rege — adunase înalte personalități civile și militare, printre care Mountbatten și aviatorul american Charles Lindbergh însoțit de soție. Scopul acestui dineu — Wallis, radioasă, ar confirma-o — era, la dorința regelui, să le-o prezinte prim-ministrului și soției sale, doamna Baldwin, pe viitoarea sa soție, care era invitată cu soțul ei, Ernest Simpson! A fost un prim șoc. Al doilea a fost mai rău: planul dispunerii la masă a invitaților arată că doamna Simpson este așezată la o extremitate a marii mese, un loc rezervat membrilor familiei regale! Regina Mary, cuprinsă de un acces de mânie, a declarat că se temea ca fiul ei să nu îi ceară s-o primească pe Wallis. Pentru a evita orice obiecție, textul din *Court Circular*, într-un mod complet neobișnuit, fusese trimis în ultimul moment, astfel încât să nu apară decât în presa de a doua zi.

Eduard al VIII-lea forțează mâna familiei sale și a opiniei publice. Gestul său determină serviciile de informații să se intereseze și mai mult asupra trecutului americancei ce se comportă ca și cum ar fi viitoarea regină.

---

* Conversațiile confidențiale dintre rege și vărul său Coburg au fost trimise lui Hitler într-un raport secret prin intermediul lui Joachim von Ribbentrop. Inițial, în 1935, acesta fusese numit ambasador extraordinar și plenipotențiar itinerant al Reichului cu misiunea de a negocia un acord naval între Germania și Marea Britanie, pentru a evita o „cursă a înarmării între cele două țări". În august 1936, Ribbentrop fusese acreditat ambasador pe lângă Eduard al VIII-lea, ca înlocuitor al Excelenței Sale von Hoesch, decedat. Acest diplomat confirmase adesea simpatia regală față de Germania și ura față de URSS (arhivele Ribbentrop).

În acel moment, în biografia ei apar amănunte interesante, revelații scandaloase și detalii scabroase. Adevărate sau false? Aceasta este întrebarea. În realitate, de la moartea lui George al V-lea, șeful guvernului britanic ordonase o anchetă asupra enigmaticei Wallis, de vreme ce nu se putea interesa de viața regelui fără să dea peste amanta lui: cei doi erau nedespărțiți. Acest lucru putea fi periculos. Din acel misterios „dosar chinezesc" pe care unii l-au pus la îndoială ca fiind o înscenare, ce se putea reține? Se spune că Wallis, născută Warfield înainte de căsătoria părinților, deci un copil nelegitim, nu fusese niciodată botezată, contrar afirmațiilor ei. Un detaliu. Apoi, în colaborare cu serviciile americane, se stabilește că în anii 1920, Wallis trăise în China. Era exact: ea i s-a alăturat soțului — primul, aviatorul american Win (Winfield) Spencer, pe atunci în misiune în China pentru US Navy — într-o perioadă deosebit de grea. Deși soțul ei jurase să nu mai bea, ea a descoperit sticle de gin pe jumătate goale în apartamentul lui din Kowloon. Cei doi rămân împreună doar de ochii lumii. Win Spencer îi dă lui Wallis destui bani pentru ca ea să poată veni la el la Shanghai. După câțiva ani dificili, un diplomat englez, aflat în legătură cu Washington, o trimite la Pekin în 1923. Au fost regăsite ordinele misiunii, frecvente pentru soțiile de militari în acea epocă. Șederea la Pekin nu trebuia să dureze decât două săptămâni, dar, din întâmplare, ea o întâlnește acolo pe una dintre prietenele ei, văduvă și recăsătorită cu Herman Rogers, un bancher influent pe Wall Street. Herman și Katherine Rogers o găzduiesc pe Wallis timp de aproape un an și vor fi întotdeauna pentru ea aliați prețioși.

Dacă această epocă din existența ei este ușor de reconstituit, cea care urmează este mult mai vagă. Zvonuri, bârfe și ipoteze completează „dosarul chinezesc", care a dispărut sau este inaccesibil, admițând că a existat. Printre personalitățile care ar fi putut să ia cunoștință de el se numără regina Mary, îngrozită, dar care trebuia să fie pusă la curent în privința celei cu care fiul său mai mare intenționa să se căsătorească. Încercând să furnizeze informații despre cele câteva luni din timpul sejurului chinezesc când nu se știe nimic concret despre Wallis, un raport afirmă că ar fi fost chiriașa unor pretinse *Sing-Song houses**, în fapt bordeluri de lux. Acolo ar fi fost inițiată în „practici sexuale perverse", permițând bărbaților mai

* Astfel se numeau bordelurile în secolul al XIX-lea în China (*xian sheng*, în dialectul Wu). Denumirea se pare că a fost dată de occidentalii care vizitau astfel de stabilimente și apreciau una dintre calitățile femeilor care performau acolo. (*N. red.*)

mult sau mai puțin impotenți să cunoască plăcerea. Mai apoi, ea ar fi adăugat la galanteria tarifată cea dintâi activitate, destul de obscură, de spionaj. Sexul și informațiile secrete fac adesea casă bună împreună. Spre profitul cui? Mister! Mai grav (sau mai ușor de reconstituit): în 1923, înainte de a i se alătura soțului în China, Wallis, rămasă la Washington, s-ar fi aruncat în brațele prințului Caetani, ambasadorul Italiei fasciste. Pe care l-ar fi înlocuit repede cu înflăcăratul prim-secretar al ambasadei Argentinei, Felipe Espril. Doamna Spencer, reperată de serviciile secrete americane pentru talentele sale în diplomația „la orizontală", ar fi fost angajată în calitate de agent.

Ea i se alătură soțului, care se îneacă în alcool, opium și dezmăț. Ofițerul Spencer ar fi insistat pe lângă soția lui, vizibil talentată în domeniul amoros, să anime partide de joc trucate și să-și perfecționeze arta unei practici la fel de veche ca și China, *fang chung*, care permite partenerului masculin, mai ales dacă a pierdut la ruletă, să obțină, în compensație, „o stare de seninătate absolută". Dacă n-ai noroc la jocuri...

Londra și Washington reconstituie trecutul dubios al lui Wallis...

Această perioadă caracterizată prin destinații exotice și activități dubioase sfârșește prin a destrăma cuplul în derivă. În dosarul doamnei Spencer se găsesc informații și despre trafic de droguri. Apoi i se pierde urma, dar o regăsim în patul câtorva filantropi. Fișa ei ar menționa, după britanici, că ea este în acel moment „o femeie întreținută". De cine? De diplomați, desigur! Atașatul naval italian la Pekin, Alberto Da Zara, nu o poate uita: „Nu este chiar o frumusețe, dar este extrem de seducătoare și are gusturi rafinate." Apoi ar fi devenit amanta contelui Ciano, viitorul ginere și ministrul Afacerilor Externe al lui Mussolini, situație confirmată mai târziu de soția Ducelui. Însărcinată cu Ciano, ar fi avortat. Ar fi aflat atunci că nu va mai putea avea copii sau, în orice caz, că o nouă sarcină i-ar pune viața în pericol.

Întoarsă în țara de baștină în septembrie 1926, ea este spitalizată mai multe săptămâni, apoi își petrece convalescența la mama ei. De Crăciun, întâlnește la niște prieteni newyorkezi un compatriot, pe Ernest Simpson. El are aerul unui gentleman; nimic mai normal: familia lui,

naturalizată peste ocean, este de origine britanică. El trăiește la Londra unde conduce o afacere de familie în domeniul brokerajului maritim. Semne particulare: este bogat și căsătorit. Această situație nu este un obstacol pentru Wallis, care se angajează într-o procedură de divorț (dând vina pe soț: ea are toate talentele!) și își îndeamnă noul amant să facă la fel. O femeie calculată... Dorothy Simpson află despre nefericita sa situație pe când se afla la pat la Spitalul american de la Neuilly. Ea rostește aceste cuvinte dulci: „Wallis a demonstrat multă noblețe. Mi-a furat soțul pe când eram bolnavă..."

În 21 iulie 1928, la Londra americanca devine noua doamnă Simpson. Se mută într-o casă aproape de Hyde Park. Începe o viață pe picior mare, în stilul *gentry*, cu majordom, bucătăreasă, cameristă și șofer. Și în acel moment Wallis descoperă, mirată, pasiunea britanicilor pentru familia lor regală și existența prințului de Wales, celibatar seducător și elegant. Ea observă, cu aviditate, gustul lui permanent pentru femeile măritate... Și începe să îi scruteze ieșirile, orarul, prietenii și relațiile.

Ce să crezi despre acest roman cu accente exotice, prezentat ca de netăgăduit și covârșitor? O parte, banală, este reală. Anumite episoade din China sunt mai vagi, dar nu neverosimile, ca și cum fuseseră inventate pentru a o discredita pe intrigantă. Singurul adevăr este că Wallis este o ambițioasă care a avut o viață dificilă și care știe să profite de circumstanțe, ceea ce nu este o crimă. Ea este o amantă pricepută, capabilă — prin știința și manipulările ei discrete — să îl conducă până la împlinirea plăcerii pe Eduard, pe care cuceririle lui îl descriu puțin dotat de la natură. Pentru a-l face, în sfârșit, fericit. Ca bărbat. Toate acestea sunt edificatoare, suscită fantezii, o amintesc pe Mata Hari cu dansurile ei lascive, dar pun o întrebare esențială: merită această femeie să devină regină? Întrebare complementară: aceste „informații" pot fi dezvăluite când, în primăvara lui 1936, în ciuda incoerențelor și declarațiilor sale politice, Eduard al VIII-lea rămâne foarte popular în rândurile supușilor Coroanei? Remediul (eliminarea lui Wallis) n-ar fi mai nociv decât răul (o criză de mânie a regelui în urma căreia să abdice)? Și care ar fi consecințele pentru monarhie, atunci când mai mulți monarhi au abdicat în Europa? În mijlocul convulsiilor politice, Coroana este instituția care îi unifică și îi liniștește pe majoritatea britanicilor.

Winston Churchill intră în scenă... cu glume proaste

În 9 iunie, la cel de-al doilea dineu oficial oferit de rege, Wallis este desigur prezentă, dar fără soț, ceea ce este intens comentat. Ducesa de York (soția viitorului George al VI-lea și cumnata lui Eduard) ocupă locul de onoare, adică pe cel de la dreapta regelui. Wallis se află din nou la una dintre extremitățile mesei. Unul dintre oaspeți, găsind că bijuteriile Cartier purtate de Wallis sunt pe tot atât de „strălucitoare" (!) pe cât îi este de zgomotoasă conversația, o consideră „foarte americană, cu puțină sau fără urmă de noțiune asupra vieții engleze".

Dar acest dineu intră în cronica monarhiei britanice din cauza conversației dintre ducesa de York, viitoare regină Elizabeth (soția lui George al VI-lea), și un personaj politic important, celebru pentru franchețea lui sfidătoare, pentru replicile lui și pentru causticele sale referințe istorice: Winston Churchill. El are deja 62 de ani, iar reputația sa de strălucit orator în Camera Comunelor, activitatea sa pe la diverse ministere și lucrările sale literare l-au transformat într-o legendă vie încă din secolul anterior, atunci când evadase dintr-o închisoare sud-africană în timpul Războiului Burilor. În 1936, „monarhist necondiționat, prieten personal al lui Eduard al VIII-lea din cea mai fragedă copilărie a acestuia și mereu în căutarea unei cauze nobile de apărat, el consideră că datoria lui este să vină în ajutorul monarhului"*

Churchill știe deja că guvernul îl presează pe rege să aleagă între Coroană și doamna Simpson. În același timp el nu își ascunde neliniștea în fața reînarmării germane și a întârzierii englezilor.

În timpul acestui dineu de gală, Churchill, cu vocea sa nazală, evocă nefericitele aventuri ale regelui George al IV-lea și ale soției lui secrete, din urmă cu două secole. O gafă, în opinia ducesei de York, care consideră inadecvat acest subiect! Ea replică repede, cu răutate: „Asta s-a întâmplat demult"

Churchill nu renunță niciodată să agraveze o conversație nepotrivită. Îi place să provoace. Îi amintește apoi ducesei de York războiul civil care opusese, în secolul al XV-lea, Casele regale de York și de Lancaster — tocmai când Eduard al VIII-lea se pregătește să plece cu Wallis într-o croazieră pe Mediterana sub titlul său ereditar de... duce de Lancaster! Redutabilul Winston acționează sub efectul unui bun vin de Bordeaux?

---

* Vezi diverse lucrări ale lui François Kersaudy, mai ales *Winston Churchill, le pouvoir de l'imagination*, Tallandier, 2000.

Imperturbabilă, ducesa de York răspunde la această nouă aluzie deplasată: „A fost foarte, foarte demult!“ Politicianul este prea abil: el nu a rezistat prezentării unor coincidențe șocante, o manieră de a aminti că istoria poate să se repete, însă comparațiile lui rănesc onoarea Casei de York. Urmează o perioadă de răceală între frații Eduard și Albert, doamna Simpson având clar intenția să intre în istoria monarhiei britanice, fie și cu prețul unui scandal permanent.

Legătura regelui cu americanca în continuare căsătorită, dar al cărui soț înșelat pare mai puțin resemnat în fața nefericirii lui decât înainte — el este gata să divorțeze —, începe să fie jenantă. La începutul verii, ziarelor le sunt date discret dar cu fermitate instrucțiuni de a vorbi cât mai puțin posibil despre amanți și de a evita publicarea fotografiilor în care cei doi apar împreună. Presa consimte să protejeze imaginea regelui. Faptul că la cursele de la Ascot monarhul și-a trimis mașina personală pentru Wallis produsese un adevărat șoc. Americanca dispare din paginile ziarelor *The Daily Mail* și *Daily Express*, care au un tiraj de mai multe milioane de exemplare. În paralel, la ordinul șefului Foreign Office, Anthony Eden, titularul portofoliului din decembrie 1935, documente confidențiale, mai ales privind invazia Etiopiei de către Mussolini, nu îi mai sunt transmise regelui. Doamna Simpson este bănuită din nou — devine o obsesie — că lucrează pentru naziști. Eden și Eduard sunt într-un dezacord aproape permanent în privința politicii externe.

În 16 iulie, suveranul prezidează o mare paradă militară în Hyde Park în onoarea trupelor din Horse Guards. Ceremonia, în prezența întregii Curți — prințesele Elisabeta și Margaret sunt acolo —, are loc o dată la 15 ani. Regele pronunță un discurs prin care îi omagiază pe acești valoroși combatanți, adăugând că regatul speră să nu aibă de suferit un nou război, căci „omenirea aspiră la pace“ Războiul din Spania, pentru a nu oferi decât un exemplu, va dezminți în curând în mod tragic așteptările regelui.

Când monarhul revine călare la Palatul Buckingham, în dreptul Arcului lui Wellington, un bărbat îndreaptă un revolver înspre el. Un polițist călare se interpune între ei și abate cu o lovitură zdravănă arma care zboară sub copitele calului regal. „Imbecilule!“, a strigat Eduard al VIII-lea.

Agresorul, un irlandez alcoolic și instabil psihic, închis deja pentru șantaj, este arestat. Cuvintele lui sunt confuze. El va fi condamnat la 12 luni de închisoare. Regele, livid, rămâne stăpân pe el și se întoarce, calm, la palat. Va spune mai târziu că a crezut că îi fusese aruncată o bombă. Dacă acesta ar fi fost cazul, el, fratele lui Albert și escorta lor ar fi putut fi pulverizați și

viitorul Regatului Unit ar fi fost cu totul diferit. Dar, așa cum subliniază Sarah Bradford, emoția atinge cote maxime în rândul opiniei publice. „Brusc, familia regală este socotită vulnerabilă."*

Croaziera amuză lumea întreagă... mai puțin Marea Britanie!

Apoi, în ciuda crizelor politice și a conflictelor armate din Europa, regele și Wallis își confirmă participarea la croaziera pe Mediterana la bordul unui somptuos iaht, *Nahlin*, pe care l-au închiriat după ce au cerut să fie revopsit în alb. Itinerariul este unul de vis: Orient-Expressul, coasta dalmată, Grecia, Turcia, apoi un nou tren special pentru a se duce în Bulgaria, cu un mecanic el însuși foarte interesant, ținând cont că este vorba despre regele Boris care pretinde, ca de obicei, că el conduce locomotiva, dar nu are, de fapt, habar. Pasagerii și vagoanele sunt în mod anormal zgâlțâiți! La Viena, la începutul lui septembrie, la hotelul Bristol, recepționistul notează în registru: „ducele de Lancaster" și „doamna Simpson". Cuplul urmează un adevărat program vienez de lux, cu două opere wagneriene — regele nu încetează să fumeze țigară după țigară în lojă — și un supeu la Trei Husari, restaurant rafinat.

Vacanța nu duce la niciun rezultat politico-diplomatic, în schimb bilanțul mediatic este exploziv. Într-adevăr, în acest periplu regele și Wallis au fost fără încetare urmăriți de hoarde de ziariști, fotografi și cameramani. Presa britanică, credincioasă înțelegerii hotărâte cu ceva timp în urmă, nu a publicat nimic pe acest subiect. În schimb, alte ziare europene și americane publică milioane de exemplare în care relatează spectaculoasele escapade ale regelui și amantei lui. Efectul este paradoxal: întreaga lume este la curent, în timp ce în Regatul Unit, doar guvernul, familia regală și înalta societate au fost informați despre această lungă absență în perioada unor grave convulsii europene. Sunt raportate diverse fapte: beția regelui când să urce într-un tren în Iugoslavia, primirea adesea rece rezervată lui Wallis, cuplul în costum de baie întrecându-se în fugă pe o plajă sub privirile agenților de la Scotland Yard...

* Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

La sfârșitul lui septembrie, urmând o tradiție inaugurată de regina Victoria și de prințul Albert, soțul ei, familia regală se duce în Scoția, la castelul Balmoral, construit între anii 1853 și 1855 în stilul numit *Scottish baronial* din secolul al XVII-lea. Ducele de York și ai săi sunt șocați că, abia la șase luni după moartea lui George al V-lea și pentru primul său sejur la Balmoral, regele îndrăznește să își invite amanta. În schimb, pe lista invitaților oficiali, pentru prima dată într-un sfert de secol, un nume a fost omis. Este vorba de arhiepiscopul de Canterbury, care nu apreciază deloc viața privată a suveranului, fapt pe care l-a făcut cunoscut. Eduard al VIII-lea, deși cap al Bisericii Anglicane, nu făcuse niciodată caz de chestiunile religioase. Pentru a compensa acest afront, ducele și ducesa de York, care îi sunt vecini la Birkhall, îl invită pe prelat să petreacă o noapte la ei și îl asigură că doresc să restabilească pentru el și Biserică legăturile tradiționale care îi adunau pe toți la Balmoral.

Wallis are dreptul la prea multe onoruri. Scandalul izbucnește în Scoția...

Invitații poartă nume importante; nu toți îi sunt defavorabili lui Wallis, cum sunt membrii Caselor de Kent și Mountbatten. Printre oaspeții castelului, nu sunt așteptați decât trei străini: doamna Simpson și prietenii ei Rogers, cunoștințe vechi și prețioase de la Pekin. Șederea se transformă într-un dezastru. Miercuri, 23 septembrie, ducele de York și soția lui Elizabeth trebuie, pe neașteptate, să-l înlocuiască pe rege la inaugurarea noii infirmerii de la Aberdeen, principalul centru comercial din nord-estul Scoției, care a fost de multe ori devastat de trupele engleze în timpul războaielor împotriva regilor scoțieni. Este invocată puternica emoție suferită de rege care, se spune, izbucnise recent în lacrimi din cauza morții tatălui său. Or, doliul Curții a luat sfârșit în 20 iulie. Ciudată sensibilitate... În realitate, în timp ce fratele și cumnata se achitau în locul lui de îndatoririle sale, regele, la volanul mașinii, mergea să-i întâmpine pe Wallis și pe soții Rogers la gara de la Aberdeen! Încă și mai rău: două zile mai devreme, ducele de Kent și soția lui, însărcinată, fuseseră văzuți pe peronul aceleiași gări, așteptând cu răbdare corespondența pentru Ballater, o comună mică din munții Grampian, la 65 de kilometri de Aberdeen, gara cea mai apropiată de Balmoral. Astfel, micul tren local este îndeajuns pentru ducele și ducesa de Kent, în timp ce

doamna Simpson merită limuzina condusă chiar de rege! Scandalul este atât de mare, încât presa regională încalcă instrucțiunile care sunt respectate de câteva luni în restul regatului. Scoția nu a avut onoarea unei șederi regale de mult timp, se va vorbi deci despre acest subiect. Chestiunea se află pe pagina întâi a lui *Evening Express*. Titlul este profetic: „La Aberdeen, vizită surpriză a Majestății Sale în mașină pentru a întâlni prieteni". Articolul este ilustrat cu două fotografii puse alăturat astfel încât să iasă în evidență diferența de tratament rezervat unei anumite invitate, în timp ce ducele și ducesa de York își îndeplinesc datoria oficială. Și șeful de gară povestește cum cei doi soți Kent așteptaseră trenul foarte obișnuit, ca toți ceilalți călători.

Scoția este umilită de această gravă gafă și, cunoscând ospitalitatea scoțiană și frumoasele ei tradiții, înțelegi de ce. Greșeala este enormă. Soții York sunt încă și mai tulburați atunci când află că la Balmoral, doamna Simpson are drept la apartamentele care fuseseră ale reginei Mary în timpul celor 25 de ani de domnie. O adevărată suverană, ea... Coșmarul continuă când Wallis îi ordonă regelui să se ducă după șampanie — și el se duce, „în extaz", sub privirile stupefiate ale valeților —, apoi când el îi întinde documente oficiale pentru ca ea să le citească în public, fără nicio jenă, în fața tuturor invitaților.

Fratele regelui și soția lui sunt invitați să cineze la Balmoral. Oroare! Sunt primiți de doamna Simpson, ceea ce este contrariu etichetei: membrii familiei regale nu pot fi primiți decât de stăpânul casei, respectiv de rege. Elizabeth, care intră înaintea soțului ducele de York, o ignoră pe doamna Simpson și se îndreaptă direct către cumnatul ei. Doamna Simpson este răsplătită după faptă. Și, trecând pe lângă intrusă, ducesa de York îi lansează un avertisment care este și o lecție de protocol:

—Am venit să cinez cu regele.*

Dineul ia sfârșit, iar ducesa de York, clar în război deschis împotriva americancei, dă doamnelor prezente semnalul să părăsească masa. Doamna Simpson este complet depășită de situație, iar Elizabeth extrem de iritată. Mai ales soțul ei este rănit de această atmosferă, diferită de obișnuitele sejururi fericite în Scoția. Și își consideră fratele vinovat pentru toate. Doamna Simpson otrăvește viața familială și publică, deși pretinde că asigură fericirea regelui. Nu mai este tolerabil. La întoarcerea din Scoția, începe conflictul între membrii familiei regale și ai guvernului, pe de o parte, și insuportabila Wallis, pe de altă parte.

* Sarah Bradford, *George VI*, *op. cit.*

Toată vara, maiorul Hardinge, secretarul privat al regelui, a insistat pe lângă premier în privința pericolelor la care regele supunea monarhia prin comportamentul său față de doamna Simpson. El adăugase că cenzura presei britanice era doar o iluzie și că lumea întreagă era la curent cu această poveste de dragoste cu implicații politice jenante. Stanley Baldwin, tolerant de această dată, sperase mai întâi că legătura va fi înlocuită de o alta, mai puțin vizibilă. Apoi șeful guvernului făcuse observația că nu se risca nicio criză constituțională atât timp cât doamna Simpson rămânea oficial căsătorită. Dar scandalul din Scoția dezvăluise totala inconștiență a regelui care o grăbea pe Wallis în procedura ei de divorț. Era prea mult...

Prim-ministrul îl avertizează pe rege că pune monarhia în pericol

La jumătatea lui octombrie, Eduard al VIII-lea îl primește pe Baldwin pentru a discuta despre o afacere care tinde să devină foarte gravă pentru statul britanic.

Șeful guvernului are 69 de ani; cariera lui politică, începută în 1908, se apropie de sfârșit, cu amărăciunea că Societatea Națiunilor, care hrănise atâtea speranțe, este complet ineficientă și că Hitler va face totul pentru ca un nou război mondial să izbucnească. În plus, trebuie reglate problemele personale și politice ale Majestății Sale, precum supraveghetorul general al unui colegiu trebuie să cheme la ordine un elev turbulent!

Audiența, cerută în regim de urgență, are loc a doua zi, la ora 10, la Fort Belvedere. Cei doi bărbați se plimbă prin grădini, revin în bibliotecă. Prim-ministrul pare epuizat; el cere un whisky cu apă minerală. Atunci când un valet i-l aduce, el ridică paharul și rostește aceste vorbe stranii:

— Ei, bine, Sire, orice s-ar întâmpla, soția mea și cu mine vă urăm fericire, din adâncul inimii.

La aceste cuvinte, regele izbucnește în plâns și — ceea ce este încă și mai insolit! — înaltul demnitar de asemenea. Cei doi bărbați știu, fiecare din funcția lui, că regatul este la marginea prăpastiei. Conform biografului britanic Christopher Hibbert*, Olivier Baldwin, fiul prim-ministrului, și Sir Harold Nicolson vor fi informați că regele și vizitatorul lui își continuă

* Christopher Hibbert, *op. cit.*

conversația pe o canapea. Șeful guvernului își revine în fire și se străduiește să-i explice lui Eduard al VIII-lea riscurile:

— Monarhia britanică este o instituție unică. În această țară, Coroana, de-a lungul secolelor, a fost lipsită de unele dintre prerogativele ei inițiale. Totuși, ea nu a avut niciodată atâta importanță ca astăzi. Dar dacă acest sentiment depinde mult de respectul pe care l-a câștigat în ultimele trei generații de monarhi*, n-ar fi poate nevoie de mult timp pentru ca, în fața criticilor formulate în acest moment, puterea să fie pierdută mai repede decât a fost obținută. Și, odată pierdută, mă îndoiesc că cineva o va mai putea restaura.

Este un moment grav. Baldwin își deschide mapa cu documente și prezintă câteva scrisori primite, precum și extrase din presa americană. Le comentează și insistă asupra efectului catastrofal al prezenței doamnei Simpson la Balmoral, ale cărei detalii au fost în totalitate aflate.

Regele răspunde că femeia în cauză este prietena lui și că nu are intenția de a o lăsa în umbră, dând totodată asigurarea că și-a asumat obligațiile cu demnitate, ceea ce nu este adevărat în ce privește șederea în Scoția. Domnul Baldwin acceptă că aceste obligații nu sunt ocupația favorită a regelui și continuă cu problema cea mai arzătoare: divorțul doamnei Simpson.

— Sire, este inacceptabil ca voi să îl cereți...

— Domnule Baldwin! Este vorba despre viața privată a acestei femei. Nu am niciun drept să intervin, cu atât mai puțin cu cât ea este o prietenă a regelui.

Prim-ministrul anunță atunci că tot ceea ce nu s-a știut sau spus va fi expus în presă, că există facțiuni care s-ar opune... N-ar putea fi doamna Simpson rugată să părăsească țara pentru următoarele șase luni?

Ar fi o hotărâre înțeleaptă, pentru a se domoli spiritele. Răspunsul lui Eduard al VIII-lea este unul dintre acele momente când istoria ia un curs pe care n-ar fi trebuit să îl ia vreodată. Dacă regele ar fi fost un aristocrat al datoriei, realist, înzestrat cu un caracter puternic și negândindu-se decât la țara lui, dacă n-ar fi fost un bărbat înnebunit la ideea de a o pierde pe cea care îi permisese să-și învingă deficiențele sexuale, această poveste s-ar fi încheiat chiar atunci.

Dar răspunsul regelui este clar:

— Pentru mine, doamna Simpson este singura femeie care există pe lume și nu vreau să trăiesc fără ea. Dumneavoastră și cu mine trebuie să aranjăm treaba asta împreună. Nu voi permite nimănui altcuiva să intervină.

* Victoria, Eduard al VII-lea și George al V-lea.

Sindicatele și presa cer plecarea doamnei Simpson

Baldwin a pierdut. Suveranul se va căsători cu doamna Simpson atunci când ea va fi din nou divorțată și este evident că va trebui să abdice. În zilele următoare, Geoffrey Dawson, patronul ziarului *The Times*, vine să-l vadă pe secretarul privat al monarhului la Palatul Buckingham. Îi arată curierul trimis de un englez trăind în Statele Unite ale Americii care se plânge de „publicitatea otrăvită a prieteniei regelui cu doamna Simpson". În acest timp, liderul opoziției, așa cum se obișnuiește în acest sistem politic, este informat despre criză de către premier. Și el refuză ideea căsătoriei. Mai surprinzătoare — atunci când nu ești britanic — ni se pare reacția secretarului general al Uniunii sindicatelor, organism foarte puternic. Ernest Bevin este categoric. Cu accentul său *cockney*, el anunță:

—Supușii nu vor permite ca doamna Simpson, chiar și divorțată, să devină regina noastră.

Și adaugă imediat ceva esențial, foarte important mai ales într-o monarhie:

—Poporului nu-i place că nu există viață de familie la Curte. Pun pariu că toate femeile din mica burghezie din suburbii vă vor spune același lucru.

Și în scurt timp, petiții încep să circule printre funcționari, mai ales cei ai Ministerului de Finanțe, care urmărește cheltuielile inutile. Unul dintre proteste, susținându-l pe prim-ministru, îl somează literalmente pe rege să încheie orice relație cu doamna Simpson. Poporul britanic este împotriva ei. Neville Chamberlain, fost plantator în Bahamas și de mai multe ori ministru, pe atunci Chancellor of the Exchequer (echivalentul unui ministru de finanțe), subliniază că dacă regele nu pune capăt legăturii, vor trebui aplicate principiile monarhiei constituționale, adică cerută demisia Cabinetului. El precizează că nu ar ajuta cu nimic dacă doamna Simpson ar părăsi imediat teritoriul britanic. Timpul presează. Directorul ziarului *The Morning Post* avertizează că ziarul său nu va rămâne mult timp tăcut asupra acestui subiect. Guvernatorul general al Canadei, reprezentant al regelui în acest vast dominion, scrie că opinia publică, receptivă la reportajele presei americane, este „tulburată". Aceeași reacție, în 13 noiembrie, a înalt-comisarului din Australia, care previne că nimeni nu o vrea pe doamna Simpson de regină. Secretarul regelui, Alexander Hardinge, fiul și succesorul lui Charles Hardinge, se hotărăște să îi trimită lui Eduard al VIII-lea o scrisoare pe care o arată mai întâi patronului ziarului

The Times, care o consideră „admirabilă, respectuoasă, curajoasă și definitivă" În trei paragrafe, acest colaborator descrie evenimentele care se prepară, în viziunea lui. Presa britanică se va năpusti asupra scandalului și efectul va fi catastrofal. Demisia guvernului nu va permite formarea unui nou Cabinet; vor trebui organizate alegeri generale a căror temă principală va fi viața privată a regelui, abatere ce nu va putea decât să știrbească prestigiul Coroanei. În sfârșit, este urgent ca doamna Simpson să plece: „[...] O implor pe Majestatea Voastră să ia în considerare această soluție înainte de a fi prea târziu"

O scrisoare frumoasă, într-adevăr. Care este reacția destinatarului? El este șocat de brutalitatea și de răceala ei. Regele nu îi înțelege motivul și consideră nedrepte reproșurile formulate împotriva lui. Eduard al VIII-lea protestează: și-a îndeplinit funcțiile de monarh. N-a deschis el, conform tradiției, 10 zile mai devreme, sesiunea Parlamentului la Westminster, singura din domnia lui? Desigur, din cauza ploii, procesiunea de stat fusese anulată și regele se dusese la Camera Lorzilor cu mașina. Și acolo, nu reînnoise el, după obicei, jurământul Coroanei față de credința protestantă? De vreme ce încă nu fusese încoronat, el se îmbrăcase cu uniforma sa de amiral al flotei, cu o pălărie împodobită cu pene. Harold Nicolson își va aminti două amănunte: la 49 de ani, regele avea aerul „unui băiat de 18" și, în timpul discursului, vocea lui avea un accent american tot mai pronunțat. Se știe de ce...

Regele crede că guvernul și Biserica urzesc un complot

În ciuda scandalului din jurul său, monarhul rămâne popular. El confundă succesul aparițiilor lui publice cu efectele nefaste ale legăturii sale, considerând că primele le înlocuiesc pe cele din urmă și le șterg. O greșeală catastrofală. Când vizitează Marina Regală la Southampton, în ciuda trombelor de apă, refuză să îmbrace un impermeabil și își arată talentul de „a entuziasma mulțimile". Marinarii îl aclamă. El este „regele lor"

În acel moment, Eduard al VIII-lea crede sincer că un complot a fost instigat împotriva lui de către prim-ministru, cu complicitatea, neapărat perversă, a arhiepiscopului de Canterbury! Când foști membri ai Casei lui George al V-lea rămași în serviciul fiului insistă, în scris, asupra consecințelor eventualei sale abdicări, el nu le răspunde. În schimb, le cere demisiile.

Oare regele i-a arătat amantei scrisoarea secretarului său Hardinge? Da. Și ea, șocată, se declară gata să plece. Dar Eduard al VIII-lea nu își modifică nicicum proiectul. Cabinetul lui Baldwin continuă să îl pună în gardă: orice căsătorie a suveranului trebuie să primească aprobarea guvernului. Prim-ministrul amintește că „soția regelui devine regina țării. Drept urmare, în alegerea unei regine, vocea poporului trebuie să fie ascultată". Și poporul nu o vrea pe doamna Simpson.

Ne aflăm la sfârșitul lui noiembrie. O nouă audiență, hotărâtoare, are loc între rege și premier.

— Domnule Baldwin, vreau să fiți primul informat. Am luat hotărârea și nimic nu mă va face să mă răzgândesc. Am examinat problema sub toate unghiurile. Am intenția să abdic pentru a mă căsători cu doamna Simpson.

— Sire, aceasta este o hotărâre foarte gravă și mă întristează profund.

Stanley Baldwin va spune că regele „semăna cu un tânăr cavaler care tocmai a găsit Sfântul Graal". El l-a asigurat că alături de această femeie ca regină „ar fi fost cel mai bun dintre regi"

Cei doi bărbați își strâng mâinile îndelung. Se despart aproape cu lacrimi în ochi.

O tragedie fără precedent — chiar și în țara lui Shakespeare — tocmai începea.

5

10 DECEMBRIE 1936: ABDICAREA, O TRAGEDIE ȘI UN ȘOC

Încă și astăzi, șocul este dificil de imaginat. În lunga și complexa istorie britanică a celor 10 dinastii și 36 de suverani până la George al V-lea, cu rivalități ucigașe, asasinate, războaie de succesiune și religioase și fărădelegi de toate felurile, niciodată un suveran nu hotărâse să renunțe la tron pentru dragostea unei femei. Abdicările din cauza vârstei sau a problemelor de sănătate sunt inexistente și — Victoria este cel mai bun exemplu — monarhul se menține în funcție până la ultima sa suflare. El era conștient de îndatoririle sale, popularitatea reprezenta susținerea sa. Guvernele se succedau, statul era permanent, solid și de necontestat. Este de necrezut ca un rege în plină forță a vârstei, cu o excelentă sănătate fizică și intelectuală, să abdice la capătul a nouă luni de domnie pentru a se căsători și a trăi cu femeia pe care o iubește de la întâlnirea lor din urmă cu aproximativ cinci ani. Este stupefiant ca depozitarul celei mai prestigioase monarhii occidentale — și una dintre cele mai fascinante din lume — să își abandoneze coroana (care încă nu îi fusese pusă pe creștet) și țara de dimensiunile unui imperiu, atunci când Europa pare incapabilă să mențină pacea. Și când opinia publică își dă seama că femeia responsabilă de acest imens haos este o aventurieră, aproape o profesionistă într-ale dragostei, și că ea este pe punctul de a divorța a doua oară, șocul este și mai profund. Dacă adăugăm că motivul acestei pasiuni este o americancă, unii văd în aceasta o răzbunare care se trage de la Războiul de Independență

al coloniilor Americii. O americancă! Este unul dintre lucrurile ce i se reproșează celei ce este încă doamna Simpson. Dacă ea ar fi fost galeză, irlandeză sau scoțiancă, afrontul ar fi părut mai puțin grav. Dar statutul de străină îi agravează cazul. Iar vocea ei stridentă, considerată vulgară, a reprezentant întotdeauna un motiv al excluderii din universul britanic. Din această cauză ea era încă și mai puțin respectabilă. Istoria se obișnuise ca un suveran să fugă în lume câteodată cu o femeie de rând. Dar într-o țară unde accentul, foarte ușor de identificat, spune totul despre origine și mediul de formare, al său era evident. Faptul că regele ar fi vrut-o de regină fusese resimțit ca o insultă. Reputația ei fusese încă de la început discutabilă prin felul de a se impune disprețuind convenientele, astfel încât ea nu fusese acceptată de nimeni, cu excepția prietenilor și a amanților prea exuberanți. De când se strecurase în patul regelui, de când îi excita fantasmele și i le împlinea, totul la ea părea fals. Intrigantă, aventurieră, curtezană, ea murdărea monarhia. Pentru mulți, ea apărea ca un blestem; era adevărata vinovată, înainte ca dependența fizică și supunerea psihologică a monarhului, disprețul lui față de semnificația statului și față de îndatoririle sale să fie atât de evidente. Această dramă este întâlnirea dintre forță și slăbiciune. Wallis îl domina pe Eduard.

Frații regelui sunt siderați, mama sa îi reproșează egoismul

A doua zi după anunțarea hotărârii sale prim-ministrului, în momentul în care zvonul lua amploare în Londra, de la Westminster până la docurile Tamisei, Eduard al VIII-lea își convoacă cei trei frați. Cel mai mare, ducele de York, chemat ca succesor, este atât de șocat, încât este incapabil să rostească vreun cuvânt. Știm — și acest fapt a fost amintit în recentul și superbul film *Discursul regelui* — că suferă de bâlbâială și încearcă s-o corecteze de câțiva ani, cu ajutorul unui logoped și al soției sale Elizabeth. Al doilea, ducele de Gloucester, este preocupat de propriul viitor, deși nu este decât al treilea în noua ordine de succesiune, după cele două nepoate ale sale, Elisabeta și Margaret. Al treilea, ducele de Kent, cel mai apropiat de Eduard, nu își acuză fratele, deși nu o apreciază deloc pe Wallis; el o învinovățește că l-a îndepărtat de fratele lui cel mai mare. Și mama lor, regina Mary? Ei îi este rușine, își arată mânia și este furioasă pe fiul ei că s-a dovedit prea egoist. Oare s-a gândit el

la țară, la popor, la descumpănirea milioanelor de persoane? Ea știa că opunându-se fiului ei cel mare nu va face decât să înrăutățească situația. Dar îi va reproșa întotdeauna că nu a luptat împotriva gusturilor lui, că a cedat ușor. Doi ani mai târziu ea îi va scrie, după cum dezvăluie Christopher Hibbert: „Nu v-ați gândit decât la voi. Nu cred că v-ați dat seama de șocul pe care atitudinea voastră l-a provocat familiei și întregii nații. Era de neconceput, pentru cei care făcuseră atâtea sacrificii în timpul războiului, faptul că voi, regele lor, ați refuzat un sacrificiu mai mic [...]. Sentimentele mele pentru voi în calitate de mamă rămân aceleași [...]. La urma urmei, toată viața am pus țara înainte de orice și nu pot, pur și simplu, să mă schimb acum“ *

Fără nicio îndoială, dar din păcate pentru demna suverană, în vara lui 1936, o fază decisivă fusese deja depășită, despre care — putem crede — numai serviciile secrete și prim-ministrul fuseseră informate. Este vorba, în fapt, despre adevăratul motiv al grăbirii evenimentelor. Baldwin crede că dacă doamna Simpson obține divorțul înaintea încoronării regelui, aceasta se va grăbi să se căsătorească cu Wallis imediat, pentru a o ridica la rangul de regină. Un adevărat dezastru.

Într-adevăr, în 21 iulie, în timp ce regele și amanta lui erau în croazieră, Ernest Simpson fusese surprins în flagrant delict de adulter pe malurile Tamisei, într-un anume Hotel Paris, în compania unei necunoscute, o anume Mary Raffray. În realitate, era vorba despre o punere în scenă elaborată de Ernest și Wallis. Amanta de circumstanță și iubitul ei urmau să fie surprinși la o anumită oră. Fermecătoarea complice a soțului va deveni cea de-a treia lui soție... recompensată de către doamna Simpson însăși, care va lua asupra ei și cheltuielile de divorț. Printr-un dublu joc perfid, Wallis putea pretinde deja că nu ea era responsabilă pentru separarea ce urma să se pronunțe, declarând fals: „Ernest m-a dezamăgit. Tot ceea ce se întâmplă nu este din vina mea“ Un concurs de ipocrizii și minciuni! Fiecare urma să-și satisfacă interesele, mai puțin Coroana.

Cauza este pledată la tribunalul de la Ipswich, celebră comună din Suffolk unde se născuseră doi pictori admirabili, portretistul Gainsborough și peisagistul Constable. Doamna Simpson este reclamanta. Ea se înfățișează ca o demnă ofensată. Ar exista totuși motive de râs când angajații Hotelului Paris depun mărturie că au servit ceaiul domnului Simpson într-un mare pat în care era o doamnă, alta decât reclamanta. Nimeni nu

* Christopher Hibbert, *op. cit.*

a întrebat dacă era ceai din India, Ceylon sau China. Wallis nu se amuză, deși ea cunoaște toate amănuntele acestei comedii organizate de ea însăși.

Wallis va divorța fără să fie vinovată de adulter

Vineri, 27 octombrie, în 18 minute se pronunță hotărârea provizorie de divorț. Cea finală va fi dată în șase luni. Or, tot în șase luni, în principiu, Eduard al VIII-lea ar trebui să fie încoronat. Cine va câștiga, între istorie și falsul adulter?

Părăsind locuința ce le fusese domiciliu la Bryanston Court pentru ultima dată, Ernest, „soțul vinovat", îi scrie soției că nu varsă vreo lacrimă. „Știu că undeva în inima ta o flacără mică mai arde pentru mine."* Este posibil, dar adevărul — nimeni nu îl cunoaște încă și Wallis o va recunoaște ea însăși — este groaznic: ea nu-l iubește pe rege și nu-l va iubi niciodată. Această poveste nu este deci, în ceea ce o privește, „cel mai frumos roman de dragoste al secolului XX", de-atâtea ori povestit. Fosta doamnă Simpson se servește de ascendentul pe care îl are asupra lui și îl manipulează: el nu mai poate trăi fără ea. Este vorba așadar de o supunere totală. O dramă personală cu imense consecințe politice din cauza arivismului lui Wallis.

În mondenitățile sale londoneze, doamna Simpson, având mereu celebra ei coafură cu părul strâns, continuă să o facă pe jignita și îndrăznește să repete că divorțul a fost, în realitate, cerut de soțul ei! În țara lui Shakespeare, se joacă un vechi clasic al repertoriului, dar adus la gustul publicului și pe care l-am putea numi *Comedia imposturilor*. Chiar și față de prietenele sale intime, precum Sibyl Colefax și Diana Cooper, Wallis are tupeul să afirme că niciodată nu se va căsători cu regele. Ea se declară o victimă a bârfelor presei americane, care, de fapt, savurează faptele compatrioatei lor. Anumite personalități nu se lasă păcălite, precum Lady Londonderry, a cărei influență în societatea londoneză este considerabilă. În seara de 6 noiembrie, o avertizează pe Wallis că dacă regele avea intenția să se căsătorească cu ea, el își va pierde repede iluziile, deoarece poporul britanic nu ar tolera niciodată o regină de două ori divorțată și ai cărei doi soți precedenți erau încă în viață. Și dacă cineva s-ar fi gândit să amintească de gustul repetat al regelui Henric al VIII-lea pentru divorț patru sute de

* Hugo Vickers, *op. cit.*

ani mai devreme, i s-ar fi pus în vedere că fusese vorba despre un Tudor, nu despre un Windsor.

O premieră la Westminster: este citat numele intrigantei

În Camera Comunelor, pentru prima dată, numele doamnei Simpson este pronunțat cu ocazia unei vii dezbateri, când este acuzată că a coborât monarhia la un nivel îngrozitor de jos. Afacerea ia deci o dimensiune politică, ceea ce este grav, căci ea ar putea declanșa o criză constituțională. Totuși, în cea de-a doua jumătate a lui noiembrie, regele își face meseria; el întreprinde un turneu bine mediatizat în Țara Galilor — fostul său fief de prinț moștenitor — unde se arată destul de îngrijorat din cauza șomajului, declarând:

—Trebuie făcut ceva. Puteți fi siguri că voi face tot ce se poate face.

În fața publicului se află monarhul, regele în afara vieții lui private; în fața poporului, omul inspiră în continuare speranță și încredere. Are partizani. Comportamentul îi este perceput ca o înțepătură împotriva guvernului și numeroși parlamentari și sindicaliști critică această interferență regală în viața politică. Totuși, presa populară îl susține pe rege. *The Daily Mirror* publică articolul „Regele nostru mult iubit" (el este în continuare iubit în mediile modeste unde se crede că este nefericit), în care ziaristul admite că este „un rege neconvențional". Iar *Daily Mail* subliniază cu multă căldură „solicitudinea regelui Eduard", ceea ce denigrează acțiunea miniștrilor. Tentative disperate sunt întreprinse pentru a evita un rău mai mare. Astfel, fiul proprietarului ziarului *Daily Mail* o invită pe doamna Simpson la elegantul restaurant Claridge. Îi sugerează soluția unei căsătorii morganatice, adică o căsătorie ce ar face din ea o soție în afara familiei regale, fără nici un rang sau vreo putere asupra chiar și celei mai mici chestiuni de succesiune. Ar rămâne în umbră. Ea pare să aprobe această idee, dar este oare sinceră? Regele pare să consimtă fără convingere. În schimb, prim-ministrul obiectează imediat că o lege specială ar trebui supusă Parlamentului, care n-ar avea nicio șansă să fie adoptată. Baldwin merge mai departe: după ce își consultă omologii din dominioane, cei din urmă suspectează că ar fi prima fază a unei manevre vizând transformarea soției morganatice în regină cu drepturi depline, ceea ce ar fi inadmisibil. Legea ar fi respinsă. În 1 decembrie, după o predică plină de învățăminte

a episcopului de Bradford, în Yorkshire — o viguroasă lecție de morală publică având efectul unei bombe —, ziarele din provincie afișează pe prima pagină acest titlu: „Ei nu o vor pe ea!"

Wallis încearcă să liniștească spiritele, dar se poate crede că, în realitate, îi este frică. Cine știe dacă viața nu îi este amenințată? Au fost aruncate pietre în geamurile reședinței ei și, în fiecare zi, presa o copleșește cu insinuări, o acuză de o proastă influență asupra monarhului. A avut loc un atentat împotriva regelui. De ce un dezechilibrat sau un fanatic susținător al instituțiilor statului, chiar un antiamerican, nu ar încerca să o suprime? Dar de vreme ce ea nu cunoaște modul în care monarhia constituțională funcționează, ea crede că dacă se îndepărtează, regele va câștiga partida împotriva guvernului. Wallis nu pleacă decât ca să revină și mai în forță. Alegerea ei se îndreaptă către cei mai siguri prieteni, cuplul Rogers, instalat aproape de Cannes, într-o vilă numită „Lou Viei". Ei urmăreau evoluția scandalului în ziare și îi propuseseră lui Wallis, încă din noiembrie, fie să vină să o susțină, fie să o primească la ei în sudul Franței.

Înaintea plecării, Wallis îi sugerase regelui să își prezinte public punctul de vedere într-o declarație pentru BBC. Regele este entuziasmat, căci, la urma urmei, el nu s-a exprimat niciodată asupra subiectului. Churchill, printre alții, vorbește precum Cassandra; el subliniază riscurile unei astfel de intervenții, dar dă impresia că se ține relativ la distanță de această poveste, deși în realitate este favorabil regelui, ceea ce îi va fi aspru reproșat și va determina îndepărtarea lui de la treburile publice până la război. Baldwin, care știe că nimic nu îl va opri pe Eduard al VIII-lea din hotărârea lui de-a abdica, îl pune din nou pe rege în gardă, recomandându-i să își salveze demnitatea, să evite separarea țării în două tabere și să facă viața cât de ușoară pentru succesorul lui. Căci un fapt este clar: succesiunea este de acum încolo inevitabilă.

„Veți spune în fața a milioane de bărbați și de femei că sunteți hotărât să vă căsătoriți cu o femeie al cărui soț este încă în viață. Ei vor vrea să afle totul despre ea, iar presa se va dezlănțui în bârfe, ceea ce Majestatea Voastră vrea să evite. Riscați să divizați opinia publică." După consultarea patronilor de presă, el consideră că numai trei ziare îi vor fi favorabile: *News Chronicle*, *Daily Mail* și *Daily Express*. Presa este deci și ea împărțită. Riscul este enorm. Mai mult, intervenția publică a suveranului ar fi neconstituțională, pentru că rolul lui este de a se exprima doar în acord

cu linia politică a guvernului. În niciun caz regele nu poate vorbi în nume personal. Eduard al VIII-lea admite și renunță.

Neliniștită, doamna Simpson se refugiază la prietenii ei în Franța

Călătoria lui Wallis, începută în 3 decembrie, este plină de aventuri. Însoțită de detectivul personal al Majestății Sale, lordul Brownlaw, și de doi polițiști ai Scotland Yard-ului, americanca va încerca, în zadar, să scape de ziariștii care o urmăresc. Episodul cel mai burlesc are loc în faimosul restaurant vienez Piramida, unde ea se oprește pentru a degusta celebrele preparate gătite de familia Point și mai ales pentru a se odihni puțin în acest restaurant reputat, unde Wallis este cunoscută de mult timp. Un singur ziarist, Jean Bouvard, al cotidianului de mare tiraj *Paris-Soir*, mai rapid decât confrații săi, reușește să obțină un scurt interviu cu americanca, elegantă în costumul „trois-quarts" cu zibelină, atunci când sosește, epuizată. Într-o franceză elementară, ea spune, de îndată ce coboară din Buick: „Voi, francezii, sunteți foarte simpatici, dar sunteți prea indiscreți. N-am dormit deloc de două zile. Noaptea trecută, la hotelul unde am înnoptat, erau 24 de ziariști. Aș vrea să mă pot odihni, să mă odihnesc mult... Și nu pot face nicio declarație. Regele este singurul judecător. Nu am nimic de spus, doar că mi-ar plăcea să fiu lăsată în pace" *

Urmarea este una de foileton. Cu ajutorul doamnei Point, Wallis iese printr-o fereastră deasupra unei chiuvete din bucătărie. Polițiștii pe partea cealaltă o ajută să coboare și puternica mașină demarează. Cei patru ajung la Cannes în plină noapte. Din cauza acestei fugi, poliția a instalat un dispozitiv special în fața reședinței familiei Rogers, căci mulțimea era foarte hotărâtă — ca și presa de altfel — să o vadă pe femeia care risca să facă Imperiul Britanic să se clatine. Când Buickul poate, încet, să înainteze și să treacă dincolo de grilajul vilei Lou Viei, fugara nu poate fi văzută, întinsă fiind pe jos și acoperită cu o pătură. Ploaia și noaptea nu recompensează încăpățânarea curioșilor. Wallis,

* Alain Decaux, *op. cit.* Din cauza stării de nervozitate, Wallis a uitat atitudinea potrivnică a presei anglo-americane.

pe care Eduard al VIII-lea o caută zilnic la telefon, îl asigură că „regele este popular [ceea ce este adevărat] și că popularitatea i-ar permite să depășească această criză [ceea ce este fals]“

Hotărârea regelui este definitivă: va abdica... pentru fericirea personală

În acest început de decembrie, Eduard al VIII-lea încă nu l-a informat pe fratele său ducele de York că anunțul hotărârii lui este iminent. Stânjenit, încăpățânat și fără îndoială foarte nefericit, el își sună mama, pe care nu a văzut-o de 15 zile, și îi repetă că doar fericirea lui contează pentru el, că nu poate fi un rege celibatar și că trebuie să o ia de soție pe dragostea vieții sale. Bărbatul deja nu mai este el însuși, ca și cum s-ar fi eliberat de o povară insuportabilă. Se află altundeva, în visul lui pe punctul de a reuși, măturând din minte consecințele dezastruoase ale obsesiei sale. Toată ziua de 9 decembrie este consacrată punerii la punct a modalităților abdicării.

Ducele de York petrece ore întregi la Fort Belvedere pentru a discuta soarta bunurilor de familie: castelele de la Sandringham și Balmoral, proprietăți personale ale suveranului, veniturile și diverse alte chestiuni materiale. În aceeași seară, cu ocazia dineului de la Fort Belvedere la care sunt invitați frații săi și Stanley Baldwin, acesta din urmă, „sumbru și aproape fără viață“, îl observă pe rege, care are aerul că nu se gândește decât la luna de miere! Subiectul crucial nu este nici măcar abordat, monarhul este inflexibil. Baldwin este abătut*

Regele pare împăcat, în schimb fratele lui, ducele de York, chemat să îi succeadă, este consternat, izbucnește în lacrimi a doua zi, în timpul vizitei la regina-mamă, în timp ce este deja îngrijorat de starea soției aflate la pat, suferind de gripă.

Ce contrast între viitorul rege, atât de trist, și fratele lui, atât de fericit, fermecător și împăcat cu hotărârea luată!

A doua zi, în 10 decembrie, la 10 dimineața, ducele de York și ceilalți doi frați ai lui sunt convocați la Fort Belvedere pentru a fi martorii

---

* Un an mai târziu, Stanley Baldwin primește un titlu nobiliar și se retrage din viața publică. El moare în 1947.

semnării de către rege a actului de abdicare. După cum îi este obiceiul, ducele de Kent este în întârziere și Eduard al VIII-lea se amuză pe această temă.

Formalitatea are loc în biroul octogonal, în prezența altor trei martori, dintre care unul va descrie acest moment drept groaznic și, din păcate, de neuitat pentru toți cei care l-au trăit direct. Textul este scurt, în comparație cu urmările pe care le va avea: „Eu, Eduard al VIII-lea al Marii Britanii, Irlandei și dominioanelor britanice de dincolo de mări, rege-împărat al Indiei, îmi anunț hotărârea irevocabilă de a renunța la tronul ce îmi revine mie și descendenților mei și dorința ca acest act de abdicare să aibă efect imediat"

Prim-ministrul se duce la Camera Comunelor, unde atmosfera este incendiară și zgomotoasă. Emoționat, Baldwin găsește cu greu cheia care deschide cutia roșie cu monograma regală a lui Eduard al VIII-lea. El scapă hârtiile, le adună stângaci, lovindu-se cu capul de masă. Apoi se îndreaptă spre *speaker*, căruia îi încredințează documentele. Anunță:

— Un mesaj al regelui, semnat cu mâna lui.

După Harold Nicolson, martor al acestei sesiuni istorice, *speaker*-ul era într-atât de speriat, încât părea că este pe punctul de-a i se face rău și că emoția lui se transmisese întregii asistențe. „N-am văzut niciodată o asemenea acumulare de milă și groază." Premierul, în redingotă, se ridică. El se tulbură când povestește toată istoria, confundă datele, șovăie, reia ideile. Liniștea nu este tulburată decât de ziariștii care, aflați în galeria rezervată presei, citesc la telefon textul articolelor către colegii din redacție, paragraf cu paragraf. Când lectura se termină, liniștea se reinstalează pe deplin. Nicolson adaugă că, în ciuda stuporii generale și a confuziei oratorului, niciodată până atunci un discurs atât de strălucit nu mai fusese auzit la Westminster. „Nici vorbă să aplauzi. Era liniștea de la Gettysburg."*

Eduard al VIII-lea a încetat să domnească. Parlamentul și guvernul nu reacționează decât printr-o liniște mormântală. Joi, 10 decembrie 1936, monarhia britanică trăiește un eveniment inedit. Într-un singur an, am văzut succedându-se trei regi: George al V-lea, Eduard al VIII-lea, neîncoronat, și următorul care va lua numele de George al VI-lea.

---

* Bătălie decisivă din timpul Războiului de secesiune, când Nordul a învins categoric Sudul, în 3 iulie 1863. Vezi, de asemenea, Christopher Hibbert, *op. cit.*

Regele Eduard al VIII-lea devine Alteța Sa Regală ducele de Windsor

În același moment, după-amiaza târziu, ducele de York se află din nou la Fort Belvedere, înconjurat de consilierii săi. Ar trebui rezolvată problema pusă de situația financiară a fostului rege. Eduard se arată atât de exigent pentru a nu pierde niciunul dintre privilegiile sale, încât fostul secretar privat al regelui George al V-lea își permite să spună că tatăl lui, răposatul George al V-lea, s-ar răsuci în mormânt dacă ar ști că fiul lui cel mare nu-i respectă ultimele dorințe. Pe scurt, fostului monarh i se propune să primească 25 000 de lire pe an, cu obligația să nu revină vreodată pe teritoriul englez fără să fi consultat în prealabil regele și guvernul. Eduard nu este mulțumit de aceste dispoziții și va urma o veșnică dispută între fratele său și el. Bertie, stăpânindu-și dificultatea de vorbire, îl întreabă:

—Te-ai gândit în ce fel vei fi numit acum?

—De fapt, nu.

Fratele său se gândise deja, la fel ca și mai mulți miniștri, căci nu era vorba despre un lucru de nimic. Era chiar urgent, de vreme ce a doua zi seara, fostul monarh urma să se adreseze națiunii prin intermediul BBC. Sir John Reith, directorul general al postului, nu știa cum să-l anunțe pe vorbitor.

—Domnul Eduard Windsor?, propune el cu accentul său scoțian.

—Nu, răspunde iminentul rege George al VI-lea. Născut fiu de duce, el devine lord Windsor oricum. Și dacă ar reveni în țară, ar putea să intre în Camera Comunelor.

Un jurist specializat, domnul Schuster, replică:

—Nu.

—Dar în Camera Lorzilor?

—Nici acolo.*

În vreme ce Eduard arată semne de nerăbdare adesea observate la persoanele imature și timide, fratele lui tranșează problema:

—Nu este privat de niciunul dintre gradele din Royal Navy, din Royal Air Force (RAF) și nici din vreuna dintre armatele terestre. Sugerez deci titlul Alteța Sa Regală ducele de Windsor.

---

* Totuși, s-a întâmplat (și se va întâmpla) ca ducii Casei Regale să vorbească în Camera Lorzilor: fiii regelui George al III-lea, prințul de Wales (viitorul Eduard al VII-lea) și prințul Charles, fiul cel mare al reginei Elisabeta a II-a, pe când purta titlul de prinț de Wales.

Bietul George al V-lea! Defunctul rege nu și-ar fi putut închipui că acest nume Windsor pe care îl impusese pentru a reînnoi dinastia ar fi, la mai puțin de douăzeci de ani, sinonim cu scandalul și cu renegarea, din cauza fiului său mai mare, succesorul la tron. Cabinetul își dă acordul asupra acestui titlu, dar precizând poziția ierarhică a noului duce: el va fi considerat ca frate mai mare al regelui, va avea precedență în fața fraților Gloucester și Kent, dar va veni în protocol după nepoatele sale, Elisabeta și Margaret.

Și noua ducesă? Regele George al VI-lea a rezolvat deja problema cu guvernul: în niciun caz nu i se va acorda titlul de Alteță Regală, nici ei și nici descendenței sale. Ea va fi doar ducesă de Windsor. Prim-miniștrii dominioanelor, furioși pe ea — mai ales cel al Noii Zeelande —, consideră că acest titlu este deja prea mult și că el simbolizează o greșeală de neconceput. În istoria monarhiei britanice, această diferență de tratament și de adresare între soțul având rang de Alteță Regală și viitoarea lui soție privată de această onoare este fără echivalent. Eduard și Wallis o vor trăi ca pe o umilință, poate cea mai aspră sancțiune a uniunii lor și semn al unui dezechilibru social ridicat la rangul de distanțare protocolară. Wallis va rămâne, dacă se poate spune astfel, o simplă ducesă, umilită pentru că din cauza ei un bărbat a renunțat să fie rege și a provocat un cataclism politic.

Să ne oprim o clipă asupra atitudinii acestei femei cu puțin timp înainte de anunțul abdicării, pe vremea când este încă refugiată la prietenii ei Rogers, pândită de presa dezlănțuită. Nu este ea cauza crizei? O fotografie a ei ar merita prima pagină a publicațiilor! A încercat ea să stingă incendiul retrăgându-se din acest univers care îi era ostil? Astăzi, după studierea documentelor, se consideră că Wallis a încercat să îl calmeze pe rege. Apeluri telefonice — laborioase și evident supravegheate, de unde folosirea unui cod care complică totul — și scrisori încredințate unor mâini sigure arată că ea a fost îngrozită de amploarea dramei și fără îndoială de consecințele ei din toate punctele de vedere: „Trebuie să ies definitiv din viața lui David“. Sau — ceea ce este cu drăgălășenie spus: „De vreme ce el nu vrea să renunțe la mine, eu trebuie să renunț la el, și într-un așa mod încât să nu poată face altfel decât să-mi accepte hotărârea“. Din nefericire, Wallis nu și-a formulat niciodată „renunțarea“ în mod public. Nicio scrisoare scrisă de mâna ei, nicio declarație personală nu demonstrează că era gata să renunțe la nemaipomenita ei ascensiune pe scena lumii. Nu se vorbește decât despre ea! Doamna Simpson a adus doar la cunoștință indirect, vorbind despre ea la persoana a treia, că „pe parcursul ultimelor

săptămâni, a dorit întotdeauna să evite orice acțiune sau orice proiect care ar fi putut fi de natură să-i dăuneze regelui și tronului. Astăzi, atitudinea ei nu s-a schimbat și este complet dispusă, dacă o astfel de decizie ar rezolva problema, să se retragă dintr-o situație devenită nefericită și insuportabilă“ Acest text, datând din 7 decembrie, este publicat în presă fără vreun efect deosebit. „Criza a trecut“ este în mod evident un titlu mai puțin atrăgător decât „Regele abdică“.

Asupra doamnei Simpson persistă așadar bănuielile de minciună și manipulare, chiar dacă, în sinea ei, ea era îngrozită de abdicare. Dacă nu va fi regină, oare ce va fi? Oricum, chiar dacă ea s-a prefăcut că este gata să dispară, este prea târziu: de când a fost angajată procedura ei de divorț, guvernul și opinia publică au demascat-o. Și Churchill, inițial favorabil regelui, s-a împotmolit în Parlament într-o intervenție considerată deplorabilă și chiar rușinoasă, cea mai jalnică din cariera sa de orator. Chiar dacă Wallis ar fi revenit asupra hotărârii ei, Eduard al VIII-lea nu și-ar fi schimbat-o pe a sa.

Fostul rege ia cuvântul de la castelul Windsor

În noaptea de 10 spre 11 decembrie 1936, prințul Albert semnează actul oficial care face din el succesorul fratelui. La ora 1:52 în acea vineri, ducele de York devine regele George al VI-lea. O dată în plus, găsim forță în inima destinului britanic. În seara de 11, la Royal Lodge de la Windsor are loc dineul de adio al lui Eduard în prezența fraților săi, a surorii lui prințesa regală Mary (care poartă același prenume ca mama ei, regina) și a acesteia din urmă. La ora 21:30 Eduard se adresează națiunii. Nu este un paradox surprinzător că fostul rege, care va purta titlul de duce de Windsor creat pentru el, ia cuvântul cu titlu personal, pentru prima și ultima oară, din acest castel ce se află la originea noii lui identități? Este un detaliu adesea uitat al acestui moment patetic. Noul rege, fratele lui, a cerut ca în momentul anunțului ce urma să fie făcut de BBC, fostul monarh să nu fie prezentat decât sub titlul de „Alteța Sa Regală prințul Eduard“ George al VI-lea își dovedește din nou nebănuita fermitate. În acea seară, adresându-se națiunii britanice, fratele lui nu mai este decât un membru al familiei regale, dar, pe scurt, un Windsor proscris și încă nu duce de Windsor. O scurtă dar

semnificativă tranziție. Casa de Windsor suferă o lovitură, dar monarhia nu este întreruptă.

Într-un salon înțesat de cabluri, vechiul castel este transformat în studio. Un bec roșu se aprinde. Ora deznodământului. Cu o voce solemnă, adâncă, Reith, patronul BBC-ului anunță: „Aici castelul Windsor. Va vorbi Alteța Sa Regală prințul Eduard".

Cu mâinile încrucișate, cu o voce monotonă, „calmă și emoționantă" după cum i se pare lui Wallis, vorbitorul se uită fix la microfon, care are aproape forma unui obuz, apoi își citește declarația. Imperiul îl ascultă sau îl va asculta în funcție de decalajul orar; redacțiile ziarelor sunt mobilizate în liniște, căci fiecare cuvânt va conta. În sudul Franței, fosta mănăstire din secolul al XII-lea amenajată de cuplul Rogers pare să fi redevenit o oază spirituală, unde va fi ascultată o confesiune publică, acolo în salon, în jurul aparatului de radio. Chiar și personalul este prezent în cameră. Wallis este întinsă pe o canapea, învinsă și abătută. „Cu mâinile pe ochi, încercând să-mi ascund lacrimile", va spune ea, ascultând mesajul de adio al bărbatului care preferă dragostea, gloriei și alege exilul. Din cauza ei.

„În sfârșit, sunt în măsură să mă adresez vouă personal. Nu am încercat în niciun moment să ascund ceva, dar până acum, din punct de vedere constituțional, îmi era imposibil să vorbesc. Acum câteva ore, mi-am îndeplinit ultima datorie de rege și de împărat și acum că fratele meu, ducele de York, îmi succedă, primele mele cuvinte sunt pentru a-i declara supunerea mea. Ceea ce fac din toată inima.

Cunoașteți toate motivele care au dus la renunțarea mea la tron. Dar vreau să înțelegeți că luând această hotărâre, nu am uitat nici țara și nici Imperiul pe care m-am legat să le servesc vreme de 25 de ani ca prinț de Wales, apoi, de curând, ca rege. Dar trebuie să mă credeți când vă spun că mi s-a părut cu neputință să suport greaua încărcătură a responsabilităților și să îndeplinesc obligațiile care îmi revin ca rege, cum aș dori s-o fac, fără ajutorul și susținerea femeii pe care o iubesc.

Miniștrii Coroanei și mai ales domnul Baldwin, prim-ministrul, m-au tratat întotdeauna cu aleasă considerație. Nu a existat niciodată vreo divergență constituțională între ei și mine și între mine și Parlament. Crescut în tradiția constituțională de tatăl meu, n-aș fi permis niciodată ca un astfel de afront să se producă.

Părăsesc treburile publice în același timp în care renunț la responsabilitatea mea. Este posibil să se scurgă ceva timp înainte să revin în țara

mea natală, dar voi urmări întotdeauna cu un profund interes destinul poporului britanic și al Imperiului. Și dacă la un moment anume în viitor, mi se va cere serviciul de către Majestatea Sa într-o funcție privată, voi răspunde prezent.

Și acum, avem cu toții un nou rege. Din toată inima, îi urez atât lui, cât și vouă, poporul lui, fericire și prosperitate. Dumnezeu să vă aibă în pază. *God save the King.*"*

Reacțiile imediate variază, așa cum a observat Lady Hardinge în jurnalul ei, între lacrimile unora și disprețul altora care au găsit această intervenție vulgară. Să preferi dragostea — și ce dragoste! — rațiunii de stat est demn de milă. Și totuși, ar fi putut fi mai rău. Într-adevăr, după biograful lui Baldwin, G.M. Young, premierul ar fi dezvăluit directorului ziarului *The Times* că Eduard scrisese el însuși** o primă versiune a discursului. Era catastrofală, căci începea cu această frază: „Sunt liber acum să vă spun cum am fost izgonit de pe tron". Îngrozit, Churchill, care nu l-a abandonat o clipă pe rege în această perioadă tulbure, ar fi aruncat această versiune pe foc și ar fi rescris discursul precum a fost apoi pronunțat. Există multe motive să ne încredem în această dezvăluire, pentru că se încadrează exact în „instrucțiunile" trimise de Wallis lui Eduard în 6 decembrie. Doamna Simpson îi ordona acolo regelui „să nu treacă nimic sub tăcere", asigurându-l că „forma textului abdicării nu are mare importanță de vreme ce toată lumea știe cum Cabinetul, ca s-o spunem așa, v-a dat afară". Ne imaginăm tumultul pe care l-ar fi provocat difuzarea textului inițial!

Prințul Eduard, care pare foarte satisfăcut de alocuțiune, se alătură fraților săi. Lordul Louis Mountbatten, strănepot al Victoriei, este de asemenea prezent. Noului rege George al VI-lea, care se declară înnebunit de sarcina care îl așteaptă și amintește că nu este decât un ofițer de marină care nu a văzut niciodată un document de stat, „Dickie" Mountbatten, el însuși născut la Windsor și fost aghiotant al lui Eduard pe vremea când era prinț de Wales, îi spune aceste cuvinte încurajatoare:

— George, vă înșelați. Nu există o mai bună pregătire pentru meseria de rege ca aceea de a fi servit în Marina Regală. Pentru a înfrunta furtunile!

Dar cel care a devenit George al VI-lea, al treilea rege de Windsor și cel de-al 40-lea monarh de la William Cuceritorul, nu este convins. Iar fratele lui mai mic, ducele de Kent, repetă:

* După traducerea în franceză a autorului.

** „Dawson Papers", în Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

— Este imposibil! Nu-mi vine să cred!

Eduard nu are decât un singur comentariu, ca și cum evenimentul i-ar fi străin:

— S-a terminat.

„În acea seară, scrie Wallis, am băut cupa amară a eșecului și a înfrângerii mele [...]. Când s-a terminat, ceilalți au părăsit încăperea și m-au lăsat singură. Am rămas întinsă un lung moment înainte de a mă putea controla îndeajuns ca să străbat casa și să merg în camera mea."* Fără îndoială, pe doamna Simpson a copleșit-o începutul discursului lui Eduard, care nu se potrivea cu ceea ce pregătise ea. Probabil că nu a apreciat omagiul adus prim-ministrului și Cabinetului. Bravo, Churchill! Cât despre regina Mary, care se opusese întotdeauna din principiu acestui discurs de adio, poate că ea n-a știut niciodată în ce măsură avea motive să se teamă de ea.

Începând cu a doua zi, opinia publică arată ostilitate, chiar dispreț față de prințul Eduard. Nu se mai teme nimeni să îi accepte abdicarea: situația este aprobată și suportată, deși este resimțită ca o inexprimabilă lașitate din partea fostului monarh. Harold Nicolson observă că nu mai este doamna Simpson cea nepopulară și considerată drept vinovată, ci fostul rege. Dacă el și-a putut trăda țara, el ar putea să o trădeze și pe femeia pe care o iubește. Chiar și în Camera Comunelor, parlamentarii nu au cuvinte îndeajuns de severe față de el. Bine că a abdicat! Și toți se întreabă în legătură cu succesorul său, pe care situația nu îl entuziasmează deloc.

Dar deja ducele de Windsor — cum a devenit în sfârșit — a fost condus cu discreție, aproape cu rușine, la bordul unui distrugător al Marinei Regale, *HMS Fury* (un nume foarte indicat!), ce părăsește Portsmouth pentru Boulogne. Pentru cel care, timp de nouă ani, purtase prestigiosul titlu de amiral al flotei, această traversare nocturnă seamănă cu o fugă.

Un ciudat exil începe.

---

* Michael Bloch, *L'Amour souverain: les lettres intimes du duc et de la duchesse de Windsor*, Perrin, Paris, 1986.

6

1937–1939: Windsor împotriva lui Windsor sau provocările lui George al VI-lea

În noaptea în care George al VI-lea îi succedase fratelui său mai mare Eduard al VIII-lea, devenit de-atunci duce de Windsor, noul suveran îi avertizase pe ceilalți doi frați ai săi, ducii de Gloucester și de Kent, că urmau să adopte o conduită ireproșabilă. Prin orice mijloace, familia regală trebuia să își consolideze credibilitatea, pentru a face uitată astfel rușinea abdicării.

Cine este George al VI-lea? Născut în 1895 la Sandringham, Albert, poreclit „Bertie", cel de-al doilea fiu al lui George al V-lea, a fost crescut de un preceptor particular și a avut o copilărie austeră. Regele și regina își iubesc copiii, dar nu sunt foarte afectuoși față de ei, văzându-i doar o jumătate de oră pe zi. Părinți? Aproape niște icoane. Regina Mary întinde mâna purtând mănuși. Fiii se înclină. Nimic din dragostea lui Eduard al VII-lea față de membrii familiei. Ei sunt lăsați pe mâna teribilei doamne Green, o guvernantă perversă care îi privează de masa de seară pentru o prostie sau îi hrănește cu terci gros de ovăz și cu păstăi de fasole reci. Albert este mai predispus la boli decât fratele lui mai mare. El este cel mai certat: tatăl lor îl mustră cu orice ocazie. Timiditatea sa extremă și mai ales penibila bâlbâială, care îl complexează profund, îl face să prefere muțenia decât să fie umilit în public.

Albert nu se simte iubit. Chiar și bonele îl tratează mai rău decât pe un câine și își bat joc până și de genunchii lui strâmbi! Trebuie amintit că,

fiind copil, tatăl lui suferea deja de o boală la genunchi și că toți fiii lui, cu excepția lui Eduard, au „moștenit" această deformație. Încă din copilărie, Bertie este obligat să poarte atele mai multe ore pe zi, și adesea chiar și noaptea, pentru a i se îndrepta picioarele. Un bătrân valet îl simpatizează: cu riscul de a-și pierde slujba, el slăbește curelele de piele ca să ușureze suferința copilului. Și, pentru că Albert este stângaci, trebuie să scrie cu mâna dreaptă, ceea ce îi agravează complexele; el trebuie să se așeze într-un fotoliu de handicapat, ideal ca să citești, dar foarte inconfortabil ca să scrii. Această situație îl face să sufere atât psihic, cât și fizic. Totuși, el nu se plânge niciodată, aplicând una dintre celebrele maxime ale străbunicii sale, regina Victoria: „*Never complain, never explain*"

Adolescența lui Bertie nu este departe de ceea ce poate fi numit supliciu, dar puțină lume a știut aceste detalii. Înalt de aproape 1,70 metri, slab, plăpând, el are trăsături delicate. Dacă trece drept un introvertit este pentru că învață la școala curajului și a voinței, pentru a-și depăși angoasele — mersul nesigur și defectul de vorbire —, în tăcere și cu pudoare. În plus, el este încontinuu comparat cu fratele lui... Performanțele sale la școală nu sunt prea strălucite: în 1911, la colegiul naval de la Darmouth, se clasează al 61-lea din 67 de elevi. Face înconjurul lumii pe o navă-școală. Camarazii îl poreclesc „Sardina"! În calitate de subofițer de marină participă la Bătălia Iutlandei în 1916, apoi devine pilot în Marina Regală. În 3 iunie 1920, după un an petrecut la Cambridge, primește de la tatăl său titlul de duce de York. Se dedică foarte serios operelor de caritate și numeroaselor obligații oficiale ce decurg din calitatea de membru al familiei regale.

În 10 iunie 1920, însoțit de mamă și soră, prințul Albert se duce la un dineu la Lady Farquhar, al cărui soț este un prieten personal al regelui. Printre cei aproximativ șaizeci de invitați se află și Lady Elizabeth Bowes-Lyon, în vârstă de 19 ani, pe care o întâlnise poate pe când erau mult mai tineri. Această aristocrată scoțiană nu este imediat sedusă de Bertie, căci ea are mult succes și este foarte curtată. Deși nu este cu adevărat drăguță, are un farmec nebun, este veselă și plină de umor. Albert o place. Fiind fata celui de-al 14-lea conte de Strathmore, își petrecuse copilăria la castelul Glamis, unul dintre cele mai frumoase din Scoția, unde Shakespeare a plasat acțiunea din *Macbeth**. Mare amatoare de istorii cu fantome, Elizabeth va ține, sub pseudonim, o cronică într-o

* Celor care vizitează Glamis (se pronunță „Glamse") li se povestește o legendă: o partidă de cărți, începută cu secole în urmă într-o vineri sfântă — ceea ce Biserica interzicea —, continuă într-una din încăperile castelului și va continua veșnic ca pedeapsă a celor doi jucători care au comis sacrilegiul.

revistă mondenă, în care scrie despre apariții ciudate și crime misterioase în spatele vechilor ziduri. Lady Elizabeth este cu adevărat delicioasă și, repede, prințul Albert este fermecat. Îndrăgostit chiar. Dar în 5 ianuarie 1923, o indiscreție din *Daily News* anunță logodna rafinatei Elizabeth cu... prințul de Wales, moștenitorul tronului și fratele mai mare al prințului... Albert! Or, toată lumea știe că Eduard — care încă nu a întâlnit-o pe doamna Simpson — este complet devotat Fredei Dudley. De fapt, ziarul a încurcat prinții: este Bertie cel care îi atrage atenția lui Elizabeth. Ea îl consideră frumos, elegant, înzestrat ca și ea cu simțul umorului. Dacă el este, remarcă ea, fragil și sensibil, de o timiditate aproape bolnăvicioasă, cel puțin se comportă ca un perfect gentleman, spre deosebire de fratele lui mai mare care are faimă de petrecăreț, pe cât de groaznică, pe atât de justificată. Totuși, tânăra în vârstă de 22 de ani, care nu duce lipsă de admiratori, refuză de două ori cererea în căsătorie a lui Albert. În aceeași perioadă, din cauza proastei alimentații din copilărie, se declanșează ulcerul prințului. Scrisorile și micile cadouri trimise fetei nu schimbă nimic. Bertie, care nu se descurajează, i-a vorbit tatălui său despre Elizabeth. Încântat, regele George al V-lea i-a răspuns: „Vei fi un bărbat fericit dacă te vrea și ea!"

Sâmbătă, 13 ianuarie, prințul Albert o cere a treia oară în căsătorie pe Elizabeth. Ea acceptă în sfârșit și consimțământul regal este acordat, cu bucurie, în lunea următoare. Poate că, pentru prima dată în viața lui, Bertie reușește, de unul singur, și parcă transformat de fericire, să-și învingă timiditatea. O victorie asupra uneia dintre problemele lui care le rezumă pe toate celelalte. Căsătoria ducelui de York cu Lady Elizabeth Bowes-Lyon are loc în 26 aprilie 1923. Este un eveniment istoric, fiind prima căsătorie a unui prinț regal celebrată la Westminster în ultimele cinci secole!

Dar, la acea epocă, Regatul Unit nu s-a repus încă pe picioare după consecințele războiului. Rata șomajului este atât de ridicată și stânga atât de virulentă împotriva guvernului, încât sunt ținute festivități relativ discrete. Într-adevăr, cu un an în urmă, în 1922, uniunea fiicei lui George al V-lea, prințesa Mary, cu vicontele Lascelles, un bogat moștenitor, produsese un scandal prin etalarea fastului. Reținerea impusă de rege la căsătoria lui Bertie nu îl împiedică pe contele de Strathmore să îi ofere fiicei lui o coroniță, decorată cu flori de margarete din diamant. Cât despre suveran, el a ales pentru viitoarea sa noră o extraordinară garnitură din pietre prețioase, cu peruzele și diamante, cu o diademă*. La început ștearsă, tânăra ducesă va

---

* Devenită văduvă în 1952, regina-mamă Elizabeth va dărui podoaba celei de-a doua fiice, prințesa Margaret.

trece curând în prim-plan; și acolo va rămâne. Cu o zi înainte de căsătorie, o recepție adună 800 de persoane — totuși! — la Palatul Buckingham. Învingându-și temerile, ducele de York o prezintă pe viitoarea sa soție unui lider laburist care, într-o gazetă, făcuse comentarii puțin amabile despre mireasă, pe care o cobora la nivelul unei „mici scoțience"! Soțul, cu un ton ce reușește să fie plăcut, răspunde la această grosolănie a parlamentarului:

— Iată o curajoasă mică scoțiancă!

Albert și Elizabeth preferă viața de familie mondenităților frivole

Cu mândrie patriotică, o ediție specială a ziarului *The Times* observă că ducele a ales o femeie „britanică până la rădăcina părului"! Elizabeth este mai mult decât „curajoasă". De la logodna lor, scoțianca fără frică de fantome l-a ajutat pe Bertie să-și afirme personalitatea. Ea îl susține necondiționat și devine repede populară. Este atât de bine primită de familie, încât atunci când sosește cu puțină întârziere la un prânz, rugându-l, îmbujorată, pe rege să o scuze, George al V-lea îi răspunde:

— Mă tem că noi ne-am așezat două minute prea devreme...

Pendulele arătau în sfârșit ora exactă!

Pentru că un milion de persoane s-au adunat pe străzile Londrei la trecerea cortegiului nupțial, pentru a-i consola pe cei care nu puteau vedea sau auzi nimic s-a sugerat retransmiterea ceremoniei religioase la radio. Dar decanul abației Westminster, invocând decența, se opune: o ceremonie sacră nu poate fi ascultată în baruri și alte locuri publice de către bețivi!

Cu ocazia banchetului de gală, meniul aprobat de George al V-lea onorează ambele familii: supă à la Windsor, file de somon regina Mary, cotlete de miel prințul Albert, claponi à la Strathmore și căpșuni à la ducesa Elizabeth. O atenție ce subliniază intrarea tinerei femei în dinastie. Singur George al V-lea, mereu modest, nu a vrut ca vreun fel să îi poarte numele. Abil, el îi decernează fiului său Ordinul scoțian al Ciulinului și îi conferă nurorii sale titlul de Alteță Regală. Apoi convivii nu pot scăpa inevitabilului tort în etaje pregătit, adus de o armată de valeți. Un monument și o tradiție, de asemenea scoțiană, de la McVities.

În același moment, suveranul cere să fie distribuite în Londra și în orașele industriale foarte atinse de sărăcie munți de prăjituri identice, mai ales spre bucuria copiilor.

Apariția reginei Elizabeth, al cărei zâmbet neșters pare o deviză a monarhiei, întinerește imaginea feminină a regalității. Victoria, cu o aparență demnă, era o icoană în doliu; Alexandra este o regină văduvă schimbătoare și izolată din cauza surzeniei ei; Mary este un model de conformism scorțos. Cu Elizabeth, buna dispoziție întră in Casa de Windsor. De altfel, Eduard, pe care ea nu îl place, va fi obligat să îi recunoască această calitate cumnatei lui: „Ea a făcut ca viața de familie să fie amuzantă“ Cu el în schimb, viața familiei devine un infern.

Cuplul va fi foarte unit, atent la cele două fiice, Elizabeth, născută în 1926, și Margaret, născută în 1930. Ducele de York este un tată model, oferind fiicelor sale copilăria afectuoasă pe care el nu a avut-o. Viața de familie este așezată, presărată cu bucurii simple: cuvinte încrucișate, pescuit, vânătoare de becațe și câteodată de rechin, picnicuri cu sandviciuri cu castraveți, plimbări în fascinanta Scoție. Ei stau departe de societatea londoneză dezlănțuită a „anilor nebuni“, care îi privește cu anumită condescendență, ca și cum ar fi niște neciopliți. Cei doi soți preferă modul de viață britanic rustic, unde ritualul ceaiului în familie este sacru, pe când fratele mai mare al ducelui, Eduard, frecventează cluburi de noapte, adoarme în zori și își neglijează cu ostentație obligațiile. Bertie este opusul lui, riguros în îndatoririle sale, așa cum s-a întâmplat, de exemplu, la expoziția consacrată Imperiului în 1924, la Wembley.

După o serioasă pregătire politică și diplomatică, ducele de York, însoțit de soția sa, a întreprins o călătorie oficială foarte reușită în Noua Zeelandă și Australia, unde a inaugurat noua capitală a teritoriilor australiene, Canberra. Acestea au fost ridicate la rangul de parteneri în Commonwealth în 1 ianuarie 1901, dar se aflau în continuare sub suveranitate britanică. Turneul cuplului este un succes, inclusiv pentru tânăra femeie, amabilă, simplă și foarte veselă, repede populară și supranumită „ducesa zâmbitoare“, dar și o victorie a ducelui asupra lui însuși, datorită metodelor originale ale unui logoped australian, Lionel Logue.

Cu prețul unor eforturi nebănuite, ducele de York luptă împotriva bâlbâielii sale

Mai întâi incognito, prințul consultă un terapeut, sub un nume de împrumut. Apoi identitatea clientului fiindu-i dezvăluită, logopedul îl tratează pe duce ca de la egal la egal, bătându-și joc de întregul protocol.

Mark Logue, nepotul lui Lionel, a regăsit din întâmplare, într-un pod, jurnalul intim al bunicului său. Într-un interviu acordat publicației *The Wall Street Journal* la începutul lui 2011, el a precizat: „Bunicul meu a devenit un prieten apropiat al ducelui, apoi al regelui. El a consemnat toate întâlnirile cu acesta în carnetele sale, precum și rapoartele ședințelor lor". Dar totul rămâne confidențial: doar Elizabeth este la curent, acționând ca un releu terapeutic pe lângă soțul ei, mereu într-o dispoziție egală când el, descurajat, ajunge să... înjure! Ce progres!* Originalitatea lui Lionel Logue, care se prezintă drept un actor ratat, este de a fi ajutat foști soldați australieni, traumatizați și incapabili să emită un sunet, să își regăsească vorbirea. Cu ducele de York, Logue își permite grosolănii, glume proaste; el a înțeles cât de panicat era prințul la ideea că va trebui să ia cuvântul în public și că se simțea rupt de lume. Lecțiile lui Lionel Logue durează luni întregi. Până la sfârșitul anilor 1920, ducele de York a făcut progrese spectaculoase, dar încă nu este sigur pe el. La anumite cuvinte, la anumite momente ale frazei, el se poticnește încă. Trebuie să persevereze.

Ducele și ducesa sunt foarte iubiți. În 27 iunie 1927, întorși din Australia după o ultimă escală în Egipt, ei sosesc în rada portului Plymouth la bordul cuirasatului *Renow*. Li se face o primire entuziastă, căci au părăsit Anglia cu aproape șase luni mai devreme. Apoi, un tren special de vagoane Pullman, în culorile cafeniu și bej, îi conduce până la Londra. Pe cheiul gării Victoria, prințul de Wales, regina Mary, regele George al V-lea și Lady Bowes-Lyon așteaptă cuplul de York. Tânăra ducesă își îmbrățișează mama. Cei trei bărbați sunt în uniforma de gală a marinei, cu bicorn, epoleți și sabie — ținute specifice mai degrabă secolului anterior.

Această familie, oficial unită, va trece prin traumele abdicării. Ducele de York, ireproșabil, nu voia să fie rege, dar va accepta sceptrul, în ciuda a ceea ce își dorea, în 10 decembrie 1936, în condițiile pe care le-am evocat deja. Monarhia a fost pe punctul să se prăbușească, iar el va trebui să o redreseze în ochii supușilor săi. „O sarcină dificilă", se confesează el vărului său Mountbatten, care îl susține în acele ore dramatice. Dar circumstanțele îi vor arăta curajul de monarh, reflex al tenacității sale discrete de bărbat. Odată trecute primele momente de îndoială și angoasă, el se pune pe treabă.

* Aceste dezvăluiri se suprapun cu apariția remarcabilului film al unui tânăr cineast britanic, Tom Hooper, *Discursul regelui*. Cu mult curaj, umor și tandrețe, el evocă acest aspect destul de necunoscut al vieții viitorului George al VI-lea, tatăl actualei regine Elisabeta a II-a. Filmul, răvășitor, a fost un succes mondial, a primit numeroase premii (inclusiv patru premii Oscar), mai ales pentru performanța actorilor Colin Firth și Geoffrey Rush.

În 17 februarie 1937, George al VI-lea și Elizabeth se instalează în Palatul Buckingham. Elizabeth își făcuse prima apariție la celebrul balcon la ora 13:15 în ziua căsătoriei sale, zâmbitoare. Pe atunci ea deținea al patrulea rang în ordinea protocolului, după regina Alexandra, văduva lui Eduard al VII-lea, regina Mary, soacra sa, și prințesa Mary, cumnata sa. Treisprezece ani mai târziu, Elizabeth este regină, dar nu și-a pierdut deloc umorul sau calitățile inimii, care nu vor aduce niciodată atingere simțului datoriei. La Buckingham este servită adesea, la marile ocazii, faimoasa supă à la Windsor. Înaintea blestematei abdicări, acest nume de familie fusese un simbol, târât repede în noroi însă. George al VI-lea și Elizabeth erau singurii în stare să îi redea onoarea și unanim se recunoaște că Elizabeth este o regină ideală.

1937: încoronarea lui George al VI-lea aduce împăcarea dintre supuși și monarhie

Cel mai strălucit mod de a spăla această pată este încoronarea regelui, ceremonie de care poporul fusese privat prin amânarea încoronării lui Eduard al VIII-lea (din fericire, pentru că altfel Wallis, pe care ambasadorul american Joseph P. Kennedy Sr.* o numea „găină", ar fi devenit regină și ar fi provocat un enorm scandal). Să precizăm că înainte de criză și abdicare, încoronarea lui Eduard fusese prevăzută pentru luna mai 1937.

Această încoronare trebuie să fie o ceremonie sacră, de vreme ce suveranul este protectorul Bisericii Anglicane, o consacrare populară și chiar o reconciliere cu protocolul pus la grea încercare din cauza prezenței doamnei Simpson în preajma fostului rege.

Dar ceremonia constituie și o grea încercare pentru George al VI-lea; știind că va fi nevoit să pronunțe un discurs în seara acestei obositoare zile, el trebuie să-și perfecționeze dicția. Când este singur sau cu Elizabeth, el deschide și închide întruna maxilarul. Un exercițiu eficace, recomandat de Lionel Logue, care îi cere, de asemenea, să repete mișcările pentru a formula cuvinte, apoi fraze. Încrederea regelui în terapeutul său cu metode nu tocmai clasice, dar atât de amuzante, este atât de mare, încât provocarea pe care o reprezintă discursul regal ce va fi difuzat în direct de BBC începe

* Este vorba despre tatăl viitorul președinte John Fitzgerald Kennedy.

să fie privită cu mai mult optimism. Zvonurile despre epilepsia de care ar fi suferit regele, strecurate în anumite medii și în presă, dispar. Dar oboseala și tensiunea nervoasă pot să blocheze brusc exprimarea regelui. În direct, ar fi un dezastru — sau mai exact, un nou dezastru. Căci comparația cu demnitatea conștiincioasă a lui George al V-lea urmată de frivolitatea nepotrivită și trădarea demnă de milă a lui Eduard al VIII-lea îi impun lui George al VI-lea un fel de ultim examen de trecere după căsătoria — reușită — și comportamentul său — exemplar. Un test crucial. Pentru a se odihni mai mult, regele anulează o călătorie în India. Locuitorii prestigioasei colonii sunt dezamăgiți, dar înțeleg situația, căci George al VI-lea, dincolo de ceremonie, se teme în continuare de încercarea primului său discurs radio, ce urmează să fie difuzat în direct de la Palatul Buckingham. Mai mult, pentru prima oară, televiziunea, aflată încă la începuturile sale, ar putea transmite încoronarea; nu ar fi văzută decât de câteva persoane ce dispun de aparate rudimentare, pe un perimetru nedepășind 50 de kilometri în jurul Londrei. Ar fi vorba despre o experiență plină de neprevăzut și de provocări tehnice, cu enorme camere de filmat ascunse în false ornamentații gotice la Westminster. Clerul se opune. În definitiv, riscurile erau imense, așa că se renunță la televiziune mai ales pentru că risca să îl arate în direct și în prim-plan pe rege mestecând, inconștient, pentru a-și antrena mușchii înaintea alocuțiunii din acea seară. Și, dacă regele ar avea vreo indispoziție, ar fi imposibil să cenzurezi emisiunea; ar fi încă și mai grav să o întrerupi. Efectul ar fi deplorabil, ceea ce ar ridiculiza sau slăbi monarhia, care nu are nevoie să fie din nou denigrată. Pentru imagini, se vor limita la un reportaj filmat și aceasta va fi, de fapt, prima încoronare a unui rege al Angliei păstrată în arhivele de cinema. În plus, Eduard al VIII-lea avea un talent de orator pe care nimeni nu l-a uitat; dacă fondul discursului său de adio displăcuse, forma lui era perfectă. Trebuie deci ca fratele lui să susțină și chiar să câștige competiția. Un obstacol suplimentar și o rivalitate neprevăzută între monarhul care refuzase datoria sacră și cel care o acceptase...

Regele se izolează la Sandringham pentru a lucra la discurs în calm. Singurul străin admis acolo, Lionel Logue, se străduiește să îl liniștească și să îl scape de groaznica lui angoasă. Mai ales trebuie ca, în afară de soția lui, să nu intervină nimeni. George al VI-lea rămâne agățat la literele „c“ și „s“ Textul este refăcut, două înregistrări de încercare sunt ascultate, analizate, am spune decodate. În camera sa de la Palatul Buckingham, regele luptă cu el însuși: citește discursul de două ori la rând! Sfaturile lui Sir John

Reith, patronul postului de radio BBC, care „anunțase“ discursul „prințului Eduard“, sunt luate în considerare, căci trebuie pregătită încăperea (unde anume?), locul exact al regelui, astfel încât să nu fie jenat, și poziția microfonului. Niciodată în istoria monarhiilor un discurs regal nu a fost conceput și pus la punct cu atâta minuție, câteva săptămâni istovitoare. Apoi urmează repetițiile în Westminster: gesturile, mișcările, amenajarea spațiului, inclusiv vestimentația și podoabele membrilor familiei regale, impresionante dar grele, fără să mai vorbim de coroane. George al VI-lea, pasionat de detalii istorice, se cufundă în trecutul predecesorilor săi și al încoronărilor acestora. Este extraordinar când te gândești că, în această țară, un anume obicei poate să dateze din secolul al XIV-lea și că un anume personaj simbolizează, prin ținuta lui, o funcție seculară. Toate epocile sunt reprezentate, chiar și numai prin uniforme. Încoronarea unui rege al Angliei, martor al unei istorii atât de complexe, urmează un ritual început acum zece secole la Westminster, când Eduard Confesorul* a construit abația. Un spectacol dinastic, național și religios, prin care se consacră căsătoria mistică a suveranului cu tot ceea ce este sacru.

Marea zi este stabilită în 12 mai 1937. Decanul Westminster-ului ia de pe altar sfântul vas și varsă sfântul mir în lingurița de argint aurit pe care i-o întinde arhiepiscopului de Canterbury; acesta se apropie de suveranul așezat pe tronul lui Eduard Confesorul. Este un moment solemn. Cu influențe din imnurile lui Händel, corul intonează *God Save the King*. Întregul locaș vibrează de speranță. După încercările suferite de familia regală, ne putem închipui sentimentele monarhului și ale mulțimii de credincioși pe care, de-acum, îi conduce. Harold Nicolson remarcă: „Nu există nicio îndoială că regele și regina și-au îndeplinit datoria cu un mare simț religios“ **

Importanța evenimentului este sporită și mai mult prin faptul că, pentru prima oară, cetățenii simpli, provenind din toate categoriile sociale, sunt admiși în interiorul abației. Să adăugăm că George al VI-lea a adus, de asemenea, câțiva invitați personali, din mediile muncitorești cele mai diferite: mine, uzine și fabrici. Oameni care, de obicei, sunt acoperiți de funingine, dar care și-au pus acum veșmintele de ceremonie. Au existat câteva proteste din partea unor ambasadori care se simțeau înghesuiți, dar regele, ca un arbitru corect, și-a impus voința. Mulțumită radioului,

* Eduard Confesorul, ultimul rege al Angliei înainte de invazia lui William Cuceritorul din 1066, a dus, se spune, o viață fără păcat, de unde numele și apoi canonizarea sa (1161). (*N.t.*)

** Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

difuzoarele unui model perfecționat permit celor câteva sute de mii de oameni să asculte ceremonia în direct. De la Londra până la granițele Imperiului, există milioane de martori ale acestor clipe de neuitat în care șeful statului devine deopotrivă șeful Bisericii. Foarte emoționant este momentul în care Elizabeth, foarte emoționată, primește o coroană special făcută, din platină, al cărui bandou îl purtase regina Victoria la Curte; deasupra este încastrat celebrul diamant Koh-i-Noor*

În sfârșit, în seara încoronării, a venit momentul pentru discursul regelui

Se spune că nimeni nu mai văzuse vreodată atâția oameni pe străzile orașului. Călătorind cu trenuri speciale, cetățenii din cele mai îndepărtate provincii au năvălit în metropolă în ciuda ploii, vântului și umidității. Mii de persoane au dormit pe băncile ude. Chiar dacă acești anonimi nu au putut intra în abație, comentatorii le descriu cele două tronuri roșii, ridicate cu cinci trepte pentru rege, cu trei pentru regină, pe care suveranii se așază după ungere și încoronarea propriu-zisă. Invitații au sosit începând cu ora 7 dimineața și au fost plasați din sfert în sfert de oră până la sosirea suveranilor la 11.

Prin încoronarea lor, George al VI-lea și Elizabeth încep o nouă viață; ei sunt de-acum încolo în serviciul tuturor supușilor lor a căror conducere morală și spirituală Providența le-a încredințat-o. Regina, luând-o înaintea regelui, părăsește prima abația, trena de hermină fiindu-i ținută de șase domnișoare de onoare, însoțită de episcopii de Saint-Albans și de Blackburn. Apoi, asemenea unei prințese de basm, Margaret (7 ani) iese la rândul ei, purtându-și trena pe brațul drept. Ea suie în caleașca unde sunt deja așezate bunica ei, regina Mary, și sora ei mai mare, prințesa moștenitoare Elisabeta. Trompetele de argint rivalizează cu sunetele de clopot și loviturile de tun. Cortegiul, cu somptuoasele sale calești, se îndreaptă către Palatul Buckingham. Pentru prima dată, toată familia regală apare la faimosul balcon, fiecare purtând coroană. Dinspre marea de oameni se aud lungi ovații.

* Găsit în India, aparținuse Marilor Mongoli și îi fusese oferit reginei Victoria, proclamată împărăteasă a Indiilor în 1876. Având 800 de carate inițial, după șlefuire a ajuns la 279 de carate.

În sfârșit, este momentul ultimei încercări a zilei, pentru care regele bâlbâit a muncit timp de câteva luni: discursul. Monarhul își așteaptă soția într-o încăpere lângă studio. Se hotărâse ca suveranul să intre în momentul în care se cânta *God Save the King*, ceea ce i-ar da timp să ajungă fără grabă la microfon. Dintr-un motiv misterios, imnul național, care fusese totuși cu grijă cronometrat, este mai scurt decât se prevăzuse! Câteva secunde de liniște, nesfârșite pentru organizatori, se scurg. Tensiunea plutește în aer. Va putea regele să vorbească? Da! În sfârșit, el vorbește, cu o voce „caldă și clară“ Fără ezitare, el pronunță primul discurs de încoronare vreodată difuzat la radio. Extras: „[...] Vă vorbesc din toată inima în această seară. Niciodată, până astăzi, un rege, care tocmai a fost încoronat, nu a avut posibilitatea de a vorbi tuturor popoarelor sale, fiecare în țara sa, în ziua încoronării. [...] Regina și cu mine vom păstra veșnic în inimi inspirația acestei zile. Fie ca noi să putem întotdeauna să ne arătăm demni de bunăvoința cu care îmi place să cred că suntem înconjurați în zorii domniei mele...“*

Este un triumf. Victoria omului susținut cu inteligență — și câteodată cu brutalitate — de Lionel Logue și regina Elizabeth. Revanșa unui prinț care, așa cum i-o mărturisise soției prim-ministrului în 11 ianuarie 1937, se simțise întotdeauna inferior fratelui său Eduard, atât de sclipitor, ușuratic și fermecător, care își purta bine uniforma, cucerea femeie după femeie și trimitea epoca victoriană la muzeu; acest frate care era un dandy și un oportunist provocator. În comparație cu acest „meteor“ care se irosește în scandaluri, George al VI-lea este o „stâncă“, modest și devotat, dar înainte de toate solid. Eduard preferă castelelor și vieții simple plajele și terenurile de golf, sport în care strălucea în mod deosebit, și cluburile de noapte. Dar în acea seară, fratele mai mic este regele, recunoscut, aclamat, „ascultat și auzit“ în toată puterea cuvântului, de la Piccadilly până la capătul lumii. Regele restabilise această delicată relație dintre apropierea și distanța suveranului, un sfat care emana de la un fost trezorier al tatălui său și pe care Eduard îl respinsese cu un gest de dispreț. Dimpotrivă, noul rege își amintise „că monarhia trebuie întotdeauna să păstreze un element de mister. Prințul sau regele nu trebuie să se arate prea des și nu trebuie să încurce situațiile“. George al VI-lea tocmai trăise ziua cea mai lungă a vieții sale. Nu o va uita niciodată, după cum nu o vor uita niciodată cele și cei cărora el le datora această deschidere spre lume. La dineul ținut cu ocazia

* Traducere după cea în franceză a autorului.

Crăciunului următor la Sandringham, conform tradiției, șambelanul de la Palatul Buckingham îl invită pe Lionel Logue „din ordinul Majestății Sale“ Va fi o altă amintire de neșters pentru logoped, pe care acesta a consemnat-o în jurnalul său intim publicat recent de nepotul său: „Eram așezat în fața regelui. Era minunat.“

Eduard al VIII-lea aparținea trecutului pe care toți încercau să îl uite. Dar care putea fi viitorul ducelui de Windsor care, adult, nu petrecuse nici măcar o singură noapte în acel castel al cărui nume îl purta acum?

Ce va face ducele de Windsor, fost rege exilat din propria vină?

Părăsind Regatul Unit, fostul monarh se îngrijora mai puțin de viitorul țării decât de cel al finanțelor sale. În timpul scurtei sale domnii, plângându-se fără încetare, împins de la spate de Wallis, solicitase ajustări bugetare la lista sa civilă. Totuși, „el posedă una dintre cele mai mari averi din acea epocă, evaluată la un milion de lire, adică aproximativ 60 de milioane de lire astăzi“*. Ducele este exilat. Dar unde să se ducă? Pentru moment, este sfătuit să nu i se alăture de îndată amantei, căci dacă ar trăi cu ea, divorțul pe care ea îl ceruse risca să nu mai fie definitiv pronunțat. Ei trebuie să rămână despărțiți până la judecată. De altfel, Wallis este furioasă pe Eduard. Potrivit prietenei ei Katherine Rogers, după discursul lui Eduard, doamna Simpson ar fi urlat: „Ce idiot! Dar ce idiot!“ Și, de furie, ar fi spart niște bibelouri înainte de a se întoarce, vociferând în continuare, în camera ei de la etajul al treilea al vilei Lou Viei. Ce invitată fermecătoare!

În zorii zilei de 12 decembrie, la Paris, ducele luase romanticul Orient-Express cu destinația Austria. Urma să se instaleze la un baron de Rothschild, într-un impresionant castel din apropierea Vienei. Nu era dragul său Fort Belvedere, unde viața sa privată se reducea la un joc, dar nici Windsor, care nu îi plăcuse niciodată. El trebuia să rămână acolo vreme de trei luni, până în martie 1937. Aflând acestea, fostul său devotat secretar Alan Lascelles, care demisionase, scârbit de comportamentul lui Eduard, spusese tot ce gândea, furios și dur, unui apropiat: „[Fostul rege] nu are suflet și asta l-a făcut cam nebun. Probabil că va fi foarte

* François Kersaudy, *Histoire de la dernière guerre*, nr. 7, septembrie-octombrie 2010.

fericit în Austria. O să-și cumpere un mic *Schloss* [castel]; o să joace golf în parc; o să meargă în cluburile de noapte de la Viena... N-are rost să-l plângem: va fi încântat să poarte acele ridicole costumașe tiroleze. N-a iubit niciodată Anglia și pe englezi. Toate astea erau de fațadă. De fapt, ura țara asta."*

De ce a ales ducele Austria? Poate pentru că Germania recunoaște suveranitatea teritorială austriacă (o iluzie, după cum vom vedea) și pentru că, de la asasinarea cancelarului Dollfus de către național-socialiști cu doi ani în urmă, noul cancelar Schuschnigg se chinuie să evite un conflict cu Hitler. Și printre obsesiile sale, fostul rege o are întotdeauna pe cea a păcii și a legăturilor puternice cu Germania. Ducele este însoțit, dar, în fond, este singur. Câțiva prieteni și aghiotanți l-au urmat sau regăsit. Dar Wallis nu este acolo. Cei doi vorbesc la telefon de mai multe ori pe zi, cu întreruperi, cu bruiaje pe linie, iar cu întreruperi, căci conexiunea trece prin Alpi și a nins abundent... Firul de telefon devine un fel de cordon ombilical, fragil și frustrant. Vocea lui Wallis cea dominatoare, încă mai vulgară decât de obicei pentru că este obligată să urle, este o ușurare, o speranță. Eduard își spune că nu a fost păcălit, că ea îl așteaptă. Dar nu au niciodată timp să meargă până la capăt în conversațiile lor. Brusc, convorbirile încetează, atât din motive tehnice, cât și din voința operatoarei: în Austria, pe care ducele o consideră liberă, nu se poate spune totul. Și apoi aceste frânturi de confidențe, deja laborioase, devin penibile și lipsite de afecțiune când știi că operatoarea te ascultă. Intimitatea le este încălcată: identitatea ducelui și a corespondentei sale vorbind numai în engleză este repede dezvăluită.

Din fericire, poșta rămâne un mijloc sigur, deși lent. A doua zi după discurs, doamna Simpson, odată ce furia i-a trecut, i-a trimis o scrisoare pe care ducele, ne putem gândi, a găsit-o la sosirea lui la Enzesfeld, de vreme ce își pusese amanta la curent cu destinația lui. Ea îi mărturisește dragostea ei, blestemând distanța dintre ei, căci „[...] martiriul de a nu vă putea vedea după tot ce ați îndurat este insuportabil. În acest moment avem lumea întreagă împotriva noastră" Ea menționează niște prieteni siguri, americani, care au o casă în Franța, aproape de Tours. În așteptarea divorțului, Wallis crede că ei nu trebuie să se vadă. Încă nu știe că așteptarea forțată va dura câteva săptămâni, mai exact douăzeci! Cinci luni!

* Vezi Martin Allen, *op. cit.*

Wallis se simte amenințată, Eduard pare eliberat și optimist

Încet-încet, Eduard, minunat cazat la baronul și baroana Eugène și Kitty de Rothschild, pare să regăsească o relativă seninătate. În schimb, Wallis își mărturisește frica: „Se spune că există o organizație care a jurat să mă omoare [...]. Nu trebuie să riscăm ceva. Un accident acum ar fi prea mult de suportat. De asemenea, vă rog, fiți «laș» și acordați atenție siguranței personale, după cum sunt și eu [...]."

Ciudată situație: când era rege, Eduard se temea de putere și fugea de responsabilități, înecându-și fobiile în șampanie și țigări. Acum, el este ostatic al pasiunii și hotărârii sale. La Cannes, ziariștii („hoarda", scrie Wallis, exasperată, în 16 decembrie) s-au împrăștiat. Dar corespondența care îi parvine la vila prietenilor protectori nu înseamnă doar scrisorile ducelui. Cu miile, misive cu insulte îi sosesc ca să o chinuie. Ea le citește, zguduită, recunoscând mai târziu: „[...] Pot spune fără exagerare că în fiecare dimineață, pe un platou, îmi găseam viața făcută zdrențe. Oamenii condamnau în bloc tot ceea ce reprezentam. Mă acuzau că am câștigat o influență prea mare asupra unui rege adorat de supușii lui. Vocabularul de care oamenii dispun pentru a-și jigni și sfâșia semenii este infinit mai complex decât credeam. Cred că puține calificative care pot fi adresate sexului meu au lipsit de la micul dejun" * Înțelegem că acuzata își pierde pofta de mâncare din cauza aceasta... Nici răceala britanicilor de pe Coasta de Azur — care îi refuză cel mai mic semn de compasiune, cu excepția romancierului Somerset Maugham, sensibil la chinurile sufletului ei —, nici comentariile negative ale presei nu îi pot reda încrederea. Doamna Simpson știe că este implicată într-un dezastru — se temuse de asta — de care se simte responsabilă. Eșecul ei este complet. Care poate fi soarta acestei femei divorțate, țintă a tuturor urilor, geloziilor și zvonurilor care — deja — pun la îndoială dragostea ei pentru duce (se spune că atunci când el se numea Eduard al VIII-lea, ea avea și alte legături...)?

De partea cealaltă, ceea ce ne surprinde este inconștiența ducelui. Ce face el? Cedează irezistibilului farmec vienez, se plimbă prin vechea capitală imperială a unei țări reduse la a noua parte din suprafața ei dinainte de 1918, îi vizitează muzeele și vestigiile gloriei ei stinse. O atmosferă à la Stefan Zweig: un imperiu defunct devenit o republică de care Hitler — obsedat să anexeze Reichului țara sa de baștină — este tot mai interesat.

* Michael Bloch, *L'Amour souverain...*, *op. cit.*

Și, când se întoarce la castelul în care este în mod magnific cazat, rafinamentul ornamentației, admirabilul mobilier și rafinata curtoazie a gazdelor sale îl întăresc pe duce. Este convins că situația sa este provizorie. Totul este simplu pentru el, câtă vreme Wallis face parte din viața lui și îi va deveni în curând soție. „Dumnezeu ne binecuvântează, repetă el. El se roagă în bisericile Austriei pentru noi doi." Un surprinzător extaz. În realitate, Eduard nu încearcă în niciun moment sentimentul unei ratări monumentale. El se simte eliberat, fericit „pentru prima oară în viață". O mentalitate de adolescent care a scăpat de orice constrângere. Ducele se comportă ca și cum nu ar mai fi conștient de amenințarea germană.

La rândul ei, Wallis, asigurând că ceea ce se spune despre ea nu este decât o adunătură de minciuni şi calomnii, îi mulțumește lui Kitty de Rothschild pentru atenția pe care i-o arată lui Eduard: „[...] Dragă Kitty, fiți bună cu el. Este drept și generos și cu adevărat demn de afecțiune. Nu a fost înțeles". Acestea sunt mai mult cuvintele unei guvernante decât ale unei femei îndrăgostite. Totuși, ea își încheie scrisoarea din 12 decembrie prin două fraze ce îi rezumă atitudinea: „[...] Vă iubesc, David, și vă îmbrățișez mult de tot."

Dacă ne-am putut îndoi de sinceritatea dragostei ei — subiectul încă se mai discută — faptul că ea își îmbrățișează amantul „mult de tot" poate fi interpretat în diferite moduri, inclusiv ca aluzie la o abilitate erotică în care Wallis ar fi excelat. Pentru exilații despărțiți, Crăciunul se anunță trist. În 22 decembrie, ducele își pune întrebări în privința acestei lungi așteptări a divorțului care va fi pronunțat, în principiu, în 27 aprilie, anul următor, îi mulțumește Domnului că a inventat telefonul, ce îi permite să suporte încercarea fără sfârșit și, din ce în ce mai mistic, scrie: „[...] Voi merge la biserica din Viena, vineri, pentru serviciul de la ora 11 și îl voi ruga pe Dumnezeu atât de tare că ne va binecuvânta pentru tot restul vieții noastre". Și, la rândul lui, subliniază această legătură care îi unește: „[...] Vă iubesc, vă iubesc, Wallis, mai mult și încă și mai mult, și vă țin strâns la piept" O înțelegere perfectă... Dar, după părerea unei femei precum doamna Simpson, lumea este împotriva ei și doar a ei.

Surpriza de Crăciun: Ernest Simpson se gândește la soția sa

În opinia doamnei Simpson, complotul este țesut de regina Mary, care pretinde că nu a întâlnit-o niciodată pe americancă și că nu o va accepta

vreodată în anturajul familiei regale. Și bine-cunoscuta ambiție a lui Wallis transpare din rândurile următoare: „Este evident că York*, împins de ea, nu va avea curajul să mă facă Alteță Regală — singurul lucru care ar putea să mă reabiliteze în ochii lumii. Mă face să disper faptul că am fost atât de rău tratată". Rana este deschisă și fără îndoială Wallis suferă din cauza acestei umiliri. Ea a suferit — și provocat — un cataclism, motiv pentru care nu va fi Alteță Regală. O meschinărie sordidă, după părerea ei. Titlul îi este refuzat, deși avea dreptul la el, și îi lipsește. Se simte doborâtă: „(...) Arăt de 100 de ani și cântăresc 55 de kilograme. Nu mă veți mai iubi când veți vedea ce a făcut Anglia din mine!" Perfidul Albion!

Deodată, la sfârșitul lui decembrie, după melodramă urmează un vodevil. Într-adevăr, iată că sosește la Cannes o scrisoare de la o fantomă... Ernest Simpson! Nu mai lipsea decât soțul din această poveste de dragoste supărătoare, un om pe vremuri atât de folositor, de serviabil și de înțelegător. Un bărbat pe care, să o amintim, soția încă îl stima cu trei luni în urmă. Ce spune el în această scrisoare total neașteptată?

> *„Nu am avut inimă să vă scriu înainte. Evenimentele care tocmai au avut loc m-au lovit groaznic și aproape că m-au îmbolnăvit. Totuși, nu voi vorbi despre asta. Vreau să cred — cred cu adevărat — că ați făcut tot ce vă stătea în putere pentru a evita catastrofa finală.*
>
> *Gândurile mele nu v-au părăsit pe parcursul acestei încercări și vă asigur că nimeni nu a simțit mai profund decât mine ceea ce ați suferit. Cu câteva monede, mă țin zilnic la curent cu faptele și gesturile voastre."*

Cuprinsă în același timp de emoție, stupefacție și înduioșare, soția lui găsește curaj să citească ultima întrebare pe care i-o adresează Ernest:

> *„[...] Și viața v-ar fi redevenit aceeași dacă ați fi dat înapoi? Vreau să zic, v-ați fi putut relua viața de odinioară și uita țara feerică în care v-ați aventurat? Copila mea, nu cred."*

Ernest Simpson este perfect lucid. Și el a suferit și suferă, poate, că procedura de divorț nu îl eliberează mai repede de femeia alături de care

---

* Regele George al VI-lea, căruia în mânia ei Wallis refuză să îi menționeze noul titlu.

împărțise atâtea. Gentleman desăvârșit, domnul Simpson dispare definitiv din viața doamnei Simpson.

În 1 ianuarie 1937, Eduard i-a scris lui Wallis, menționând de patru ori anul care trebuie să fie al fericirii lor.

> *„[...] Este plăcut să te gândești că 1936 este în spatele nostru și că în față se află acest an și nenumărați alții fericiți. O! WE*, vom reuși — dar la naiba, ce încercare dură și groaznică este despărțirea noastră. Dacă n-ar exista telefonul, oricât de prost funcționează, cred că aș înnebuni."*

Printr-un prieten sigur, el îi trimite „două pene" (în realitate, bijuterii) și „câteva monograme de ales pentru hârtia de scrisori", un mod de a anticipa viitoarea lor viață în comun. Este, de asemenea, vorba despre un ac de păr de-ale lui Wallis pe care ducele l-a pierdut și care trebuie înlocuit. El îi trimite și sărutările câinelui numit Loo și un trifoi cu patru foi. De fapt, el a găsit două în pădurea din jurul castelului și păstrează unul pentru sine.

> *„[...] Doamne! Cum vă iubesc, vă iubesc, Wallis a mea, inima mea adorată, iar și iar și iar. Aștept cu nerăbdare acea zi prețioasă, dragă și adorabilă. O, Doamne, fă-o să sosească repede și binecuvântați-i pe WE anul aceasta și pe veci. Al vostru David."*

Ei își telefonează pentru noul an. Urările ducelui sunt înecate în lacrimi. Wallis îi va răspunde că nu poate suporta să-l audă plângând și îl asigură: „Copilaș, pentru că mi-e dor atât de mult să fiu cu voi, totul ia proporții enorme. Dragule, vă iubesc. Veniți repede"

Dosarul divorțului este încetinit de un șantajist

Să vină? Unde? Când? Toate aceste proiecte depind de judecarea divorțului. Or, contestații legate de procedură au fost depuse pentru a amâna

---

* În această corespondență, ducele a luat obiceiul de a uni inițialele lor într-o siglă, WE (Wallis și Eduard), însemnând „Noi" în engleză, pentru a demonstra caracterul definitiv al uniunii lor. Acesta a fost și titlul unui film fără succes, prea superficial, regizat de Madonna în 2011.

pronunțarea sentinței. Este, de fapt, manevra unui șantajist, fără îndoială pentru a obține o sumă de bani. Wallis rămâne calmă, acuzându-i de intrigi atât pe prim-ministru, cât și pe membrii familiei regale. Nu le ajungea, acestor englezi, că de-acum ducele nu se mai poate prezenta la Curte? Că, așa cum se zvonește, nicio pensie nu îi va fi vărsată prin lista civilă? Că încă niciun membru al acestei bande nu a spus că va asista la căsătoria lor? Că soția lui nu va fi niciodată de rang regal? Și că el, acest biet Eduard, nu se va putea niciodată întoarce în țara sa de baștină fără să ceară permisiunea fratelui său și a guvernului? Wallis este jignită de moarte. Se plictisește teribil la Cannes. Dar „(...) este salutar, după doi ani de mers la culcare după ora 3 dimineața". Într-adevăr, perioada nopților albe prin cluburile din Londra și din alte orașe a trecut. În acel ianuarie, doamna Simpson este avertizată în privința unei minuțioase anchete judiciare care își propunea să stabilească natura exactă a relațiilor ei cu Eduard (era și timpul!). Atât membrii echipajului iahtului *Nahlin*, al croazierei lor, cât și întregul personal de bord sunt interogați pentru a se stabili dacă doamna Simpson a fost sau nu vinovată de adulter. Wallis se consideră persecutată, deoarece ea este cea care a cerut divorțul, în condițiile deja cunoscute. Dar este încrezătoare și începe să se gândească unde ar putea să îl întâlnească în sfârșit pe duce, ca să se căsătorească. Mai multe reședințe sunt luate în considerare, mai ales în Antibes și în Austria.

La sfârșitul lui ianuarie, ducele vrea să profite de o programare la frizerul lui vienez pentru a se întâlni cu ambasadorul britanic. Pentru prima dată de la sosirea în Austria, fostul monarh se interesează de politica europeană, „pentru că nu mai avea acces la telegrame, la depeșele Ministerului Afacerilor Externe și la sintezele prezentate Cabinetului" Putem bănui că reprezentantul Majestății Sale George al VI-lea a fost prudent în timpul discuției, căci ducelui de Windsor îi este interzisă, printre altele, orice activitate cu caracter diplomatic și public. În mod curios — și totuși cu inconștiență —, el îi scrie lui Wallis că are sentimentul că este „în misiune" la Viena! Dacă acest lucru s-ar ști, cei de la Palatul Buckingham, din Downing Street și de la Foreign Office ar face crize de nervi! Într-adevăr, în contextul Războiului Civil din Spania și al primelor deportări de indivizi care au încălcat „bunele moravuri" în Germania, există motive să te informezi și să te neliniștești. Dar ducele este liniștit: poliția franceză asigură discret protecție doamnei Simpson ca urmare a amenințărilor vagi pe care le-a primit. Doi inspectori de

la Siguranță* sunt prezenți. Prin intermediul unui prieten, Eduard le mulțumește reprezentanților Ministerului de Interne francez și, de asemenea, ceea ce este neobișnuit, cere să i se trimită diverse obiecte prin valiză diplomatică „sau prin orice alt mijloc prin intermediul ambasadei Franței“ în Austria.

Nu putem decât să ne mirăm de lipsa de griji aproape permanentă a fostului rege și de grosolănia sa când scrie, tot pe la sfârșitul lui ianuarie, că gazda sa va pleca peste o săptămână fără soțul ei: „[...] Mulțumesc lui Dumnezeu. Desigur, ea s-ar fi putut gândi să plece cu Eugène dacă ar fi avut cel mai mic tact și dacă n-ar fi fost atât de proastă. Altfel, locul ăsta este pe cât de bun posibil în circumstanțele actuale“ Ce recunoștință față de cea care îl găzduiește de o lună, fără a mai vorbi despre „telefonita acută“ de care suferă ducele! Chiar dacă el achită facturile exorbitante, toată casă este perturbată de apeluri, întreruperi, din nou apeluri și conversații interminabile.

Dar ducele se liniștește când află că sora lui, prințesa Mary, și soțul ei vor veni în vizită. Așadar, deduce el, nu este chiar un ciumat... O dată în plus se înșală.

Este hotărât: ei se vor căsători la castelul Candé, în Touraine

În schimb, doamna Simpson are două preocupări urgente. Prima este de a ști mai multe despre procedura care întârzie și despre artificiile juridice folosite de procurorul regelui. Să fi primit el ordine de la acel neobrăzat de York care i-a luat locul lui Eduard? A doua este de a găsi un loc elegant și sigur pentru celebrarea căsătoriei lor. La începutul lui februarie, după multe căutări, amanții despărțiți cad de acord în privința unei reședințe din Franța, castelul Candé, în Indre-et-Loire, care datează încă din secolul al XVI-lea și este situat aproape de Monts. Fericirea lor va fi în sfârșit oficializată în Touraine. Ducele își agasează fratele la telefon, dar până la urmă regele scapă de el, apelând la clasica metodă folosită la Palatul Buckingham, prin care se comunică despre el că „nu este disponibil“. Relațiile dintre cei doi frați se deteriorează. Chiar dacă ducele de Kent,

* La Sûreté générale, înființată în 1812 sub numele La Sûreté. (*N. red.*)

fratele său preferat, vine să-l vadă, Eduard este foarte afectat de izolarea sa. El citește și recitește scrisoarea pe care Elizabeth, cumnata sa, i-o adresase chiar în ziua abdicării: „[...] Suntem toți cufundați în tristețe și putem doar să ne rugăm că veți găsi fericirea în noua voastră viață". Deja la începutul crizei, Elizabeth, încă ducesă de York, îi scrisese reginei Mary, soacra sa: „[...] Toate dificultățile se datorează anumitor persoane. Nu mă simt capabilă să fac primul pas și să îl invit la noi, cum i-ar plăcea, îmi imaginez, și acest lucru va face relațiile dintre noi dificile."*

Un eufemism... Wallis era vinovată pentru toate, iar el, Eduard, partenerul ei subjugat, era un bărbat lipsit de voință și dominat. Singurele informații oficiale pe care ducele de Windsor îi confirmă că nu va primi nicio pensie din lista civilă și că familia nu va asista la căsătoria sa. Totuși, trebuie să precizăm că, înainte de a refuza să mai vorbească la telefon cu Eduard, George al VI-lea s-a exprimat în legătură cu locul în care urma să se desfășoare nunta. Castelul Candé i se părea Majestății Sale locul cel mai demn cu putință.

De ce la Candé? Proprietarul Charles Bedaux, născut în Franța, emigrase la începutul secolului în Statele Unite ale Americii. Era un inginer care lucrase în domeniul exploatărilor miniere. După ce se căsătorise cu o femeie de origine germană, în 1914, fusese îndepărtat din armată. Serviciile de informații americane îl bănuiseră că era agent în serviciul Imperiului German. Divorțat în 1917, se recăsătorise o lună mai târziu cu Fern Lombard, o seducătoare și elegantă tânără din înalta societate din Grand Rapids (Michigan). Devenit inginer consultant, pusese la punct un sistem care să rentabilizeze activitatea muncitorilor, mergând de la o uzină la alta și permițându-le să obțină prime de randament. În anii 1920, după ce făcuse avere cu metodele sale de lucru foarte apreciate, devenise unul dintre consilierii lui Henry Ford. Printre clienții săi se numărau magnații industriei americane. În această epocă, l-a cunoscut pe fratele lui Hermann Rogers, care, mai târziu împreună cu soția lui, urmau să o primească pe Wallis la Cannes, în vila Lou Viei. În 1926, Charles Bedaux înființase societăți comerciale în întreaga Europă și cumpărase reședințe în Scoția, Spania și Ungaria. Dar piesa de rezistență a colecției sale de clădiri era castelul Candé, achiziționat în 1927, la care încă se puteau observa efectele restaurării din secolul al XIX-lea. El face acolo lucrări importante, „cheltuind 6 milioane de franci pentru a instala 800 de metri de canalizare, adăugând băi, garaje, o piscină, terenuri de tenis și

* Apud William Shawcross, *Queen Elizabeth, the Queen Mother*, MacMillan, Londra, 2009.

chiar de golf"*. Afacerile sale cele mai importante se aflau în Germania, unde, în 1935, cumpărase castelul de la Berchtesgaden. Americanul era primit de cei mai înalți demnitari ai regimului național-socialist: Hitler, Ley, Goebbels, Ribbentrop, Hess și Göring. Se pare că serviciile britanice nu au alertat nici guvernul Baldwin și nici pe rege în privința contactelor lui Bedaux, un om de afaceri ale cărui activități nu dădeau de bănuit, chiar dacă era mai mult sau mai puțin supravegheat, ținându-se cont de amploarea investițiilor sale**

În 1937, castelanul de la Candé crede fără îndoială că poate fi interesant să-i cunoască și să-i găzduiască pe ducele de Windsor și pe femeia cu care se va căsători. În același timp, ei vor deveni obligați față de el. În spatele curtoaziei de gazdă, gestul său este calculat: el cunoaște sentimentele pro-germane ale fostului suveran. Și divorțul? Nesfârșite peripeții judiciare, obstacole și zvonuri se succed. „Doamna Simpson este însărcinată!", anunță unele ziare, ceea ce este nu doar fals, ci și imposibil. Intrigile, insultele și bârfele le-au creat, lui Wallis și Eduard, dorința și chiar delirul răzbunării: ei se hrănesc cu fantasma de a reveni triumfal în Anglia „pentru a face din ea o republică" și pentru a-și lua revanșa față de „toți porcii ăștia"! Reiau aceeași idee: lui Eduard i s-a furat tronul, iar lui Wallis nu i se arată decât dispreț. Studierea schimbului lor epistolar arată că în patru luni tonul lor s-a schimbat. Cuvintele au devenit agresive, amenințătoare, răzbunătoare. Atât Wallis, cât și Eduard sunt pe punctul de a exploda. Doamna Simpson — care începe să deteste vila Lou Viei și pe stăpânii ei — este în pragul unei crize de nervi atunci când, în 6 martie, ea se descarcă împotriva englezilor: „Ei pun totul pe seama mea. Mă acuză de toate relele? Sunt țapul lor ispășitor? Este o atitudine de bou, sunt o națiune de boi în ceea ce privește femeile"

Odată divorțată, Wallis se va căsători cu ducele de Windsor. Urmează fericirea?

În sfârșit, în 27 aprilie 1937, dosarul se apropie de rezolvare. Divorțul este pronunțat și, în 3 mai, avocatul îi telefonează ducelui ca să îi dea vestea cea bună. Până la urmă, Eduard părăsise castelul Rothschild — devenise

---

* Martin Allen, *op. cit.*

** Charles Bedaux va fi arestat de americani în 1943, sub acuzația de înaltă trădare. Se va sinucide în 1944, în penitenciarul Miami.

oare un oaspete jenant sau se săturase el? — pentru a se instala într-un hotel pe malul Lacului Sf.. Wolfang, plăcută vilegiatură unde cei doi amanți veniseră împreună și care va deveni celebră prin opereta *Im weissen Rössl* (*La hanul Calul Alb*, în germană). Deja departe de Cannes, Wallis se simte eliberată. Câteva informații despre dosarul ei au făcut-o încrezătoare. Nu mai este decât o chestiune de zile. Și ea s-a cazat deja la Candé începând din 9 martie, adică de șase săptămâni, după o călătorie de 11 ore, hăituită de „hoarda" de ziariști. În sfârșit, ceva se întâmplă!

La Candé, reîncepe comedia apelurilor telefonice. Cu regularitate, un valet anunță că „Alteța Sa Regală sună din Austria". Doamna Bedaux numără: în unele zile, telefonul sună de trei ori, în altele la fiecare oră! Castelana este cu adevărat amabilă, pentru că ducele nu se jenează să sune din nou... la miezul nopții! Cât despre invitată, aceasta se abține mai bine. Atunci când lunga lor așteptare se apropia de final, Wallis, deopotrivă calmă și entuziastă, îi scrisese doamnei Charles Bedaux pentru a-i mulțumi că îi găzduiește:

> *„[...] Îmi este groaznic de greu să vă fac să înțelegeți măcar a zecea parte din ce îmi inspiră bunătatea și generozitatea pe care dumneavoastră și domnul Bedaux ni le-ați arătat ducelui de Windsor și mie.*
>
> *Poate, când ne vom reîntâlni, voi putea să vă fac să o simțiți. Sunt atât de nerăbdătoare să ajung la Candé în 9 [martie] și sper că nu veți avea un șoc văzând mărimea caravanei..."**

Desigur, prezența ei în Touraine este o mană cerească pentru ziariști. Cu încuviințarea proprietarilor — mai degrabă amuzați și obișnuiți cu aceste conferințe de presă, frecvente peste ocean —, Wallis îi primește pe trimișii speciali și pe corespondenții locali de presă. Ei o întreabă despre războiul din Spania, unde cele două tabere se sfâșie între ele, în vreme ce intelectualii francezi iau poziții opuse, precum André Malraux și Georges Bernanos. Cu o zi înainte ca Wallis să fie informată că divorțul ei era definitiv, o escadrilă a legiunii germane Condor a bombardat orășelul Guernica, din Țară Bascilor, pe teritoriul spaniol. În răspunsurile sale, intervievata este departe de a fi stângace: „Sunt consternată pentru ambele tabere. Acest război înseamnă ruinarea Spaniei". În mod curios, articolele

* Frances Donaldson, *Edward VIII*, Weindenfeld & Nicolson, Londra, 1974.

despre ea vor descrie mai ales safirul pe care îl poartă pe mâna stângă. Este atât de mare încât ar fi fost ciudat să nu îl remarci. Până și safirul răspunde unor întrebări care nu sunt puse, de vreme ce divorțul nu este încă pronunțat. Din acest motiv, de altfel, ducele de Windsor se află încă în Austria, agitat, dezordonat, nefolositor, dar excedat între frivolități și câteva observații privind evenimentele; astfel, el află că enciclica papei Pius al XI-lea ce condamnă ideologia național-socialistă, persecuțiile împotriva catolicilor germani și încălcările repetate ale Concordatului cu Vaticanul nu a putut fi răspândită în Germania, deoarece Gestapoul a confiscat toate exemplarele. Wallis, pragmatică, a sosit la Candé gata informată despre formalitățile care trebuiau îndeplinite în cazul unei căsătorii în Franța. Ducele nu pierde nicio clipă. Înainte de a părăsi Austria, prin grija unui inspector, el rezolvă o afacere urgentă, adică i-l trimite lui Wallis pe... micul câine domnul Loo, alias Slipper, un mops, împreună cu pieptănul, peria, biscuiții și covorașul lui preferat. Polițistul aduce de asemenea pieptănul lui Wallis, cutia ei de pudră, rujul și una dintre centuri — dar niciun biscuit —, ansamblul aflându-se etalat de câteva săptămâni în camera ducelui, ca niște dragi relicve. Ni-l putem imagina pe detectiv veghind să nu confunde pieptănul câinelui cu cel al stăpânei lui!*

Ei se regăsesc în sfârșit. Căsătoria lor la Candé este stabilită pentru data de 3 iunie 1937

Ducele se ocupă de valizele sale — are 16! —, repede burdușite și ferecate, apoi este condus la Salzburg, urcă în Arlberg-Orient-Express spre Franța, pe când majoritatea bagajelor sale sunt urcate într-un furgon. Suita se compune dintr-un *squire* — este nou angajat —, un secretar particular și un inspector principal de poliție britanic. În tren spre

* Câinele, dăruit de Eduard lui Wallis, nu fusese luat în Franța. Însă Eduard îl recuperase și aproape zilnic îi trimitea stăpânei vești despre el. Câteva zile după sosirea la Candé, Wallis se plimbă prin pădure cu câinele ei, urmând un parcurs de golf. Micul Slipper dispare. Este regăsit aproape mort: a fost mușcat de o viperă. Într-un final, câinele moare la un veterinar din Tours. Wallis este copleșită: „Trebuie să pierd tot ceea ce iubesc?" Romanii ar fi văzut un semn aici. Doamna Bedaux, plecată în acel moment la Ritz, la Londra, cumpără un mops care îi seamănă întru totul domnului Loo și i-l trimite lui Wallis... prin avion special. Nimeni nu poate fi mai amabil. Moartea primului câine și sosirea celui de-al doilea îi desfată pe ziariști; ce știre senzațională!

fericire! Se spune că ducele ar fi obținut o oprire specială a trenului de lux dimineața pentru a ajunge la Wallis mai devreme. Charles Bedaux își trimisese Rolls-Royce-ul și o escortă de polițiști în mașini și pe motociclete. Aproape un cortegiu regal...

Wallis îl întâmpină pe fostul rege și împărat la castelul Candé. Eduard suie scările mai multe trepte deodată ca un tânăr grăbit. A slăbit, este obosit. Și ea a slăbit, dar a avut timp să se odihnească în această reședință unde serviciul este perfect. Acum, Wallis nu mai are decât un scop: să se căsătorească. Preferă totuși să aștepte ca încoronarea lui George al VI-lea să aibă loc mai întâi, altfel întregul Regat Unit s-ar preocupa doar de această ceremonie, tratând cu prea multă discreție evenimentul din viața ei. Ar fi o nouă umilire. Ea vrea să revină în prim-plan. Este, de asemenea, ușor de crezut că George al VI-lea i-ar fi dat de înțeles fratelui său că ar fi rău interpretat și l-ar deservi dacă s-ar căsători înaintea încoronării. Fostul rege este, măcar de această dată, de acord cu succesorul lui, poate pentru că încă speră ca familia regală să vină la Candé. Mai bine deci să nu-i indispună pe locatarii Palatului Buckingham. În 12 mai, ducele de Windsor și Wallis — aceasta aproape cu răsuflarea tăiată — aud mai degrabă decât ascultă la radio ceremonia de la Londra. Când se face din nou liniște în salon, Wallis pare să aibă regrete. Această încoronare ar fi putut, ar fi trebuit să fie a lui Eduard și a ei. În ceea ce-l privește pe ducele de Windsor, el nu simte nicio amărăciune. Singura lui fericire este de a fi cu cea pe care o iubește. El se destăinuie redactorilor de la *Petit Journal*, a cărui ediție ilustrată din duminica de 28 mai relatează cum „ducele de Windsor și doamna Warfield [Wallis își reluase, pentru moment, numele de fată] își trăiesc în castelul Candé ultimele zile ale logodnei lor“. Ei au pozat în grădină, fiind atenți să își surâdă unul altuia.

Charles Bedaux a debarcat de la New York, adevărat exemplu de miliardar american: energie, seducție, organizare. El povestește cum prietenul său Henry Ford va instaura, la începutul lui iunie, săptămâna de 32 de ore în uzinele lui. La rândul său, și Stalin „reorganizează“ munca: epurează cadrele din Armata Roșie, inclusiv generali, care sunt deportați sau împușcați. Și, fiindcă *time is money*, să nu-l mai pierdem, spun proprietarii castelului invitaților lor. Căsătoria este stabilită pentru joi, 3 iunie, o dată care îi șochează pe britanici: este aniversarea nașterii regelui George al V-lea. Este o răzbunare inconștientă, freudiană, din partea fiului împotriva amintirii tatălui? În orice caz, pentru familie, este o altă greșeală.

Cu toate acestea, Eduard și Wallis se întreabă din nou: cine, din familia regală, va veni să asiste la fericirea lor? Ducele a solicitat prezența fraților lui, mai ales pe cea a ducelui de Kent. Niciun răspuns. Presimțind ce este mai rău, Eduard, furios, îi cere lui Dickie Mountbatten să îi fie martor. Dar Dickie refuză, ceea ce ducele nu îi va ierta niciodată. În acel moment un mic pachet poștal, trimis de la Londra prin aghiotantul lui George al VI-lea, sosește la Candé. Un dar neașteptat... Cu ocazia unei încoronări, se obișnuiește baterea unei medalii cu efigia suveranului. George al VI-le cere să îi fie trimisă una fratelui său care, de mânie, întoarce medalia expeditorului în aceeași zi, cu aceste cuvinte amare, în 14 mai: „[...] Vă rog să îi spuneți regelui că, deși mișcat de intenția pe care a manifestat-o față de mine, nu doresc totuși să accept medalia, pentru că el nu i-a trimis una și doamnei Warfield, care este la urma urmei viitoarea lui cumnată. Al vostru sincer, Eduard".

Familia regală refuză să asiste la căsătoria ducelui cu Wallis

Trimiterea medaliei de către George al VI-lea nu era un semn de împăcare cu fratele său, ci dimpotrivă. Într-adevăr, patru zile mai târziu, Palatul Buckingham publică un comunicat sec, posibil redactat de prim-ministru, în care scrie: „După cum Majestatea Sa regele a fost sfătuită să nu delege niciun membru al familiei regale pentru a o reprezenta, nicio o persoană înrudită cu Alteța Sa Regală nu va fi prezentă". Este o adevărată lovitură. În mod surprinzător, ținând cont de tot ceea ce s-a întâmplat înainte, Eduard încă speră că viitoarea lui soție va deveni Alteță Regală. George al VI-lea însuși îi răspunde fratelui său că acest titlul nu îi poate fi acordat ducesei, deoarece ea nu figurează în „succesiunea tronului", conform scrisorilor de adeverire ale reginei Victoria. Bertie îl asigură că îi pare rău, dar că trebuie să respecte Constituția. Este cea de-a doua lovitură...

Adevărul doare: familia, guvernul și opinia publică sunt împotriva acestei căsătorii. Regelui Eduard al VIII-lea nu i se iartă că a abdicat dintr-un motiv pasional, un caz unic în istoria monarhiei engleze. Dar putem emite și o altă ipoteză privind acest refuz: dacă Eduard ar divorța și Wallis s-ar recăsători, ea ar fi capabilă să transmită calitatea ei de Alteță Regală noului soț! Altețe Regale cam peste tot, fără ca familia regală să

mai aibă vreun control? Asta ar constitui un nou dezastru și Coroana ar fi cu adevărat în pericol. Se poate foarte bine ca Stanley Baldwin să fi ridicat această obiecție. Protestele lui Eduard vor rămâne fără efect. Iar în 29 mai, regele îl înnobila pe prim-ministru, care devine conte... O întâmplare?

Devastați, amanților nu le mai rămâne decât să își construiască în sfârșit această fericire care le este contestată. În 3 iunie, este vreme frumoasă în Touraine. Wallis, care insistase că era găzduită într-o cameră la capătul opus camerei lui Eduard, anunță că este o zi „splendidă, caldă, însorită"

Cu o zi înainte, Eduard s-a culcat furios, scrâșnind din dinți, precum fratele său înainte de a scăpa de bâlbâială.

La curtea Angliei această căsătorie este ignorată, în schimb ziariștii s-au bătut pentru a li se permite accesul la eveniment. Un rege al Angliei care abdică, o americancă scandaloasă, căsătoria lor supărătoare într-un castel din Touraine, dar, de fapt, așteptată cu sufletul la gură de milioane de persoane, un roman de povestit! Și este destul de picant, dacă ne gândim la regii Angliei de odinioară care au iubit valea Loarei. Au început negocierile cu presa, deoarece scandalul urma să se vândă bine. Cinci trimiși speciali numai, dintre care un singur francez: Maurice Schumann, în vârstă de 27 de ani, reporter la agenția Havas, viitor purtător de cuvânt al Franței libere la BBC și viitor ministru. El s-a îmbrăcat în redingotă, precum confrații săi: aceasta este tradiția. Sute de alți corespondenți sunt ținuți dincolo de grilajul proprietății. Sunt pândiți invitații care și-au confirmat venirea. Ei sunt repede numărați, mai puțin de douăzeci de persoane, dintre care numai șapte britanici. Prietenii apropiați ai ducelui au preferat să nu își riște poziția la Curte. Cel mai greu a fost găsirea unui preot pentru celebrarea cununiei religioase, deoarece Biserica Anglicană a refuzat să admită căsătoria unei femei de două ori divorțată — ceea ce nu a îmbunătățit reputația lui Wallis. Ciudatul reverend Jardine, fost agnostic, acceptă, dar mai apoi va avea dificultăți cu superiorii săi ierarhici.

Gărzile de corp ale ducelui (maiorul Metcalfe și secretarul său Forwood, printre alții) sunt prezente, parcă pentru a umple încăperile care altfel par prea goale. Cuplul Rogers a venit, bineînțeles, și Hermann este cel care o va conduce pe Wallis la altar. Draga mătușă Bessie a traversat Atlanticul, fericită și fără îndoială ușurată să trăiască încheierea unei incredibile povești de dragoste.

Ora 11:20. Ziariștii, care au fost instalați în marele — prea marele — salon, comentează discret performanța transatlanticului *Normandie*, care

rivalizează în viteză cu nava *Queen Mary*. Trofeul *Le Ruban bleu* („Panglica albastră") tocmai a fost recâștigat de *Normandie**.

Ora 11:30. Apare ducele. Grație fotografiilor, silueta sa va fi păstrată în istorie. Evident, Eduard este în redingotă, în pantaloni în dungi așa cum se cuvine, cu o garoafă albă la butonieră, cu o vestă gri-deschis. Nodul cravatei sale *gris perle*, dublu, va deveni celebru, precum autorul său. Se va vorbi — și expresia este încă folosită — despre „nodul Windsor". Primarul satului de care depinde Candé, un doctor, s-a deplasat pentru ca, în numele Republicii Franceze, un fost rege al Angliei și o americancă să fie uniți. În liniștita regiune, se va discuta mult timp despre acest eveniment!

O căsătorie cu adevărat intimă: doar 20 de invitați asistă la ea

Pentru că, juridic vorbind, se căsătoresc cetățeni britanici, consulul general al Majestății Sale la Nantes, domnul Graham, a venit pentru a înregistra toate actele consulare. Ducele îl recunoaște pe înaltul funcționar: îl întâlnise în Ecuador cinci ani mai devreme. „Obscurul diplomat", după cum îl caracterizează Eduard, este surprins de memoria extraordinară a mirelui. Domnul Graham este singurul reprezentant oficial al Regatului Unit al Marii Britanii și doar pentru o chestiune de drept civil. Este prea puțin.

Ora 11:43. Din cadrul marii uși se desprinde o siluetă bleu-deschis: în rochie lungă, având „un corsaj foarte ajustat", iat-o pe doamna Warfield, viitoarea ducesă. Poartă pe cap o pălărie de pai din tul, pene și câteva flori albe. Wallis străbate salonul, ridicol de mare pentru o ceremonie intimă. O nouă rană adusă ambiției ei, încă și mai patetică dacă ne gândim la faptul că, în urmă cu o zi, mirii făcuseră o repetiție a ceremoniei. Ca la Westminster... Înțelegem acreala americancei: șapte ani de speranțe și o căsătorie în exil la care nicio personalitate nu a venit. Maurice Schumann observă dispoziția lui Wallis, frumoasă, elegantă, dar aproape furioasă: „Ea nu se străduie să zâmbească" Soția maiorului Metcalfe constată că Eduard a uitat atitudinea disprețuitoare cu care credea că îl tratase familia regală: „Niciodată n-am văzut-o pe Alteța Sa Regală atât de fericită și de calmă, dar privind-o [...], am înțeles care era cauza acestui incredibil

* În 1935 și 1937, *SS Normandie* a parcurs distanța dintre porturile Le Havre și New York în 4 zile și 2 ore. (*N. red.*)

comportament."* Din marele salon, după ce s-a terminat ceremonia civilă, puținii nuntași trec în micul salon verde pentru ceremonia religioasă; nu este o slujbă, ci o simplă binecuvântare din partea preotului. Din prima încăpere se aude orga la care cântă maestrul Marcel Dupré, virtuoz și prodigios improvizator. Cu un an în urmă, el a fost numit organistul titular al Bisericii Saint-Sulpice. Acum, în această după-amiază, în program, după acordurile nupțiale ale lui Bach au urmat cele grave ale compozitorului Saint-Saëns. Predica reverendului despre căsătorie este severă, totul se desfășoară repede, Eduard fiind cel care pare grăbit să o ia de soție pe Wallis în fața lui Dumnezeu după formalitatea laică. Trebuie spus că și partea aceasta a nunții fusese repetată cu reverendul cu o zi înainte... Eduard ține în mâini cartea de rugăciuni dăruită de mama sa, regina Mary. Când o deschide, mirele izbucnește în lacrimi.

Ora 15:00. Înalta societate numără de-acum o ducesă de Windsor, un titlu fără precedent în istoria aristocrației britanice. Soțul ei o iubește atât de mult, încât a renunțat la coroană: un alt fapt inedit. O martoră a acestor triste și modeste formalități, Lady Alexandra Metcalfe, își va aduce aminte de jena pe care a resimțit-o în momentul în care și-a luat rămas-bun de la cei doi miri: „Ne-am strâns mâna în salon. Îmi dădeam seama că probabil ar fi trebuit să o îmbrățișez, dar pur și simplu nu puteam... Dacă măcar ea ar arăta din când în când o umbră de tandrețe, dacă l-ar lua de braț și l-ar privi ca și cum l-ar adora, ai putea simți simpatie pentru ea. [...] Lasă impresia unei femei indiferente la atențiile unui bărbat mai tânăr care s-a amorezat de ea. Să sperăm că se dezgheață când sunt între patru ochi, altfel trebuie să fie sinistru" ** Evident, este vorba despre dragoste doar din partea lui Eduard.

La fel de implacabil în considerațiile sale ca în felul de a fotografia lumea, Cecil Beaton consideră că, în acea zi, Wallis și-a pierdut strălucirea, că femeia aceasta — dură și calculată — nu are nimic romantic. Desigur, ea este neliniștită, dar nu simte nicio emoție. În realitate, este indignată la culme și ofensată din cauza ceremoniei modeste. Sir Walter Monckton, de asemenea prezent la nuntă, o ia pe ducesă deoparte și o avertizează că mariajul nu poate, în niciun caz, să fie un eșec. „I-am explicat că, în majoritate, englezii nu o iubeau pentru că Eduard abdicase pentru a se căsători cu ea, dar că totul s-ar schimba dacă l-ar face fericit și ar ști cum să-l facă mereu fericit. Dar că, dacă ei ar fi nefericiți, nimic nu va fi destul

* Hugo Vickers, *op. cit.*
** Martin Allen, *op. cit.*

de rău pentru ea. A primit acest sfat cu multă amabilitate și simplitate, mulțumindu-se să-mi spună: «Walter, nu credeți că m-am gândit la toate acestea? Cred că pot să-l fac fericit.»"*

Printre darurile pe care le primesc ducele și ducesa figurează o cutiuță de aur, gravată. Este cadoul lui Adolf Hitler. Ducele de Windsor, fostul rege Eduard al VIII-lea, nu îl trimite înapoi. Ce destinație a ales cuplul pentru luna de miere? Austria, trecând prin Veneția. Simplon-Orient-Expressul transportă un cortegiu în care presa americană, nemiloasă, numără... 226 de valize, șapte servitori și doi câini. Această opulență șochează, dar Wallis nu are de gând să călătorească precum o ducesă lefteră. Deși petrec mai puțin de patru ore la Veneția, Serenissima** își va aduce aminte de ei: în fața mulțimii de curioși, ducele, cu brațul întins, salută în stil fascist. Mussolini le-a rezervat gondole pentru a-i duce la faimosul Hotel Excelsior, la Lido, ca să se poate refrișa, schimba și lua ceaiul. Când revin la gară, *Il Duce* îi trimite ducesei un buchet de o sută de garoafe din partea lui. Nu știe Mussolini că aceste flori au reputația că aduc nefericire? Din nou salutul fascist și aclamații, totul transmis prin telegramă diplomatică la Londra. Eduard pare fericit, se află iar în centrul atenției, este întâmpinat cu fast.

Il Duce este încântat să scandalizeze Marea Britanie. Și Wallis impresionată că este atât de bine tratată, în sfârșit! Și cu toată inocența...

O călătorie de nuntă foarte puțin discretă în Europa Centrală

Un nou tren, apoi, la granița austriacă, o limuzină de marcă germană conduce cuplul, în plină noapte, până la Wasserleonburg, un castel în Carintia, proprietate neogotică împrumutată de contele Münster*** Suntem în plină atmosferă medievală, dar cu tot confortul ca să te distrezi, de la grajduri până la piscina încălzită, trecând prin terenurile de tenis, iar regiunea abundă în vânat. Sunt satisfăcuți tinerii însurăței? În ciuda luxului de fațadă și a atențiilor spectaculoase, nostalgia pentru Anglia încă îi obsedează. Ducesa va pretinde degeaba cât de

* După citatul tradus în franceză de autor, extras din Sarah Bradford, *George VI*, *op. cit.*

** Titulatură sub care este cunoscută Venezia: *Serenissima Repubblica di Venezia*. (*N. red.*)

*** Contele Paul Münster era vărul unui prieten al ducelui de Windsor, lordul Eric Dudley.. (*N. red.*)

impresionată a fost: „Austria ne-a plăcut la nebunie! O, am fost atât de fericiți acolo! Puteam să ne plimbăm fără să fim deranjați [...]". De fapt, șederea lor acolo și voiajul lor sunt compromise de gândurile la răzbunare. Evoluția situației politice pare să îl anime pe duce, care nu are niciun statut oficial în locurile pe care le vizitează și nu este învestit cu nicio misiune. În niciun caz el nu poate fi găzduit într-o ambasadă sau într-un consulat britanic. Cel mult vreun funcționar al acestor servicii poate veni să îi salute la gară, iar prânzurile, cinele și alte angajamente de acest gen trebuie să păstreze un caracter strict privat. S-ar putea crea confuzie dacă Alteța Sa Regală ar fi considerată în vacanță și astfel ar primi tratamentul obișnuit. Londra nu încetează să își bombardeze serviciile diplomatice cu instrucțiuni precise în acest sens. În fața interdicțiilor, Eduard încearcă să se informeze, să descifreze o conversație imprudentă sau provocatoare purtată în prezența lui; pe scurt, să joace un rol.

Cuplul de Windsor este încă în Austria când se află că, în 28 iulie, vizita cuplului regal britanic în Irlanda este tulburată de atentate teroriste. În felul său, IRA protestează împotriva refuzului provinciei Ulster, ai cărui locuitori sunt în majoritate protestanți, de a se alătura statului liber al Irlandei, catolic. Incidentul cel mai grav se produce la sosirea lui George al VI-lea la Belfast: regele abia scapă de o bombă care explodează la mai puțin de 300 de metri în spatele mașinii lui. Eduard se informează, Palatul Buckingham răspunde amabil că Majestățile Lor sunt tefere.

Mai presantă pentru cei doi soți Windsor este problema pusă de prezența ducelui și a ducesei de Kent în Iugoslavia, în luna august, nu departe de locul în care locuiau ei provizoriu. La început, Eduard este ultragiat să afle că numai acest frate îi va vizita. Până la urmă, temător că vizita lor ar putea fi interpretată în mod deformat, cuplul Kent o anulează. Plictisiți de luna lor de miere, ducele și ducesa se hotărăsc să meargă la Paris și să-și caute acolo o reședință, instalându-se pentru început la Meurice.

Încă de la debutul călătoriei lor de nuntă, mirii cei mai urmăriți ai sezonului fac obiectul unor rapoarte favorabile trimise la Berlin. În mai multe reprize, mai ales la Viena, ducele a declarat cât era de mândru de sângele lui german și că regreta hotărârea tatălui său de a-l renega public. Dezvoltarea Reichului îl interesează, mai ales când vine vorba despre „condițiile de muncă și de trai" Dar există elemente care îi preocupă și mai mult: conform unui raport personal al lui Rudolf Hess, căruia Hitler îi dictase, pe când era în închisoare, *Mein Kampf* și care fusese secretarul lui

particular, „ducele și inteligenta lui soție își vor ține promisiunile"*. Altfel spus, ducele și ducesa de Windsor sunt prietenii Germaniei. Am putea presupune că este vorba despre una dintre acele calomnii, acele fantasme câteodată complet lipsite de fundament, cu care cuplul a fost copleșit. Dar în acest caz precis, urmarea imediată a acestor afirmații dovedește că principalul subiect de interes al fostului monarh nu este condiția muncitorilor germani, chiar dacă — acest lucru este demonstrat — Eduard este un pacifist. Dar cu ce preț? Într-adevăr, Hitler îi invită oficial pe duce și ducesă în Germania, ceea ce provoacă stupoare și neliniște la Palatul Buckingham, în Downing Street (unde, în luna mai, Chamberlain i-a succedat lui Baldwin) și la Parlament. În aceste medii, se crede că Eduard a găsit în Wallis o susținere pentru ideile lui generoase care, în realitate, disimulează dorința de a provoca o criză politică la acei blestemați de englezi. Și, de ce nu, întoarcerea ducelui și a ducesei în regatul „lor"

Stupoare la Londra: Hitler invită cuplul Windsor în Germania!

Călătoriile, demersurile și intervențiile la Paris pe lângă cuplul Windsor sunt fără efect. Mai rău: ei anunță că, după Germania, se vor duce în Statele Unite ale Americii. Oare ce s-ar întâmpla dacă ei ar ajunge în Canada, un dominion important al Commonwealth-ului? În 7 octombrie, la Balmoral, George al VI-lea reunește un consiliu extraordinar pentru a discuta despre „Windsori", dar mai ales despre anunțata lor călătorie peste Ocean, care se anunță delicată în privința cazării și a instrucțiunilor de dat ambasadorului Majestății Sale la Washington.

Această întâlnire este poate prima de la abdicare când regina Elizabeth, căreia regele îi ceruse să fie prezentă, își amintește cu tristețe despre cumnatul ei: „S-a schimbat atât de mult, obișnuia să fie atât de plăcut cu noi!" În schimb, Wallis nu scapă de atacul lui Elizabeth. În opinia reginei, ducesa este în mare măsură responsabilă de provocările pe care ducele i le lansează fratelui său. De când sunt proscriși, „Windsorii" nu au încetat să compromită Coroana. Își amintește Eduard că a domnit? Atât de puțin timp și atât de stângaci, ce-i drept...

* Apud Martin Allen și Charles Higham, *op. cit.*

În ediția din 9 octombrie, *The New York Times* anunță că este prevăzută o întrevedere între cancelarul Hitler și o persoană în mod ipocrit numită „invitatul englez". Se va discuta despre proletariat, o temă dragă ducelui, iar programul cuprinde vizita a nouă orașe germane. În seara de 10 octombrie, la Paris, în Gara de Nord, poliția și un diplomat britanic dezvăluie că 300 de persoane îi însoțesc pe duce și ducesă până la plecarea Nord-Express-ului cu destinația Berlin. Această călătorie atât de contestată — și care va fi la originea imaginii șocante a unui fost rege al Angliei devenit trădător — începe în 11 octombrie 1937. Oficial, este vorba despre o vizită privată. Dar faptul că faimoasa gară berlineză de la Friedrichstrasse este plină cu sute de simpatizanți de-ai săi este grăitor. Printre ei, se află prietenii lui Charles Bedaux, proprietarul de la Candé. Pentru a întâmpina cuplul de Windsor, au sosit, printre alții, Joachim von Ribbentrop, fost ambasador german la Londra, devenit între timp ministru al Afacerilor Externe al Reichului, pe care Wallis pare fericită să îl revadă. Cel mai surprinzător este că se aud strigăte de „*Heil* Windsor!" și „*Heil* Eduard!", în momentul când ducele și ducesa coboară din cușetă. Evident, cuplul era așteptat cu nerăbdare. Și era apreciat. Apoi, când oaspeții sunt conduși la hotel — apartamentul lor are vedere spre clădirea Cancelariei —, trebuie să ne imaginăm stânjeneala diplomatului britanic Sir George Ogilvie-Forbes care, sfidând instrucțiunile primite de la Foreign Office, a venit „în absența ambasadorului" ca să își prezinte omagiile Alteței Sale Regale!

Programul este încărcat, cu vizite la uzine, unde muncitorii mulțumesc regimului național-socialist pentru condițiile de muncă și masa servită în cantine. Potrivit ambasadorului Franței la Berlin, André-François Poncet, Ribbentrop consideră că ducele va fi foarte impresionat de performanțele muncitorului german și că l-ar putea influența pe omologul lui britanic. Cât despre concertul oferit după-amiaza de orchestra Deutsche Arbeitsfront* condus de doctorul Ley (om necioplit, vulgar, dar puternic și tenace) pentru mii de muncitori, dacă simfoniile lui Wagner (dar și Liszt) este firesc să se regăsească în repertoriu, sugestiv este că, după imnul *Deutschland über Alles*, adunarea ascultă, în picioare, *God Save the King*! În onoarea cuplului de Windsor! Hitler va dezvălui mai târziu că visa să se instaleze în castelul cu același nume în momentul în care ar fi ajuns în Regatul Unit.

Toate realizările național-socialismului sunt prezentate ducelui, care nu se eschivează de la salutul nazist când trece în revistă detașamentele SS și

---

* Frontul German al Muncii, uniunea sindicatelor înființată în perioada regimului național-socialist, care a înlocuit sindicatele libere din perioada Republicii de la Weimar. (*N. red.*)

care dă interviuri presei, lăudând reușitele germane. Ducesa se plictisește puțin vizitând fabricile de textile artificiale. Timp de mai multe zile, oaspetele este tratat cu onoruri peste tot și întâmpinat de mulțimi entuziaste; se succed dineuri cu toți demnitarii regimului și declarații ale ducelui în germană. Remarcăm o întâlnire de familie cu ducele de Saxa-Coburg și Gotha, care fusese foarte apropiat de Eduard la moartea lui George al V-lea. Dineul oferit de Charles de Saxa-Coburg și Gotha prezintă o particularitate: cunoscând obsesia lui Eduard ca soția lui să fie recunoscută ca Alteță Regală, cartonul în fața locului ducesei este redactat cu inițialele IKH, echivalentul german al ASR! Iar ducesa, pe care ne-o închipuim foarte mândră, are dreptul la reverența tuturor doamnelor... în sfârșit! Londra și meschinăriile Curții ei par departe. Pentru moment, Wallis este adulată de germani, motiv pentru care va fi considerată pronazistă, dar comportamentul ei ține mai mult de o revanșă asupra societății britanice ce a respins-o decât de un angajament politic. Greutatea unui complex...

În opinia lui Hitler, ducesa „ar fi fost o regină bună“

Din toate punctele de vedere, punctul culminant al acestui turneu de propagandă este întâlnirea la „cuibul de vultur“ de la Berchtesgaden dintre Hitler și cuplul de Windsor, în 22 octombrie. Amanta Führerului, Eva Braun, este furioasă că nu este prezentată ducesei. Invitații vor rămâne aproape două ore în fața acestei panorame excepționale, pe care Mussolini o admirase o lună mai devreme. Austria este atât de aproape... Monden, în uniformă, strângându-i mâna lui Wallis, Hitler cere să fie servit ceai englezesc. O gazdă atentă. Conversația este complicată de prezența translatorilor care îl agasează pe duce, germanofon desăvârșit, nemulțumit de traducerea frazelor sale din engleză, pe care nu o consideră fidelă. Ce trebuie reținut din această conversație deopotrivă istorică și inutilă, este părerea împărtășită de cei doi bărbați: dușmanul comun este Uniunea Sovietică, iar comunismul este un flagel. Ce păcat că Germania și Regatul Unit al Marii Britanii nu au putut să se înțeleagă „pentru a prezerva pacea în Europa“! Așa cum Göring îi explicase soției sale, încă intrigată de ideea fixă a lui Wallis de a fi luată de soție, de fapt, ducele era persoana importantă. Prin el, Berlinul și Londra ar putea să se înțeleagă. La capătul unei ore și jumătate de discuții, ducele este convins de pacifismul sincer al lui Hitler. Ducesa

este supărată că nu a fost și ea admisă la conversație. Cancelarul reușește să fie iertat pentru această lungă întâlnire de la care ea a fost exclusă. Cu privirea sa magnetică și fermecătoare, Hitler se arată chiar afectuos cu Wallis, luându-i mâinile pentru a-i spune „La revedere“, înainte de a lua poziția rigidă a salutului nazist. Se pare că, după plecarea lor, cancelarul s-ar fi întors către interpretul desemnat de Foreign Office care îl însoțea pe duce, spunând: „Ar fi fost o regină bună“.

În afară de convorbirile cu Goebbels, Göring și alți demnitari sau industriași importanți, cuplul Windsor a fost răsfățat, sărbătorit, recunoscut. „Timp de 14 zile, ei sunt plimbați de la creșe până la tabere pentru tineret și de la locuințele-model până la uzinele de aviație [...]. Înțelegem de ce Führerul va declara că abdicarea lui Eduard al VIII-lea a fost «o pierdere gravă pentru noi; cu el, totul ar fi fost diferit».“*

Se pune întrebarea: sunt Eduard și Wallis conștienți că au fost folosiți într-un mod spectaculos pentru a asigura promovarea Reichului și a virtuților național-socialismului? Fără îndoială că nu, dar aceste două săptămâni le-au satisfăcut orgoliul. Astfel, se revenea la aceeași contradicție frapantă la Eduard: întotdeauna și-a dorit să joace un rol; avusese unul, pe cel mai prestigios, și renunțase la el. Accepta onorurile, plăcerile (Wallis), avantajele, dar refuza constrângerile, responsabilitățile și adevărata muncă a unui monarh constituțional. Iată ceea ce îl pierduse. Acum — iar titlul său de duce de Windsor îi apărea ca o frântură din autoritatea pe care trebuia să o pună în valoare —, el își bătea joc de interdicțiile care îl priveau, stabilite de fratele său și de guvern.

Din călătoria sa, Eduard rămăsese cu impresia că Marea Britanie era în întârziere în numeroase domenii. Pe scurt, în Germania îi fusese redată strălucirea blazonului personal: trecea oficial drept un om doritor de pace și progres social, dar căruia politicieni mizerabili îi torpilaseră idealul, scoțând în față o foarte romanescă istorie cu o femeie. Din punctul lui Hitler de vedere, ducele de Windsor trebuia ținut de rezervă și, ca atare, menajat, pentru cazul în care... Cât despre ducesă, din momentul în care este tratată cu toate onorurile la care ea consideră că are dreptul, ea va fi docilă.

La Paris, cuplul se odihnește la Meurice după acest maraton de două săptămâni. El nu bănuiește ce furtună a declanșat această călătorie care s-a

* François Kersaudy, *Histoie de la dernière guerre*, nr. 10, martie-aprilie 2011. Remarc, la fel ca acest autor, că „nu există nicio îndoială, chiar dacă Hitler, la fel de ignorant ca și acoliții săi în privința modului de funcționare al instituțiilor britanice, supraestimează în mod fatal rolul unui monarh în viața politică a Regatului Unit“. În acest domeniu, Hitler era la fel de rău informat ca Wallis, care repeta adesea că un rege avea toate drepturile, o iluzie pe care a întreținut-o mereu.

desfășurat în trei timpi: acceptarea invitației lui Hitler, onorurile, atențiile și largul ecou acordat în presa mondială acestui turneu, continuând apoi cu următoarea călătorie prevăzută în Statele Unite ale Americii, pusă la cale de Charles Bedaux. Spiritele se agită în Marea Britanie, unde Germania nazistă are numeroși partizani, precum cei ai lui Sir Oswald Mosley*, mai mult sau mai puțin discreți; unele dintre aceste elemente favorabile apropierii anglo-germane acționează în domenii importante de activitate. Ne putem închipui că neliniștea prim-ministrului și a regelui din cauza acestor rețele în care spionajul dispune de un teren de predilecție. În același timp, George al VI-lea nu poate risca să dezaprobe în public acțiunile fratelui său care, oficial, a renunțat la tot... mai puțin la a se plânge. A ignora pretențiile ducesei este un lucru, a da opiniei publice sentimentul că ducele este un martir ar fi însă catastrofal. Căci acesta are partizani, printre care Churchill, care îi scrie, în 28 octombrie: „V-am urmărit călătoria în Germania cu mare interes. Mi se spune că, la Actualități, în cinematografe, imaginile cu Alteța Voastră Regală sunt în continuare foarte aplaudate. Mă temeam că vizita voastră în Germania îi va șoca pe mulți antinaziști din țară, printre care aveți mulți prieteni și admiratori; dar trebuie să recunosc că nu pare să fi avut acest efect. Și sunt fericit că ați îndeplinit misiunea cu tot atâta distincție cât succes“**. În acea perioadă, Churchill, retras din viața politică pentru a scrie despre viața unui strămoș de-al său, Marlborough, faimosul „Malbrouk pleacă la război...“*** dintr-un cântec cunoscut, se arătase deja potrivnic oricărei concesii față de regimul hitlerist și pledase pentru o înțelegere cu sovieticii.

Regele George al VI-lea este constant jignit de cuplul de Windsor

Discret, cu grija de a stinge conflictele din familie, fratele lui Eduard devenit rege nu vrea să înveninează și mai mult discuțiile despre avere avute cu ducele care, am văzut, s-a plâns întotdeauna de lipsa banilor. Nu este cazul, dar modul de viață cerut de ducesă face ca exigențele financiare ale

* Sir Oswald Mosley (1896–1980), politician englez, membru al Parlamentului în anii 1920, șeful British Union of Fascists. (*N.t.*)

** Charles Higham, *op. cit.*

*** *Marbrouk s'en va en guerre* este un foarte cunoscut cântec popular francez despre John Churchill, primul duce de Marlborough (1650–1722). (*N.t.*)

lui Eduard să devină încă și mai presante. Și, bineînțeles, ducele ar fi dispus să își informeze admiratorii că regele este zgârcit! Or, pentru a dejuca aceste lamentații, George al VI-lea i-a vărsat fratelui său „venitul anual al ducatului de Lancaster (aproximativ 20 000 de lire, adică 5 milioane de dolari astăzi*), fără să îi reclame impozitul pe sumă, pe care îl plătise chiar el". Era elegant și generos, dar, exasperat din nou de dezinvoltura financiară a fratelui său, regele îl chemase la telefon printr-un intermediar pentru a-l ruga să se achite de această contribuție. Ducesa asculta la un alt aparat. Ea refuză, răspunzând în numele soțului ei: „N-o să cedăm!" Replica spune multe: dominația lui Wallis se exercită în permanență asupra lui Eduard, bucuros să se supună. Este o abdicare permanentă. Nici amenințările cu dezvăluirea în presă a lipsei de simț civic a ducelui nu schimbă nimic. După cum subliniază biograful Charles Higham, toată familia regală este exasperată, inclusiv cumnatele lui George al VI-lea. Teoretic, exista ipoteza ca problema titlului de Alteță Regală al ducesei să poată fi reexaminată din punct de vedere constituțional, dar „acest incident a pus capăt oricărei eventualități" în acest sens. Toată viața lor, cuplul Windsor nu va înceta să reclame bani și să trăiască în condiții luxoase, plângându-se în același timp... Prin toate mijloacele, ducele și ducesa fac eforturi să capteze atenția asupra lor, să se vorbească despre ei și să fie cât mai vizibili, în contrast cu discreția lui George al VI-lea, specifică rangului său. De vreme ce Eduard este eliberat de orice constrângere oficială, el nu își refuză plăcerea de a se face auzit, mizând mereu pe confuzia că titlul său vine cu o eventuală misiune mai mult sau mai puțin oficială. Le deranjează pe rudele sale, pentru a se manifesta așa cum dorește. Familia regală este jignită atât de compromiterea politică a fostului rege, cât și de comportamentul său în viața privată.

Ducele și ducesa sunt complet inconștienți de contextul european care cunoaște mari prefaceri și de consecințele acestora în întreaga lume. Astfel, în momentul în care Windsorii vor pleca în America, ei visează doar să fie invitați la dineuri și recepții diplomatice, mondenitățile fiind domeniul lor de predilecție, chiar singurul lor interes. Bunăoară, cu ocazia unei recepții la Paris în onoarea lui S.E. William Bullitt, ambasadorul Statelor Unite ale Americii în Franța, cei doi îl întâlnesc pe Léon Blum, fostul prim-ministru francez, al cărui guvern alcătuit de Frontul Popular fusese răsturnat cu numai șase luni mai devreme. Un prânz, privat, oferit

---

* Estimare financiară făcută în 2005.

de ambasadorul lui George al VI-lea la Paris nu îl mulțumește pe duce, deoarece ducesa nu este prezentată ca Alteță Regală. Curtoazia germanilor nu fusese decât o manevră. În schimb, oare își dă seama fostul rege că prin Axa Roma-Berlin, creată în urmă cu un an, Italia părăsește Liga Națiunilor în 11 decembrie și se apropie de Germania? Mai mult — sau mai rău —, Mussolini anunță că, din acel moment, nu îl mai interesează soarta Austriei. Este înlăturat astfel ceea ce putea fi considerat ca principalul obstacol împotriva *Anschluss*-ului* („anexare").

Ezitările și provocările lui Eduard se înmulțesc, chiar dacă el nu greșește neapărat. Astfel, la Cherbourg, îmbarcarea lui prevăzută la bordul pachebotului german *Bremen* cu destinația New York irită nespus presa americană. Existau deja critici intense în privința călătoriei cuplului Windsor peste ocean și a relațiilor cu Charles Bedaux; într-adevăr, castelanul de la Candé este atacat de puternicele sindicate americane care îl acuză că exploatează muncitorii sub aparența generozității. Eduard răspunde — și are dreptate! — că, fiindu-i interzisă șederea pe teritoriul britanic fără autorizație specială, el nu se putea sui la bordul unui pachebot care ar fi făcut escală la Southampton. *Bremen* asigura o traversare directă, așadar Eduard respecta instrucțiunile... Desigur, așa este, dar superbul transatlantic era german!

Până la urmă, călătoria este anulată din multiple motive. Odată cu degradarea atmosferei dintre Bedaux și adversarii săi, bagajele cuplului riscau să nu fie descărcate la sosirea vasului *Bremen*... Locuitorii din Baltimore, orașul de baștină al lui Wallis, nu mai sunt la fel de mândri de concetățeana lor, a cărei comportament de femeie întreținută din înalta societate este declarat incompatibil cu interesul declarat pentru lumea muncitorilor. Vântul se întoarce primejdios împotriva lui Bedaux, despre care se știe acum că este foarte implicat în reînarmarea Germaniei. Inginerul-castelan, om cu un remarcabil succes, este atacat din toate părțile și, pentru a scurta povestea căderii sale, el este nevoit să cedeze aproape toate acțiunile afacerii sale, fuge în Canada sub un nume fals și revine în Bavaria, unde își tratează depresia. Adevărata boală de care suferă este ura lui față de americani, care l-au umilit atât de repede și l-au pus la pământ. Cuplul de Windsor pierde un sprijin important, dintr-odată jenant pentru ei, apoi dispărut cu totul din peisaj. Această schimbare drastică se potrivește nefericit și cu o eroare de calcul: proiectul călătoriei în America eșuează pentru că a fost programat după sejurul în Germania, cu toate consecințele sale.

---

* Este vorba despre anexarea Austriei de către Germania, care s-a realizat până la urmă în 12 martie 1938. Vezi mai jos. (*N. red.*)

Apoi, principala activitate a cuplului este de a găsi un loc plăcut și demn de ei pentru a-și petrece Crăciunul și a sărbători sfârșitul lui 1937, ținând cont că era anul fericirii lor. Dacă această călătorie era odihnitoare sau prost inspirată și deranjantă, nu părea deloc să conteze pentru fostul rege. Se împlinea un an de când renunțase la tron. Devenise un prinț rătăcitor. Avea o soție încontinuu nemulțumită, în căutarea obsesivă a titlului de noblețe. În realitate, nici el, nici ea nu își asumau consecințele opțiunii lor. Ei nu se gândesc decât la statutul lor. De pildă, nu îi preocupă faptul că fizicianul Otto Hahn publică la Berlin rezultatul cercetărilor sale asupra posibilităților fisiunii atomice — descoperire confirmată de francezii Frédéric și Irène Joliot-Curie. În schimb, erau interesați dacă ar putea cuplul Rogers, pe-atunci în America, să le închirieze vila Lou Viei? Aceasta era întrebarea care îi frământa. Oare să îți petreci Revelionul pe Coasta de Azur nu este un obicei specific britanic?

De la încoronarea lor, regele și regina glorifică monarhia

George al VI-lea și Elizabeth trăiesc sfârșitul anului 1937 cu amintirea, foarte mulțumitoare, a reușitei ceremonii de la Westminster. Și, pe lângă milioane de supuși, ei beneficiază de un sprijin până atunci de neconceput, de vreme ce filmul încoronării fusese proiectat în tot Commonwealth-ul. Membrii guvernului sunt sensibili la autoritatea, siguranța de sine și judecata suveranului. Anthony Eden, în vârstă de 40 de ani, titularul de la Foreign Office (care se opune din ce în ce mai mult premierului Chamberlain din cauza Germaniei și Italiei*), este și el frapat de progresele regelui. Primit la Windsor pentru a evoca multiplele probleme puse de... cei doi Windsori în străinătate, ministrul constată că George al VI-lea, în ciuda problemelor sale, se exprimă pe neașteptate, practic fără dificultate și chiar viguros. Descriindu-l pe monarh, Sir Robert Lindsay va adăuga: „[...] Aș spune că era aproape replica exactă a tatălui său în privința manierelor și spiritului, dar nu ca aparență. Și mi-a făcut o excelentă impresie, mult mai bună decât mă așteptasem inițial“**. Aceste complimente se adresează reginei Elizabeth de asemenea, a cărei blândețe aparentă ascunde un caracter puternic, un

---

* Arthur Neville Chamberlain (1869–1940), politician conservator, prim-ministru britanic (1937–1940), a fost favorabil păstrării unor relații pașnice cu puterile Axei. Politica sa de conciliere, falimentară după cum a demonstrat evoluția relațiilor internaționale, s-a numit *appeaseament*. (*N. red.*)

** După citatul tradus în franceză de autor, extras din Sarah Bradford, *George VI*, *op. cit.*

incontestabil bun-simţ şi un sprijin eficient acordat soţului, mai ales în comparaţie cu Eduard şi Wallis, care, prin comportamentul lor, poluează şi tulbură inutil viaţa britanică prin ridicole, dar jenante susceptibilităţi. Dorinţa de a face rău? Este posibil.

La începutul noului an, situaţia se agravează în Europa. În 12 februarie 1938, la Berchtesgaden, Hitler îl primeşte pe cancelarul austriac Schuschnigg, căruia îi dă un ultimatum în legătură cu numirea la Viena a unui ministru de interne câştigat de partea naţional-socialismului. Acesta din urmă acceptă, dar anunţă repede un plebiscit asupra chestiunii austriece. Hitler replică prin forţă şi, printr-o serie de măsuri imediate, în 12 martie trupele germane trec graniţa austriacă. Un plebiscit ratifică anexarea cu 99% din voturi în cele două ţări. Nu s-a tras niciun foc de armă. *Anschluss*-ul este o realitate şi comunitatea internaţională nu a găsit nimic de spus*. În dezacord complet cu politica „de conciliere" a lui Chamberlain, Anthony Eden îşi prezentase demisia încă de duminică, 20 februarie. Aflat la Windsor, George al VI-lea află cu stupefacţie despre decizie din ziarele care au apărut în ultima zi a săptămânii. Furios, regele a cerut ca din acel moment să fie informat despre astfel de incidente în acelaşi timp cu şeful guvernului. Atitudinea calmă a lui Mussolini în privinţa anexării Austriei, plină de subînţelesuri, anunţa că următorul obiectiv al lui Hitler era Cehoslovacia, unul dintre acele „state artificiale" create prin Tratatul de la Versailles şi printr-una dintre convenţiile conexe ulterioare, semnată în 3 septembrie 1919.

Cuplul Windsor se găseşte atunci în regiunea pariziană, într-un castel aproape de Versailles, închiriat pe şase luni, dar de care se vor plictisi repede, ca de obicei. Cu ocazia unui dineu la o prietenă, ducele şochează adunarea declarând, cu tărie, că „[...] Cehoslovacia nu este o naţiune, ci o invenţie de-a lui Woodrow Wilson". Exact.

Dar când adaugă „Cum ar putea izbucni un război pentru o astfel de ţară?", fostul rege îşi dovedeşte ignoranţa totală în privinţa intenţiilor, destul de clare, ale lui Hitler. Cehoslovacia era poate „o ţară ridicolă", în opinia ducelui, însă exista. În 1 octombrie, Hitler urma să ocupe Sudetenland (o regiune cehoslovacă locuită preponderent de germani) şi, şase luni mai târziu, germanii vor intra în capitala Praga.

---

* Arhiducele Otto de Habsburg, care refuzase mereu să îl întâlnească pe Hitler şi devenise oaia neagră a acestuia, mi-a amintit că o singură ţară emisese un protest uitat: Mexicul. De furie împotriva moştenitorului Habsburgilor, pe care va încerca să-l asasineze, Hitler dăduse *Anschluss*-ului numele de cod Operaţiunea Otto. Arhiducele Otto a murit în 4 iulie 2011, la 99 de ani. Vezi Jean des Cars, *Saga dinastiei de Habsburg. De la Sfântul Imperiu la Uniunea Europeană*, Editura Trei, Bucureşti, 2015.

1938: vizita lui George al VI-lea la Paris reîntărește Antanta

În acord cu Cabinetul, regele, foarte informat în privința intențiilor lui Hitler, hotărăște să meargă la Paris. Tatăl său George al V-lea fusese și el acolo chiar înainte de izbucnirea Marelui Război, în 21 aprilie 1914. O nouă călătorie trebuia să strângă iarăși legăturile franco-britanice. În 19 iulie 1938, la ora 16:45, dintr-un tun din Mont-Valérien se aud tradiționalele 101 salve salutând sosirea trenului regal la gara de pe strada Foch, fastuos decorată de arhitectul Pierre Sardou. Evenimentul este, printre altele, prima călătorie oficială organizată de către noua SNCF* (ea nu există decât din 1 ianuarie) în colaborare cu Compania internațională a vagoanelor de dormit. Locomotiva, modelul 231, albastră și aurie, cu profil aerodinamic și decorată, trage un convoi lung de aproximativ 160 de metri, compus dintr-un furgon, un vagon Pullman cu bucătărie, un vagon-restaurant, un vagon-salon și un al doilea furgon. Din cauza diverselor amenințări și a asasinării regelui Alexandru al Iugoslaviei la Marsilia, patru ani mai devreme, măsurile de securitate a oficialităților sunt întărite. Armata franceză a supravegheat în mod deosebit itinerarul cuplului, plasând un soldat la fiecare 50 de metri de-a lungul șinei. Niciun alt convoi nu circulă în acea zi între Boulogne și Paris. Un complot, țesut de falangiști spanioli, este dejucat la timp.

La prânzul servit între Etaples și Amiens, regele și regina degustă printre alte feluri un file de limbă-de-mare prăjit *à l'anglaise* și o salată Trianon. Antanta cordială este la masă! Majestățile Lor sunt întâmpinate de Albert Lebrun, președintele Franței, însoțit de soția lui, de Jules Jeanneney, președintele Senatului, de Édouard Herriot, președintele Camerei Deputaților, și de Édouard Daladier, președintele Consiliului de Miniștri. Regele poartă uniforma de amiral al Flotei britanice, tot cu bicorn, iar regina poartă haine și pălărie în culori deschise. Or, regina este în doliu, căci tocmai își pierduse mama. În afară de acea seară, numai albul mai era admis, iar croitorul Norman Hartnell refăcuse garderoba reginei în opt zile. Ea are talentul de a-și crea propria imagine, refuzând mereu noile tendințe ale modei. În nicio circumstanță pălăriile nu îi vor ascunde chipul.

* SNCF — La Societé Nationale des Chemins de Fers (Societatea Națională a Căilor Ferate). (*N.t.*)

După ce președintele și regele se salută respectuos, un detașament din echipajele Flotei în ținută de vară, cu berete albe și ghetre gri, prezintă armele și se ascultă imnurile naționale. Cu o seară înainte, un convoi a livrat deja 70 de valize, dintre care cinci numai pentru ambasada britanică, aflată aproape de Palatul Elysée. Discursurile nu strălucesc prin originalitate, dar președintele Lebrun insistă asupra „augustilor suverani ai națiunii prietene". Mulțimea este cuprinsă de entuziasm, într-o sinteză a mândriei regale și pasiunii republicane. Chiar și cotidianul comunist *L'Humanité* a publicat un reportaj călduros de bun venit, care face totuși diferențe între „adevărata Anglie" (care, bănuim, este reprezentată de Majestățile Lor) și „administrația conservatoare a domnului Chamberlain". *L'Illustration* consacră un număr special reginei Elizabeth, amintind cititorilor că descinde din regii Scoției care au dat-o Franței pe „fermecătoarea" Maria Stuart (mai bine să nu fie amintit că aceasta a fost executată la ordinul verișoarei sale Elisabeta I, regina Angliei!). Regele este descris ca un om obișnuit, deschis, energic și spontan, care știe să facă astfel încât interlocutorul său să se simtă în largul său, indiferent de rang. Este evocat și un moment recent: sosirea trupelor britanice în 1914 și Mormântul soldatului necunoscut, unde regele depune o jerbă. Război și istorie se regăsesc la Versailles cu ocazia prânzului oferit pentru 260 de invitați în Sala Oglinzilor, care nu mai cunoscuse o astfel de activitate de la Conferința de Pace, cu aproape douăzeci de ani în urmă.

La întoarcere, regele ține să onoreze memoria australienilor decedați în timpul Primului Război Mondial. Memorialul de la Villers-Bretonneux fiind considerat teritoriu britanic, este rândul lui George al VI-lea să îl primească pe președintele Lebrun. Prin fața lui George al VI-lea, defilează 50 000 de soldați. Winston Churchill, invitatul special al guvernului francez, își va aminti că, în acea zi din vara lui 1938, vedea în armata franceză „scutul libertății în Europa" Cu toții știm ce s-a întâmplat doi ani mai târziu...

Apogeul acestei vizite de stat are loc în ultima seară, odată cu apariția suveranilor la balconul reședinței lor de pe Quai d'Orsay, la ieșirea de la un banchet. Mulțimea îi aclamă. Din punct de vedere politic, din discursul monarhului la Palatul Elysée, în prima seară, merită să reținem o frază care menționează obiectivele Antantei: „prietenia noastră nu este îndreptată împotriva niciunei puteri". După această călătorie triumfală, George al VI-lea și familia sa fac o croazieră la bordul iahtului *Victoria and Albert*, cu destinația Scoția, unde sosesc pentru tradiționala vacanță la Balmoral.

Dar, după cum mulți oameni se temeau deja, Hitler va întrerupe concediile europenilor.

Călătoriile, foarte diferite, ale ducelui și ducesei de Windsor

La urcarea pe tron a lui George al VI-lea, cuplului Windsor îi fusese recomandat să rămână în sudul Franței și să evite orice contact cu familia regală în timpul sejurului lor. Soții pleacă de la un castel de pe Coasta de Azur la noua lor reședință pariziană, închiriată pe bulevardul Suchet, pe care, cu un lux deșănțat și o atmosferă de imitație, au amenajat-o ca pe o pretinsă locuință regală. O patetică reproducere a vieții de la Palatul Buckingham, a unei existențe pe care, în realitate, nu au avut-o niciodată. Chiar dacă cele două Buick-uri ale lor sunt confortabile, ducele găsește epuizante aceste călătorii. El cere Compagnie Internationale des Wagons-Lits (CIWL) să îi pună la dispoziție un vagon-cușetă special. Este vorba de cel cu numărul 3538, construit în 1929, la Aytré, aproape de La Rochelle, și cunoscut drept unul dintre cele mai luxoase. Vagonul, inițial prevăzut pentru 10 călători, fusese deja transformat într-un adevărat apartament, dotat cu salon și sală de duș, restul cabinelor rămânând neschimbate. La dorința cuplului, vagonul a fost adăugat celor mai celebre trenuri de noapte, mai ales expresului Calais–Mediterana, rebotezat „Trenul albastru", datorită culorii albastru-închis metalizat a vagoanelor, inspirată de directorul companiei, care purtase uniforma vânătorilor de munte.*

Călătorii pleacă de la Paris până la Riviera, unde doresc să fie în centrul atenției. Cu cine se întâlnesc? Cu prieteni care le-au rămas credincioși, desigur. Încet-încet, unii dintre aceștia au obosit să asculte tânguielile lor: aceleași acuze împotriva disprețului sau, cel puțin, împotriva indiferenței și neîncrederii pe care familia regală și guvernul le arată față de cuplul Windsor, privat de statutul oficial și de orice funcție monarhică, fie ea și simbolică. Eduard și Wallis, evident imaturi, nu vor să admită că întâlnirea

* Destinul acestui vagon nu este banal. Amenajat la origine pentru președintele republicii franceze, el nu fusese folosit decât o dată de Albert Lebrun, în 10 august 1937, pentru inaugurarea unui monument dedicat membrilor corpului expediționar american la Montfaucon, lângă Verdun, unde aceștia obținuseră o victorie în septembrie 1918. Apoi, după cuplul de Windsor, din aprilie 1940 până la sfârșitul lui 1942, vagonul a fost încorporat în trenul amiralului Darlan, prim-ministru al Franței în timpul conducerii mareșalului Pétain, la Vichy.

lor cu Hitler le-a consolidat încă și mai mult reputația de provocatori inconștienți, într-un moment în care se profilează la orizont amenințările împotriva Cehoslovaciei.

Ducele și ducesa de Windsor par niște bogătași exilați, care călătoresc într-un vagon de dormit special, închiriat la un preț exorbitant, din mai 1938 până în septembrie 1939. Un fals tren regal și o atmosferă de frivolitate. Dar realitatea este complet diferită. Cheltuielile nesăbuite ale cuplului — mai ales garderoba pe măsură a lui Wallis, îmbrăcată de cei mai mari croitori europeni, cum ar fi, de exemplu, Chanel și Schiaparelli, cumpărarea de antichități de un bun gust la fel de dubios precum prețurile lor, lăcomia ducesei pentru noi și noi bijuterii, servitorii și recepțiile —, prin care cei doi încearcă să rivalizeze cu modul de viață al celor mai bogate persoane, înghit veniturile alocate ducelui — 25 000 de lire pe an, echivalentul a 100 000 de dolari în 1938. Ca de obicei, ducele este strâmtorat cu banii. „Ducele a vândut la licitație, pentru 10 000 de dolari, cireada de bovine de la ranch-ul său canadian de la High River, în Alberta, scrie Charles Higham. Tranzacția a rezolvat unele probleme, dar finanțele lui Eugène de Rothschield au fost de și mai mare ajutor. Într-un mod destul de ciudat, mare parte a capitalului ducelui era investit în Lyon's Corner House, un lanț de restaurante populare din Anglia, care duc la creșterea veniturilor celor doi Windsor.“*

Care este reacția fratelui lui George al VI-lea după Conferința de la München din 29 și 30 septembrie, o adevărată capitulare a democrațiilor, dar care aduce speranța păcii pentru o mare parte a opiniei publice franceze și britanice? I se publică, în *Sunday Dispatch*, în 2 octombrie, o declarație — ceea ce îi este interzis — ce poate fi calificată drept „müncheneză“: „Alteța Sa Regală nu și-a pierdut nicio clipă speranța [găsirii unei soluții la criză], crezând întotdeauna în calitățile prim-ministrului, oricât de mici au părut șansele de succes. Alteța Sa Regală este convinsă că personalitatea domnului Chamberlain se va impune și că politica lui de pace va reuși“ Or, nu numai că această opinie naivă și bine intenționată este foarte răspândită printre locuitorii din vestul Europei, dar însuși George al VI-lea este de acord, de această dată, cu fratele său. La întoarcerea din Germania, prim-ministrul Chamberlain este primit la Palatul Buckingham de către rege, care îi transmite personal „cele mai călduroase felicitări pentru succesul vizitei la München; răbdarea și determinarea lui merită recunoștința veșnică

* Charles Higham, *op. cit.*

a popoarelor din întregul Imperiu"*. Orbit la fel ca mulțimea care a aplaudat întoarcerea acasă a domnilor Chamberlain și Daladier, George al VI-lea are încredere în viitor. Trebuiau acceptate anumite cereri, considerate „drepte", formulate de Germania nazistă și trebuia cedată regiunea Sudetenland lui Hitler. Nu putea fi vorba despre o abandonare a acelei țări, de vreme ce Hitler îi primise pe acești domni îmbrăcat în redingotă. Putea, deci, să se îmbrace ca un gentleman.** Churchill înțelesese deja, lansând una dintre butadele sale celebre: „Anglia și Franța au vrut să evite războiul cu prețul dezonoarei. Ele au fost dezonorate și vor avea și războiul". În 9 noiembrie, îngrozitoarea și sinistra Noapte de cristal*** dovedește că Hitler nu respectă regulamentul clubului oficialităților care practica politica de conciliere.

Ducelui i se refuză dreptul de a menționa contribuția sa la evocarea regelui George al V-lea

Atunci când bunele intenții sunt ridiculizate și mulți oameni refuză chiar și ideea unui nou război împotriva Germaniei, la începutul lui 1939, ducele de Windsor, încăpățânat — și fără ocupație —, îl întreabă pe credinciosul său Monckton — care a asistat la căsătoria de la Candé — dacă i-ar putea planifica o scurtă vizită la Londra pentru a lua câteva lucruri de la Windsor. Trebuia intervenit pe lângă prim-ministru. Acesta din urmă — după cum ne putem da seama — are alte probleme de rezolvat decât veșnicele reclamații ale fostului rege. Dar Arthur Neville Chamberlain, la fel de țeapăn ca jobenul său și cravata de pe gulerul său scrobit (Mussolini spunea despre el că arată de parcă ar fi venit de pe altă planetă!), promite să studieze această a nu-știu-câta cerere. Într-un moment când Cehoslovacia este doar un protectorat german, cererea ducelui de Windsor este extrem de deplasată. Doar dacă evenimentele nu îl îndeamnă să se apropie de familia și de țara sa?

---

* Apud Christopher Hibbert, *op. cit.*

** Cu ocazia întoarcerii triumfale la Paris, în fața mulțimii care îi bloca mașina, Édouard Daladier va exclama: „Idioții!" „Taurul din Vaucluse" (porecla acestui om politic francez, născut la Carpentras, în Vaucluse — *n.t.*) nu avea iluzii.

*** *Kristallnacht* (Noaptea de cristal): în 9–10 noiembrie 1938, a avut loc pogromul declanșat împotriva populației evreiești în întreaga Germanie. Oficial, 91 de persoane au fost ucise, dar există numeroși istorici care consideră că în realitate numărul victimelor a fost mult mai mare. (*N. red.*)

Câteva motive îndreptățesc noul demers al ducelui. Eduard propusese să plătească jumătate din sculptura reprezentându-l pe tatăl său, George al V-lea, ce urma să fie expusă la mormântul fostului monarh la castelul Windsor. Era vorba despre 4 000 de lire. Ducele află că nu va fi invitat la inaugurarea monumentului. Se înfurie. Pe bună dreptate, el cere să îi fie menționată contribuția în presă, dar niciun ziar nu face aluzie la ea. Astfel, amestecul de meschinării, ranchiună și lecțiile de morală va anula slabele șanse de împăcare între părți. Regina Mary nu și-a iertat fiul. Ca să se răzbune, acesta hotărăște să nu îi ureze nimic reginei văduve la aniversarea ei, în 26 mai. Ducele este îmbufnat pe mama sa, o atitudine puerilă, dar și o ocazie ratată de a îmbunătăți situația sa.

În 5 mai, la Southampton, George al VI-lea și Elizabeth se îmbarcă la bordul vasului *Empress of Australia* pentru prima călătorie de stat în Canada și Statele Unite ale Americii. Pentru cuplul regal, este un prilej să apară pe scena internațională și să reînnoiască în același timp legăturile cu dominionul din America de Nord și cu puternicul stat vecin american, ceea ce putea fi folositor pe viitor. Chamberlain tocmai renunțase la răbdarea sa încăpățânată: demarase programul de reînarmare a Marii Britanii și instituise serviciul militar obligatoriu. Totuși, vizita în Canada are și un alt scop, mai puțin cunoscut: consolidarea unității anglofonilor care se declară amenințați de francofoni. Cu toate acestea, trebuie adăugat că în acea epocă, în Canada, ducele de Windsor este bine cunoscut — a fost chiar iubit mult în calitatea lui de prinț de Wales —, cea cu care s-a căsătorit nu este prea plăcută, dar există simpatie pentru un cuplu care a ales dragostea. Regele și regina nu sunt deloc cunoscuți, doar văzuți în imaginile filmului de la încoronarea lor. Era deci timpul să fie prezentați populației... „adevărații" Windsor!

În Statele Unite ale Americii, președintele Roosevelt, care îl cunoscuse pe George al V-lea și îi apreciase umorul picant de marinar, este curios să îi întâlnească fiul. Roosevelt se declară fascinat de pompa regală și de personajele care reprezintă secole de istorie. Evenimentul este considerabil: George al VI-lea este primul suveran al Angliei care vizitează fostele colonii ce se revoltaseră împotriva stră-stră-stră-bunicului său George al III-lea.

Fratele său fiind departe, la numai patru zile după plecarea lui George al VI-lea, ducele de Windsor se duce pe câmpul de bătaie de la Verdun și vrea să înregistreze într-un studio de radio un apel pentru pacea internațională. Dacă luăm în considerare momentul acestei inițiative, Eduard

încercă să atragă atenția asupra lui în absența regelui. Mesajul său este destinat opiniei publice americane. BBC refuză să difuzeze intervenția lui, care se transformă într-un fiasco. George al VI-lea își admonestează fratele, făcându-i observația că apelul ar fi avut cu adevărat un public la sfârșitul călătoriei regale în Canada. Un mod de a-i aminti fratelui mai mare că nu mai este el suveranul. Și deci în niciun caz egalul său.

Americanii și canadienii îi consideră pe rege și regină „remarcabili"

Era ideea ducelui sau îi fusese insuflată în speranța de a atrage atenția asupra lui? Acesta se va explica mult mai târziu, în 1967, justificându-și acțiunile diplomatice din primăvara lui 1939: „Plecând de la aceste informații și de la alte surse, am fost convins că se putea opri intrarea în război. Doar americanii aveau capacitatea de a opri această tendință fatală. Din acest motiv mă adresam lor" *

Intervenția ducelui de Windsor dovedește că el suferă din cauza izolării sale și că este „descurajat" să aibă idei, proiecte, intenții care să depășească domeniul vieții private. Eduard uită că a abdicat și, fără îndoială, crede că duce o viață mai degrabă plictisitoare în momente atât de grave. Pe scurt, caută să se facă folositor, cu toate stângăciile, provocările și greșelile de judecată de care este capabil. Fratele său îi impresionează pe americani prin viziunea sa politică. Călătoria triumfală a lui George al VI-lea și Elizabeth în Canada nu poate decât să accentueze amărăciunea lui Eduard. Oare laudele rostite de canadieni la adresa suveranilor — „Monarhii noștri sunt persoane absolut remarcabile" — declanșează regretele celui care a abdicat? Nu: doar dorința de a fi util și de-a părea o persoană informată și de încredere; și, fără îndoială, o inevitabilă gelozie, de asemenea.

Când regele și regina debarcă la Southampton, cele două fiice ale lor, Elizabeth și Margaret, au venit să îi întâmpine. Populația este entuziasmată. Seara, la Palatul Buckingham, când apar la balcon, mai mult de cincizeci de mii de persoane îi aclamă pe suverani, ajungând chiar să

* Traducere după cea în franceză a autorului a unui extras din *Sunday Express* din 5 martie 1967 privind un articol despre „Unchiul reginei" Vezi și Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

cânte, după imnul național, în mod neașteptat în acel context, refrenul universităților: *For He's a Jolly Good Fellow*.

La întoarcerea lor, George al VI-lea și soția pot răsufla ușurați: în mai puțin de trei ani, familia regală a reușit să facă uitat scandalul abdicării și să-și consolideze credibilitatea.

Paris, 23 iunie 1939. Ducele de Windsor are 45 de ani. Pentru el, Wallis organizează o recepție la restaurantul șic de la primul etaj al Turnului Eiffel. Dacă ei ar consulta cartea de aur a monumentului, ar afla că a fost inaugurat în 10 iunie 1889 de către prințul de Wales, viitorul Eduard al VII-lea, bunicul ducelui. Atmosfera este veselă, mâncarea de calitate și vederea asupra Parisului la fel de fermecătoare ca întotdeauna. Dintr-odată, invitații și personalul aud un strigăt venit de la cel de-al doilea etaj și un corp cade la câțiva centimetri de masa la care sunt așezați Eduard și Wallis. Emoție și frică. Ducesa urlă. Să fie oare încă unul dintre acei sinucigași care, în ciuda tuturor măsurilor de securitate, se aruncă în gol din turn și cad peste trecători nevinovați? Poliția examinează cadavrul strivit pe caldarâmul de la Champ-de-Mars. Repede, teza sinuciderii este înlăturată; într-adevăr, un responsabil de sală și un bucătar remarcaseră un bărbat pe o pasarelă instalată la al doilea etaj, unde era interzis accesul publicului. Necunoscutul își pierduse echilibrul, încercase să se agațe de arbaletrier, dar mâna îi alunecase. Bărbatul nu se aruncase în gol, ci căzuse. Identitatea lui intrigă: este vorba despre atașatul militar al guvernului cehoslovac în exil. O teză circulă atunci: poate că nefericitul a încercat să îl asasineze pe ducele de Windsor, care susținuse revendicările lui Hitler în privința ținutului sudeților, permițând astfel dispariția Cehoslovaciei și înființarea Protectoratului Boemiei și Moraviei. Ce făcea în acel loc? Un atentat împotriva ducelui de Windsor să fi eșuat din întâmplare? Omul alunecase? Nu era primul incident straniu în preajma ducelui, pe care Siguranța franceză îl avertizase împotriva unor comploturi mai mult sau mai puțin serioase.

În ciuda numeroaselor speculații, episodul aniversării agitate a lui Eduard nu a fost niciodată elucidat, dar a amintit de simpatia fostului rege pentru Hitler. Dictatorul german pregătește o surpriză care va stupefia întreaga lume sub numele de Pactul germano-sovietic, semnat la Moscova, în 23 august 1939, de domnii von Ribbentrop și Molotov, în prezența lui Stalin. Alianța dintre național-socialism și comunism consternează și sfidează pe toată lumea, iar antifasciștilor, care se simt înșelați, le provoacă

o mânie neputincioasă. Anunțul unui astfel de pact de neagresiune nu înseamnă decât un lucru: războiul este iminent și prima victimă va fi Polonia, împărțită și dezmembrată încă din secolul al XVIII-lea. Cine va avea curajul „să moară pentru Danzig“?

Este război! Cuplul de Windsor este repatriat în Marea Britanie

În 3 septembrie 1939, ziua în care Franța și Marea Britanie declară război Germaniei, cuplul Windsor se află la capul Antibelor, în superba vilă de la La Croë pe care o închiriase în anul precedent de la un magnat al presei engleze. Reședința, construită în 1927, se întinde pe 3 000 de metri pătrați și are un parc de 7 hectare. În timpurile ei de glorie până la 33 de servitori lucrau acolo! Ducele ridică drapelul ducatului Cornwall și se distrează făcându-și apariția în kilt și cântând din cimpoi. Dar în acea zi, cuplul este aproape singur, deoarece invazia Poloniei de la ora 4:45 dimineața îi speriase pe prietenii lor, care își luaseră în fugă la revedere de la gazde. Știrile difuzate la radio sunt confuze. Chiar este război? Da. Rezistența poloneză fiind învinsă, ducele începe o altă bătălie cu indispensabilele „domnișoare de la telefon“ pentru a obține legătura cu Londra, Palatul Buckingham și regele. Dar toate liniile sunt ocupate. Eduard trebuie să aibă răbdare. Este încrezător: „De îndată ce se va lua o hotărâre, sunt convins că voi avea vești de la fratele meu“.

În așteptare, Wallis propune să se destindă pe marginea piscinei. Încă de la sosire, un servitor îl anunță pe Eduard că ambasadorul britanic în Franța, Sir Ronald Campbell, este la telefon. După convorbire, ducele, foarte calm, plonjează în piscină. Este sigur că va fi rechemat în țară, în schimb, se teme că războiul „va deschide calea comunismului mondial“ De data aceasta, teama îi va fi justificată.

În timpul serii, liniile telefonice fiind mai puțin ocupate, Eduard vorbește cu Monckton, care îi propune să trimită un avion pentru a-l aduce în Marea Britanie. Ducele provoacă atunci dificultăți de ordin protocolar, cerând ca fratele său să îl invite personal (ne putem imagina că în acea seară teribilă George al VI-lea are alte chestiuni urgente de rezolvat!) și să poată locui la... Windsor (acest castel care nu îi place). Prietenul lor Metcalfe este stupefiat de această criză de orgoliu într-un

astfel de moment. Eduard ar trebui să fie „al naibii de recunoscător" în loc să tărăgăneze luarea unei decizii. Parlamentările, în mod incredibil, durează până la 3 dimineața. În vreme ce încearcă, prin orice mijloace, să joace un rol încă de la abdicare, ducele ar fi în stare să piardă și această șansă istorică! Răspunsul regelui sosește în sfârșit: nu poate fi vorba să se instaleze la Windsor și iese din discuție ca Wallis să fie primită împreună cu ducele. Îi sunt propuse două posturi, unul în Țara Galilor, celălalt la Paris, ca agent de legătură al misiunii militare. Da sau nu? Dacă ei lasă ca această propunere să le scape, vor fi în mare pericol și nu vor putea conta pe nimeni. Nu este deci momentul să ezite. În sfârșit, valizele sunt înghesuite în două mașini, împreună cu animalele de companie. Timpul îi presează. Cuplul sosește la Cherbourg alături de cuplul Metcalfe. Cine îi așteaptă? Datorită lui Churchill, noul Prim-Lord al Amiralității, Louis Mountbatten, vărul ducelui care se abținuse să vină la Candé, a traversat Canalul Mânecii pentru a-i repatria pe cei doi Windsor. Mountbatten este cel mai tânăr căpitan de vas din Marina Regală și comandă distrugătorul *HMS Kelly*. În cele din urmă, după doi ani și jumătate de ostracizare, fostul rege își va regăsi țara.

Dar la Portsmouth — portul de unde se îmbarcase pentru exil — ducele se trezește la realitate. Totul este cufundat în întuneric din cauza camuflajului. Într-adevăr, Eduard trece în revistă garda de onoare și se intonează *God Save the King*, dar totul se petrece foarte repede, ca pentru un simplu membru al familiei regale. Tocmai, niciun membru al Casei Regale nu a venit să îl întâmpine și nicio mașină oficială nu îi așteaptă, pe el și pe soția lui. Meschinării deja! Mai mult, cei trei câini sunt reținuți în adăpostul de la vamă. Alte tracasări! O întoarcere fără glorie, tristă, dar o întoarcere în țară. Ce putea spera fostul monarh? Mulțumită lui Churchill, ei își petrec noaptea la Amiralitate. Cei doi sunt priviți cu o politețe glacială și plină de suspiciune. A doua zi, cuplul Metcalfe îi primește pe Windsori la ei acasă, la Londra, în Wilton Place 16. După ce iau o masă frugală, cu sandviciuri și ceai, Wallis se spală pe cap. Lucidă, ea va spune, vorbind despre Eduard: „Nu va exista niciodată un loc pentru el în această țară și nu înțeleg de ce a revenit aici". Ea știe că regina nu o va primi niciodată.

Câteva zile mai târziu, în 14 septembrie, George al VI-lea îi acordă în sfârșit o audiență fratelui său. Bineînțeles, ducesa este exclusă de la întrevedere.

Ce funcție să i se atribuie jenantului și susceptibilului duce de Windsor?

Nu se revăzuseră de la abdicare. Pentru rege, dilema este următoarea: dacă fratele său rămâne pe tărâm britanic, el va fi bătător la ochi, jenant, nefolositor și poate un contact pentru agenții inamicului. Și dacă Wallis, cumnata sa, s-ar gândi să se ducă în Scoția, de exemplu, s-ar produce o revoltă! Și în cazul în care Germania ar reuși să le invadeze țara, Eduard ar repune în balanță calitatea lui de frate mai mare și ar revendica tronul cu sprijinul lui Hitler, care a prevăzut deja mascarada cu un suveran-marionetă. Așadar, ducele de Windsor trebuie să plece cât mai curând, dar cu un rol oficial, compatibil cu situația lui și cu războiul. Trebuie să i se găsească o ocupație, dar și să fie controlat. George al VI-lea este disperat că trebuie să se ocupe de insuportabilul său frate. Sunt angajate discuții cu Statul-Major francez, deloc entuziasmat la ideea de a înrola, cu titlu onorific, un simpatizant notoriu al nazismului ca să inspecteze liniile republicane. Dar generalul Gamelin își dă acordul, spre imensa ușurare a autorităților britanice. Un ajutor neprevăzut pentru Aliați! Eduard are gradul de maior-general, onorific și fără soldă, după obiceiul respectat de membrii familiei regale care servesc în armată. El trebuie să acționeze ca ofițer de legătură al Statului-Major al armatei britanice de pe lângă Înaltul Comandament al armatei franceze. Dar cum Londra se teme de trăncăneala și indiscrețiile ducelui, mai ales după câteva pahare, el nu va fi în contact cu trupele și nu va avea acces la nicio problemă „sensibilă". Trebuie amintit că ducelui și ducesei le-au plăcut întotdeauna dineurile cu tot felul de bârfe. Și că Eduard nu era în stare să păstreze pentru el informații confidențiale. Wallis îl hărțuia „ca să știe tot". Ei vor fi deci supravegheați. Amândoi. Să nu fie ducele conștient de această punere în scenă? Poate, dar esențial pentru el este să fie încartiruit la Paris, oraș al plăcerilor unde el are apucăturile lui... Înainte să plece, se vede cu Churchill, care contează pe faptul că Alteța Sa Regală își va face datoria „ca fiecare dintre noi", și cu Chamberlain, încă prim-ministru, care are în comun cu regele nevoia urgentă de a se debarasa de duce.

Este o vreme mohorâtă când modestul torpilor *Express* sosește la Cherbourg la sfârșitul lui septembrie. Ducele este însoțit de Metcalfe, promovat *esquire*, și de un căpitan cu rol de interpret. Cât despre ducesă, este evident că nu are nicio doamnă de onoare. Parisul se pregătește să

își apere comorile; vitraliile de la Notre-Dame vor fi demontate, statuile ascunse, iar tablourile au fost deja înfășurate și trimise în provincie.

Să redeschidă casa de pe bulevardul Suchet? Prea complicat. Cuplul se instalează în Palatul Trianon, la Versailles, o adresă bună. După ce se prezintă la misiunea militară, cu sediul la Nogent-sur-Marne, Eduard, generalul-duce, își primește ordinele. El va evalua forțele liniilor franceze și, de asemenea, slăbiciunile lor. Inutil de precizat că această misiune a fost deja încredințată unor veritabili specialiști. „În rest, amintește François Kersaudy, legătura dintre Statul-Major francez și cel britanic este ea însăși simbolică, ceea ce explică în parte dezastrul din mai 1940" *

Wallis nu poate rămâne inactivă. Ea își oferă serviciile unor organisme britanice „unde nu este binevenită", în vreme ce omoloagele franceze ale acestora, „politicoase și fermecătoare", o acceptă. La poșta din Trianon, ducesa ambalează pachete cu tricotaje, șosete, mănuși și săpun care sunt trimise soldaților. Apoi ea se alătură serviciului de ambulanțe al Crucii Roșii, face livrări la spitale și le oferă chiar un vehicul pentru prim ajutor.** Transmise la Londra, aceste informații despre ducesă sunt considerate fără interes.

Cuplul de Windsor comite prima lor greșeală după trei zile.

Ei nu sunt dintre cei care să refuze o cină la Ritz. Problema este că se reîntâlnesc acolo cu gazdele lor de la Candé, cuplul Bedaux, cu care nu s-au văzut de doi ani, de la eșecul călătoriei în America. Charles este refăcut și pare foarte activ; călătorește fără probleme peste tot, foarte angajat în favoarea Germaniei. El nu se ascunde. Ducele îi povestește, fără îndoială cu mândrie, despre misiunea sa în Franța. Această știre îl interesează mult pe Charles Bedaux, la pândă pentru orice informație prețioasă. Eduard înfrumusețează cu siguranță ceea ce i s-a cerut. La urma urmelor, a fost „rechemat"! Nu sunt cunoscute detaliile conversației — cina este servită într-un salon privat —, dar se va afla mai târziu că cei doi bărbați au vorbit despre ravagiile războiului, despre necesitatea unei păci rapide cu Anglia și Franța pentru a se opune extinderii comunismului și, de manieră generală, despre binefacerile pacifismului... Și, fără a se jena, Charles Bedaux anunță că pleacă a doua zi la Berlin.

Ducele de Windsor încredințează secrete militare lui Hitler

În timpul „războiului ciudat"*, ducele comite câteva gafe de protocol, purtând la uniformă, din distracție, pantofi din piele de antilopă (lipsa obișnuinței, fără îndoială!), salutând în locul fratelui său, ducele de Gloucester, venit să inspecteze oficial trupele engleze și ținând să își iasă din rol, care îi părea prea modest și neclar. În ciuda interdicției regelui, se duce pe Frontul de Nord, spre stânjeneala francezilor, care nu îndrăznesc să îl refuze. Aceste greșeli încep să irite autoritățile britanice și câmpul de acțiune al generalului-duce este din ce în ce mai redus. Dar, vai!, există ceva și mai rău — detaliile nu vor fi cunoscute decât mai târziu: cu ocazia unei noi cine la Ritz, în 6 noiembrie, Eduard îi încredințează o scrisoare prietenului său Bedaux. Misiva, „împăturită în două, îndoită apoi într-o bandă îngustă lungă de vreo 15 centimetri și lată de cinci, a fost ascunsă de Bedaux, poate în căptușeala paltonului, chiar strecurată în interiorul benzii de piele a pălăriei"**. Această scrisoare — ea există — datează din 4 noiembrie. Conține un avertisment privind informații dezvăluite de Eduard despre vizita lui pe Frontul de Nord, pe care Bedaux le reține în detaliu. Acest „prieten" va fi însărcinat să le redea verbal, cu precizie, persoanei pe care o va întâlni. A doua zi, Bedaux ia trenul spre Bruxelles, apoi Köln, unde își petrece noaptea și, în dimineața următoare, un avion al Luftwaffe îl conduce la Berlin. Scrisoarea este predată destinatarului său, Adolf Hitler, care tocmai scăpase dintr-un atentat într-o braserie din München. Scrisul, elegant, aplecat spre dreapta, poate fi foarte ușor de recunoscut. Epistola este semnată E.P. (Eduard Prinț). Era un cod.

Fostul rege al Angliei, ducele de Windsor, este un trădător.***

---

* Francezii au numit primele luni de după declarația de război a Franței împotriva Germaniei *„drôle de guerre"* („război ciudat" sau „război caraghios"), deoarece au așteptat fără să atace, după care au fost imediat învinși de ofensiva germană din mai 1940. (*N.t.*)

** Martin Allen, *op. cit.*

*** Am expus relațiile vagi, apoi compromițătoare, ale fostului rege Eduard al VIII-lea cu regimul național-socialist în emisiunea televizată animată de Franck Ferrand, „Umbra unei îndoieli", a cărei primă difuzare a fost programată miercuri, 6 februarie 2013, la 23:15, pe canalul *France 3*, urmată de nenumărate redifuzări.

7

1940–1945: Windsorii în timpul războiului

Timp de mai multe luni, „războiul ciudat“ — pe care germanii îl numesc în derâdere *Sitzkrieg* („războiul așezat“) și englezii *the phoney war* — este pentru mulți o surprinzătoare inacțiune și o așteptare de neînțeles. În schimb, George al VI-lea și Elizabeth se angajează imediat în serviciul țării lor. Încă din primul moment al mobilizării, cuplul se consideră gata de luptă, sub orice formă. Începând din 5 septembrie, zi după zi, noapte de noapte, regele poartă întotdeauna uniformă de îndată ce apare în public și chiar în particular. El nu-și va relua hainele civile decât la sfârșitul războiului, ca și când și-ar fi pus în asta o dorință.

Regina și soțul ei inspectează adăposturile defensive, centrele de primire, convoaiele de ambulanțe, trenurile sanitare repartizate în toate gările londoneze (locomotivele, funcționând cu presiune, pot fi puse repede în mișcare), spitalele, uzinele, docurile de-a lungul Tamisei, cazărmile. Hotărârea reginei, calmă și zâmbitoare, felul ei de a fi și sobra ei eleganță adaugă un plus la impresia de seriozitate și de încredere a suveranului, pe care ea îl însoțește mereu. Regele și regina se bat și ei pentru a impune o imagine care să reflecte realitatea: unitatea Coroanei. Peste tot, sunt aclamați și aplaudați.

Chiar de duminică, 3 septembrie 1939, șase ore după declarația de război anunțată de Chamberlain, George al VI-lea, maestru al cuvintelor încărcate de emoție și de grandoare, se adresase la radio locuitorilor Imperiului

(fotografia lui în uniformă era pe prima pagină a ziarelor de a doua zi) și devenise simbolul loialității și identității supușilor săi. Gândind retrospectiv., ne putem gândi că nicio perioadă de pace nu ar fi fost susceptibilă să ridice notorietatea cuplului suveran la înălțimea unui astfel de simbol. Ei vor fi la înălțimea încercării: războiul îi va face pe George al VI-lea și Elizabeth să intre în istorie. Mai ales regina își joacă perfect noul rol, cel de susținere morală a supușilor ei. I se pare natural, căci își iubește țara. Într-un răspuns dat arhiepiscopului de Canterbury care o felicita pentru angajamentul ei spontan, Elizabeth scrie: „Există un lucru pe care îl simt clar: dacă nu ne-am iubi țara și popoarele cu o dragoste adâncă, atunci munca noastră ar fi aproape imposibilă“ *

Nu diminuăm meritul suveranilor dacă amintim că ei au fost imediat susținuți prin adeziunea Imperiului, chiar dacă numit Commonwealth, la cauza Marii Britanii. Ținând cont de decalajul orar, Australia a fost mândră să își anunțe intrarea în război la numai 75 de minute după declarația oficială de la Londra. Celelalte dominioane și-au trimis răspunsurile pozitive cât se poate de repede. Singura din mediul anglofon, republica Irlanda, învecinată cu Ulsterul regalist, a anunțat că rămânea neutră.** În sfârșit, pentru mulți dintre veterani, războiul acesta amintea prea mult de cel din urmă cu două decenii, tot împotriva Germaniei. Trebuia luptat la fel de bine, dacă nu mai bine decât în anii 1914–1918. Auzind vocea regelui la radio, regina Mary, în vârstă de 72 de ani, a izbucnit în plâns: intonația gravă a fiului îi amintise de vocea soțului ei. Domniile lui George al V-lea și George al VI-lea fuseseră oare condamnate să sufere grozăvia câte unui război mondial?

Grijile regelui sunt diverse. Dar Majestatea Sa este extrem de contrariată de atitudinea ambasadorului american, același Joseph Kennedy, un oaspete obișnuit al Palatului Buckingham. Excelența Sa demonstrează un defetism neliniștitor, mulțumindu-se să își exprime simpatia pentru Marea Britanie și Franța, asigurând că țara sa le va ajuta economic. Dar nu trebuia contat pe intrarea în război a Statelor Unite ale Americii: conflictul se va desfășura fără ele. Înțelegem surpriza monarhului după călătoria sa triumfală dincolo de ocean și după convorbirile fructuoase cu președintele Roosevelt. Pentru suveran, această atitudine seamănă cu izolaționismul, este irațională și nu îi este de niciun folos. George al VI-lea se întreabă:

---

* Apud William Shawcross, *op. cit.*

** O neutralitate relativă, ce va fi încălcată de agenții germani, de vreme ce Irlanda, la acea epocă, face în continuare parte din Commonwealth.

să fie vorba despre poziția oficială a Casei Albe și a Departamentului de Stat sau despre o opinie personală lipsită de tact? Nu trebuie să aștepte mult: află cu ușurare de demisia lui Joseph Kennedy. Este posibil ca Washingtonul să nu fi apreciat analiza lui asupra situației geopolitice. Se poate vedea o dovadă de satisfacție din partea lui George al VI-lea când notează un fapt fără precedent în relațiile anglo-americane: 15 zile mai târziu, noul ambasador, John Winant, care călătorește de la Londra la Windsor cu trenul, este așteptat pe chei chiar de suveran. Un rege venit în întâmpinarea unui ambasador? Diplomatul, timid și tăcut, nu-și revine din surpriză! Dar esențialul este că relațiile s-au reluat. George al VI-lea și președintele își vor scrie adesea, prietenește, fără protocol.

George al VI-lea este neliniștit: el se teme ca regina-mamă să nu fie răpită

Avertizat în privința amenințărilor care planează asupra familiei sale, în spatele cărora s-ar putea să fie „coloana a cincea“*, regele ia precauții pentru a evita ca apropiații săi să fie răpiți și ținuți ostateci. Tânăra prințesă moștenitoare Elizabeth, poreclită Lilibeth, și sora ei sunt în Scoția, unde vor rămâne până la Crăciun, în timp ce regina Mary este transferată sub pază întărită la țară, spre marea ei indignare. Această retragere forțată la Badminton House, lângă Bristol, în locuința soțului uneia dintre nepoatele ei, este aleasă de rege pentru siguranța mamei sale.** Din fericire, cuplul de Windsor s-a întors în Franța! „Sunt sigură că doamna Simpson, scrie regina Mary, care refuză să o considere ducesă, urăște scumpa noastră patrie. Ea nu trebuie să se afle aici pe timp de război.“*** Pentru regina-mamă, este indispensabil ca intriganta să fie în Franța și ca ea „SĂ RĂMÂNĂ ACOLO“, scrie ea din nou, cu majuscule, mânia revărsându-i-se din pană! Văduva lui George al V-lea nu se va liniști decât atunci când fiul ei o va informa că cei doi Windsor și anturajul lor sunt supravegheați discret dar permanent de Intelligence Service, lucru pe care ducele și ducesa se pare că îl bănuiau

* „Coloana a cincea“ desemnează persoanele infiltrate într-un stat sau într-o organizație în scopuri ostile.

** Ipoteza răpirii reginei-mame nu era absurdă; într-adevăr, câteva luni mai târziu, regina Wilhelmine a Olandei, refugiindu-se la Londra cu guvernul său după ocuparea țării sale de către germani, a fost pe punctul de a fi răpită de agenții inamicului.

*** William Shawcross, *op. cit.*

și care îi exaspera. Mai mult, ducesa pare să întrețină legături cu ambasadorul american la Paris, William Bullitt, care se străduiește să fie în buni termeni cu Mussolini! Un război ciudat și în ce-i privește pe Windsori!

În calitate de șef de stat și de comandant suprem al forțelor armate ale Marii Britanii și ale Imperiului, regele coordonează eforturile de război. Precum făcuse tatăl său în 1914, respectând în același timp regimul constituțional, George al VI-lea își îndeplinește scrupulos datoria. El îl sfătuiește și îl avertizează totodată pe prim-ministru, într-o atmosferă de încredere reciprocă. Dar în ultimele săptămâni ale lui 1939, suveranul își dorește să acționeze concret pentru a fi util. „Mi-ar plăcea să am o misiune clară, așa cum ai tu“, îi scrie lui Mountbatten în 23 octombrie, în momentul în care vărul său a fost numit comandantul celei de-a V-a flotile de distrugătoare. De fapt, monarhul se agită, acuzând și condamnând ceea ce îi pare să fie o inacțiune; în opinia lui, meseria sa de rege nu este încă prea bine definită. Precum milioane de militari și de civili, el speră că ceva se va întâmpla. Cum este posibil ca armatele franceze și germane, mai ales, să stea față în față între Rin și Moselle fără să încerce vreo manevră? În mod paradoxal, acest *phoney war* sau *komische Krieg* îi va permite regelui să se pregătească pentru toate situațiile, să cunoască diferitele angrenaje ale mașinăriei militare britanice și să întrețină cu înalții responsabili relații foarte deschise, deosebit de utile pentru momentul în care se vor declanșa dispute în cadrul Statului-Major. Pe scurt, George al VI-lea își desăvârșește instrucția, iar experiența sa de marinar îi este foarte prețioasă pentru a dobândi cunoștințe suplimentare. Mountbatten îl asigurase de asta chiar din ziua în care îi succedase fratelui său.

În 5 decembrie, profitând de pretextul semnării la Paris a unui acord de cooperare economică între Marea Britanie și Franța, într-un moment când puterile depline îi fuseseră reconfirmate lui Daladier, regele și fratele său, ducele de Gloucester, se îmbarcă la Dover pentru a inspecta cartierul general britanic de lângă Arras. În timp ce Londra și Paris trimit armament Finlandei, amenințate de Germania, George al VI-lea are sentimentul că premierul său nu mai are capacitatea de a reacționa în cazul unui atac al inamicului. Chamberlain pare dărâmat, consternat de eșecul usturător al politicii sale de conciliere. El își pierde încrederea de sine, suferă de gută și mai ales de un cancer de stomac care îl va răpi în curând. În fața disensiunilor din cadrul Statului-Major și a unui neliniștitor curent defetist, regele hotărăște să se adreseze popoarelor sale pentru a reînsufleți flacăra spiritului războinic.

În 24 decembrie, de la reședința sa din Sandringham unde familia s-a reunit, îmbrăcat în uniforma de amiral al flotei, George al VI-lea se așază la masa la care sunt instalate două imense microfoane. În ciuda victoriei sale împotriva bâlbâielii, un astfel de discurs rămâne o încercare. El șovăie, își reia frazele și reușește să-și stăpânească anxietatea, exprimându-se rar. Toți înțeleg importanța momentului. „Iată un nou an care sosește. Nu putem spune ce ne aduce. Dacă ne aduce pacea, vom fi recunoscători. Dacă ne aduce o luptă neîntreruptă, vom rămâne neînfricați. Astăzi, doresc să vă adresez un mesaj de încurajare. În încheiere, aș vrea să vă spun: am spus omului care stă în zorii noului an: «Dați-mi o lumină care să mă poate conduce în siguranță către necunoscut.» El mi-a răspuns: «Mergeți către beznă și puneți-vă mâna în cea a lui Dumnezeu. Va fi mai bine decât o lumină și mai sigur decât cărarea cunoscută...» Sper ca această mână sfântă să ne conducă și să ne susțină pe noi toți“ * Va fi ultimul Crăciun organizat la Sandringham până la sfârșitul războiului. Până în 1945, familia regală își va petrece sărbătorile la Windsor.

Popularitatea lui Churchill este în creștere: prevăzuse totul corect

1940. În 8 ianuarie, zahărul, carnea și untul sunt raționalizate în Marea Britanie, măsură apărută cu o săptămână înaintea cartelelor pentru alimente din Franța. Frigul se abate asupra Europei și, pentru prima dată din 1888, Tamisa îngheață. În 5 februarie, Consiliul suprem franco-britanic se reunește la Paris. Delegația este formată din lordul Halifax, secretarul Foreign Office-ului, Kingsley Wood și Oliver Stanley, noul ministru de război. Édouard Daladier, prim-ministrul francez, se întreține cu omologul său Chamberlain. Dar este ascultat mai ales Primul Lord al Amiralității, care, începând din 3 septembrie, este Winston Churchill. Evenimentele dându-i dreptate, popularitatea îi crește. Dârzenia de care dă dovadă susține moralul marinarilor care atacă unitățile germane în timp ce situația în Finlanda, supusă atacurilor Armatei Roșii, este gravă.

În ciuda războiului, pachebotul *Queen Elizabeth* pleacă pentru prima sa traversare oceanică. Cel mai mare pachebot din lume pornește din

---

* Apud Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

Liverpool cu destinația New York, în 28 februarie. La plecare, în cel mai mare secret, pachebotul este însoțit de submarine, după ce Germania declarase că de acum cargourile britanice vor fi considerate drept nave de război. Un pachebot ar fi o țintă excepțională... În 2 martie, tradiția trebuind să fie mai puternică decât circumstanțele potrivnice, cursa de canotaj Oxford contra Cambridge are loc și Cambridge câștigă.

La începutul lui aprilie, odată cu pătrunderea germanilor în Norvegia și Danemarca — grav eșec al corpului expediționar britanic —, crudul adevăr se impune: „oamenii de la München" au fost incredibil de naivi. Poate rămâne în funcție Chamberlain? În Camera Comunelor, majoritatea sa parlamentară se năruie, prăbușindu-se de la 240 de voturi la 81. În 10 mai, la 3 dimineața, printr-o operațiune militară bine pusă la punct, Hitler invadează Olanda, Belgia și Luxemburgul, ocupând un teritoriu imens, de la Marea Nordului până la Moselle. Chamberlain, care a comis, una după alta, mai multe greșeli diplomatice, se duce la Palatul Buckingham pentru a-și prezenta regelui demisia. George al VI-lea este afectat, deoarece îl stima și credea că fusese tratat incorect. Fără entuziasm, oaspetele și regele convin: numai Winston Churchill este în stare să-și asume ingrata funcție de prim-ministru. Regele, care îi recomandase în zadar lui Chamberlain să numească miniștri tineri în guvern, va numi în funcție un bătrân versat într-ale politicii, în vârstă de 66 de ani. Programată la ora 18, audiența se desfășoară într-o atmosferă plăcută, specifică tonului glumeț adesea folosit de Churchill.

Regele:

— Bănuiesc că nu știți de ce v-am rugat să veniți?

Churchill, intrând în joc:

— Sire, mi-ar fi cu neputință să-mi închipui.

George al VI-lea, începând să râdă:

— Vă cer să formați un guvern.

— Cu siguranță o voi face.

Întors la palat, Churchill îi dezvăluie gărzii sale de corp: „Sper că nu e prea târziu. Mă tem că este. Nu ne rămâne decât să facem tot posibilul"*

Politicienii și funcționarii nu sunt deloc entuziasmați de această numire. Pentru mulți, acest orator sclipitor — mai puțin atunci când a exagerat cu *brandy*-ul — este un aventurier. Înzestrat, desigur, dar un aventurier. Instalarea lui Churchill în Downing Street nu bucură mai mult nici familia

---

* François Kersaudy, *op. cit.*

regală, mai ales pe regina Mary, care este supărată pe el că l-a susținut pe Eduard al VIII-lea în momentul abdicării. Pentru văduva lui George al V-lea, este un gest de neiertat. Și cele două prințese, Elisabeta și Margaret, au plâns când au aflat de plecarea lui Chamberlain. Dar Churchill a avut dreptate când a caracterizat acordurile de la München drept „o înfrângere totală". Este omul momentului.

El formează un cabinet de coaliție în care se regăsesc conservatori, liberali și laburiști. Omul cu trabucul — șoferul de automobil cel mai distrat din regat — se va dovedi nu numai un eminent lider pe timp de război, dar și un animator excepțional al rezistenței engleze care, mai mult decât cariera sa politică — cea mai lungă din istoria britanică —, va construi legenda din jurul său. Determinarea de a-și conduce țara la victorie este ilustrată prin primul său discurs, rămas celebru, pe care îl pregătise cu mare grijă. În 13 mai 1940, deși promite doar „sânge, durere, sudoare și lacrimi", noul prim-ministru trezește conștiințele adormite, hotărăște în locul celui șovăind între frică, defetism și foarte omenescul instinct de supraviețuire. Churchill menționează curajul soldaților și le ridică moralul. Acest discurs amintește de Clemenceau: singura preocupare a lui Churchill este războiul, mereu război, necontenit război. Pentru a reuși aceasta, își reorganizează imediat metoda de lucru. El poate să muncească noaptea, până la 4 dimineața, și să-și permită o oră bună de siestă indiferent de ceea ce se întâmplă. După ce s-a trezit, Winnie — porecla sa când mulțimea londoneză îl întâlnește mergând sau ieșind de la birou — se pune neîntrerupt la treabă, în mașină, în tren, în pat și chiar în cadă — face două băi pe zi —, dictând munți de note, ordine și instrucțiuni. Iar marea sa idee este să regrupeze niște servicii împrăștiate, puțin eficiente, creând un minister al Apărării ale cărui echipe le va însufleți el însuși, cu un program zilnic înscris pe mici etichete roșii. Din acel moment, Hitler se confruntă cu un adversar încăpățânat, inventiv, la curent cu totul și repede susținut de opinia publică. Churchill este acolo ca să câștige.

Numit prim-ministru, Churchill duce război și împotriva cuplului de Windsor

Tot în 10 mai 1940, pe bulevardul Suchet, la Paris, la cuplul de Windsor. BBC anunță că avioanele germane au bombardat Londra și mai multe sate de pe coastă. O invitată americancă a ducesei spune:

—Am traversat în mașină multe dintre aceste sate și sunt scandalizată să văd că englezii sunt atât de sălbatic atacați.

Wallis răspunde pe un ton sarcastic:

—După ce mi-au făcut, nu îi plâng. O țară întreagă împotriva unei singure femei![*]

În opinia ducesei de Windsor, britanicii aveau un singur dușman, pe ea însăși! Crede că împreună cu soțul ei sunt nevinovați de acuzațiile a căror țintă sunt în permanență.

Din nefericire pentru cei doi, părerea lui Churchill este alta. El nu pierde nicio clipă. De exemplu, anturajul britanic al fostului rege este vizat cu arestarea, în 20 mai. Este vorba de o anume Anna Wolkoff, croitoreasa londoneză a ducesei. Ea este acuzată de a fi livrat germanilor planurile expediției britanice în Norvegia, prin ambasada Italiei de la Londra. Noi oameni sunt însărcinați cu supravegherea ducelui și a ducesei, dar cu subtilitate, căci o mulțime de spioni sunt interesați de ei, cu scopul de a cântări ofertele... din ambele tabere! Astfel, *Abwehr*-ul, serviciul de informații al Statului-Major german, înființat în 1925, care va fi condus de amiralul Canaris, apoi chiar de Himmler, stă cu ochii pe duce și pe prietenul lui, maiorul Metcalfe. Or, conform anumitor surse, „din ordinul regelui, Metcalfe primise instrucțiunea de a rămâne alături de duce ca aghiotant, cu scopul de a raporta la Buckingham ceea ce se întâmpla". De fapt, cei doi Windsor sunt supravegheați de Londra și Berlin deopotrivă. Și ei înșiși sunt informați de spioni aflați în solda lor, poate pentru a se putea justifica atât față de o parte, cât și față de cealaltă, în funcție de turnura evenimentelor. Metcalfe îi scrie soției că nu mai înțelege nimic, deoarece Eduard și Wallis știu cu cine a prânzit sau a cinat, cu cine a vorbit, pe cine a văzut. „În orice caz, este înspăimântător... M-am săturat până peste cap de Paris și de războiul ăsta. Nu-mi place ce fac [în clipa asta] și nu mă simt niciodată în siguranță și la adăpost când lucrez pentru Alteța Sa Regală."

Ne punem întrebarea: de ce Churchill, care apărase argumentele lui Eduard al VIII-lea în momentul abdicării, pare acum să îi considere pe duce și ducesă pe cât de inconștienți și provocatori, pe atât de periculoși? Ce a aflat el este grav, mai ales contactul lor permanent cu prietenul lor Charles Bedaux, credincios Berlinului, cel care îi căsătorise, până la urmă, la el acasă, la castelul Candé. La aceasta se adaugă și faptul că, în urmă cu patru ani, cazul Windsor îl compromisese în ochii opiniei publice, familiei

---

[*] Martin Allen, *op. cit.*

regale și Parlamentului, ceea ce a însemnat rămânerea lui în opoziție timp de doi ani. Churchill trebuie mai ales să își ia revanșa față de dezastruosul său discurs în fața Camerei Comunelor unde, foarte stângaci — poate sub efectul coniacului —, încercase să-l apere pe regele care urma să abdice; în două minute, politicianul experimentat își ruinase cariera. Dar această îndepărtare „i-a permis să justifice faptul că eforturile sale în cadrul politicii externe și de securitate au eșuat". A regretat Churchill că spusese, în acea zi, câteva cuvinte favorabile ducelui de Windsor? După François Kersaudy, „el a regretat că pariase pe calul greșit, în timp ce soția lui îl sfătuise să n-o facă"*

În mai 1940, Churchill va șterge așadar situația ridicolă în care intrase prin apărarea cuplului de Windsor. De altfel, începând din 1938, aceștia sunt prea implicați în favoarea Germaniei; totuși, de vreme ce este vorba despre fratele regelui și în același timp despre predecesorul acestuia, trebuie acționat cu delicatețe, dar fără slăbiciune. Pentru alte personaje, închisoarea, pensionarea sau avertismentul sever adresat celor interesați demonstrează că Churchill începe prin a face război în interior, căci este cel mai urgent. O cangrenă putrezește patriotismul regatului. La ordinele lui, aplicându-se noi măsuri de securitate, mai multe personalități sunt arestate și închise. Ele sunt bănuite — pe bună dreptate — de simpatii, dar și de contacte cu Germania prin divulgarea de informații secrete pentru a obliga Marea Britanie să negocieze o pace care ar semăna cu o înfrângere. Printre aceste personaje, Sir Oswald și Lady Mosley sunt, de mult timp, șefii unei rețele în contact cu inamicul. O epurare este, de asemenea, declanșată la mai mulți directori de servicii de informații, precum și printre ambasadorii cu comportament îndoielnic.

Cuplul de Windsor este declarat indezirabil în Franța și Europa

În 28 mai, cu ocazia unei reuniuni secrete prezidate de prim-ministru în Downing Street după ofensiva germană la Sedan, se hotărăște repatrierea urgentă în Anglia a celor doi Windsor pentru a fi interogați în privința rolului lor pe lângă agenții lui Hitler. Li se face știut că dacă rămân la

* Pierre Assouline (coord.), *À la recherche de Winston Churchill*, Perrin/France Culture, Paris, 2011.

Paris, în timp ce Aliații se retrag la Dunkerque care va fi curând evacuat, pun în pericol securitatea britanică. La început li se ordonă să se ducă la vila din La Croë, în Antibe, cu frumoasa ei rotondă cu șase coloane. Își va relua cuplul obiceiurile în golfurile Mandelieu și Biot? Lucrul cel mai extraordinar este supravegherea triplă efectuată asupra apartamentului din bulevardul Suchet! Ribbentrop de la Ritz, ambasadorul american Bullitt, agenții lui Churchill. Foarte repede, americanii au dovada că, de pe Coasta de Azur, Wallis are contacte cu ministrul Afacerilor Externe al Reichului, iar aceste schimburi sunt atât de dese încât Washingtonul le semnalează Londrei. Ducesa obține „tot felul de informații despre activitatea guvernelor francez și britanic și le transmite germanilor". Decepționată, ea se răzbună devenind spioană, activitate de care fusese pe vremuri bănuită în China...

Când cuplul de Windsor părăsește La Croë pentru Biarritz, la un post de radio comercial german sunt anunțate numele hotelului lor și chiar numărul apartamentului, 104 E, când ei de-abia se instalaseră. Cum pot fi obținute astfel de informații atât de prompt? Prin telefon, prin telegramă, prin aparatură radio atașată unei mașini sau chiar unei motociclete. Conform raportului prezentat atotputernicului patron al FBI-ului, Edgar J. Hoover, două luni mai târziu la Washington, „Serviciul Secret britanic a putut stabili că ducesa îl informase pe Ribbentrop în privința itinerarului și a planurilor lor etc., înainte de plecarea de la vilă"*. De îndată ce complicitatea totală a celor două părți este dezvăluită, regele George al VI-lea, în acord cu Churchill, hotărăște să trimită cuplul de Windsor în Spania. Detaliu care apasă greu: înainte de a părăsi La Croë, ducele și ducesa încredințaseră documente importante prietenilor lor Rogers, fără a ști că aceștia lucrau pentru serviciile Aliaților. Astfel, dovezile compromiterii cuplului nu au fost date italienilor sau germanilor, așa cum trădătorii ceruseră, ci închise într-un seif care va lua direcția Elveției, agravându-le vina într-un dosar deja încărcat. Fără să știe, manipulatorii sunt manipulați! Churchill explodează de mânie: de data aceasta, va trebui ca regele trădător și soția lui să părăsească Europa cât mai repede.

Într-adevăr, în confuzia generală ce a urmat capitulării Belgiei situația este dramatică. La începutul lui iunie, prăbușirea francezilor accentuează deruta și declanșează exodul populației; urmează spectacolul dureros al unui popor abandonat, rătăcitor pe drumuri. În momentul acestei tragice dezrădăcinări, Comédie-Française a susținut spectacolul *On ne saurait*

* Extras al raportului preluat din volumul lui Charles Higham, *op. cit.*

*penser à tout**. Sinistru adevăr. În 14 iunie, trupele germane defilează pe Champs-Elysées și pe bulevardul Foch. În 16 iunie, mareșalul Pétain cere armistițiul, semnat peste șase zile în vechiul vagon-restaurant al mareșalului Foch staționat în orașul Rethondes, unde fusese semnat armistițiul din 1918. După acel Rethondes al victoriei, urmează Rethondes al înfrângerii... Din Londra, prin BBC, în 18 iunie de Gaulle lansase deja apelul său la rezistență, îndemn care va deveni celebru, chiar dacă, din motive tehnice, el a fost auzit de puțini oameni.

În 19 iunie 1940, aniversarea lui Wallis nu este decât începutul unei lungi călătorii clandestine către granița spaniolă, cu greoaiele lor bagaje și cei trei câini, printre bombardamentele aviației italiene și diverse alte obstacole. Un alt exil. Marea Britanie continuă lupta, dar este izolată și amenințată cu invazia. Un zvon circulă prin Londra: prințesele Elisabeta și Margaret vor fi trimise la adăpost, în Canada. De îndată, regina pune lucrurile la punct: „Copiii nu pot pleca fără mine și eu nu vreau să-l las singur pe rege, iar regele, bineînțeles, nu vrea să plece".

Cele două prințese sunt așadar instalate la Windsor, unde vor rămâne pe toată perioada războiului, părinții lor, rămași la Palatul Buckingham, venind regulat să le vadă, mai ales la sfârșit de săptămână. Din precauție, o unitate specială a armatei este însărcinată cu protecția familiei regale și cu evacuarea ei într-un loc secret în cazul unei debarcări inamice. Elisabeta, prințesa moștenitoare, în vârstă de 14 ani, cere să fie învățată să folosească un revolver. Ea se antrenează în fiecare zi, sub supravegherea unui subofițer și a educatoarei sale. Într-un colț al parcului Windsor se aud neobișnuite focuri de armă. Cu sârguință, viitoarea regină își perfecționează tirul! „Bătălia Angliei" va începe.

În Spania, cuplul de Windsor devine un risc pentru George al VI-lea

În plină noapte, cuplul de Windsor sosește la Barcelona. Va urma apoi Madridul, un oraș distrus de Războiul Civil spaniol, populat de supraviețuitori epuizați și lipsit de toate. Ducele și ducesa vagabondează într-un moment în care evenimentele militare înveninează grav relațiile

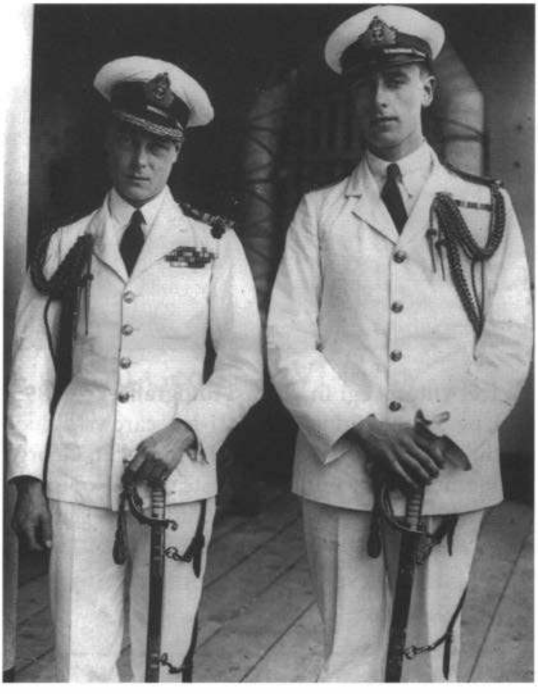
* *Nu ne putem gândi la toate* (în original, în limba franceză). (*N. red.*)

O regină (ulterior împărătească) cu trei viitori regi în aceeași fotografie, cca 1895: Victoria își ține în brațe strănepotul, pe viitorul Eduard al VIII-lea, care va fi duce de Windsor. În picioare, în stânga, fiul ei, Eduard al VII-lea, și nepotul ei, George al V-lea. La data creării acestui document, patronimul lor este Saxa-Coburg și Gotha. În 1917, George al V-lea a ales Windsor ca nou nume al familiei regale.

Regele George al V-lea, regina Mary și copiii lor, fotografiați împreună înainte de 1914. De la stânga la dreapta, stând în picioare: prințul de Wales, viitorul rege Eduard al VIII-lea și apoi duce de Windsor; ducele de Gloucester; George al V-lea; ducele de York, viitorul rege George al VI-lea; ducele de Kent. Șezând: la stânga, prințesa Mary și la dreapta, mama ei, regina Mary.

Prințul de Wales și vărul său Louis Mountbatten, care îl însoțește în 1919 în călătoriile sale prin coloniile Imperiului. Ei vor fi foarte apropiați până la abdicarea lui Eduard al VIII-lea în 1936.

Ducele și ducesa de York (viitorii George al VI-lea și regina Elizabeth) cu prima lor fiică, viitoarea regină Elisabeta a II-a, în ziua botezului ei la Palatul Buckingham, în 19 mai 1926.

Pe la 1935, o scenă intimă, la țară, între doi frați: la stânga, prințul de Wales, viitor Eduard al VIII-lea; la dreapta, ducele de York, viitor George al VI-lea, cu cele două fiice ale sale, prințesele Elisabeta și Margaret-Rose.

Prințul de Wales și doamna Simpson la bordul iahtului *Nahala*, în timpul croazierei lor în Croația, în vara lui 1936. Acest fotografii dezvăluie lumii întregi legătura prințului cu o americancă divorțată, recăsătorită și în plin divorț de al doilea soț, punct de plecare al „crizei regale“

Un document excepțional pentru un an excepțional: în 1936, britanicii văd succedându-se trei regi: de la stânga la dreapta, George al V-lea, mort în ianuarie; Edward al VIII-lea care îi succede, dar abdică în 10 decembrie și George al VI-lea, succesorul lui.

Eduard al VIII-lea în uniformă de amiral al flotei în 1936. Domnia sa (de numai nouă luni) va fi cea mai scurtă din istoria monarhiei britanice din secolul XX și privată de încoronare.

În 11 decembrie 1936, a doua zi după abdicare, fostul rege Eduard al VIII-lea pronunță, la castelul Windsor, un discurs în care prezintă britanicilor motivele ce l-au determinat să renunțe la tron.

EX-LAX

The Star

LATE NIGHT

THE SPEAKER IN COMMONS ANNOUNCES

ABDICATION

THE DUKE OF YORK THE NEW KING

KING EDWARD'S MESSAGE:—"I RENOUNCE THE THRONE FOR MYSELF AND FOR MY DESCENDANTS"

FINAL AND IRREVOCABLE

RENUNCIATION DOCUMENT WITNESSED BY HIS THREE BROTHERS

MR. BALDWIN

FROM PLANE TO No. 10

PEERS IN A QUEUE AT THE HOUSE

Presa și opinia publică sunt în stare de șoc: regele a abdicat pentru a se căsători cu o americancă având un trecut dubios, doamna Wallis Simpson. Se declanșează un scandal fără precedent.

În 3 iunie 1937, la castelul Candé, aproape de Monts, în Touraine, ducele de Windsor se căsătorește în sfârșit cu „femeia pe care o iubește“ Ea nu va purta niciodată titlul de Alteță Regală, umilință pe care nu o va uita.

Iunie 1936: regele George al VI-lea și regina Elizabeth jucându-se cu fiicele lor, Elisabeta și Margaret-Rose, și câinii lor, în parcul de la Royal Lodge, la Windsor.

27 aprilie 1937 Pentru inaugurarea Muzeului național maritim de la Londra, tânărul rege pronunță un discurs.
Se poate remarca atenția, chiar încordarea, reginei și a prințesei Elisabeta. Se știe că George al VI-lea era bâlbâit.

Londra, 12 mai 1937: încoronarea regelui George al VI-lea. La balconul de la Palatul Buckingham, coroana reginei (în stânga imaginii) este împodobită cu faimosul diamant Koh-i-Noor. În mijloc, regina Mary, văduva lui George al V-lea. În primul rând, prințesa Elisabeta (în stânga) și prințesa Margaret-Rose.

În octombrie 1937, călătoria ducelui și a ducesei de Windsor în Germania, la invitația lui Hitler, a provocat o nouă polemică. Führerul l-a primit pe fratele regelui George al VI-lea și pe ducesă în „cuibul său de vultur", la Berchtesgaden. Lui Hitler i se atribuie ambiția de a-l restabili pe Eduard al VIII-lea pe tronul britanic pe motivul simpatiilor lui progermane.

13 septembrie 1939. Cu ocazia unui sejur în Sussex, cei doi Windsori pozează pentru fotografi. Mediatizarea ducelui și a ducesei va fi permanentă. Cu amabilitate, pentru a se răzbuna pe membrii familiei regale, ei răspund întrebărilor presei.

8 iulie 1941: regina Elizabeth și cele două fiice ale sale, prințesa moștenitoare Elisabeta (în stânga imaginii) și prințesa Margaret. În ciuda acestui cadru idilic, în parcul Windsor, nu trebuie uitată atitudinea curajoasă a familiei regale în timpul *Blitzkrieg*-ului și al bombardamentelor.

Palatul Buckingham, 11 aprilie 1942. Prințesa moștenitoare Elisabeta citește peste umărul regelui, tatăl său, documentele de stat și confidențiale păstrate în faimoasele *red boxes*, acele cutii ce pot fi observate în prim-planul imaginii. Viitoarea suverană își face ucenicia, la doar 16 ani.

20 noiembrie 1947: prințesa moștenitoare Elisabeta se căsătorește cu Philip Mountbatten, duce de Edinburgh. Este o căsătorie din dragoste. La balconul Palatului Buckingham, regele și regina îi încadrează pe tinerii căsătoriți. În dreapta, se află bunica miresei, regina Mary, văduva regelui George al V-lea.

1 august 1951: cuplul princiar cu primii lor doi copii, Charles, născut în 1948, și Anne, născută în 1950.

Palatul Buckingham, noiembrie 1951. Regele George al VI-lea și regina Elizabeth împreună cu nepoții lor, Charles și Anne. Raporturile lor sunt foarte afectuoase și bunicii îi iau la ei adesea pe nepoți, când prințesa moștenitoare se alătură soțului, ofițer de marină, plecat în misiune pe Mediterana.

Odată cu decesul neașteptat al regelui George al VI-lea, în 6 februarie 1952, fiica lui, Elisabeta, a devenit regină la doar 26 de ani. Funeraliile au fost impresionante, pe măsura respectului și a recunoașterii pe care defunctul le inspirase britanicilor. În imagine, sicriul regelui, pe un afet de artilerie, sosind la castelul Windsor, unde regele a fost înhumat.

În 2 iunie 1953, încoronarea reginei Elisabeta a II-a la abația Westminster este de asemenea un eveniment mediatizat: este urmărit la televiziune în lumea întreagă. La 27 de ani, ea este cel de-al 41-lea suveran al Angliei, dar și al Regatului Unit al Marii Britanii. Regina pozează împreună cu membrii familiei sale.

În imaginea din dreapta pot fi văzuți ducele și ducesa de Windsor, care nu fuseseră invitați la ceremonia de încoronare. În apartamentul parizian al doamnei Biddle Thompson, în compania doamnei Bruce, aflată în stânga ducelui, cei doi Windsori urmăresc ceremonia înregistrată și difuzată ulterior la un post de televiziune.

În 12 aprilie 1952, prințesa Margaret și colonelul Peter Townsend, *esquire* al regelui George al VI-lea, pleacă de la castelul Windsor. Povestea lor de dragoste va fi unul dintre foiletoanele de după război. Erou al bătăliei Angliei, ofițerul este căsătorit…

Deși colonelul divorțează, sora reginei anunță la radio că nu se va căsători cu el. Din acel moment lui Margaret i se va spune „prințesa tristă".

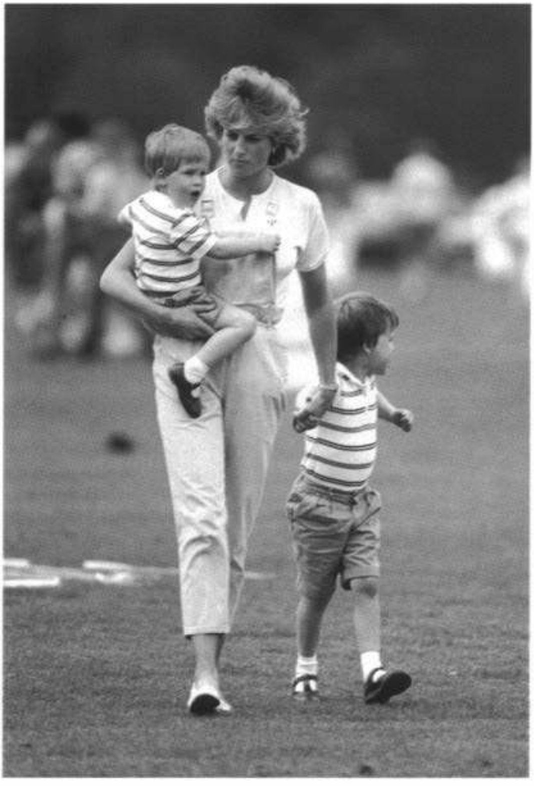
În 6 mai 1960, prințesa Margaret se căsătorește cu fotograful Tony Armstrong-Jones. În spatele mirilor, se află regina-mamă, văduvă a lui George al VI-lea și bunică a prințesei Margaret.

În 21 aprilie 1965, la Frogmore House, în parcul castelului Windsor, regina Elisabeta a II-a își sărbătorește împlinirea vârstei de 39 de ani împreună cu ducele de Edinburgh și cei patru copii ai lor: Charles, Anne, Andrew și Edward.

29 iulie 1981: Charles, prinț de Wales din 1969 și moștenitor al tronului, se căsătorește cu Lady Diana Spencer. Evenimentul este urmărit în direct de 750 de milioane de telespectatori, un adevărat record. Sărutul lor, în balconul Palatului Buckingham, constituie o premieră în istoria monarhiei și a palatului.

Prințesa de Wales împreună cu fiii ei, Harry și William, la Windsor, în 28 iunie 1987. Manipulând jurnaliștii, Diana îi fură soțului locul în lumina reflectoarelor.

Londra, 5 septembrie 1997 În fața gardului Palatului Buckingham, munți de flori au fost depuse în memoria prințesei Diana, decedată la Paris, în 31 august. După o săptămână de tăcere, regina și prințul Philip ies în sfârșit să întâlnească mulțimea. Diana era deranjanta lor fostă noră.

Funeraliile reginei-mame se desfășoară la abația Westminster, în 7 aprilie 2002. Prințul Charles, foarte afectat, stă între cei doi fii ai săi, William și Harry. „Queen Mum“, decedată la vârsta de 101 ani, era bunica preferată a britanicilor.

În 9 aprilie 2005, se căsătoresc Charles, prinț de Wales, și Camilla, ducesă de Cornwall. Evenimentul are loc la Windsor: mai întâi la primăria micului oraș, apoi slujba religioasă la castel. Mirii se cunosc din 1971.

În 29 aprilie 2011, căsătoria prințului William cu domnișoara Kate Middleton este urmărită de două miliarde de telespectatori, un nou record bătut. Cei doi se sărută de două ori în văzul lumii, dintre care o dată foarte tandru, la balconul Palatului Buckingham…

franco-britanice. În 3 iulie, Marina Regală, patrulând la Mers el-Kébir aproape de Oran, a scufundat escadra franceză comandată de amiralul Gensoul. Pentru Churchill, care a ordonat atacul, exista o prea mare nesiguranță în privința atitudinii Marinei franceze în raport cu autoritățile de la Vichy*. Moartea a 1 300 de marinari francezi stârnește indignarea compatrioților lor. Londra încearcă să se justifice asigurând că, în ciuda Convenției de Armistițiu, germanii încercau să pună stăpânire pe navele franceze. De la Vichy, unde s-a instalat începând de la 1 iulie, mareșalul Pétain a rupt orice relație diplomatică cu Marea Britanie.

Or, în timp ce acest caz izolat subminează acțiunea de rezistență a Marii Britanii la ofensiva armatei germane, cuplul Windsor continuă, aproape zilnic, să le pună probleme lui George al VI-lea și guvernului său, care trebuie să se pregătească împotriva atacurilor aeriene. Printr-o scrisoare, Churchill i-a cerut ducelui să se întoarcă în Anglia cât mai curând posibil — contrar la ceea ce se convenise și se pregătise deja. De fapt, era vorba despre faza pregătitoare pentru evacuarea cuplului către un teritoriu britanic departe de Europa, în Bahamas. În Europa, Eduard și Wallis sunt de două ori mai periculoși și ar putea fi chiar capturați și deveni obiect de șantaj față de Coroana britanică. Până la urmă, Eduard, deși un om corupt, rămânea fratele cel mare al lui George al VI-lea. Germanii, la rândul lor, se întreabă ce atitudine ar trebui să aibă față de cei doi Windsor la Madrid, căci exilații în trecere nu sunt întotdeauna docili și fac din când în când joc dublu. Ambasadorul german îi cere instrucțiuni lui Ribbentrop. Trebuie oare, sub un pretext oarecare, să intervină pentru a-i reține pe duce și ducesă în Spania, unde Franco, învingător într-un război care traumatizase și ruinase țara, alesese neutralitatea, apoi „nonbeligeranța“? Să îi lase să plece? În această confuzie, care a durat din iunie până în iulie 1940, cuplul, în sfârșit, îi jenează la fel de mult pe germani, italieni și britanici. Este extraordinar modul în care ducele își apără interesele materiale, mai ales în Franța, atât de îndârjit, încât ne-am putea întreba dacă este cu adevărat conștient că un război mondial a început și că Franța este împărțită în două zone printr-o linie de demarcație. Prin ambasadele de la Berlin și Roma, Alteța Sa Regală se asigură că vila La Croë (situată în zonă liberă franceză) pe care o închiriau, la fel ca și apartamentul parizian de asemenea închiriat din bulevardul Suchet, vor fi luate în grijă de foarte serviabilul ambasador american William Bullitt (care, în curând,

* În sudul Franței, germanii au permis existența unui stat francez, condus de mareșalul Pétain, având sediul guvernului la Vichy (devenită capitala *de facto* a Franței). Această entitate statală a ființat până în 1944. La sfârșitul războiului, liderii săi au fost acuzați și condamnați pentru trădare. (*N. red.*)

își va muta birourile la castelul... Candé!). Pe scurt, reprezentanții statelor aflate în război aranjează ca „bunurile imobiliare ale Windsorilor“ (care nu le aparțin!) să nu fie nici ocupate, nici stricate sau prădate.*

Motivul pentru care ducele refuză să se supună dorințelor lui Churchill și să se întoarcă în Anglia — toate dispozițiile necesare acestei călătorii sunt date de ambasadorul lui George al VI-lea la Madrid, Sir Samuel Hoare — este același refuz al familiei regale de a acorda ducesei titlul de Alteță Regală. Din cauza perspectivelor amenințătoare pentru Marea Britanie, această obstinație legată de protocol este uimitoare, deplasată și inconștientă. George al VI-lea fusese furios că, pe cale diplomatică, aflase că fratele său și soția acestuia fuseseră primiți la Madrid ca „Alteţele Lor Regale“ Ca la Berlin! Mânia lui Churchill a făcut să tremure zidurile clădirii din Downing Street 10. În acord cu George al VI-lea, prim-ministrul englez a trimis o telegramă amenințătoare și fără precedent fostului rege: „Alteța Voastră Regală face parte din cadrele active ale armatei britanice; refuzul de a îndeplini ordinele autorității militare competente va crea o situație gravă. Sper că nu va fi necesar să se ia măsurile pe care aceasta le-ar implica“

Un mesaj sec și fără drept de apel: ducele de Windsor, maior-general de armată, putea fi arestat pentru insubordonare sau dezertare! Culmea! Eduard ia amenințarea în serios, coborându-și pretențiile la cererea de a face o simplă vizită regelui și reginei însoțit de Wallis. Un compromis imediat refuzat de Palatul Buckingham, unde se pune întrebarea dacă va trece vreo zi fără o doleanță din partea fostului suveran! Așa cum notează în 29 iunie John Colville, secretarul personal al lui Churchill, „este inadmisibil să negociezi într-un astfel de moment“

Între timp, la ordinul lui Ribbentrop, ținând cont că ambasadorul Bullitt părăsise Parisul, omologul german al acestuia, Otto Abetz, este însărcinat să supravegheze „clandestin și confidențial“ apartamentul de pe bulevardul Suchet. Înainte de război, Otto Abetz legase relații de amiciție cu intelectuali francezi germanofili și, din acest motiv, fusese expulzat din Franța în 1939. De la înfrângerea franceză și ocuparea zonei de nord, el revenise ca reprezentant al Reichului la Paris.**

* Un lucru va fi încă și mai surprinzător: la sfârșitul lui 1941, după intrarea în război a Statelor Unite ale Americii și ocuparea lui La Croë de către italieni, instrucțiunile ducelui și ale ducesei vor fi respectate. Încă și mai sugestiv, „contul cuplului Windsor la Banca Franței nu a fost niciodată confiscat de administratorul german al bunurilor străine, Carl Schäfer“ (Charles Higham, *op. cit.*).

** Șase luni mai târziu, în 15 decembrie 1940, la ordinul lui Hitler, Otto Abetz va organiza repatrierea cenușii lui Napoleon al II-lea (l'Aiglon), fiul împăratului, la Domul Invalizilor. Era o încercare de a-și câștiga de partea sa pe parizieni, o premisă a colaborării franco-germane.

La Madrid, ducele se lansează în discursuri pacifiste, regretând lipsa de pregătire a Franței, în vreme ce, timp de zece ani, Germania se reorganizase în întregime. Wallis insistă în acest sens, declarând că Franța „pierduse pentru că era măcinată din interior și că o țară în această stare nu ar fi trebuit să declare niciodată război". Chiar dacă recunoaștem că observațiile sunt, din nefericire, fondate, trebuie înțeleasă, de asemenea, și neliniștea pe care o provoacă. Așa cum reiese din nota ambasadorului american în Spania adresată Departamentului de Stat, sub formă de avertisment: „Aceste observații nu sunt fără valoare, chiar și numai pentru faptul că reflectă opinia unui anumit mediu englez, care ar putea căpăta importanță și ar putea vedea în Windsor și prietenii lui un grup realist care judecă sănătos situația internațională, putând juca un rol în caz de pace generală"*. Și încerca să repună pe tron un rege trădător... cu obligația ca Berlinul să îl compenseze financiar. Din analiza acestei situații încurcate, de la sfârșitul lui iunie și începutul lui iulie 1940, într-o perioadă în care Marea Britanie refuză să încheie pacea cu Germania, se poate deduce că cei doi Windsor sunt deopotrivă periculoși și în pericol. Ei jenează fiecare dintre taberele adverse, sunt pioni greu de controlat pe tabla de șah a spionajului mondial. Pretențiile lor reprezintă un amestec de vorbe goale și minciuni, totul cu rolul de a-și apăra propriile interese.

Pentru a fi îndepărtat, ducele este numit guvernatorul insulelor Bahamas

În momentul în care ei sosesc la Lisabona, Portugalia austerului economist Salazar** este oficial neutră. Totuși, situația este complexă, căci dacă britanicii au acolo mai multă influență decât în Spania, guvernul lusitan nu ascunde o anumită simpatie pentru puterile Axei, în măsura în care acestea luptă împotriva comunismului. Wallis o știe și caută să tragă profit pentru a-și atinge răzbunarea. Problema pe care o pune prezența cuplului de Windsor pe continentul european în război devine acută, ducesa fiind obsedată de visul de a fi regină; ea se declară convinsă că, după primele bombardamente asupra Londrei, cumnatul ei, înfricoșat, va abdica în favoarea lui Eduard. De partea cealaltă, întoarcerea cuplului în Marea Britanie ar avea un efect

---

* Extras din raportul ambasadorului american în Spania, A. Weddall; vezi Charles Higham, *op. cit.*

** António de Oliveira Salazar (1889–1970), prim-ministrul Portugaliei între anii 1932 și 1968. (*N. red.*)

dezastruos pentru moralul trupelor britanice și consecințe umilitoare pentru familia regală. În cursul unei audiențe cu regele, Churchill taie acest nod gordian: de comun acord, o telegramă propune ducelui numirea lui ca guvernator și comandant suprem al insulelor Bahamas, un arhipelag de șapte sute de insule și insulițe care au devenit colonie britanică în 1783. Avantajul locului ales este depărtarea de Anglia. Inconvenientul, care nu va fi descoperit decât mai târziu — teritoriul este situat în apropierea Statelor Unite ale Americii. Înainte ca această alegere să fie făcută, se mai luase în considerare Egiptul, dar era prea riscant. Consultat, arhiepiscopul de Canterbury, care rămânea un adversar intransigent al ducelui, sugerase insulele Falkland (sau Malvine, după cum le numeau argentinienii), căci ele sunt atât de îndepărtate, încât ducele „nu ar putea dăuna nicicum"!

La începutul lui iulie, Eduard acceptă noua sa funcție, declarându-se sigur că Londra a ales cea mai bună variantă într-o situație delicată. Răspunsul telegrafic al lui Churchill: „Sunt fericit că Alteța Voastră a acceptat acest post, întrucât Îi va permite să aducă mari servicii Imperiului". În limbajul premierului, aceasta însemna că ducele va fi numit acolo „unde ar fi cât mai puțin nociv în efortul de război". Dar încă nu se luaseră în considerare pretențiile imediate ale cuplului de Windsor în privința remunerației guvernatorului, a numărului de servitori în serviciul lor și mai ales a doleanței de a face mai întâi o lungă escală în Statele Unite ale Americii.

François Kersaudy remarcă pe bună dreptate că acest sejur „nu va putea să nu provoace un incident diplomatic: în an electoral, președintele Roosevelt nu își permite să lase în țară o Alteță Regală care s-a compromis cu Hitler"* Să adăugăm că ducele va încerca să-i întâlnească pe adepții izolaționismului — cei care se opun intrării în război a Statelor Unite ale Americii. În sfârșit, un alt motiv al acestei călătorii nu are legătură cu politica, ci este mai degrabă delicat pentru ducesă: ea are probleme la nas din cauza unei gripe și numai un chirurg american poate să o ajute! Natura preocupărilor ei în iulie 1940 este de-a dreptul uimitoare!

Capriciile și fanfaronada fostului monarh și ale soției lui (numită „scorpie" de rudele fostului rege) îi inspiră lui Churchill mesaje încă respectuoase, desigur, dar din care reiese iritarea: „Regret că trebuie să-i spun Alteței Voastre Regale că nu poate fi vorba să detașăm pe lângă ea militari în calitate de servitori. În timpurile pe care le trăim, astfel de măsuri ar fi imediat condamnate". „Sire, îmi pot permite să vă pun serios în gardă...? Multe urechi

* François Kersaudy, *Histoire de la dernière guerre*, nr. 10, martie-aprilie 2011.

atente și ostile se vor ciuli pentru a capta orice zvon conform căruia Alteța Voastră Regală ar avea vederi asupra războiului, germanilor sau hitlerismului care s-ar dezice de cele ale națiunii britanice și Parlamentului ei...“ Pentru a dovedi fostului rege cât de gravă este situația, Winston îl avertizează din nou că este sub supraveghere permanentă: „Chiar și în timpul șederii voastre la Lisabona, conversații provenind din diverse surse au fost raportate telegrafic, ce ar fi putut fi exploatate în detrimentul Alteței Voastre Regale...“ Plutește în aer amenințarea Curții Marțiale. Ne închipuim câtă răbdare, ce pierdere de timp și câte precauții îl costă toate acestea pe Churchill, în perfect acord cu suveranul său, în momentul când tocmai se conturează amenințarea unei debarcări germane din Franța ocupată. Fără îndoială sub influența lui Wallis, exasperanta reticență a ducelui — după ce a acceptat postul — se manifestă din nou la ideea că a fost trimis în ceea ce el numește, cu dispreț, „o colonie britanică de mâna a treia“! Gibraltar, Hong Kong, iată ce l-ar fi flatat! Dar Bahamas și Nassau, ce provincie! „Suntem expediați la Sfânta Elena!“, se lamentează ducesa, brusc cultivată. Cuplul, foarte snob, îndrăznește să se plângă de această numire câtorva aristocrați iberici, consternați de părerea acestor veșnici nemulțumiți. Sunt ei în stare să înceteze de a mai cere? De la o cină privată la un salon de ambasadă, agenții de la Berlin în post la Madrid și Lisabona sunt informați și trimit repede depeșe codate ierarhiei lor. În același timp, în continuare la Lisabona, cuplul suferă la gândul pierderii confortului parizian. Până la urmă li se acceptă cererea ca una dintre cameristele lor, o englezoaică, să fie trimisă la Paris pentru a le expedia la Lisabona tot ceea ce lipsește ca acest cuplu de mondeni să ajungă demn în „colonia lor de mâna a treia“. Evident, vor fi necesare lungi demersuri administrative astfel încât camerista să se poate duce la Paris... sub supraveghere germană!

La sfârșitul lui iulie, ducele îndrăznește să îi scrie din nou lui Churchill că va aștepta până în noiembrie (adică momentul alegerilor prezidențiale americane) pentru a-și prelua funcția din Bahamas și că ar fi de neconceput să îl reprezinte acolo pe rege fără a trece prin Statele Unite ale Americii, atât de apropiate...

August 1940: Germania începe să bombardeze Anglia

Plecarea cuplului contrariază la început obiectivele germane. Ducele și ducesa ar fi pe teritoriu britanic, deci, practic vorbind, prizonieri ai serviciilor Majestății Sale. Ce este de făcut? Să fie asasinați înainte de plecare?

Ar însemna să se priveze de „soluția de rezervă“ pentru tronul englez, gândită de Hitler, ceea ce este exclus. Dar amenințarea și violența rămân acceptabile pentru a-l controla pe duce, acest Narcis preocupat să nu îi fie uitate nici medaliile, nici decorațiile, dar, în același timp, o indispensabilă marionetă pentru obținerea unei păci cu Marea Britanie. Mai târziu, se va afla că Berlinul hotărâse până la urmă să îl răpească pe duce la Lisabona, dar cum era păzit de 20 de polițiști portughezi în plus față de protecția obișnuită și cum serviciile britanice deveniseră și mai vigilente ca de obicei, ordinele, obținute cu greu, sosesc prea târziu. Adjunctul lui Himmler nu mai putea trece la acțiune.

Ancorat în port, pachebotul american *Excalibur* îi mai așteaptă doar pe cei doi Windsor. În sfârșit, spre imensa ușurare a regelui și a lui Churchill, fără a mai vorbi de regina Mary., atât de incomodul cuplu consimte să se îmbarce în 1 august 1940. Cu discreția sa caracteristică: 52 de valize, 30 de crose de golf, patru câini, șapte lăzi cu vin de Madera și Porto, o limuzină cu remorcă și chiar o mașină de cusut. Cei doi pasageri repetau întruna că erau exilați într-o colonie mizerabilă — ceea ce era adevărat, de altfel — și își luau în mod ostentativ toate precauțiile.

În aceeași zi, pe când pachebotul se îndreaptă către Bermude pentru escală, Luftwaffe își lansează primele raiduri aeriene. Șase sute de avioane însemnate cu svastică lansează o ploaie de bombe pe coastele engleze. Este începutul Directivei de Război nr. 17 din 1 august 1940. Atacurile sunt zilnice. RAF pierde numai 290 de aparate, grație instalării, încă limitate dar deja eficiente, a unui sistem de unde electromagnetice foarte scurte care primesc un ecou permițând situarea distanței și a direcției unui obiect. Sunt primele stații radar, o invenție britanică încă la începuturile sale, necunoscută de germani. Aceste radare permit prevenirea atacurilor la aproximativ 120 de kilometri. Eficacitatea lor practică este întărită și de o certitudine: o debarcare surpriză a germanilor în Anglia este imposibilă.

Așadar Hitler va intensifica raidurile aeriene. În noaptea de 7 septembrie, 200 de bombardiere germane lansează ofensiva asupra Londrei, omorând 300 de persoane și rănind alte 1 300. Un șoc groaznic pentru populația care se teme că a început simultan invazia terestră. Docurile de la East End sunt atinse, zeci de incendii izbucnesc în cartierele modeste. Eroic, RAF reușește un prim raid asupra Berlinului. Daunele nu sunt considerabile, dar impactul psihologic este enorm. Hitler este furios, căci Göring îl asigurase că prin superioritatea sa Luftwaffe făcea imposibilă o astfel de operațiune. Tot ce poate face Churchill este să răzbune orgoliul

rănit al Londrei, demonstrând că Berlinul nu era invulnerabil. Această reacție îl constrânge pe Hitler să întârzie Operațiunea *Seelöwe*, nume de cod pentru invazia terestră. Furios, el trebuie să rămână la planul *Blitzkrieg*, războiul-fulger.

Duminică, 8 septembrie, pe timpul nopții, în timp ce George al VI-lea lucrează în biroul său, o bombă cade fără să explodeze pe aripa nordică a Palatului Buckingham. Bomba este înțepenită chiar sub încăperea unde se găsește regele, care manifestă un calm desăvârșit. Va exploda abia în noaptea următoare, pulverizând cabinetul de lucru pe care ocupantul îl părăsise pentru a se duce la Windsor. Geamurile sparte ale încăperilor învecinate acoperă parchetul și piscina interioară este deteriorată.

Faptul că Palatul Buckingham a fost vizat și atins îi traumatizează pe londonezi. Și dacă regele ar fi pierit în atac? Și dacă bomba ar fi explodat când a atins palatul? George al VI-lea și Elizabeth, reveniți în grabă de la Windsor, trec în revistă daunele și se mută într-un apartament care dă spre o curte. Bombardamentele sunt reluate, vizând această țintă simbolică pe care palatul regal o reprezintă. „Este un atac direct", notează regele în jurnal. Cuvintele sunt cumpătate, dar monarhul este în pragul unui atac de nervi: „Nu mai am curajul să mă așez într-o încăpere, nu sunt în stare să citesc și să mă concentrez, gata s-o iau la fugă, pândind cerul de la fiecare fereastră". În 13 septembrie, un bombardier survolează Mall-ul* la joasă altitudine. Este artera regală prin excelență, o lungă alee mărginită de platani. De la Admiralty Arch, ridicat în 1920 spre gloria reginei Victoria, Mall-ul duce direct la Palatul Buckingham. Manifestările oficiale se desfășoară acolo. Avionul își lansează bombele pe axa palatului. Aflați într-un salon, regele și regina au timp doar să audă deflagrația, se trezesc acoperiți de cioburi de sticlă, dar sunt nevătămați. Suveranii tocmai au scăpat de la moarte, dar acest adevăr nu va fi dezvăluit decât după război, chiar și premierului. Churchill va scrie atunci: „Dacă ferestrele ar fi fost închise în loc să fie deschise, sticla le-ar fi explodat în fața regelui și reginei, provocându-le răni grave" De la Vatican, papa Pius al XII-lea le trimite o telegramă în care le dorește sănătate Majestăților Lor și să rămână tefere. George al VI-lea, care fusese și pilot, este tulburat de precizia atacului. El va bănui că aviatorul, cunoscând perfect dispoziția încăperilor în palat, ar putea fi una dintre îndepărtatele sale rude, un Saxa-Coburg descendent

* Se pare că numele *mall* („alee", în limba engleză) datează din epoca lui Carol al II-lea (1660–1685), un Stuart, când curtezanele practicau un joc de origine italiană numit *pallamaglio*, asemănător crichetului.

din Victoria, un militar experimentat trecut în serviciul lui Mussolini. Regele fusese avertizat că acest personaj fusese văzut de curând la Madrid, în compania ducelui de Windsor. Dar acuzația că el bombardase Palatul Buckingham nu a putut fi niciodată dovedită.

În ciuda bombardamentului, Palatul Buckingham simbolizează rezistența englezilor

Această îndrăzneață operație în însăși inima monarhiei transformă palatul în simbol. El face ca membrii familiei regale să fie egali cu poporul bombardat zi și noapte. Mai târziu, amiralul Louis Mountbatten va spune: „Dacă Göring și-ar fi putut imagina profunzimea sentimentelor pe care atacarea Palatului Buckingham le va trezi de-a lungul Imperiului și în America, fără îndoială ar fi recomandat asasinilor săi să păstreze distanța". Printre ruinele capelei palatului, complet devastată, regina afișează un optimism care va construi noua ei legendă: „Acum, oamenii vor ști că trăim toți în aceleași condiții. Măcar mă consolează gândul că îi pot privi în ochi pe locuitorii din East End"

Această compasiune față de cartierele devastate în noaptea precedentă nu se reduce la o remarcă. Orașul Londra deplânge deja 2 000 de victime printre civili și 8 000 de răniți. Suveranii se deplasează în acele zone. Niciodată, în istoria britanică, un rege nu va fi întâlnit atâția supuși, petrecându-și mai mult de o treime din timp încurajându-i și consolându-i. George al VI-lea, îmbrăcat într-o uniformă impecabilă, și Elizabeth, bineînțeles cu pălărie și mănuși, sunt de o eleganță discretă, dar liniștitoare. Stau în picioare. Și ei luptă, datoria lor fiind să mențină cât mai sus flacăra rezistenței. Luftwaffe va lovi de nouă ori palatul. La fiecare alarmă, familia regală, demnă și bine organizată, coboară la subsol, împreună cu servitorii. Democrația calmă în fața terorii. De altfel, regina nu pare deloc speriată de aceste atacuri repetate ale avioanelor inamice. Într-o zi, chiar urcă în apartamentul ei ca să-l caute pe unul dintre câini, pe care îl uitase acolo!

De ce Elizabeth nu vrea să se îmbrace în uniformă, deși este șefa a trei mișcări feminine de apărare? Ea se justifică, mereu zâmbitoare: „Dacă oamenii ar veni să mă vadă, ei ar vrea să poarte hainele lor cele mai frumoase" Totuși, regina are grijă să aleagă nuanțe discrete, care se potrivesc cu praful dărâmăturilor, cum ar fi bleu, roz sau violet. Verdele?

Nici vorbă! Culoarea aceasta aduce ghinion! Cât despre negru, „este opusul speranței pe care o purtăm în suflet!" Bulversată de aspectul clădirilor în ruină, al sutelor de persoane care au pierdut totul, familiile și bunurile, și care așteaptă să fie salvate, apoi evacuate din străzile desfundate, îi scrie reginei Mary, soacra ei: „Oamenii aceștia sunt minunați, curajoși. Trebuie să câștigăm!" Chiar și în parlament, se simte o anumită ușurare că palatul a fost grav atins. Raidul asupra unui astfel de loc strânge încă și mai tare legătura dintre monarhie și populația atât de greu pusă la încercare. În fiecare crater săpat de o bombă, după alarmă, cuplul regal este prezent, de exemplu, în molozul unui cinematograf distrus pe Baker Street, strada pe care Sir Arthur Conan Doyle situase domiciliul imbatabilului Sherlock Holmes.

Dacă o alarmă se produce cumva atunci când ei merg de la o ruină la alta, monarhii coboară în adăpostul amenajat sau în subsolul cel mai apropiat, uneori o stație de metrou, împărțind o ceașcă de ceai vărsată dintr-un termos cu tovarășii lor de suferință. Întâlnirile sunt vesele. Oameni care vorbesc cu accent *cockney*, folosit în cartierele de periferie, îi întâmpină cu multă căldură. Și aici, Elizabeth câștigă premiul de popularitate. „Femeia aceasta curajoasă este a naibii de minunată", spun toți în timp ce o aplaudă! Regina își stăpânește cu greu lacrimile.

Cu excepția alarmelor generale și a situațiilor în care trebuie să rămână în Londra, la fiecare sfârșit de săptămână regele și regina se deplasează la Windsor, deși adesea se duc zilnic acolo să-și vadă fiicele. Cuplul părăsește atunci palatul, pe care îl numesc familiar Buck House, ca să se ducă la Windsor. Vechiul castel nu este mai puțin expus decât Buckingham. Cel puțin 300 de bombe au lovit domeniul Windsor. Tinerele prințese chiar sapă tranșee în peluzele parcului. Instalarea lor devine sumară. Familia doarme departe de apartamentele lor obișnuite, pe pământ, în Turnul Victoria (astăzi Turnul Reginei), într-o excavație protejată de plăci de oțel și de saci cu nisip. Un adăpost a fost amenajat sub cele patru încăperi ale acestei reședințe neconfortabile. În caz de alarmă, sirene și alarme se declanșează în fiecare coridor. Regina, precum și bonele poartă o bonetă de noapte „ca să fie decente chiar și pe timp de război". Norman Hartnell, croitorul ei, i-a confecționat o ținută nocturnă adaptată „și chiar o cutie din catifea neagră în care să-și păstreze masca de gaz"*. Restricțiile se aplică și veșmintelor, care trebuie să fie în primul rând folositoare. Unele dintre

* William Shawcross, *op. cit.*

hainele din călătoria oficială în Canada sunt refolosite, dar broderiile dispar. George al VI-lea ajunge să vopsească în interiorul căzilor o linie care să indice volumul maxim de apă permis pentru o baie.

„Vom rade orașele engleze", promite Hitler cu vocea sa cavernoasă. Încă nu a înțeles dârzenia cu care englezii rezistă la sacrificii și eforturi zilnice, adesea de neimaginat. În septembrie 1940, când Ribbentrop se duce la Roma și îi spune contelui Ciano, ministrul Afacerilor Externe al Italiei și ginerele lui Mussolini: „Apărarea teritorială a Angliei este inexistentă. O singură divizie va fi de ajuns ca să provoace o prăbușire totală", Churchill va comenta succint: „Asta arată pur și simplu că nu știe nimic"*. Și, urmat de cei doi secretari ai săi, pe care îi epuizează cu dictarea, fără încetare, a notelor și instrucțiunilor sale, prim-ministrul se suie în trenul său special, inspectează coasta, scrutând Pas-de-Calais cu binoclul și cerând studiul mareelor și mișcărilor lunii. El se teme de o armadă de tonaj mediu care ar permite inamicului să traverseze Canalul Mânecii. Ideea nu este nouă: încă din iulie 1917, același Churchill îi prezentase premierului Lloyd George planurile unei „barje cu provă rabatabilă pentru transportul și debarcarea tancurilor"

Conștient de importanța unei relații permanente cu prim-ministrul său, George al VI-lea modifică ritmul audiențelor sale cu Churchill. De acum încolo, cea săptămânală de la ora 17 este înlocuită printr-un prânz în fiecare marți, la care participă adeseori și regina. „În mai multe ocazii, trebuia să ne luăm farfuriile și paharele și să coborâm în adăpost, ale căror lucrări avansau, ca să ne terminăm masa."** Curând, din motive de securitate, regele îi exclude pe servitori; invitatul, regele și regina se vor servi singuri. O apropiere, care va deveni o intimitate politică neîndoielnic fără precedent în istoria britanică de la regina Anne, la începutul secolului al XVIII-lea, încoace, îi unește pe suveranul constituțional și pe șeful guvernului. Churchill este chiar mirat că regele, foarte harnic, a studiat înaintea lui anumite dosare, le cunoaște detaliile și formulează păreri, atât cât îi permite Constituția. Depeșe, telegrame și note sunt cu grijă analizate de George al VI-lea. „Un mare noroc pentru Anglia să aibă un rege și o regină atât de buni în acei ani fatidici", va scrie Churchill. Standul de tir amenajat în grădinile Buckingham-ului este acum folosit de toată familia, în prezența aghiotanților. „I-am adus curând regelui o carabină americană cu tragere scurtă, aleasă dintre mai multe care îmi

* Winston Churchill, *Mémoires de guerre, 1919–1941*, Cassell and Co, 1959.

** *Ibid.*

fuseseră oferite: era o armă excelentă." Regele și prim-ministrul formează de acum un tandem solid.

Pentru ducesa de Windsor, Bahamasul reprezintă insula Elba!

Departe de bombardamentele războiului-fulger și de suferințele singurei țări din Europa care înfruntă Axa, ducele și ducesa de Windsor își încheie escala în Bermude. Călătoria a durat opt zile, după care ei pornesc spre vest, în direcția insulelor Bahamas. Exasperați. Ca de obicei. În primul rând pentru că ducesa a fost „prost tratată": s-a consimțit ca, în rare ocazii, să fie numită din vârful buzelor „Înălțimea Voastră", o atenție protocolară datorată exotismului locului, dar fără reverență din partea doamnelor. O minimă obligație. Eduard s-a îmbufnat, apoi a repetat, cu voce tare, ideea sa fixă: „Dacă aș fi fost rege, n-ar fi fost niciun război!" Incidentul, care s-a desfășurat la masa oferită de guvernatorul acestei colonii britanice (din 1612), provocă un scandal, repede aplanat de un conviv, fost *esquire* de-al ducelui. Într-un moment când Londra este în fiecare noapte bombardată, cuvintele acestea sunt indecente. Este vremea ca ducele să ajungă în Bahamas... și să rămână acolo, exercitându-și funcția oficială cu obligația de rezervă*. Conform unui martor al sejurului din Bermude, „era interesant de observat acest cuplu celebru și de evaluat impactul reciproc al personalității lor. Am remarcat că el era mai îndrăgostit de ea decât ea de el. Dar ea veghea asupra lui cu o atenție aproape maternă. În fiecare seară, înainte să ne despărțim, ea mă întreba programul de a doua zi și mai ales ora primei întâlniri cu ducele — căci eu eram pentru ei un fel de deșteptător. Cât despre ea, era un câine de pază"**. Înainte de a fi o ducesă nemulțumită și interesată, Wallis este o infirmieră și o supraveghetoare indispensabilă. De la sosirea lor la Nassau, pe o căldură sufocantă, ducele poartă uniforma de maior-general, iar Wallis o rochie imprimată cu o tocă albă ornată cu sidef. Ținând cont de temperatură, mantoul de mătase bleumarin este numai de conveniență. Primirea este foarte oficială, cu secretarul Coloniilor trimis de urgență de Churchill pentru a supraveghea

* „Obligația de rezervă" reprezintă o limitare a libertății de expresie a unor personaje publice, î scopul evitării unor luări de poziție care ar putea dăuna instituției pe care o reprezintă. (*N.t.*)

** Frank Giles, *Sundry Times*, apud Charles Higham, *op. cit.*

sosirea noului guvernator, observat fără îndoială și de agenții progermani. Consulul Statelor Unite ale Americii a venit, dacă se poate spune așa, ca reprezentant al unui stat învecinat, după toate probabilitățile la cererea Departamentului de Stat după o intervenție de la Londra. Căci întrebarea este simplă în complexitatea sa: ce va face ducele de Windsor, fratele regelui, numit guvernator al unei colonii, reprezentant așadar al regelui? Pentru că i s-a oferit un post oficial, cu tratament special, o reședință și având, *a priori*, încrederea fratelui său și a Cabinetului, va fi el în sfârșit credincios Coroanei britanice sau va fi în continuare devotat Germaniei sau unuia dintre sateliții acesteia? Într-adevăr, reputația ducelui de Windsor este arhicunoscută: un om foarte influențabil, oscilând între cele mai bune și cele mai rele intenții, labil psihic și laș. Și, mai presus de orice, complet supus periculoasei lui soții. Pe scurt, incapabil să fie folositor, va înceta măcar fostul rege să fie nociv?

La ceremonia preluării funcției — în uniformă albă, purtând pălărie colonială —, el jură credință regelui — fratele său —, în timp ce steagul britanic fâlfâie pe cerul încărcat al Antilelor. Pe chip nu i se poate citi bunăvoință. Wallis, în alb, se află lângă el, când ar fi trebuit să stea în spatele noului guvernator. De altfel, protocolul este una dintre obsesiile ei, de vreme ce încearcă încontinuu să îl modifice în avantajul ei. În Bahamas, unde populația și oficialitățile locale sunt evident curioși să se apropie de un cuplu atât de cunoscut — ce schimbare! —, ducesa are grijă să fie o treaptă în urma ducelui în sala de consiliu, dar o treaptă deasupra celei care ar fi fost destinată soției unui guvernator obișnuit. „Autoritățile locului au petrecut ore întregi înainte să hotărască acest discret semn de recunoaștere."*

În mod evident, de la sosirea cuplului de Windsor la Nassau, ceremonialul capătă o importanță extraordinară. Nefiind soția unui guvernator oarecare, ducesa își duce propriul război: cel al locului care i se cuvine, despre care încă este convinsă că nu îi este îndeajuns de recunoscut.

Spre deosebire de clădirea oficială, proaspăt văruită și agreabil mobilată, reședința guvernatorului este aproape o ruină; piscina ei, invadată de o vegetație sălbatică, și aspectul general al locuinței dau impresia de părăsire. Să fie aici o pedeapsă din partea lui George al VI-lea și Churchill? Sau lipsa de preocupare pentru confort a vechiului locatar, care a dat dovadă de o dezastruoasă lipsă de îngrijire a vilei? Vizitând-o, Eduard și Wallis

* Charles Higham, *op. cit.*

descoperă o inscripție greu vizibilă din cauza umidității specifice zonei: „*His Majesty King Edward VIII*“ Ce emoție! Trebuie cu adevărat să te găsești la capătul lumii pentru a găsi un însemn oficial al unei domnii deja uitate. Se întâmpla cu patru ani în urmă, când era încă pace în lume. Și cutiile de scrisori ale insulei, scorojite și ruginite, acele simboluri al Poștei Regale, poartă încă, la rândul lor, efigia lui Eduard al VIII-lea, care a fost numit guvernator pentru a-l îndepărta de Europa.

Destul de repede, cuplul de Windsor epuizează plăcerile locului. Ei devin obiective de interes pentru curioși, deoarece nu s-a mai pomenit niciodată ca un fost rege să accepte funcția de guvernator.

Ducele și soția sa se plictisesc: ei vor să călătorească în Canada

În Bahamas este o atmosferă colonială — un trai provincial, sub palmieri, cu bârfele, meschinăriile și ceremoniile lui exagerate, cu vânturi ce nu răcoresc niciodată aerul. Pentru un timp, ducesa pare să se împace cu situația. Ea devine președinta Crucii Roșii din insulă și ajută două clinici de copii din insula New Providence, instituții moderne finanțate prin intermediul unei fundații create de Eduard pe când era prinț de Wales. Wallis cumpără o mașină pentru infirmiere și primește cazurile deosebit de grave sau urgente. Să se fi transformat într-o persoană caritabilă?

În realitate, Wallis se sufocă la Nassau, din toate punctele de vedere. În mod hotărât, în spirit napoleonian, ea numește capitala „Elba“, o nouă „insulă Elba“. Dar ce progres în comparație cu Sfânta Elena: de pe insula Elba se poate evada! Ducele își anunță intenția de a vizita ranch-ul din provincia canadiană Alberta. De îndată, autoritățile americane informează Londra că o astfel de călătorie este exclusă, întrucât ar presupune în mod necesar o escală pe teritoriul american. Ar fi inoportun în perioadă electorală. Presa s-ar amesteca, anumite medii ar provoca scandaluri și, în plus, lumea s-ar mira că, abia intrat în funcție, guvernatorul insulelor Bahamas își neglijează responsabilitățile oficiale. Așadar, insula Elba redevine Sfânta Elena!

Diverse personaje, îndoielnice și puternice deopotrivă, gestionează mari interese din Bahamas. Sunt exact genul de indivizi pe care cuplul de Windsor îi cultivă, căci au relații peste tot, bani și idei asemănătoare. Cel

mai zgomotos dintre acești exilați voluntari este un multimiliardar suedez, Axel Wenner-Gren. Având interdicție de a intra în Statele Unite ale Americii, el nu este niciodată departe deoarece navighează aproape de țărm la bordul celui mai somptuos iaht din lume, *The Southern Cross*, cumpărat de la excentricul și genialul Howard Hughes. Colosala avere a suedezului, un uriaș cu obrajii roșii și părul alb, provine din două investiții care au revoluționat viața de zi cu zi: aspiratorul și frigiderul. Uzinele lui, care vând produse sub marca Electrolux, sunt respectabile, în schimb, activitățile lui bancare și cele anexe sunt dubioase. Întâlnindu-l pe Göring la Berlin chiar înainte de război, nu își ascunsese față de el simpatiile naziste, sub acoperirea unei păci permanente cu Anglia. Din acel moment, Axel Wenner-Gren fondase câteva bănci, iar la altele cumpărase acțiuni. Avea legături cu Berlinul și, printr-o bancă din Köln, finanța Gestapoul. Ca o încoronare a activităților sale lucrative, el vindea arme republicilor sud-americane. Se înțelege de ce iahtul său își schimbă regulat numărul de înmatriculare și este echipat cu o stație de radio privată. Și se înțelege, de asemenea, că, fiind în legătură cu Charles Bedaux, el fusese informat de sosirea — discretă, este adevărat — a cuplului Windsor și că le urase bun venit.

Ducesa, profitând de naționalitatea sa, reușește o faptă mare: obține un pașaport american și o viză. Și, la sfârșitul lui octombrie, ea trimite la Miami două cufere de haine pentru a fi curățate și reparate. Dar FBI-ul, care îi cunoaște simpatiile, o supraveghează. Adjunctul lui Edgar J. Hoover, șeful FBI-ului care spionează pe toată lumea, este informat despre acest ciudat și îndepărtat serviciu de curățătorie, cu atât mai anormal cu cât reședința guvernatorului nu duce lipsă de personal. Se interzice trimiterea hainelor în străinătate, căci „este posibil ca aceasta să servească la transmiterea de mesaje“* Wallis nu era la prima ei excentricitate vestimentară: legenda spune că, aflându-se la Nisa, l-a deranjat pe consulul general american ca să-i aducă de la vila La Croë... costumul de baie verde pe care îl uitase și de care avea nevoie urgent! Costumul devenise celebru pe toată Coasta de Azur!

Ducele sâcâie guvernul american pentru a-i aranja o întâlnire cu președintele Roosevelt. În același timp, funcția sa de guvernator îl obligă la câteva activități deloc interesante, precum deschiderea Parlamentului coloniei, anunțarea diverselor reforme, identificarea unor soluții pentru problemele puse de transport, de pescuitul bureților și de șomaj. Publicul

* Charles Higham, *op. cit.*

îl aplaudă. Ducele și-a dat silința, dar s-a plictisit foarte tare. În încheiere, el reformulează o pledoarie în favoarea păcii în Europa pentru ca războiul să fie oprit.

14 noiembrie 1940: Luftwaffe rade orașul Coventry de pe suprafața pământului

Un coșmar, într-adevăr... dar la 8 000 de kilometri de Bahamas. Este o noapte clară peste castelul Windsor. Apărarea aeriană semnalează aparate inamice survolând castelul, ce se îndreaptă apoi spre nord. Raidul întreprins de Luftwaffe poartă romanticul nume de cod Operațiunea *Mondscheinsonate*. Sonata lunii este interpretată de 300 de bombardiere care lansează, în zece ore, 543 de tone de bombe care provoacă explozii, plus 900 de bombe care declanșează la impact incendii asupra orășelului Coventry, în inima Angliei. Localitatea este complet devastată, inclusiv catedrala Saint-Michael din secolul al XIV-lea. Statisticile indică 507 morți și peste 420 de răniți — cifrele vor crește, din păcate — în zorii zilei de 15 noiembrie. Spectacolul este îngrozitor. Dintre cele 75 000 de clădiri ale orașului, mai rămân abia 15 000 în picioare, și acestea fisurate și pe punctul de a se prăbuși. Este cel mai mare atac aerian de la începutul războiului german. De ce? Ca represalii la raidul britanic reușit împotriva Münchenului, din 6 noiembrie. De ce Coventry? Industria de armament de acolo este foarte activă, mai ales în domeniul fabricării motoarelor de avioane. Conform transmisiei radio de la Berlin, 27 de întreprinderi au fost scoase din funcțiune, producția neputând fi reluată decât după mai multe săptămâni.*

În dimineața zilei de 16 noiembrie, George al VI-lea se duce cu mașina la Coventry sau, mai bine spus, spre ceea ce mai rămăsese din oraș. Calea ferată fiind distrusă, el nu a putut lua trenul regal, ale cărui vagoane — datând de pe vremea reginei Victoria — fuseseră modernizate și reamenajate. Bulversat, regele trece printre ruinele fumegânde ale unui oraș ras efectiv de pe hartă. Combativ, Churchill va scrie: „Cu toate acestea, uzinele de aviație și de mașini-utilaje, de importanță vitală, nu au fost scoase din funcțiune, iar populația, care încă nu trecuse prin ororile unui

* În urma bombardamentului, în Germania începe să fie folosit termenul „coventryzație“, prin care sunt amenințate cu o soartă asemănătoare și alte orașe inamice.

bombardament, nu a fost scoasă din luptă. În mai puțin de o săptămână, un comitet de reconstrucție de urgență a îndeplinit o muncă admirabilă redând viață orașului“.

Coventry nu este decât începutul unui potop de bombe asupra regatului. Londra, apoi Birmingham (800 de morți, 2000 de răniți) sunt lovite. Apoi greutatea atacurilor se concentrează asupra porturilor, Bristol, Southampton și mai ales Liverpool, înainte ca unele centre de producție de armament — Plymouth, Sheffield, Manchester, Leeds și Glasgow — să sufere aceeași soartă. Peste tot, suveranii sunt prezenți. Regele cere detaliile tehnice ale aprovizionării cu apă și încălzire și despre eventuala repornire a electricității. Regina găsește cuvinte potrivite după ce pune întrebări practice: „Aveți îndeajuns de mâncat? Vi s-au dat haine călduroase? Cum faceți ca să încălziți biberonul pentru bebeluș?“ Fără întrerupere, mai ales după grozăvia de la Coventry, George al VI-lea și soția sa parcurg zeci de mii de kilometri în tren sau în mașină. Admirativă, presa americană o supranumește pe regină „ministrul moralului“. Din motive de securitate, vizitele ei sunt rareori anunțate. Luându-i pe supraviețuitorii zonelor sinistrate prin surprindere, ea trece dincolo de frazele convenționale de îmbărbătare. Supușii britanici spun: „Pe rege îl admirăm, pe regină o adorăm“

Duminică, 29 decembrie, bombele provoacă incendii în *The City*, centrul Londrei. Exploziile provocate de minele parașutate sparg conductele de apă, împiedicându-i pe pompieri să stingă cele peste 1 500 de incendii. Daunele sunt serioase în gări și docuri. Printr-o minune, Catedrala St Paul este cruțată. Churchill povestește: „Un deșert ni se oferea privirilor, în chiar inima civilizației britanice. Dar când regele și regina au vizitat locurile, au fost întâmpinați cu un entuziasm ce depășea cu mult ceremoniile regale“. În calitatea sa de fotograf cu ochi expert, Cecil Beaton regretă că regina nu este și ea în uniformă, căci silueta ei este puțin plinuță și trebuie văzută frumusețea pielii și ochilor ei. Dar ea își construiește prin farmec imaginea proprie și pe cea a cuplului. Cu un simț ascuțit al relațiilor publice. Astfel, vizitând un centru de alimente, un copil foarte murdar se joacă, fiind în brațele mamei lui, cu șiragul de perle pe care îl poartă Elizabeth. Un fotograf se năpustește, încercând să fixeze această imagine, dar prea târziu: regina s-a întors ca să-și continue vizita. Lordul Woolton, care o însoțește pe suverană, îi spune:

— Doamnă, Majestatea Voastră a frânt inima unui ziarist...

Nedând niciun semn că ar fi auzit remarca, regina se întoarce ca să se mai joace copilul puțin cu perlele... și instantaneul se produce!

Încât, încet, imaginea lui Elizabeth devine din ce în ce mai familiară pentru populația aflată în suferință și dovezile de zi cu zi ale bunăvoinței naturale și ale solidarității ei trec din gură-n gură. Astfel, o bătrână doamnă este în lacrimi pentru că, speriat de explozia bombelor, câinele ei s-a refugiat într-o gaură, printre ruinele casei. Înduioșată, Elizabeth propune:

— Poate pot să încerc și eu? Sunt destul de obișnuită cu câinii.

Și regina îngenunchează printre bucățile de moloz, liniștind animalul care, în sfârșit, își arată botul și iese.

Churchill conduce acțiunea din cabinetul său de război subteran

Bombardamentele aeriene, folosite pentru prima dată în timpul Marelui Război, au devenit o amenințare atât de redutabilă, încât trebuie luate măsuri pentru apărarea clădirilor unde este concentrată puterea politică. Palatele Buckingham și Windsor, ținte civile deosebit de vizibile, au fost umplute cu dispozitive mai mult sau mai puțin eficiente pentru a pune la adăpost familia regală atât cât este posibil, dar era imperativ să fie protejat și prim-ministrul. Cei 200 000 de răniți din prima săptămână de război și cele 600 de tone de bombe căzute asupra Londrei în timpul aceleiași perioade fuseseră urmate de un raport neliniștitor prezentat de RAF. De acum, cel mai mare pericol venea din cer. Trebuia așadar ales un loc aproape de Downing Street și de toate serviciile guvernului. Până la urmă se optează pentru încăperile de la subsolul Ministerului Lucrărilor Publice, în fața Parcului Saint-James, pe strada numită, comun, George Street. Clădirea, deosebit de solidă, este ideal plasată între locul în care se află Parlamentul și Downing Street, unde se găsesc deopotrivă biroul și locuința prim-ministrului. Lucrările începuseră în iunie 1938: fuseseră săpați patru metri sub pământ pentru a adăposti într-un singur loc, în caz de nevoie, Cabinetul și centrul unic de operațiuni militare. Rezultatele vagi ale Conferinței de la München grăbiseră amenajarea ei. Gândită la început ca o clădire provizorie, această *War Room* a fost dată în folosință în 27 august 1939, exact cu o săptămână înainte ca Germania să invadeze Polonia și ca Marea Britanie să îi declare război. Construcția „temporară" va servi șase ani... Ea cuprinde nouă încăperi, reamenajate în 1941, ce îi permit lui Churchill să lucreze, să se hrănească și să se odihnească, chiar

în caz de bombardament intensiv. Premierul și soția sa Clementine pot locui acolo, într-o anexă privată, situată lângă sala de întruniri a șefilor statului-major și sala cu hărțile teatrului de operații, căci șeful guvernului este, de asemenea, ministrul apărării.* În cartierul său general unde timpul nu mai există, ca într-o noapte veșnică, în lucirea lămpilor roșii semnalând alarmele, Churchill lucrează într-un ritm epuizant, informând regele și Parlamentul despre evoluția situației militare. Doar siestele, stimulantele trabucuri cubaneze, câteva băuturi alcoolice și siguranța că este în afara oricărui pericol îi permit să reziste. El declară: „Prefer să văd Londra bombardată decât murdărită de cea mai rea robie“ George al VI-lea va face de acum parte dintre puținele persoane autorizate să ia cunoștință de mesajele decriptate ale sofisticatei mașinării germane, *Enigma*. Prin răbdare și ingeniozitate, un genial matematician britanic va reuși să îi spargă codurile; dar această investigație va dura luni întregi, după capturarea unui submarin inamic, în 1941.

În 5 noiembrie, democratul Franklin Delano Roosevelt este reales președinte al SUA. Exilaților de la Bahamas, sfârșitul campaniei electorale și acest al treilea mandat al lui Roosevelt le dă o speranță nejustificată: să se ducă în sfârșit la Miami, apoi la Washington. Cuplul Windsor se gândesc la o croazieră care, ca din întâmplare, i-ar apropia de coastele americane. Eduard ține morțiș ca Roosevelt să facă presiuni asupra Londrei pentru a obține o pace separată și a opri acest blestemat de război. Dar nici ducele, nici ducesa nu știu că americanii au renunțat la izolaționism și la ideea obținerii păcii pentru a proteja interesele de dincolo de Atlantic. Deși reales cu o majoritate mică (54% față de 61% de la precedentul său mandat), Roosevelt are în plan să împiedice ridicarea embargoului asupra armelor cu obligația ca beligeranții să le plătească și să le asigure transportul. *Cash and Carry Act* fusese votată de Congres în noiembrie 1939. Dar mai ales, impresionat de rezistența britanicilor, rămași singuri în luptă, Roosevelt, care corespondează regulat cu George al VI-lea, mobilizează toate resursele sale cu scopul să-i ajute pe insulari. În 2 noiembrie — cu trei zile înaintea realegerii sale — Roosevelt declarase: „Politica noastră constă în a acorda tot ajutorul material posibil națiunilor care rezistă încă la agresiune dincolo

* Acest buncăr va înceta să mai fie folosit după capitularea Japoniei în august 1945. În 16 august, *War Room* și-a stins ultimele becuri roșii, ușa blindată a fost închisă și încăperile au fost lăsate intacte. În 1948, Parlamentul îi va acorda statutul de „sit istoric ce trebuie prezervat“. Abia în 1981 premierul Margaret Thatcher va hotărî să deschidă vizitatorilor acest vast adăpost și să îi facă istoria cunoscută. El a fost restaurat la starea sa din timpul războiului, fiind accesibil publicului începând din 2003. Nu lipsește de acolo decât fumul trabucurilor lui Sir Winston...

de oceanele Atlantic și Pacific". Și, în aceeași zi, la Madison Square Garden din New York, unul dintre rivalii săi ținuse un discurs încă și mai angajat: „Toți fără excepție, republicani, democrați și independenți, suntem partizanii ideii că eroicul popor britanic trebuie sprijinit. Trebuie să îi punem la dispoziție produsele industriei noastre".

Abia reales, Roosevelt stabilește principiul împărțirii producției americane de armament, jumătate pentru țara sa, jumătate pentru Marea Britanie și Canada. O comandă de 23 000 de avioane este confirmată; finanțarea acestui ajutor considerabil va fi asigurată prin *Lend-Lease Act*. Marea Britanie a vărsat deja 4,5 miliarde de dolari în valută, în aur și investiții susceptibile să fie convertite în dolari. Pentru a completa suma, va trebui ca extracția de aur în Imperiu să crească, mai ales în Africa de Sud, și ca exporturile de lux, precum whisky-ul, să se dezvolte. Prin lege, Statele Unite ale Americii se angajează să vândă, să închirieze sau să împrumute orice mijloc de apărare militară unei țări a cărei securitate este considerată indispensabilă pentru Washington. În cazul de față, permite ca Marea Britanie să fie ajutată fără implicarea fățișă în acest conflict mondial — deocamdată... George al VI-lea și Churchill sunt liniștiți: America le furnizează logistica, fără să le prejudicieze interesele.

Soții Windsor profită de o croazieră pentru a ajunge în Statele Unite ale Americii

Inconștienți de această evoluție diplomatică și militară ce anulează izolaționismul american, guvernatorul și ducesa se îmbarcă pentru o croazieră de mai multe ori amânată din cauza vremii rele. Prin toate mijloacele, ei încearcă să evadeze din atmosfera închisă, după ei, a „micului și săracului" lor teritoriu. La Londra, periplul lor este urmărit cu cea mai mare atenție, căci este cunoscută insistența cu care ducele vrea să îl întâlnească pe Roosevelt. Dar Casa Albă îi asigură pe rege și pe premierul său: pentru perioada imediat următoare nu este prevăzută nicio întrevedere între președinte și Alteța Sa Regală. Trebuie spus că Washington, precum Londra, a primit informații care nu au îmbunătățit imaginea guvernatorului atât de puțin dedicat funcțiilor sale. Într-adevăr, după strângerea de mână la Montoire dintre Hitler și mareșalul Pétain, Führerul s-ar fi dus la castelul Candé, unde ar fi văzut, cu mulțumire, că biblioteca păstrase fotografii

de la ceremonia nunții ducelui și ducesei. Și Hitler ar fi salutat, în felul său cunoscut, amintirea celor doi „credincioși prieteni" atât de angajați pentru pace! Credincioși, fără îndoială, dar prieteni?

În apele turcoaz cărora insulele Bahamas le datorează o bună parte din farmecul lor, iată că se întâlnesc și cu Axel Wenner-Gren la bordul iahtului *Southern Cross*. Suedezul se află în compania soției sale, o cântăreață americană. În timpul recepției oferite pe punte, cei doi Windsor reiau ideea păcii separate dintre Marea Britanie și Germania. Ei sunt primiți fastuos. Cât timp durează aceste frumoase discursuri, la ora obligatorie a cocteilurilor, suedezul se ocupă de un transfer de bani către Mexic, una dintre acele operațiuni îndoielnice cu care este obișnuit. Întâlnirea cu un general mexican pronazist este de două ori șocantă, de vreme ce Londra a rupt relațiile diplomatice cu Ciudad de México. Deși cristalină, marea este infestată cu rechini.

În continuare obsedată de dorința de a ajunge pe teritoriul american, ducesa afirmă că suferă de o îngrozitoare durere de dinți și că trebuie să consulte de urgență un medic la Miami căci, spune ea, în Bahamas nu va găsi un stomatolog competent. În mod evident, doctorul ar putea lua avionul de la Miami la Nassau, dar ar fi prea simplu și, mai ales, i-ar ruina ducesei strategia. Informat de agenții săi, Washington dă undă verde debarcării cuplului la Miami. O sosire penibilă, în ciuda celor 20 000 de persoane care îi așteaptă — „spre marea nemulțumire a presei de stânga", scrie Charles Higham —, pentru că ducesa suferă cu adevărat — așadar, nu era un șiretlic —, fiind imediat operată din cauza unui molar inferior, apoi îngrijită pentru un început de septicemie. Convalescența este lungă. Ducele profită de ocazie pentru a solicita o întâlnire cu Roosevelt, care se odihnește în largul Eleutherei, o insulă din arhipelagul Bahamas.

La finele anului 1940, pot fi observate trei laturi ale personalității fostului rege.

Există ducele de Windsor, clar progerman de vreme ce vrea să își constrângă țara să ceară pacea.

Apoi există guvernatorul unei colonii britanice care îi propune președintelui american să instaleze tabere de tineret asemănătoare celor concepute în timpul Marii Crize Economice „pentru a reda speranța șomerilor" (cunoaștem interesul lui Eduard pentru problemele sociale).

Și, în sfârșit, există Alteța Regală care, sosind la Nassau la bordul iahtului *Southern Cross* al suedezului atât de serviabil, îndrăznește să afirme

în fața ziariștilor că ar accepta cu plăcere postul de ambasador britanic în SUA ca înlocuitor al lordului Lothian, decedat pentru că, din convingeri personale, refuzase să consulte un medic. Este inutil să menționăm că regele și Churchill au fost cuprinși de mânie când au aflat despre această candidatură indecentă, ce este anunțată într-un context în care premierul îi interzisese în mod repetat ducelui să viziteze teritoriul american — interdicție de care cuplul nu ținuse seamă nicicum. Trebuia realism: în ciuda resurselor de răbdare și de bunăvoință afișate de rege și de guvernul său, cuplul de Windsor era un pericol public pentru interesele și reputația britanică. Din punct de vedere geografic, de patru luni, insuportabilul cuplu locuia prea aproape de coastele americane! De îndată ce îi este cu putință, ducele, uitând că guvernează în numele Majestății Sale, asigură că „Hitler este o mare personalitate" și, neținând cont de prețiosul ajutor american, afirmă: „Este prea târziu ca America să salveze democrația în Europa. Ar face mai bine să se mulțumească să o salveze la ea acasă". Iată o mostră a „cadoului de Crăciun" adresat lui George al VI-lea și lui Churchill de fratele regelui. Aceștia sunt furioși și consternați.

În mod paradoxal, declarațiile ciudatului guvernator confirmă apropierea dintre Londra și Washington.

Roosevelt trimite un emisar la Londra care să confirme sprijinul american

În 10 ianuarie 1941, arhipelagul maltez este bombardat de germani și italieni. În aceeași zi, Churchill primește pentru câteva ore, în Downing Street, un emisar special personal al președintelui Roosevelt. Trimis cu cele mai înalte recomandări, Harry Hopkins este un bărbat fragil, dar cu un spirit strălucit și sarcastic. Prim-ministrul, cu un talent literar care aducea aminte de fosta sa funcție de Prim Lord al Amiralității, va scrie despre vizitatorul său: „Era un far ce părea amenințat de ruină, dar din care izvorau raze ce ghidau mari flote până în port".

Americanul vorbește timp de trei ore. Ochii îi strălucesc. Este un om pasional care vorbește cu mult calm. Mesajul său este liniștitor, într-un moment când Londra este sub bombe aproape în fiecare noapte: „Președintele este hotărât să câștigăm războiul împreună. Nu vă înșelați. M-a trimis aici ca să vă spun că vă va susține până la capăt, nu contează cu

ce preț și prin ce mijloace, orice s-ar întâmpla. Nu există niciun lucru pe care să nu fie hotărât să-l facă, până la limita extremă a posibilităților lui"*

George al VI-lea îi trimisese imediat felicitările sale președintelui reales: „În aceste vremuri grave și neliniștitoare, este o mare ușurare să știm că politica voastră înțeleaptă și de mare ajutor pentru noi va continua fără întrerupere"**

În 30 ianuarie, regele și regina îl invită pe Harry Hopkins să ia prânzul la Palatul Buckingham împreună cu Churchill. Prim-ministrul îl copleșește pe vizitator cu elogii, căci „el arde cu flacăra democrației" și își permite să observe că bea prea mult, ținând cont de sănătatea lui fragilă. Venind din partea lui Churchill, ce remarcă! Hopkins fusese deja impresionat de suverani cu ocazia vizitei lor la Washington. Dincolo de mesajul al cărui purtător este, trimisul lui Roosevelt vrea să sondeze opinia publică britanică. Președintele fusese tulburat de discursurile defetiste pe care le ținuse fostul ambasador Kennedy despre englezi și dorea să știe dacă „moralul lor era atât de sumbru, așa cum acesta pretinsese". Regina descrie cât de greu este să găsești cuvinte pentru a îmbărbăta populația copleșită de atâtea nenorociri. Regretabilul incident diplomatic este rezolvat, de vreme ce americanii, după ce confiscaseră deja bunurile germane și japoneze, se înzestraseră cu o adevărată industrie de război, instituiseră serviciul militar obligatoriu, ocupaseră Groenlanda și Islanda și dăduseră ordin către *US Navy* să tragă în submarinele germane. Statele Unite ale Americii se considerau „arsenalul democrației".

Roosevelt nu dorește decât înfrângerea lui Hitler, ceea ce reprezintă pentru George al VI-lea o asigurare din punct de vedere politic. Majestatea Sa va face totul pentru ca premierul său și președintele american să întrețină legături personale constante având un singur obiectiv: victoria. Din acest motiv, regele intervine cu toată puterea sa pentru ca lordul Halifax să fie numit ambasador la Washington, convingându-l că „în acest moment, este un post mult mai important decât cel de ministru al Afacerilor Externe" pentru care Anthony Eden tocmai este numit. Ca și Churchill, regele știe că fără sprijinul american războiul nu ar putea fi câștigat. Dar George al VI-lea, ofițer de marină, este foarte neliniștit din cauza daunelor suferite de Marina Regală și de navele comerciale din cauza redutabilelor submarine germane, supranumite „lupii amiralului Canaris" În primăvara lui 1941, acestea torpilează convoaiele

---

* Winston Churchill, *op. cit.* Acest mesaj poate fi, de asemenea, interpretat ca o aluzie la sănătatea precară a președintelui american, care suferea de poliomielită, ceea ce îi întrerupsese activitatea politică în urmă cu două decenii.

** Apud Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

britanice. Ar trebui apărate. Bătălia aeriană împotriva Angliei este dublată de o bătălie navală în Atlantic. Pentru englezi, aceasta devine o prioritate, astfel încât ofensiva în Iugoslavia și Creta trec în plan secund.

În 3 iunie, regele îi scrie din nou lui Roosevelt, mulțumindu-i pentru ajutorul oferit de industria americană. Suveranul aduce omagiu neobositei activități a lui Churchill și se bucură că relațiile dintre Londra și Washington nu folosesc numai căile oficiale, ci și legăturile personale, care permit exprimarea prieteniei călduroase. Or, regele nu primește niciun răspuns. Nici reginei nu îi parvine vreunul la scrisoarea pe care o adresase doamnei Roosevelt. George al VI-lea conchide că scrisorile s-au rătăcit prin valiza diplomatică și nu au mai fost înmânate destinatarilor lor.

Cuplul regal se înșală. În realitate, Roosevelt nu poate spori ajutorul, deja foarte important. Nivelul următor nu ar mai putea fi decât declarația de război împotriva Germaniei, ceea ce americanii nu doresc și căreia Congresul s-ar opune. Susținere? Fără rezervă. Război? Nici vorbă! Nici măcar torpilarea unui cargou american nu declanșează represalii din partea Washingtonului. Un alt motiv explică tăcerea lui Roosevelt. Fascinat de Churchill, de puterea acestuia de muncă și de vastitatea cunoștințelor lui, președintele și-a intensificat contactele cu premierul. Chiar și înclinația spre băutură a prim-ministrului, care îi ascute luciditatea, i se pare grandioasă. Președintelui i se raportase că în septembrie 1939, în sfertul de oră în care prim-ministrul Chamberlain anunțase declarația de război, Churchill și anturajul se îndreptaseră spre un adăpost „înarmați cu o sticlă de cognac și alte întăritoare terapeutice potrivite". Înaintea oricărui contact cu acea *War Room*, președintele bolnav întreabă adesea: „A băut?" Prima lor întâlnire are loc în 9 august în largul provinciei Newfoundland, în golful Placentia, unde staționau vasul britanic *HMS Prince of Wales* și nava americană *Augusta*, un nume mai degrabă potrivit pentru marina germană. De ce are loc această întâlnire? Pentru că Operațiunea Barbarossa, prin care a fost încălcat Pactul germano-sovietic și s-a declanșat ofensiva armatei germane asupra URSS, tocmai a schimbat cursul războiului. Poate Stalin, de-acum victimă, deveni un aliat de nădejde împotriva lui Hitler? Regele George al VI-lea a facilitat întâlnirea celor doi oameni de stat și i-a adresat președintelui o notă, fluturată cu mândrie de prim-ministrul englez, în care își exprima satisfacția că Roosevelt o să-l cunoască pe acesta întrucât, spune el, „(...) sunt sigur că veți fi de acord cu mine că este un om remarcabil"*

---

* *Ibid.*

Această primă conferință între Aliați are ca temă noua situație militară. Churchill se teme și îl previne pe Roosevelt asupra consecințelor incalculabile ale iminentei înfrângeri a sovieticilor. Președintele american încă are mâinile legate de izolaționiști, dar promite că va ajuta eforturile de război împotriva germanilor prin Carta Atlanticului, semnată în 12 august 1941. Declarația finală, mai ales Articolul 6, enunță bunele intenții ale semnatarilor. Cele două state se angajează să distrugă definitiv „tirania nazistă", sperând „să vadă stabilită o pace, care va permite tuturor națiunilor de a locui în siguranță în teritoriul propriilor lor fruntarii și care va constitui pentru toți oamenii din toate țările asigurarea că vor putea trăi în libertate"*. Pe George al VI-lea, naivitatea acestor fraze îl sperie; el se teme de o repetiție a ceea ce se petrecuse după 1918, când Statele Unite ale Americii se retrăseseră din Europa, mai puțin câțiva intelectuali, mondeni sau aventurieri, care găsiseră acolo o supapă pentru nemulțumirile lor. El își împărtășește neliniștile mamei sale regina Mary, dar Churchill vrea să fie liniștitor: ar fi nepotrivit să facă dificultăți americanilor în acel moment, căci ei furnizează un ajutor tehnic considerabil.

7 decembrie 1941: Pearl Harbor. SUA intră în război

Precum șeful său de guvern, regele este atent la toate evenimentele militare: în 27 august, are loc înfrângerea sovietică de la Smolensk; germanii trec Niprul. În 8 septembrie, Hitler ordonă asediul Leningradului; orașul este izolat, înfometat. În 19 octombrie, Moscova este amenințată. Populația, cuprinsă de panică, se refugiază. Coșmarul napoleonian reîncepe.

Or, după cum se știe, nu Germania va antrena Statele Unite ale Americii în cel de-al Doilea Război Mondial, ci Japonia, cu atacul său surpriză de la Pearl Harbor, din 7 decembrie. Era necesar un șoc de o asemenea amploare pentru ca Washingtonul să renunțe la neutralitate. Englezii sunt, până la urmă, ușurați de vestea implicării americanilor în război, în schimb, japonezii sunt foarte neliniștiți, deoarece Singapore și Hong Kong ar putea fi amenințate.

Relațiile dintre rege și premier se întăresc în această perioadă. Cei doi bărbați au început să se cunoască. Churchill îi furnizează regelui noutăți și informații pentru ca acesta să aibă imaginea de ansamblu asupra acțiunilor

---

* Broșura din 10 mai 1946, publicată în Monitorul Oficial în România. (*N. red.*)

Marii Britanii în fața diverselor tragedii, precum pierderea portavionului *HMS Ark Royal*, scufundat de torpilele submarinului *U-81* între Malta și Gibraltar, sau drama omenească a implacabilului asediu al Leningradului: în 25 decembrie, într-o singură zi, 3 700 de oameni mor de foame. Și ce să crezi despre deruta germană în fața Moscovei? Mânia lui Hitler provoacă temeri pentru ce poate fi mai rău. În schimbul încrederii totale pe care Churchill i-o acordă, George al VI-lea îi oferă prietenia și susținerea sa totală, cu riscul de a da impresia că rămâne retras, ceea ce este fals. În realitate, șeful guvernului admiră curajul regelui, mai ales de la bombardarea Palatului Buckingham, când George al VI-lea nu voise ca atitudinea lui și a reginei să fie considerată act de eroism. Fuseseră bombardați ca toți londonezii și nu trebuiau să se plângă, chiar dacă atacul fusese extrem de grav și pusese viețile lor în mare pericol.

În decembrie 1941, Churchill (ca și regele) deplânge dispariția vasului *HMS Prince of Wales*, scufundat de japonezi; călătorise cu acesta atunci când se întâlnise cu Roosevelt. Între cei doi bărbați — ofițerul de marină devenit monarh și fostul Prim Lord al Amiralității — s-a legat un fel de solidaritate de breaslă. Nu rareori regele, vorbind cu mama sau cu soția sa, folosește pluralul pentru a arăta complicitatea cu șeful guvernului său. Când Churchill vorbește, regele îl aprobă în gând.

„Traversăm o etapă foarte grea în acest moment și va trebui să ne mobilizăm toate energiile pentru a înăbuși comentariile dușmănoase ale presei, dar și ale altor persoane“, spune regele.

George al VI-lea folosește un limbaj asemănător cu al lui Churchill, atunci când comentează vești catastrofale. După capitularea Hong Kong-ului, în chiar Crăciunul lui 1941, și a insulei Singapore, în 15 februarie 1942, înalții demnitari britanici se simt umiliți. „Cel mai mare dezastru militar al istoriei recente“, îi spune Churchill regelui. Un dezastru rușinos, de vreme ce 85 000 de soldați britanici s-au predat unui adversar inferior ca număr. Suveranul își face griji în privința comentariilor negative atunci când Cabinetul este remaniat, ceea ce îi aduce lui Churchill critici din partea Camerei Comunelor. „(...) Dacă ziarele ar fi măcar cinstite și l-ar lăsa să obțină rezultate!“, suspină George al VI-lea, consternat de certurile interne care agită coridoarele Westminster-ului în timp ce, în opinia lui Churchill, Ceylon, Birmania, Madras, Calcutta și o parte din Australia ar putea cădea în mâinile japonezilor. Elizabeth, extraordinar de curajoasă, este mereu alături de soț, mai puțin atunci când el trebuie să fie singur pentru a lua cunoștință de mesaje ultrasecrete, clasificate *For your eyes*

only. Regina calmează insomniile suveranului, îi domolește angoasele, îi vorbește când trebuie, îl însoțește în vizitele prin spitale, ce le amintesc amândurora că există oameni mai nefericiți decât membrii familiei regale.

Nimeni nu a fost informat atunci când prim-ministrul a avut un accident coronarian, în urmă cu trei luni. Linia trasă între secret și divulgarea foarte atentă de informații este foarte subțire. Familia de Windsor și descendentul lui Marlborough au încredere unii în alții, dar își ascund reciproc slăbiciunile. Pudoare? Neîncredere? Nu. Această rezervă, care este în primul rând o chestiune de educație, trebuie să-l împiedice pe partener să se neliniștească. Nici monarhul, nici politicianul nu își dezvăluie unul altuia problemele. Ei sunt complici pentru a reuși, însă dificultățile lor personale rămân separate.

Duminică, 29 martie, ziua de Florii, regele declară Ziua națională a rugăciunii. Ideea i-a fost sugerată de arhiepiscopul de Canterbury a doua zi după bombardarea orașelor din nordul Germaniei, printre care și Lübeck, de către RAF. Bilanț real: 320 de morți, 720 de răniți, 1 044 de clădiri distruse. Drept represalii, Hitler a anunțat distrugerea într-un viitor apropiat a orașelor istorice engleze. Churchill, prezent când regele îl primea pe înaltul prelat, formulează și el un comentariu, cu vocea sa tărăgănată și uneori vulgară, care va deveni legendară: „Dacă nu suntem naibii în stare să-i batem, am face mai bine să ne rugăm“

Dar războiul ia o altă turnură la inițiativa unui fost seminarist — pentru foarte scurt timp! —, Stalin. Într-adevăr, „țarul“ roșu le cere americanilor să deschidă un al doilea front în Europa, pentru a ușura misiunea trupelor sovietice care rezistă armatelor germane. Roosevelt trimite la Londra o delegație la nivel înalt pentru a studia propunerea, care îi pare inteligentă*. Regele primește emisarii la Palatul Buckingham și la Windsor. Prim-ministrul îl informează despre întregul proiect și suveranul, elev sârguincios și bine pus la curent cu situația, vine chiar să ia o cină sau un prânz de lucru în Downing Street, extrem de rară inversare a protocolului**

* De fapt, planul va fi modificat și dezvoltat în aprilie 1942, mai ales de generalul Marshall și de Hopkins, veniți și ei de la Washington, combinând o vastă ofensivă pe calea aerului și pe mare, cu o debarcare programată în 1943, undeva între Le Havre și Boulogne. Este o primă schiță a debarcării din 6 iunie 1944. Dar acest proiect este respins din cauza Operațiunii *Torch*, desfășurată în Africa de Nord, în iulie 1942. Acolo situația este foarte primejdioasă și necesită o intervenție urgentă: pentru înfrângerea teribilei armate a lui Rommel (*Afrikakorps*), se dau eroice lupte la Bir Hakeim și Tobruk.

** Vor exista mai multe în această perioadă. Indiferent unde se vor organiza, la reședința regelui sau a guvernului, mesele vor fi la fel de frugale... În orice caz, suveranul este mai obișnuit să invite decât să fie invitat.

Dramă la Curte: moartea misterioasă a ducelui de Kent, fratele regelui

25 august 1942. Pentru a se destinde puțin, George al VI-lea organizează un modest picnic în familie și o vânătoare în Scoția, prin împrejurimile de la Balmoral. Timpul este execrabil, umed, ploios, și vântul de nord-est nu reușește să împrăștie ceața. În același moment, din întâmplare, ducele de Kent se află prin apropiere. Acest frate al lui George al VI-lea, care fusese cel mai apropiat de Eduard al VIII-lea pe timpul scurtei sale domnii, se află la bordul hidroavionului W4026, botezat *Sunderland*, cu destinația Islanda, unde ducele trebuie să inspecteze instalații pentru RAF. Din cauza lipsei de vizibilitate, aparatul zboară foarte jos, la aproximativ 300 de metri altitudine. La ora 13:30, el se lovește de vârful unei coline, alunecă de-a lungul pantei, cu elicele funcționând încă; aparatul de zbor sapă o brazdă lungă de mai mult de 100 de metri; hidroavionul, ale cărui rezervoare sunt pline, explodează. Nu există niciun supraviețuitor printre cei 12 pasageri aflați în misiune.

Moartea ducelui de Kent a suscitat mult timp diverse comentarii din cauza trecutului său ambiguu. Cel de-al patrulea fiu al lui George al V-lea, de asemenea numit George*, stârnise nenumărate scandaluri. Legăturile sale amoroase cu ambele sexe și dependența sa de droguri îl amuzau pe Eduard, fericit să aibă un frate desfrânat în această familie prea severă.** Cei doi frați erau complici și Eduard fusese rănit că ducele de Kent nu asistase la căsătoria lui cu Wallis. Și lui George i s-au pus în seamă legături cu mediile naziste și cu fasciștii englezi, ușor de recunoscut prin cămășile lor negre — dar toate aceste învinuiri nu au putut fi probate. Sunt zvonuri, care fac, vrând, nevrând, parte din război, discreditarea fiind ea însăși o armă.

În 1934, George al V-lea acordase acestui fiu titlul de duce de Kent în ziua căsătoriei lui cu fermecătoarea prințesă Marina, fiica prințului Nicolae al Greciei, fratele regelui Constantin al Greciei. Ea moștenise frumusețea de la mama ei, marea ducesă Elena a Rusiei. Mariajul a fost foarte fericit. Soții au avut trei copii, dintre care cel din urmă, Michael, tocmai fusese botezat la Windsor cu trei săptămâni înainte de dispariția tatălui. Mult

---

* Prenumele inițial al lui George al VI-lea era Albert, iar porecla Bertie. Devenit rege, el a ales un nou prenume la încoronare, ca omagiu adus tatălui său.

** Cu toate acestea, el se ocupase mult de el, îl chemase lângă el și reușise să îl vindece de dependența lui de droguri.

timp, moartea ducelui a părut misterioasă. Pentru unii, teza unui regretabil accident nu era deloc plauzibilă. De ce regele nu a fost informat în privința acestei misiuni, ținând cont că George urma să survoleze picnicul? De ce regele nu a aflat de decesul fratelui său decât seara, la ora mesei, atunci când secretarul de stat al aviației a telefonat la Balmoral, cerând să discute cu suveranul? Familia se află la masă. Regina are imediat presentimentul unei vești proaste, posibil decesul reginei Mary, soacra ei. George al VI-lea se întoarce, sumbru. Se așază în liniște. Abia în salon el dezvăluie adevărul: fratele lui a murit. Familia este îndurerată.

Înmormântarea ducelui de Kent are loc la Windsor, în St George's Chapel. În jurnalul său, George al VI-lea, consternat, notează: „Am asistat la numeroase înmormântări ale familiei noastre în această capelă, dar niciuna nu m-a zguduit într-atât" Două zile mai târziu, regele se duce la locul catastrofei. Rămâne încă învăluită în mister. Comandantul de bord, un australian, era un pilot de hidroavion experimentat, cu peste o mie de ore de zbor în largul mării. Toți însoțitorii săi, copiloți, ingineri și soldați, cunoșteau perfect regiunea și își cunoșteau meseria. Din cauza relațiilor dubioase ale ducelui, este examinată teza unui sabotaj al aparatului. Cumnata sa Olga a Greciei fiind căsătorită cu un aristocrat german favorabil lui Hitler, sunt suspectate mai întâi serviciile de informații. Apoi ancheta elimină repede orice intervenție de la Berlin.* Până la urmă, singura cauză oficială acreditată a accidentului va fi o greșeală de pilotaj din cauza proastei vizibilități. Un tragic accident. Durerea lui George al VI-lea este imensă. Dezordonat și instabil în tinerețe — se spunea că este bețiv și prea vorbăreț —, ducele de Kent, vizibil împlinit în fericirea lui conjugală, fermecător și seducător, își luase în serios misiunile în cadrul RAF.. Pentru Coroană, era o mare pierdere. Regele va recunoaște: „Îmi vor lipsi groaznic, și el, și sprijinul lui"**

---

* Charles Higham reproduce o notă a serviciilor de spionaj germane: „Pretinsul accident este, în realitate, rezultatul activităților scelerate ale serviciului de informații britanic, dornic să scape [de Kent] înainte ca simpatia lui declarată pentru cauza germană să deranjeze familia regală". Vezi Charles Higham, *op. cit.*

** Martin Allen (*op. cit.*) crede că „s-a scăpat de duce", care ar fi devenit jenant. Se bazează pe o conversație purtată prin anii 1970 (dezvăluită abia în 2003) cu un contemporan al dramei. Unii autori au explicat modul în care putea fi sabotat un hidroavion. Cazul a fost uneori comparat cu accidentul de avion în care a pierit, în iunie 1943, la Gibraltar, generalul polonez Sikorski. Mai întâi antinazist, acesta a devenit antisovietic în momentul în care a aflat despre masacrul de la Katîn, a cărui responsabilitate, atribuită inițial lui Hitler, aparținea, de fapt, lui Stalin, crimă recunoscută oficial de Rusia abia în 1990.

În afară de compromițătorul și nesuferitul Eduard, exilat în Bahamas, George al VI-lea nu mai are decât un frate, pe ducele de Gloucester, ale cărui abilități par mărginite. Surzenia sa este atât de gravă, încât se povestește că el nu recunoaște *God Save the King* decât dacă mulțimea se ridică! După ce a studiat diverse posibilități de a-i încredința o misiune precisă — care au eșuat toate —, regele îl va numi mai târziu, în noiembrie 1943, guvernator general al Australiei.

Toamna lui 1942. Germanii încercuiesc Stalingradul. Pătrunderea lor pe Volga — chiar dacă nu ar fi vorba decât despre pierderea unui oraș cu nume simbolic: Stalingrad — îi pune pe sovietici într-o situație la fel de gravă ca aceea din timpul ofensivei lui Hitler asupra Moscovei, cu un an mai devreme. La Palatul Buckingham, o vizitatoare este așteptată cu nerăbdare: Eleanor Roosevelt. Soția președintelui american sosește ca purtătoare a unei scrisori personale în care soțul ei îl liniștește pe George al VI-lea: „Mi-ar fi plăcut atât de mult să o însoțesc, căci sunt mii de lucruri pe care aș vrea să vi le spun și despre care ar trebui să vorbim. Aș vrea ca voi înșivă și regina să-i spuneți lui Eleanor toate problemele privind trupele noastre în Anglia în privința cărora poate ea nu ar putea fi informată de către guvern sau de către autoritățile militare“*. Doamna Roosevelt este instalată la palat, ceea ce ea consideră imediat inconfortabil, chiar dacă regina i-a cedat propria ei cameră. Geamurile ferestrelor au fost înlocuite cu panouri de mică, prin care pătrunde umezeala. Nu există decât un radiator electric, care nu poate să încălzească aerul rece, și un singur bec. Ca să facă o baie, invitata nu are dreptul decât la 30 de litri de apă abia călduță.

Puțin descumpănită, Eleanor Roosevelt descoperă restricțiile pe care regele le impune familiei și oaspeților lui. Desigur, mâncarea este servită în veselă de aur și argint datând de pe vremea Victoriei, dar este atât de frugală încât, conform unei mici glume a lordului Woolton, ministrul aprovizionării, gurmandul Eduard al VI-lea ar fi fost scandalizat. Meniul este clasic: supă gelificată, spumă de jambon, pui rece, înghețată de căpșuni cu frișcă. Nimic cald! Ca în fiecare cămin britanic sau aproape.

Compania familiei regale nu îi pare deloc mai călduroasă vizitatoarei americance, chiar dacă însăși Elizabeth servește ceaiul. Regele și regina luptă împotriva unui guturai supărător. Chiar și prim-ministrul este tăcut, părăsind masa pentru a primi vești de pe frontul Africii de Nord unde, la sfârșitul lui octombrie, Armata a VIII-a, condusă de Montgomery, a declanșat

* Sarah Bradford, *George VI*, *op. cit.*

ofensiva împotriva trupelor lui Rommel. Churchill revine, taciturn, apoi se ridică din nou ca să meargă la telefon. Se comportă ca un leu în cușcă.

Eleanor Roosevelt sporovăiește cu prințesa moștenitoare Elizabeth (16 ani), așezată între rege și Churchill. Viitoarea regină, care „dovedește caracter și personalitate“, o chestionează pe soția președintelui despre viața în Statele Unite ale Americii. După cină, într-un salon se proiectează la întâmplare un film: *Mai presus de toate*, realizat de Noël Coward și David Lean, doi cunoscuți regizori. Scenariul se inspiră din fapte autentice (un distrugător britanic este scufundat în largul Cretei, dar supraviețuitorii, pe o barcă de salvare, laudă curajul combatanților, inclusiv al civililor). Impresionată, doamna Roosevelt descoperă cu adevărat dimensiunea Bătăliei pentru Londra. Și ravagiile acesteia. Nemaiputând sta într-un loc, Churchill pleacă din nou să telefoneze la *War Room*. Revine cântând vesel: „Rostogoliți butoiul!“* Victorie! În 3 noiembrie 1942, Montgomery este învingător la El Alamein! A făcut 30 000 de prizonieri germani și italieni; mitul lui Rommel, „Vulpea deșertului“, se risipește în deșert. Și mareșalul britanic va lua înapoi Tobruk. „Leul“ Churchill „rage“ și asta îl însetează. Palatul Buckingham este trezit la viață de mormăielile lui, căci el hotărâse numirea lui Montgomery în locul unui general care refuza orice atac. Cu 40 de ani în urmă, excentricitățile dezlănțuitului Winston îi inspiraseră lui Lady Lytton această remarcă pertinentă: „Atunci când îl întâlnești pe Winston pentru prima dată, îi vezi imediat toate defectele... și îți petreci restul vieții admirându-i calitățile!“** George al VI-lea este și el convins de aceasta, de vreme ce scrisese, în jurnalul său, în 8 februarie: „N-aș putea avea un mai bun prim-ministru“. Este adevărat că premierul nu ar putea avea un rege mai bun... Și la naiba cu veșnicele întârzieri la audiențele regale, când Winston anunță că va sosi o jumătate de oră după ora fixată... pentru a ajunge, într-un final, o oră mai târziu! Și asta face parte din farmecul lui.

În Bahamas, scrisorile ducesei de Windsor sunt cenzurate

Ducele de Windsor află de la radio despre moartea ducelui de Kent. Diversele ipoteze ce ar putea explica tragedia, până la aceea a unui accident cerebral al pilotului, chiar a unui drog care i-ar fi fost administrat, îi trec

* Apud Christopher Hibbert, *op. cit.*

** François Kersaudy, *Histoire de la dernière guerre*, nr. 10, martie–aprilie 2011.

cu repeziciune prin minte guvernatorului zdrobit de durere. Și dacă fratele său, după ce băuse prea mult, luase comenzile hidroavionului? „Atâtea întrebări ce nu își vor găsi probabil niciodată răspunsul“, după cum scrie Charles Higham. Dacă nu este un accident — versiunea oficială —, atunci cauzele dramei nu puteau fi decât ascunse. Eduard plânge cu sughițuri, ca un copil. Își aduce aminte de perioada veselă, iresponsabilă și plină de visuri a tinereții sale. Patru zile mai târziu, o slujbă în amintirea ducelui de Kent este celebrată la Nassau. Eduard este în continuare în lacrimi. Cuprins de durere — sinceră, se înțelege —, el omite să îi trimită o scrisoare de condoleanțe cumnatei sale Marina. Ce scăpare ar putea să îi păteze și mai mult reputația de om inconștient? Dar cine poate măsura efectele unui astfel de șoc asupra unui spirit atât de slab? Această greșeală nu îi va fi iertată.

În schimb, ducele profită de nefericita întâmplare pentru a-i trimite o telegramă mamei sale, cu care nu mai coresponda de mult timp. Nu ar fi, pentru Eduard, mijlocul potrivit prin care să se apropie din nou de regina Mary, de neînduplecat atunci când vine vorba de Wallis? Aceasta din urmă, însuflețită de un curaj nebunesc poate, îi scrie soacrei sale, asigurând-o că era mâhnită să fie cauza separării dintre ea și fiul ei. Scrisoarea este încredințată episcopului de Nassau, rechemat în Anglia de superiorul său ierarhic, arhiepiscopul de Canterbury, unul dintre „dușmanii“ ducesei. Regina Mary ascultă cu atenție ceea ce prelatul sosit din Bahamas îi descrie despre munca fiului ei în calitate de guvernator. Atunci când evocă numele ducesei, bietul episcop se lovește „de un zid de dezinteres“! Totuși, regina văduvă îi răspunde lui Eduard, descriindu-i moartea instantanee a ducelui de Kent, care fusese ejectat din hidroavion, și înmormântarea oficiată la Windsor. În mod surprinzător, ea adaugă un fel de paragraf codat: „Vă rog, transmiteți din partea mea salutări soției voastre. Ea vă va ajuta să îndurați durerea“*. Este posibil ca regina Mary să își fi îndulcit judecata severă pentru cea pe care numea „o scorpie“? Așa cum era de așteptat, ducele reia corespondența, mărturisindu-i mamei sale că lunga tăcere pe care și-o impusese îi fusese foarte penibilă. Și el adaugă, bineînțeles, că speră să aibă „profunda mândrie și plăcere de a i-o prezenta pe Wallis“ Din păcate pentru ducele de Windsor, văduva lui George al V-lea nu este deloc dispusă să o primească pe ducesa de Windsor.

---

* Apud Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

Deocamdată, guvernatorul își îndeplinește plictisit atribuțiile. Deschiderea lucrărilor Parlamentului, ancheta privind agitațiile din Bay Street, arteră comercială din Nassau, corupția unor funcționari, dificultățile de aprovizionare cu apă, nimic prea captivant atunci când lumea trăiește ore dramatice. Fostul rege se simte dat la o parte de la misiunile pe care avea dreptul să le ceară, conform rangului său. Dar, ca de obicei, ducele nu hotărăște nimic în mod direct și transmite rapoarte la Londra, pentru ca altcineva să ia hotărârile în locul lui, atitudine pe care a avut-o întotdeauna. Să decidă, să aleagă, să arbitreze? Există oameni care fac acest lucru foarte bine și, în viața sa personală, Wallis este cea care hotărăște, cere, insistă, nerenunțând niciodată. Trebuie să i recunoască formidabila rezistență în fața umilirilor și refuzurilor. În 8 mai 1943, ea hotărăște să călătorească pentru a treia oară în SUA, de când se află în Bahamas. Din ce motiv? Pentru că scrisorile ei sunt supuse cenzurii americane, în timp ce scrisorile ducelui, beneficiind de statut diplomatic în calitate de reprezentant al Coroanei, scapă privirilor indiscrete.

Zece zile mai târziu, secretarul american de stat Cordell Hull are parte de vizita ducelui, a cărui soție este umilită de faptul că i se violează corespondența. Cordell Hull îi cunoaște bine pe cei doi Windsor și nu are încredere în ei de când îi întâlnise ca ambasador la Londra. Acest diplomat predicase neobosit apropierea anglo-americană și avea puțină stimă pentru duce și ducesă, indiscreți, bârfitori, inconștienți, primejdioși din cauza anturajului lor dubios, format din oameni de afaceri, și obositori chiar și pentru cei mai îngăduitori ascultători, cu veșnicele lor acuze și doleanțe. El îl însărcinează pe adjunctul său, Adolf Berle Junior, cu un răspuns fără drept de apel: „Consider că trebuie să îi fie refuzată categoric ducesei ridicarea cenzurii. În afară de cele mai obscure activități ale acestei familii, se cuvine amintit că ducele și ducesa de Windsor au fost în contact cu domnul James Mooney, de la General Motors, care a încercat să intervină ca mediator al unei păci negociate la începutul iernii lui 1940. Că au rămas în corespondență cu Bedaux, în prezent în închisoare în Africa de Nord, [care, după mai multe anchete, este] acuzat de înțelegere cu inamicul; că au fost în contact permanent cu Axel Wenner-Gren, în prezent pe lista noastră neagră pentru activități suspecte“*

Tocmai pentru că teritoriul american nu le mai este interzis, datorită alianței anglo-americane, cuplul de Windsor este încă și mai supravegheat

* Apud Hugo Vickers, *op. cit.*

decât înainte. Într-adevăr, pretextele inventate pentru a călători în Statele Unite ale Americii nu au niciun interes politic sau strategic. Nu este vorba decât despre chestiuni private, adesea financiare, în legătură cu persoane supravegheate dintre care unele poartă masca de agent dublu, chiar triplu. Un joc ascuns și primejdios, mai ales după usturătoarea înfrângere a germanilor la Stalingrad — momentul de cotitură al războiului —, în timp ce o conferință îi reunea pe Roosevelt, Churchill și de Gaulle la Casablanca, iar Stalin insista pentru deschiderea celui de-al doilea front, în vestul Europei. La Washington, ducele și ducesa sunt considerați niște paraziți mondeni, nedemni să poarte numele unei familii care, în întregul Imperiu, se luptă cu demnitate și curaj, fără să se plângă și fără vreo pată pe onoarea lor. În Bahamas, cel mai rău defect al soților de Windsor este că își spun cu voce tare părerea despre tot și despre toți, în general în contratimp, ca și cum războiul le-ar fi fost străin. Într-o țară mică, bârfele se împrăștie repede, provocând reacții exagerate. Cel mai mic incident capătă proporții nebănuite! Și persoana ducelui de Windsor, înconjurat de oameni care îi sunt devotați sau, dimpotrivă, care îl disprețuiesc — cele două aspecte nu sunt incompatibile! —, nu poate fi neutră. Astfel, pentru o chestiune privind devierea apei, un anumit Alfred de Marigny, înalt, frumos, zvelt — ducesa îl remarcase —, originar din insula Mauritius, este furios din cauza acestei decizii luate în prejudiciul negrilor, care locuiesc în condiții mizerabile. Dând literalmente buzna în biroul guvernatorului, Marigny, scos din sărite, este pus la punct de secretar și este rugat să plece. Nepoftitul oaspete explodează:

— Poate că dumneavoastră sunteți impresionat de Alteța Sa Regală, dar eu nu sunt! Conduce furunculul ăsta din Imperiul Britanic! Dacă valora ceva, i s-ar fi dat un post important în Anglia sau în Statele Unite ale Americii!

Ducele rămâne stupefiat în fața acestui adevăr, dar este în același timp ușurat că s-a rupt orice relație cu nesuferitul Marigny, care primește chiriași evrei în clădirile pe care le construiește și care îi făcea prea evident curte lui Wallis în timp ce „avea un comportament imoral cu tinerele fete". Însemna să nu ții seama de destin. Puțin după aceea, Marigny este acuzat — fără dovadă reală — de o crimă rituală. Achitat până la urmă, mauritianul este trimis de duce în Cuba, Secretariatul Coloniilor refuzând ca acest personaj să rămână sau să fie primit pe teritoriu britanic.

Locuitorii din Nassau sunt șocați. Profitând de acest caz, Departamentul de Stat ascultă convorbirile telefonice ale ducelui de Windsor cu șeful secției de criminalistică al Poliției din Miami. Adolf Berle a primit stenogramele.

Tot el ceruse cenzurarea corespondenței ducesei. Așadar, în 1943, cei doi Windsor sunt atent supravegheați de autoritățile americane. Nu este clar dacă ducele și ducesa au înțeles cu adevărat tot ceea ce însemna aceasta.

1943–1944: prietenii soților de Windsor sunt arestați, omorâți sau se sinucid

La cel de-al cincilea Crăciun de la începutul războiului și al patrulea pe care ei îl sărbătoresc în calitatea lor de exilați în Bahamas, Wallis se pune în acțiune cu generozitate în favoarea celor mai săraci, trecând de la Crucea Roșie, pe care o prezidează în continuare, la coordonarea activității centrelor de igienă și a dispensarelor și la inspectarea tuturor cantinelor școlare din arhipelag. Ducele guvernator o ajută sincer. Ce contradictorie pare existența lor! Un necrezut amestec de frivolități, snobism, pretenții și speculații financiare, iar în Bahamas, de bunăvoință și diverse eforturi pentru a ușura traiul celor care suferă. Într-adevăr, „nu este nici cel mai mic paradox al personalității lor faptul că cei doi Windsor nu au fost niciodată dezinteresați de chestiunile sociale, ceea ce nu a fost un aspect neînsemnat în atracția care îi adusese într-un mod atât de supărător în atenția lui Hitler"*. Ei par sinceri, dar criticii lor argumentează că ducele și ducesa nu avuseseră decât aceste sarcini de asigurat și de supravegheat, printre care organizarea de dineuri pentru o mie de soldați! Dar, Doamne, cât de departe erau de Hyde Park din Londra, de Fifth Avenue din New York, de Unter den Linden din Berlin, de Via Veneto din Roma și de bulevardul Suchet din Paris!

În noul an atmosfera pare schimbată, după înfrângerea germanilor în Bătălia de la Kursk — cea mai mare luptă de blindate a istoriei —, după debarcarea reușită a Aliaților în Sicilia — mulțumită ajutorului Mafiei! —, după căderea lui Mussolini, după armistițiul cerut de Italia, după Conferința de la Teheran la care au participat Roosevelt, Stalin și Churchill, după pregătirea Operațiunii *Overlord* și debarcarea din Normandia, fixată inițial în mai 1944. Ducesa este foarte întristată de execuția unuia dintre foștii ei amanți, contele Ciano. Cuplul de Windsor este, de asemenea, copleșit de sinuciderea prietenului lor Charles Bedaux în închisoarea din Miami,

* Charles Higham, *op. cit.*

unde fusese transferat. Mulți dintre prietenii lor dispar sau încearcă să se plaseze alături de Aliați. Războiul, pe care cuplul nu l-a dorit, provoacă deruta printre puterile Axei.

Ducesa nu mai rezistă, Bahamasul începe să o scârbească, iar ea manifestă repulsie chiar la adresa personalului de culoare al reședinței. Își mărturisește resentimentul scumpei sale mătuși Bessie: „Acest palat de guvernator, unde sunt înconjurată doar de negri, o să mă bage în mormânt!" Ea se teme serios ca ducele să nu fie asasinat de Intelligence Service ca urmare a unei „pure gelozii familiale". În fața acestei adversități, ce este de făcut? Fostul rege trimite o propunere lui Churchill, proiectul unei Federații a Caraibilor a cărui președinte ar fi el. De ce nu ar exista un vicerege al Antilelor, de vreme ce există unul în India? Niciun răspuns din partea Cabinetului, din Downing Street 10 sau din *War Room*. Eduard încearcă atunci să își contacteze fratele. Eșecul este usturător: începând din 1943, noul secretar particular al lui George al VI-lea este Sir Alan Lascelles, care fusese înainte de război în serviciul lui Eduard al VIII-lea. Demisionase, scârbit de compromisurile și lașitățile acestui suveran care nu avea alți stăpâni decât dragostea și plăcerea proprie. Om cultivat, Lascelles admiră curajul lui George al VI-lea, căruia îi este devotat. Palatul Buckingham nu îi răspunde, „Dosarul Windsor", cu grijă analizat, nu îi oferă vreo șansă ducelui. Abdicarea suveranului fusese prima lui trădare.

George al VI-lea i se opune lui Churchill, insistând să participe la debarcare

Comparația dintre George și Eduard este nemiloasă. Regele călătorește necontenit, mergând acolo unde datoria îl cheamă, sub pseudonimul „generalul Lyon". Acest fost marinar căruia nu îi place să se deplaseze cu avionul decolează spre Malta, a cărei populație suferise îngrozitor din cauza bombardamentelor. Dorind să-i recompenseze pe locuitorii micuței insule, a fost constrâns la o aterizare forțată în Franța. Speriată de moarte, Elizabeth stă întruna lângă telefon, temându-se tot timpul de o veste groaznică. Ce ușurare atunci când află că soțul ei este teafăr și nevătămat și că a fost condus la un comerciant de vinuri a cărui casă — asigură regina — „este, la fel ca toate casele franceze, înzestrată cu o țevărie care se strică și care

este dispusă ciudat“! O problemă minoră, dar de ce robinetele lor sunt așezate invers față de cele englezești?

În ciuda oboselii și a sănătății sale puse la încercare (suferă de enterită și de dureri la genunchi), regele a avut întâlniri și discuții cu toți strategii Aliați ai momentului, generalii Alexander, Montgomery („Monty“) și Eisenhower. Ajuns la Alger, ia masa cu de Gaulle și Giraud. Apoi, cu ocazia unei reuniuni în Downing Street (sunt servite sandviciuri al căror *foie gras* „are gust de rumeguș“), Majestatea Sa își concentrează atenția asupra pregătirii debarcării. El concepe ideea de a fi cu Churchill la bordul uneia dintre nave. Dar în fața riscurilor pe care operațiunea le implică, renunță. Prim-ministrul, aflat într-o dispoziție de om victorios și întrevăzând succesul în război prin fumul trabucului, își menține intenția de a se îmbarca pe un crucișător. O întreagă după-amiază planul este revăzut, discutat, analizat, cântărit. Lascelles, recunoscut pentru calmul său tipic britanic, își manifestă brusc iritarea, ceea ce nimeni nu remarcase vreodată la acest bărbat, impasibil la anunțul celor mai grave dezastre.

Regele:

— Vi se lungește fața de la o clipă la alta...

Lascelles:

— Sire, m-am gândit că ideea asta nu v-ar ușura misiunea, dacă ar trebui să găsiți un nou prim-ministru în plină debarcare.

Churchill:

— O! E totul prevăzut!

Și Winston, dezlănțuit, povestește nenumăratele lui călătorii în America, în Orientul Mijlociu, la Moscova sau la Teheran. George al VI-lea răspunde că acestea aveau la bază rațiuni strategice, însă acum pericolele sunt imense și este complet inutil să riște. Premierul, care ține să participe la ceea ce va fi din plin victoria *sa*, refuză să cedeze. Regele se întoarce la palat „foarte contrariat de modul egoist în care prim-ministrul vede problema“. Amiralul Ramsay, comandantul suprem al forțelor navale ale operațiunii, îl imploră pe rege să îi scrie lui Churchill pentru a-l ruga să nu comită o așa nebunie. Imediat, George al VI-lea îi adresează o scrisoare leului încăpățânat, ale cărui motivații personale le înțelege, dar amintindu-i datoria lui de stat: „Vă rog, considerați punctul meu de vedere. Sunt mai tânăr ca dumneavoastră, sunt marinar și, în calitate de rege, sunt în fruntea a trei armate. Nu mi-aș dori nimic mai mult decât să fiu pe mare, dar am hotărât să rămân aici. Nu ar fi normal să vă doriți să faceți ceea ce mi-ar fi plăcut să fac eu însumi?“*

---

* Apud Christopher Hibbert, *op. cit.*

Churchill nu răspunde. El este deja într-un tren care îl duce la Portsmouth, unde se află cartierul general al lui Eisenhower. Atunci când află, George al VI-lea îi telefonează lui Lascelles, informându-l că are intenția de a-l prinde din urmă cu mașina pe premier pentru a-l împiedica să-și ducă la îndeplinire planul riscant. Lascelles îl prinde pe Churchill la telefon în timp ce acesta se afla în tren: ce ușurare să îl audă pe șeful guvernului răspunzând că se simte „obligat să dea curs dorințelor Majestății Sale și ordinelor lui“! Într-o scrisoare ale cărei prime rânduri sunt mai degrabă arogante, Churchill se înclină: „[...] aceste ordine pornesc din dorința Majestății Voastre de a mă păstra în serviciu. Deși îmi pare rău că nu pot pleca, sunt profund recunoscător Majestății Voastre pentru motivele care au ghidat-o pe Majestatea Voastră, rămânând cu respect al Majestății Voastre umil și devotat servitor și supus“. Leul înfierbântat se liniștește. Dar, după atâția ani în care dăduse dovadă de mult curaj și încăpățânare, ne putem imagina frustrarea sa.

În timpul acestor evenimente, ce făcea ducele de Windsor? Nimic. Mai rău: trădase, așa cum o vor dovedi mormanele de dosare dintre care multe au dispărut în mod oportun mai apoi. Din iulie până în octombrie 1944, cuplul de Windsor locuiește patru luni în Statele Unite ale Americii, unde Wallis este operată de apendicită. Atunci când mandatul de guvernator de Bahamas îi expiră, Secretariatul de Stat al Coloniilor redactează un bilanț mai degrabă favorabil în ceea ce privește activitatea fostului rege. Desigur, observă un expert al meseriei de guvernator al epocii, „ducele nu se transformase ca prin miracol într-un model al ardorii publice și al devotamentului față de datorie [...]. Dar, în momentul în care i s-a conferit o muncă ce putea fi făcută cu sprijinul soției lui, a dus-o la îndeplinire perseverent și cu o admirabilă competență“*

În 8 mai 1945, pentru a celebra victoria obținută, populația orașului Londra — unde se pot vedea încă efectele devastatoare ale rachetelor V1 și V2 — îi cheamă pe membrii familiei regale și pe Churchill la balconul Palatului Buckingham. Se strânge o mulțime imensă. „Îi vrem pe rege și regină!“, scandează locuitorii capitalei. Și aceștia apar. De la stânga la dreapta: prințesa moștenitoare Elisabeta, în uniformă, căci se angajase ca soră medicală și mecanic de ambulanțe; regina, cu brațul drept ridicat, cu mănuși și cu o pălărie cu pene; Churchill (sosit cu întârziere, poate din curtoazie), zâmbitor, cu lanțul de la ceas peste vestă; regele, îmbrăcat

* Apud Hugo Vickers, *op. cit.*

în uniformă, care salută larg; în sfârșit, prințesa Margaret, în rochie de culoare deschisă. Regina este deosebit de aclamată. Se știe că, în absența regelui, în calitatea sa de consilier de stat, ea primea adresele Parlamentului și semna anumite acte oficiale. S-a aflat și despre curajul ei. Într-o seară, un dezertor reușise să se introducă în apartamentele ei de la Windsor în momentul în care ea se pregătea să ia o gustare. Încercase să îi câștige simpatia; omul nu părea periculos. Fără să se emoționeze, regina a ordonat să fie arestat, încheind sec această întâlnire neașteptată: „Vă sfătuiesc să vă acceptați pedeapsa ca un bărbat și la fel să vă serviți și țara" De la acest incident, Churchill nu o mai numea pe suverană altfel decât *that valiant lady* („acea femeie vitează"). Ea își dădea adesea cu părerea, „mereu cu mult bun-simț". Respectul era reciproc: el o fascina, și neîncrederea de la început a lui Elizabeth se transformase repede într-o admirație durabilă.

Din spatele gardului ce împrejmuiește palatul, mulțimea intonează *God Save the King*. Apoi se aud alte strigăte de bucurie: „Domnul fie lăudat! Avem un rege bun!" La care George al VI-lea răspunde: „Domnul fie lăudat! Avem un popor bun!" Parcă asistăm la o încoronare. George al VI-lea și Elizabeth au intrat în istorie. Ei sunt simbolul libertății. Regele, atât de timid altă dată, declară: „Regina și cu mine am fost foarte mișcați de bunătatea tuturor. Am încercat doar să ne facem datoria în acești cinci ani și jumătate."

Cel de-al Doilea Război Mondial s-a încheiat.

Oare cel care sfâșie din interior familia Windsor va continua?

8

1945–1952: Sfârșitul Imperiului

În 26 iulie 1945, imediat după război, prima surpriză în Europa o constituie rezultatul alegerilor generale din Marea Britanie: conservatorii sunt înfrânți! Partidul lui Churchill este înlocuit de laburiști! După o astfel de glorie — justificată —, după atâția ani de suferințe, dolii, eforturi și încăpățânare, după ce incarnase spiritul rezistenței alături de cuplul regal, bărbatul care nu înceta să facă semnul victoriei cu arătătorul și degetul mijlociu al mâinii sale drepte este trimis în rândurile opoziției. La 71 de ani, „bătrânul leu“ suferise și alte trădări politice și răsturnări de situație electorale, dar acum nerecunoștința poporului britanic este șocantă. Cu doar două luni mai devreme, în mijlocul familiei regale, Winston Churchill fusese sărbătorit la balconul Palatului Buckingham, onoare supremă, întrucât acela nu este locul obișnuit al unui șef de guvern al Majestății Sale. Adevărul este că, deși Marea Britanie a ieșit triumfătoare din conflict, regatul este foarte slăbit, după ce suportase singur greutatea războiului vreme de mai mult de un an. După sărbătorirea victoriei, prim-ministrul participă la Conferința de la Potsdam alături de Stalin și de Truman, succesorul președintelui Roosevelt, decedat între timp. Churchill nu părăsise castelul prusac de la Cecilienhof decât pentru o scurtă ședere la Londra, doar cât să ia cunoștință de rezultatul scrutinului. Nu avea nicio îndoială în privința victoriei sale în alegeri.

Un val de simpatie laburistă fără precedent îi mătură speranțele. Acordându-le conservatorilor numai 161 de mandate în Parlament în comparație cu 393 de mandate pentru laburiști, poporul britanic arată că avusese

încredere în Churchill în rolul lui de om-orchestră dirijând războiul, dar nu era dispus să îi încredințeze soluționarea enormelor probleme care urmau după încheierea păcii, reconstruirea țării, mai ales a locuințelor și a politicii sociale. În mod evident, Churchill nu era șeful care să câștige războiul economic.

De necrezut: partidul lui Churchill este înfrânt! Sir Winston demisionează

Premierul părăsise împrejurimile Berlinului convins că va reveni la Potsdam ca un nou învingător. Nu mai revine. Conform uzanțelor, șeful guvernului partidului minoritar se duce la Palatul Buckingham ca să îi prezinte suveranului demisia sa și pe cea a cabinetului pe care îl conduce. George al VI-lea este la fel de stupefiat ca și premierul său, spunând, cu obligatoria sa neutralitate constituțională, că „este o mare surpriză", fără să poată să precizeze public dacă aceasta este plăcută sau nu. Dar cel mai surprinzător este că însuși liderul Partidului Laburist este mirat de victoria sa electorală. Pe când lua ceaiul în familie la hotelul Great Western de la gara londoneză Paddington, un emisar al partidului său a venit să îl prevină. Cum reacționează bătrânul luptător învins al Camerei Comunelor? Ca de obicei, în câteva cuvinte, pe care le rostește generos și vesel în fața ziariștilor: „Un taxi gol se oprește în față la Downing Street 10. Domnul Clement Attlee coboară din el." Se zvonește că această glumă a stârnit râsul la Palatul Buckingham. Doar în familie, desigur.

Ca urmare a acestei răsturnări de situație, Churchill este înlocuit de rivalul său Attlee în delegația britanică care urma să sosească la Potsdam. Singurul participant al precedentelor conferințe de vârf din timpul războiului, precum cea de la Ialta, este deci Stalin, cel care face jocurile diplomatice, care îi primește pe aliații plenipotențiari după ce avusese grijă ca o imensă stea roșie să fie construită în grădina de la Cecilienhof. Plecând de la rege, Churchill ar putea lansa acest avertisment precum o făcuse generalul MacArthur respins în campania din Filipine: „Mă voi întoarce!" După teroarea atomică dezlănțuită asupra orașelor Nagasaki și Hiroshima, într-adevăr, MacArthur revine în 2 septembrie la bordul cuirasatului *Missouri* pentru a lua act de capitularea Japoniei. Nava americană este escortată de un distrugător britanic, *HMS Whelp*, având la bordul său un seducător locotenent-major, pe Philip al Greciei.

George al VI-lea a primit cu amărăciune profundă vestea rezultatului electoral. Ce dezamăgire! Dar, la fel cum tatăl său George al V-lea fusese constrâns să se înțeleagă cu laburistul MacDonald după 1918, la fel și George al VI-lea trebuie să asculte propunerile succesorului lui Churchill. Totuși, noul locatar din Downing Street și suveranul au un comportament asemănător, care îi jenează la întâlnirile lor: sunt amândoi timizi. Primele audiențe sunt marcate de lungi tăceri între cei doi bărbați. Un blocaj la cel mai înalt nivel. Lordul Mountbatten, eroul campaniei din Birmania, văr al regelui, îl liniștește pe monarh:

— Sire, sunteți cel mai experimentat în fața unui partid al cărui guvern lipsit de experiență va avea nevoie de părerile și sfaturile dumneavoastră.

Evenimentele o vor dovedi fără întârziere. Regele își va exercita prerogativele constituționale, va avertiza cu regularitate cabinetul că mai multe măsuri de inspirație socialistă i se par inoportune. Ascensiunea partidelor comuniste în Europa, susținute de Stalin și întărite de participarea lor la victoria Aliaților, îi dau de gândit și îl avertizează totodată pe suveran asupra consecințelor unei numiri sau a alteia. O tensiune permanentă pe care George al VI-lea o ascunde, rămânând calm și întotdeauna disponibil în căutarea a ceea ce pare a fi cea mai bună soluție pentru țară. Suveranul este consumat de anii de supărări, necazuri și privațiuni. Și este un fumător înrăit. El nu își arată nici oboseala fizică, nici descurajarea morală.

În 15 august 1947, India este independentă, dar divizată în două

Monarhul încă are nevoie de curaj pentru a întoarce cea mai frumoasă pagină a splendorii britanice în lume, acordându-i Indiei independența. Guvernul Attlee propune ca această delicată misiune să fie încredințată unui om care cunoaște India și pe care indienii îl respectă, lordului Mountbatten. Neliniștit, acesta cere imediat audiență la rege.

— Sire, dacă dau greș, va fi o catastrofă!

— Dragul meu Dickie, aveți toate calitățile necesare. Dacă reușiți, gândiți-vă la prestigiul pe care rezultatul îl va aduce monarhiei.

Mountbatten nu are de ales și se îmbarcă împreună cu soția sa Edwina pentru Delphi. Va avea nevoie de câteva luni de tratative între cele două

cele mai importante forțe: Partidul Congresului, al lui Mahatma Gandhi, și Liga musulmană, a lui Mohammed Ali Jinnah. Între hinduși și musulmani nu există decât o singură comuniune de opinie: plecarea englezilor. Mountbatten face drumuri dus-întors la Londra unde Churchill, furios, își acuză succesorul că „vinde pe nimic Imperiul Britanic" Inteligența, atitudinea sa și cunoașterea lumii indiene îi permit lui Mountbatten să trateze cu Nehru, șeful guvernului provizoriu. În ciuda disensiunilor și rivalităților interne, în contextul aparițiilor lui Gandhi, îmbrăcat în alb (pe care, în derâdere, Churchill îl numește „fachirul pe jumătate gol"), și a intransigenței religioase a celor reuniți sub stindardul Islamului, India devine independentă în 15 august 1947. Într-o ceremonie fastuoasă cum nu vom mai vedea, imensul subcontinent își schimbă statutul în dominion asociat la Commonwealth.

Este sfârșitul unei istorii începute în urmă cu 347 de ani, când regina Elisabeta I acordase drepturi exclusive Companiei Indiilor. În 1877, Victoria fusese proclamată împărăteasă a Indiilor, cea mai frumoasă și mai fascinantă dintre coloniile Coroanei. Dar în această perioadă agitată de după război, nimeni și nimic nu a putut împiedica scindarea țării în două noi state: pe de o parte, Uniunea Indiană, deja membră a Organizației Națiunilor Unite, și, pe de altă parte, statul islamic Pakistan, care cere să fie admis imediat în același for internațional. Câteva principate, conduse de maharajahi, nu se alipesc niciuneia dintre aceste republici, preferând să aștepte desfășurarea evenimentelor pentru a lua o decizie, în speranța că își vor păstra privilegiile, mai ales obiceiul de a vâna tigrul de pe elefant. Dar, vai!, înainte chiar de plecarea trupelor britanice, violente confruntări au loc între hinduși, musulmani și adepți ai sikhismului* în Punjab și estul Bengalului, în locurile unde nu s-a clarificat situația frontierei dintre Pakistan și India. Până la sfârșitul lunii august luptele vor face peste 20 000 de morți și vor provoca exodul a mai mult de un milion de persoane. În plus, un fanatic hindus îl va asasina pe Gandhi în 1948. Misiunea lui Mountbatten a reușit, dar procesul se va desfășura cu greutate în continuare. Strălucitorul Dickie este ultimul vicerege al Indiilor, iar George al VI-lea a fost, timp de 11 ani, ultimul împărat.

* Sectă hinduistă, puternic influențată de islamism. (*N. red.*)

Ce soartă să li se rezerve ducelui și ducesei de Windsor?

Eduard este în continuare la fel de capricios. I se propune să fie guvernator al Bermudelor, arhipelag plăcut, scăldat de Gulf Stream, dar el refuză, sătul de exilul din Antile. „Ne țin în obscuritate“, se plânge ducesa, foarte supărată. Să nu știe ea că în 1945 Hamilton, capitala arhipelagului, este mai plăcută decât orașul de mineri Manchester? Și că din Bermude este ușor să mergi să îți faci cumpărăturile la New York... Apoi, Wallis va pretinde că soțului ei i s-a oferit Australia — o țară întinsă, dar mai departe de Europa —, dar că el a refuzat și această soluție, preferând să fie numit guvernator general al Canadei, oficial pentru a fi aproape de ranch-ul său, neoficial din atractive motive bănești. Deși bogat, Eduard este încontinuu implicat în operații financiare, căci ducesei nu îi place să îi lipsească nimic, compensând prin gusturi de lux ostracismul în care o ține Curtea. Lui Eduard în mod regulat îi lipseau banii; el studiase chiar propunerea lui Hitler, care era gata să depună într-un cont secret 50 000 de franci elvețieni (valoarea din 1943) pentru a se instala în Elveția, nu departe de Germania... Sâcâiți de acuzațiile permanente ale guvernatorului aflat la pensie, cu care nu mai știu ce să facă, și exasperați de nenumăratele sale plângeri și reclamații, autoritățile britanice nici nu îi mai răspund la scrisori. Se poate instala ducele în Statele Unite ale Americii, donându-și averea operelor caritabile? Departamentul de Stat nu este favorabil ideii, într-un moment când începuse „vânătoarea de vrăjitoare“: urmărirea foștilor acoliți, a oamenilor de legătură și a agenților național-socialismului, care lucraseră în numele interesului pentru progresul social și condițiile de trai ale muncitorilor. Așadar ducelui nu îi mai rămâne decât să revină în Europa, dar regele și guvernul se opun în continuare stabilirii sale permanente în insulele britanice, dacă nu locuiește ca orice alt cetățean, fără titlu nobiliar și fără un statut aparte. Și, mai ales, dacă nu renunță la agitația din jurul său. Un simplu domn Windsor? Ar fi rizibil și palatul dă de știre că, dacă ar fi cazul, „Majestatea Sa ar trăi un coșmar continuu într-o țară care trebuie reconstruită în întregime“ Ceea ce este de neconceput.

În sfârșit, pentru a găsi totuși o soluție, Eduard obține revenirea la Londra în octombrie 1945 și acceptul de a locui pentru câtva timp la mama sa, la Marlborough House. Singur. Ducesa tot nu va fi primită de regina Mary? Putem înțelege că Wallis a renunțat la călătorie pentru a evita scandalul și un nou afront din partea Curții. Coborând dintr-un

avion al RAF, ducele este întâmpinat de partizanii săi — încă mai are dintre aceştia —, apoi este condus la mama sa. O întâlnire în familie? Lipsesc oameni importanţi: George al VI-lea vine fără Elizabeth; ducesa de Kent refuză să coboare din apartamentele ei şi, oricum, Marina nu l-a suferit niciodată pe vanitosul ei cumnat şi pe soţia lui, nici nu a uitat că nu i-au prezentat condoleanţe la moartea soţului ei. În sfârşit, ducele de Gloucester este plecat în misiune în Australia.

Este prima dată de la sfârşitul războiului când are loc o astfel de întâlnire. Reşedinţa reginei Mary, ale cărei grădini dau spre Mall, datează din 1710 şi adăposteşte adevărate comori, printre care o colecţie de tablouri, readuse din pivniţele unde fuseseră puse la adăpost. Aceste opere evocă războaie câştigate de celebrul Marlborough împotriva armatelor lui Ludovic al XV-lea. Tema furnizează un etern subiect de conversaţii vesele, mai ales în timp de pace, ţinând cont că războiul german de tip *Blitzkrieg* a fost unul brutal. Regina Mary se simte bucuroasă că îşi vede cei doi fii împreună, doi regi, fostul şi actualul*. Se pare că nimeni nu îi pronunţă numele lui Wallis; ducesa este respinsă în unanimitate de femeile familiei regale.

În timpul şederii lui Eduard, regina Mary îl conduce în East End pentru a vizita cartierele bombardate — cinci ani după rege, fratele său! —, cu siguranţă din dorinţa de a-i arăta fiului că, între *Blitzkrieg* şi plictisitoarele mondenităţi coloniale de la Nassau, era o diferenţă colosală. Eduard, dintr-odată foarte sincer şi fără îndoială puţin ruşinat, se interesează de casele repede construite din prefabricate, dar confortabile, subvenţionate de cabinetul Attlee, adept al unei economii de tip socialist. Sunt atâtea de făcut! Atelierele, magazinele, docurile, cârciumile, barăcile, mahalalele Whitechapel şi Lambeth sunt toate ruine şi munţi de moloz. Totul este urgent. Şi guvernul schimbă profund anumite structuri ale ţării.

Când pleacă la Paris, unde se reîntâlneşte cu Wallis, ducele se asigură că următoarea dată ducesa îl va însoţi. Şi că va fi primită la Londra. Este o idee fixă. Poate singura din viaţa lui. Şi chiar când l-a întâlnit pe Churchill aşteptându-şi revanşa la alegeri, acesta nu s-a arătat deloc grăbit să o revadă pe fosta amantă a mai multor bărbaţi identificaţi drept duşmani ai Angliei. Înainte de plecare, fostul rege manifestându-şi o oarecare indispoziţie în privinţa modului lipsit de fast în care fusese primit, Lascelles, fostul său secretar, trecut ulterior în slujba lui George al VI-lea, reacţionează sec.

---

* Într-un salon din Marlborough House, Leopold de Saxa-Coburg şi Gotha îi primise, în 1831, pe emisarii guvernului provizoriu belgian veniţi să îi ofere coroana Belgiei. El va deveni Leopold I, primul rege al belgienilor.

Amintindu-i ducelui că în 1936 făcuse, după propriile cuvinte, un imens sacrificiu (abdicarea) care îl făcuse omul cel mai fericit, el îl pune pe Eduard în fața realității: „Ați putea oare să consimțiți la un alt sacrificiu, în numele fratelui vostru care a acceptat, în locul vostru, sarcina cea mai grea din lume și s-a legat, pe viață, la îndatoriri și responsabilități pe care nu avusese cum să le prevadă, dar pentru care dumneavoastră ați fost, de fapt, pregătit? Nu ați putea acum, pentru a-l împiedica să se simtă jenat, să acceptați cele două hotărâri o dată pentru totdeauna în loc să pertractați încontinuu, ceea ce nu ar putea decât să facă lucrurile încă și mai grele pentru el?“* O usturătoare lecție de memorie și educație și un avertisment. Ducele s-a gândit întotdeauna doar la el. Acum, nimeni nu îl mai vrea. Și singura propunere care i se poate face este să plece. În concluzie, o nouă abdicare, o renunțare la familia regală și la țara de baștină, dar independent de voința lui, de această dată. Nimeni nu mai are niciun interes pentru acest personaj egoist, care se văicărește, un trădător de țară care a murdărit imaginea monarhiei din cauza unei femei periculoase și interesate. În regatul care cunoaște acum transformări radicale (naționalizarea Băncii Angliei, a industriei extracțiilor de cărbune, a celei producătoare de oțel, energetice, a căilor ferate, controlul asupra prețurilor și stagnarea salariilor) și supraviețuiește datorită ajutorului financiar american primit prin intermediul Planului Marshall, pretențiile cuplului de Windsor sunt insuportabile. Pe cine ar mai putea să înduioșeze soarta lor?

Cu ocazia unei șederi în Anglia, sunt furate bijuteriile ducesei!

Ei revin, așadar, în Franța, în apartamentul din bulevardul Suchet. Nimic nu lipsește, în afară de câteva obiecte decorative plasate într-un depozit. Negociază fără dificultăți o prelungire a contractului de închiriere până în 1948. Frământările politice de după război li se par ciudate. În continuare obsedat de recunoașterea sa în Marea Britanie, cuplul obține dreptul de a locui în octombrie 1946 la Sunningdale, la contele și contesa Dudley, aproape de Fort Belvedere. Această vilegiatură va deveni celebră printr-un fapt divers rămas mult timp necunoscut. Wallis și soțul ei au obiceiul de

* Apud Hugo Vickers, *op. cit.* Cele „două hotărâri“ sunt: refuzul primirii ducesei la Curte și acordării titlului de Alteță Regală.

a călători cu trei cufere identice ale armatei sub supravegherea unui ofițer. Unul dintre ele conține bijuteriile ducesei, fără să se poată ghici care conține prețiosul sipet. Într-o seară, cei patru s-au dus la Londra pentru cină. La sfârșitul după-amiezii, sipetul este descoperit pe jumătate gol, în golful vecin. Un colier de perle, care aparținuse reginei Alexandra, soția lui Eduard al VII-lea, a fost aruncat în iarbă, cu siguranță pentru că ar fi fost greu de vândut. Era estimat la 5 000 de lire sterline. Pentru ziare, cazul este suculent. Se vehiculează sume fabuloase. Se vorbește de 20 000 de lire. Pe ce baze? Nu se știe. O recompensă de 2 000 de lire este promisă. Însărcinat cu ancheta, Scotland Yard-ul își trimite „ogarii" până în Argentina, Uruguay, Franța, Elveția, iar FBI-ul este solicitat pentru a rezolva acest senzațional furt. Furioasă, într-o criză de mânie de nedescris, ducesa cere ca personalul să fie perchiziționat, fără alt rezultat decât provocarea unui penibil disconfort. S-au furat 11 bijuterii, printre care cercei cu diamante, brățări și safire. Investigațiile continuă când cuplul se îmbarcă pentru New York la bordul vasului *Queen Elizabeth*. Ducele și ducesa suspectează că familia regală a organizat furtul pentru a recupera anumite bijuterii pe care ducesa era nedemnă să le poarte. Dar nimic nu o dovedește. Se poate deduce doar că în continuare Eduard și Wallis nu sunt bineveniți pe pământ britanic. Nu mai lipsea decât un emul al lui Arsène Lupin* ca să se vorbească din nou despre ducesa de Windsor!

Compania de asigurări rambursează suma estimată și Wallis își reconstituie stocul de bijuterii, cumpărând de la Cartier o brățară decorată cu o panteră. Ducesa achiziționează astfel noi bijuterii care îi alimentează dubioasa legendă.** Atunci când regele îi oferă reginei Mary un prânz la Palatul Buckingham, în 26 mai 1947, pentru cea de-a 80-a aniversare a ei, Eduard, aflat în apropierea Londrei, nu este invitat. El trebuie să se

---

* Bine-cunoscut personaj inventat de scriitorul Maurice Leblanc, protagonistul unei serii de romane polițiste. (*N. red.*)

** Au fost avansate diferite teze pentru lămurirea acestui mister. Iată ce crede Leslie Field, istoric oficial al bijuteriilor reginei și ale familiei regale: „După părerea mea, ducesa de Windsor a escrocat asiguratorii supraestimând valoarea bijuteriilor, cel puțin 30 de articole pe care ea le dăduse drept furate figurau în catalogul Sotheby's pentru licitația de la Geneva din 1987. Ele au fost vândute la prețuri foarte ridicate. Evident, ea nu le mai putea purta după ce încasase împreună cu soțul ei suma pentru care fuseseră declarate. Fără îndoială, ele nu au mai ieșit din sipetul în care le pusese la Paris" (Charles Higham, *op. cit.*). Ducesa decedase în 1986. Vânzarea de la Geneva, din 2–3 aprilie 1987, cuprindea 230 de piese. Toate piesele fuseseră evaluate la peste 7 milioane de dolari. Licitația a atins mai mult de 50 de milioane de dolari, adică de șapte ori suma estimată (aproximativ 271 milioane de franci), lăsate moștenire, ca toate bunurile ducesei, Institutului Pasteur. Bijuteria preferată a lui Wallis era un colier de rubine și diamante de Birmania pe care regele Eduard al VIII-lea i-l oferise pentru cea de-a 41-a aniversare a ei, cu această gravură: *My Wallis from her David*.

mulțumească să își sune mama. Și cuplul de Windsor nu va fi invitat nici la marele eveniment care se pregătește pentru sfârșitul anului...

În această perioadă de tulburări, regele și regina nu au decât o imensă satisfacție: cele două fiice ale lor. Cea mare, Elisabeta, de 21 de ani, a fost educată de preceptori privați și foarte devreme pregătită pentru viitorul ei statut de regină. În timpul războiului, fusese adesea alături de tatăl său, având privilegiul de a studia documentele de stat secrete, conținute în faimoasele *boxes*, acele cutii de piele roșie prezentate în fiecare zi monarhului. Împreună cu sora sa Margaret, ea purtase mai ales uniforma Sea Rangers. Tot în anul 1947 a întreprins prima ei călătorie oficială în familie, în Africa de Sud. De la cea mai fragedă vârstă, Elisabeta este îndrăgostită de unul dintre verii săi, prințul Philip al Greciei, ofițer de marină fără avere, strănepot al lui Eduard al VII-lea și nepot al lordului Mountbatten. Prima lor întâlnire avusese loc la baza navală de la Dartmouth în iulie 1939. Ea avea 13 ani, iar el 18 ani. Aspirantul era foarte frumos, așa că prințesa fusese orbită; ea căzuse imediat sub farmecul acestui marinar.

Philip al Greciei s-a născut în 1921 în Corfu; tatăl său, prințul Andrei, era fratele regelui Constantin al Greciei. Mama sa, născută Alice de Battenberg, este o nepoată a ultimei împărătese a Rusiei, soția lui Nicolae al II-lea. Ea este și sora lordului Mountbatten. Părinții tânărului Philip s-au separat în 1930. Tatăl său, condamnat la exil, a murit la Monte-Carlo în 1944. Mama sa, profund religioasă, trăia la Atena în condiții de precaritate extremă. Din fericire pentru fiul ei, ea nu manifestase niciodată nici cel mai mic semn de germanofilie, ceea ce nu fusese cazul pentru restul familiei regale din Grecia. Această femeie foarte demnă se ocupase de copiii care erau victime ale războiului. Philip însuși avusese o copilărie zbuciumată, fiind luat de un unchi din partea mamei, George de Battenberg, marchiz de Milford Haven. Educația sa fusese în întregime britanică. După prima lor întâlnire, Elisabeta și Philip se revăzuseră cu ocazia permisiilor lui de ofițer, petrecute în general la verișoara lui, ducesa de Kent (născută Marina a Greciei).

Prințesa moștenitoare Elisabeta este îndrăgostită

Atracția lor reciprocă era atât de evidentă, încât regele George al Greciei, în martie 1944, cere oficial mâna Elisabetei pentru vărul său primar Philip. Regele George al VI-lea, fără să refuze definitiv, îi răspunde că fiica sa este

foarte tânără și că el dorește ca, odată războiul încheiat, prințesa, care a trăit precum milioane de britanici timpuri grele, să poată călători și reflecta la o hotărâre care ar angaja-o pe viață. În februarie 1947, însoțindu-și părinții, Elisabeta părăsește pentru prima oară pământul britanic. Este, de asemenea, prima sa călătorie oficială în calitate de prințesă moștenitoare, cu destinația Africa de Sud. În tot acest timp, la Londra, cabinetul discută despre naturalizarea prințului Philip ca supus britanic. Această chestiune este repede rezolvată, de vreme ce el a servit cu temeritate în Marina Regală. În schimb, se pune problema noului nume pe care trebuie să îl adopte. Într-adevăr, ascendența daneză a familiei regale a Greciei face din Philip un Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg, un nume mult prea greu de purtat la doi ani după sfârșitul războiului. În sfârșit, este ales numele mamei lui, Battenberg, deja anglicizat în 1917 în Mountbatten. O dată în plus, trebuia ștearsă orice consonanță germanică, la fel ca în timpul Primului Război Mondial.

În 10 iulie 1947, un comunicat de la Palatul Buckingham este publicat în coloana de știri a ziarelor și afișat pe zidurile palatului: „Cu mare plăcere regele și regina anunță logodna fiicei lor iubite, prințesa Elisabeta, cu locotenentul Philip Mountbatten, din Marina Regală, fiu al răposatului prinț Andrei al Greciei și al prințesei Andrea (prințesa Alice de Battenberg), uniune la care regele și-a dat cu bucurie consimțământul."

Căsătoria este fixată pentru data de 20 noiembrie. Cadourile încep să curgă din lumea întreagă și sunt expuse la Palatul Saint-James. Sunt numărate mai mult de 1 500 de daruri, de la cele mai sofisticate până la cele mai inedite. Printre acestea, sute de perechi de ciorapi de Nylon, un mare lux în acele timpuri de raționalizare a materialelor textile și o ciudată bucată de bumbac alb, dezgustătoare în opinia reginei Mary, care bănuiește că este o pânză pentru înfășurat coapsele oferită de Gandhi! De fapt, este vorba despre un șervet țesut de Mahatma pe faimoasa roată de tors a acestuia, la sugestia lordului Mountbatten! Mama lui George al VI-lea, care acceptase cu greu ideea independenței Indiei, nu putea fi decât scârbită de această curioasă atenție... Cu multă diplomație, pentru a-și menaja bunica, prințesa Margaret ascunde repede această bucată de material nepotrivită în spatele altor cadouri!

Darul regelui va fi de altă natură. Îi conferă fiicei sale Ordinul Jartierei în 12 noiembrie. Pe viitorul său ginere îl învestește cavaler al aceluiași ordin abia după o săptămână, astfel încât Elisabeta să aibă precedență asupra soțului ei. Philip este declarat Alteță Regală și primește diverse titluri

nobiliare (baron de Greenwich, conte de Merioneth), dintre care cel de duce de Edinburgh îl va consacra în istoria Marii Britanii.

Invitațiile sunt un adevărat chin pentru protocol. La căsătoria princiară, nu poate fi vorba să fie acceptate rudele germane. Astfiel, niciuna dintre cele trei surori ale lui Philip, care se căsătoriseră cu aristocrați germani, nu sunt invitate. Aceeași sancțiune pentru surorile ducesei de Kent, Elisabeth și Olga. Soțul primei se compromisese cu regimul nazist; soțul celei de-a doua, prințul Paul al Iugoslaviei, fusese favorabil pactului din 1941 ce îi lega țara de Germania. La fel sunt excluși ducele de Saxa-Coburg și prințul Philipp de Hesse. În sfârșit, așa cum ne putem aștepta, ducele și ducesa de Windsor nu sunt doriți, ca să ne exprimăm delicat. Mai grav, singura soră a regelui George al VI-lea, prințesa regală Mary, refuză să asiste la căsătorie, tocmai în semn de protest față de excluderea fratelui ei Eduard, ducele de Windsor. Ea pretextează o mare oboseală. *No comment* de la Palatul Buckingham. În afara acestor interdicții familiale, toate monarhiile Europei, în funcție sau detronate, asistă la căsătoria viitoarei regine a Angliei.

În 20 noiembrie 1947, Elisabeta se căsătorește cu ASR ducele de Edinburgh. Ceremonia de la Westminster este solemnă, dar și istorică, ținând cont că pentru prima oară de la căsătoria prințesei Charlotte, fiica lui George al III-lea de Hanovra, cu Philipp de Saxa-Coburg, în 1816, este celebrată căsătoria unei prințese moștenitoare. În acea dimineață, burnița persistentă nu reușește să descurajeze mulțimea care sărbătorește momentul. Londonezii, îngrămădiți la trecerea cortegiului, își manifestă o dată în plus atașamentul față de familia regală. Arhiepiscopii de Canterbury și York, episcopii de Londra și Norwich celebrează împreună slujba. Apoi, tânărul cuplu este condus către capela lui Eduard Confesorul, unde „piatra regilor“ este păstrată într-un relicvariu. În această iarnă de după război în care rănile rămân deschise într-o lume cenușie de mizerie și neliniște, Churchill consideră că ceremonia este „un fulger de culori pe drumul pe care trebuie să-l urmăm“

George al VI-lea este fericit cu această căsătorie. Presimte că va fi o poveste de dragoste menită să înfrunte timpul, chiar dacă despărțirea de fiica sa cea mare este dureroasă. În timpul copilăriei și adolescenței ei, părinții și fiicele nu au fost aproape niciodată despărțiți. O armonie de tandrețe și afecțiune. Destinată să devină regină, Elisabeta a fost inițiată în secretele de stat și în relațiile cu Parlamentul. Ea a trăit războiul fiind foarte aproape de rege, care a pregătit-o să fie informată, să înfrunte

conflictele și opoziția altor oameni politici și să se exprime în legătură cu interesul superior al țării. Încercările războiului-fulger, bombardamentele, frica și privațiunile au format caracterul Elisabetei. Acum, ea se află în zorii unei noi existențe al cărei martor este o lume întreagă. După această căsătorie care a reconfortat un popor eroic dar aflat în suferință, în seara de 20 noiembrie, George al VI-lea trimite o scrisoare impresionantă fiicei sale, succesoarea lui. Regele descrie sfâșierea produsă de plecarea Elisabetei în termeni deosebit de duioși:

> *Eram atât de mândru de voi și entuziasmat să vă am atât de aproape de mine în timp ce străbăteam lungul culoar din Westminster Abbey. Dar când i-am dat arhiepiscopului mâna voastră, am simțit că am pierdut ceva foarte prețios. Erați atât de calmă și senină în timpul slujbei și ați pronunțat cuvintele cu atâta convingere, încât am știut că totul era perfect. Sunt atât de fericit că i-ați scris și spus mamei că lunga voastră așteptare înaintea logodnei și lunga voastră reflecție înainte de căsătorie fuseseră decizia corectă. Mi-era aproape teamă că ați crezut că eram fără inimă în această privință. Era atât de deranjant pentru voi să veniți în Africa de Sud. Familia noastră, noi patru, „familia regală", trebuie să rămână sudată, cu adăugirea unor membri, desigur, în momentele oportune! V-am privit cu mândrie crescând în toți acești ani sub autoritatea înțeleaptă a mamei, care este, așa cum știți, cea mai minunată persoană în ochii mei și pot, o știu, să contez întotdeauna pe voi și acum și pe Philip, pentru a ne ajuta în munca noastră. Plecarea voastră a lăsat un mare gol în viețile noastre, dar amintiți-vă că vechea voastră casă este în continuare a voastră și reveniți cât mai des cu putință. Pot să văd că sunteți excepțional de fericită cu Philip, care este perfect, dar să nu ne uitați, este dorința celui care este*
>
> *Al vostru mereu iubitor și devotat*
> *TĂTIC*[*]

[*] Apud Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

„Dosarul Marburg": o bombă cu întârziere

În timp ce familia regală și monarhia ies glorios din război, prin atitudinea lor curajoasă și demnă, și prin felul în care au împărțit cu poporul britanic încercările suferite de acesta, după bucuriile căsătoriei princiare, iată că George al VI-lea se regăsește, în ciuda sa, cufundat în teama dezvăluirilor privind scandaloasa compromitere a fratelui și cumnatei sale cu oamenii de legătură și oficinele germane de propagandă. Trebuie să ne amintim că, în afară de vizita sa la Hitler în 1938, prezentată ca mondenă și care s-a derulat într-un spirit pacifist, alegerile, corespondența, relațiile, contactele, promisiunile și intervențiile mai mult sau mai puțin supărătoare ale ducelui și ducesei de Windsor nu fuseseră aduse la cunoștința publicului. Numai regele, regina și apropiații lor, precum și guvernul și serviciile secrete — de peste tot, inclusiv sovietice — erau informați, constituindu-se astfel un dosar din ce în ce mai acuzator la adresa lor. Pe toată perioada războiului, Eduard și Wallis nu încetaseră să conspire, câteodată inconștient, limitându-se la naive speranțe de pace, cel mai adesea din spirit de răzbunare, prin care sperau chiar la înfrângerea Marii Britanii și a Aliaților ei. În condițiile obținerii păcii și ale noii împărțiri a lumii, pusă la cale la Ialta, trebuia, de asemenea, ținut cont de sovietici. Ducele făcuse o declarație ușor de remarcat cu ocazia paradei din 8 mai 1945 prin care se celebrase capitularea armatei germane. El se mirase că nu vedea trupele lui Stalin acolo de vreme ce, la urma urmei, „ei erau adevărații învingători" *

Cel mai grav și, să o spunem, cel mai descurajator este că întreaga, colosala operă de restaurare a imaginii monarhiei, de recâștigare a credibilității ei și, așadar, a încrederii populare după traumele din 1936 risca să fie distrusă de divulgarea unui ansamblu de dovezi, de fapte precise, de documente incontestabile care demonstrau că ducele de Windsor era un trădător și că soția lui îl însoțise pe drumul dezonoarei. Pe scurt, lupta pentru dinastie câștigată de George al VI-lea și Elizabeth după abdicarea lui Eduard al VIII-lea putea fi întinată de un scandal încă și mai devastator decât precedentul. De această dată, cu laburiștii majoritari în Parlament, expansiunea ideologiei comuniste în Europa (de exemplu, lovitura de forță de la Praga, ce marchează preluarea puterii de către comuniști în Cehoslovacia), apariția Chinei maoiste, independența Indiei și răspândirea fenomenului de

* Să amintim că, din cauza decalajului orar, în Rusia, victoria din 1945 este sărbătorită în 9 mai (la această dată a fost celebrată în timpul regimului sovietic).

decolonizare care cuprinde statele lumii puteau să clatine decisiv Coroana britanică. Grav compromisă de unul dintre membrii săi, va fi gata familia regală să reziste împotriva subminării pe care adversarii ei o întreprinseseră înainte de război, cu scopul de a pune pe tron un suveran germanofil, un rege-marionetă, corupt și simpatizant al „succeselor" național-socialismului?

Teama față de aceste pericole îi zdruncină sănătatea lui George al VI-lea, atins de grave tulburări de circulație sanguină. El petrece nopți albe, încercând să aplaneze scandalul care ar putea fi declanșat de dezvăluirile care îl înspăimântă. Într-adevăr, începând din aprilie 1945, americanii l-au avertizat de o groaznică descoperire, într-o zonă de munte germană, care urma să fie ocupată de Uniunea Sovietică. Unele secrete priveau activitățile ducelui și ducesei de Windsor. La sfârșitul lui octombrie 1945, George al VI-lea este informat despre activitatea reproșată cuplului de la șederea acestuia la Lisabona, în 1940; în realitate, dacă regele știa deja totul despre comportamentul fratelui său la acea epocă precisă, el presimțea că va descoperi ce este mai rău pentru perioada 1941–1945. Afacerea este atât de gravă, încât personalități de cel mai înalt rang se ocupă de ea în mod direct, mai ales generalii Eisenhower și Patton; Armata a III-a, comandată de Patton, tocmai traversase munții Taunus, cu o altitudine medie de 1 000 de metri, în căutarea de documente compromițătoare semnalate de informatori. În acel moment, regele George al VI-lea își trimisese bibliotecarul, Owen Moorshead, însoțit de un agent al MI5*, la Friedrichshof, pentru a recupera cât mai multe acte care îl implicau în afacere pe ducele de Windsor. Acest castel, construit la sfârșitul secolului al XIX-lea de către fiica reginei Victoria**, devenită regină a Prusiei și împărăteasă a Germaniei, este o proprietate a prințului Philipp de Hesse, compromis de legăturile sale cu naziștii și fasciștii. Agentul MI5 se numește Anthony Blunt. Mai apoi va fi bibliotecar regal, apoi custode al colecțiilor reginei și agent dublu, de vreme ce acționa și pentru Moscova! Foarte cultivat, homosexual notoriu, Blunt fusese recrutat de sovietici în perioada dintre cele două războaie mondiale alături de alți câțiva studenți ai Trinity College de la Cambridge. Scandalul, unul dintre cele mai spectaculoase ale Războiului Rece, va izbucni abia în anii 1960. Recolta celor doi emisari ai regelui este transferată la castelul Windsor. Dar dovezile cele mai copleșitoare împotriva ducelui de Windsor nu se aflau la prințul de Hesse.

* MI5, prescurtare de la Military Intelligence, Section 5, agenție britanică de contrainformații și securitate internă, înființată în 1909. (*N. red.*)

** Este vorba despre Victoria (1840–1901), căsătorită în 1858 cu Frederic, împărat german și rege al Prusiei (1831–1888). Kaizerul Wilhelm al II-lea (1859–1941) a fost urmașul ei. (*N. red.*)

În realitate, americanii adunaseră documentele, dintre care unele — găsite în frumoasa pădure din Turingia, care îi inspirase pe atâția artiști — îi acuzau pe cei doi Windsor. Erau 485 de dosare, 60 de tone de arhive și de valize pline cu microfilme. Totul fusese adunat la castelul Marburg. Înainte de război, conform unei tradiții coborând până în secolul al XIII-lea, vechiul oraș Marburg trăia în continuare cu amintirea venerată a sfintei Elisabeta a Ungariei, dintre ai cărei descendenți unul adoptase neașteptat Reforma. La sfârșitul lui 1945, descoperirile trupelor aliate pătează acest discret bastion al Occidentului creștin cu o reputație jenantă. Printre documente figurează un dosar privind relațiile germano-britanice și mai ales pe ducele de Windsor. Se va lua repede obiceiul ca acest subiect să fie numit „dosarul Marburg“, care, cu adevărat exploziv, este extras pentru a fi transferat, bine păzit, la cartierul general al Corpurilor expediționare aliate, unde este închis într-un seif. Conținutul său nu va fi examinat decât în 1947. Este o bombă cu efect întârziat. Ea putea ruina prestigiul familiei regale britanice, împărți opinia publică — așa cum se întâmplase în perioada abdicării lui Eduard al VIII-lea — și slăbi o țară care se chinuia să se ridice după cinci ani de suferință. Această bănuială se suprapune cu un context familial complex, care nu este nou, dar reprezintă „o dificultate comună pentru Europa regală în perioada imediat de după război“*, după cum constată Sarah Bradford. Într-adevăr, în această atmosferă confuză, numeroase sunt exemplele de opțiuni politice opuse în cadrul aceleiași familii, mult timp ascunse de operațiunile militare și care sunt dezvăluite în lumina crudă a păcii. Astfel, de exemplu, familia de Hesse, apropiată lui George al VI-lea, se găsește într-o poziție delicată. Prințul Philipp de Hesse fusese un intermediar între Hitler și Mussolini, dar soția lui, Mafalda, murise în lagărul de concentrare de la Ravensbrück la ordinul venit de la Berlin ca represalii la schimbarea de tabără a tatălui ei, regele Italiei, trecut de partea Aliaților în 1943**. Ea fusese ucisă în timpului unui bombardament aliat. Labirintul complicat al înrudirilor agrava bănuielile care circulau deja în timpul Primului Război Mondial.

Dosarul Marburg este atât de stânjenitor, încât este deslușit de o comisie anglo-americană. Secretatul Bevin de la Foreign Office și omologul său american generalul Marshall hotărăsc distrugerea sa completă. El nu va fi păstrat nici în arhivele britanice, nici în cele americane. În momentul în

* Sarah Bradford, *George VI.*, *op. cit.*

** În 25 iulie 1943, regele Victor-Emmanuel al III-lea al Italiei, mult timp compromis din cauza colaborării cu regimul fascist, ordonase arestarea lui Mussolini. Dar căderea Ducelui reprezintă, de asemenea, sfârșitul rolului politic al familiei de Savoia, discreditată deja. Reacția regelui este tardivă.

care partizanii lui Hitler vor fi judecați, aceste dovezi ar fi putut rămâne o amenințare care să dovedească complicitatea ducelui de Windsor cu inamicul. Cei învinși ar fi putut beneficia de pe urma lui? După părerea lui Martin Allen, „în 1946, la procesul de la Nürnberg, Ribbentrop a reclamat chemarea ca martor al apărării a ducelui de Windsor, motivând că avea dovezi capitale în apărarea sa. Ducele de Windsor a declinat invitația"* Astfel, ambele părți îl descriau drept laș pe fostul rege. Dificultatea este dublă: să nu faci public nimic înseamnă să recunoști o vină, dar să difuzezi anumite fragmente — care dintre ele? — este tot atât de grav. Pe cine să crezi? Arhivele germane (fabricate, poate, în parte) sau sursele britanice, care de asemenea ar putea fi îndoielnice și curățate de pasaje incriminatoare? În ciuda dispariției dosarului Marburg, neliniștea lui George al VI-lea este atât de mare încât, după ce a luat cunoștință de contactele din timpul războiului dintre fratele său și fiul Kaizerului Wilhelm al II-lea, favorabil lui Hitler, îi trimite pe Blunt și Moorshead în Olanda, la Huis Doorn, reședința din exil a defunctului Kaizer. Regele vedea amenințări peste tot, dar emisarii săi nu vor găsi nimic în Olanda.

Ducele de Windsor angajează un ziarist pentru a-și justifica opțiunile

Oricât de curajos ar fi, George al VI-lea este chinuit de teama dezvăluirilor apărute în presă, mai ales că fratele său anunțase că își va scrie memoriile pentru a se justifica. Dar, incapabil să redacteze textul ce l-ar apăra sau l-ar absolvi de orice bănuială, ducele trebuie să angajeze un talentat ziarist, Charles Murphy, cunoscut datorită articolelor sale din revista *Life*. Colaborarea lor este haotică, fostul rege prefăcându-se că are dezvăluiri senzaționale de făcut, revenind apoi asupra a ceea ce spusese. Ce vrea el să explice? Cum speră el să convingă? Ce este de crezut? Deoarece ducele este confuz și incoerent, primele declarații apar sub forma unui interviu abia în decembrie 1947. Un dar otrăvit — încă unul! — pentru Crăciunul regelui George al VI-lea.

1948 este anul blocadei Berlinului de către sovietici și al podului aerian la care participă și britanicii, cu scopul aprovizionării sectoarelor

* Martin Allen, *op. cit.*

occidentale ale capitalei germane. Dincolo de Atlantic, vânătoarea foștilor simpatizanți naziști este eclipsată de „vânătoarea de vrăjitoare“ care urmărește „anti-americanii“ suspecți de spionaj în profitul URSS-ului în timpul războiului. Acest climat, se știe, se va întinde ca o cangrenă până la Hollywood, printr-o serie de spectaculoase acuzații proferate de senatorul McCarthy. O comisie a Congresului Statelor Unite ale Americii stabilește că un fost consilier de-al lui Roosevelt la Ialta și un altul la Conferința de la San Francisco, la care fusese creată Organizația Națiunilor Unite, erau, de fapt, agenți infiltrați de serviciile secrete sovietice. Stalin se dovedește mai machiavelic chiar decât Hitler. În perioada în care se află în opoziție, Churchill repetă încontinuu: „*We have killed the wrong pig*“ („Nu am ucis porcul care trebuia“).

Ducele și ducesa sunt în continuare la fel de puțin interesați de ceea ce fostul prim-ministru a numit, cu o formulă legendară, Cortina de Fier, care a dat naștere Războiului Rece într-o lume bipolară. Pentru cuplul Windsor, care își petrecea nopțile dansând în cluburile newyorkeze cele mai elegante, esențialul este ca și cele 120 de valize ale lor (!) să fie îmbarcate cu bine în New York, cu destinația Southampton. Ironie a istoriei, ei se află la bordul pachebotului *Queen Mary* și, cu ocazia acestui nou sejur, prima vizită a lui Eduard va fi, ca de obicei, la regina Mary, mama sa, nașa transatlanticului. Ducele locuiește la ea, la Marlborough House, întotdeauna singur. Când este și Wallis, cuplul este găzduit la prietenii lor Dudley.

Nimeni nu îndrăznește să pună întrebarea, dar ea bântuie întreaga familie regală: ce este de făcut cu acești incomozi Windsori, care sar în ochi, zgomotoși și groaznic de jenanți? Imaginea unui fost rege petrecăreț, stâlp de cluburi de noapte, ruinându-se în restaurante scumpe, câteodată folosind bani cu proveniență dubioasă, pentru a satisface până și cel mai mic capriciu al ducesei, este o sabie a lui Damocles deasupra monarhiei britanice, altfel demnă de laudă în timpul acelor ani mohorâți.* Să adăugăm că este șocant

---

* Bănuielile și îndoielile vor afecta sfârșitul domniei lui George al VI-lea și începutul domniei fiicei lui, actuala regină Elisabeta a II-a. În 1956, ca răspuns la publicarea anumitor „documente germane“, poate furnizate, fabricate sau aranjate de serviciile secrete sovietice, guvernul britanic, pe atunci condus de succesorul lui Churchill, conservatorul Anthony Eden, va cere publicarea unei „puneri la punct“ Această declarație oficială respinge acuzațiile, considerând că ele se bazează pe „un izvor deosebit de îndoielnic“, subliniind că în 1940 „ducele a fost supus unor puternice presiuni venind din cele patru colțuri ale Europei, când germanii sperau să îl vadă exercitându-și influența împotriva guvernului Majestății Sale. Alteța Sa Regală nu a ezitat niciodată în loialitatea sa față de cauza britanică, nici în determinarea de a merge să își ia în primire postul de guvernator al insulelor Bahamas la data convenită“. Dimpotrivă, Martin Allen consideră că examinarea rapoartelor germane dovedește că „acolo se găsește o cu totul altă versiune față de ceea ce instituțiile britanice prezintă drept adevăr“ (*op. cit.*). Pentru prim-ministru era vorba însă despre închiderea dosarului pentru a evita polemici ulterioare.

faptul că ducele și ducesa de Windsor și-au regăsit intact apartamentul de pe bulevardul Suchet, în condițiile în care în Paris începuseră reglările de conturi, câteodată transformate în adevărate procese de epurare, adesea rușinoase. Se putea chiar pune întrebarea dacă Parisul fusese ocupat timp de patru ani... Dar este evident că autoritățile franceze au cazuri mai urgente de tratat decât al cuplului de Windsor, care ia la rând restaurantele elegante și cabaretele rusești, nu fără a-și provoca unul altuia gelozii întemeiate sau bănuite și, în general, în compania unor prieteni zgomotoși și adesea amețiți de alcool. Este beția de după război și a mondenităților artificiale, în numele unei arte de a trăi regăsite și uneori suspecte.

Viața celor doi Windsor este în acel moment lipsită de interes. Amețeală și derivă. Începând din 1949, deoarece contractul lor de închiriere pe bulevardul Suchet expiră, cuplul este constrâns să se mute într-un hotel particular pus la dispoziția lor de comandantul Paul-Louis Weiller, pionier al companiei Air France, prosper afacerist și adevărat om de lume. Eduard și Wallis nu puteau găsi o gazdă mai rafinată și mai atentă. Cu toate acestea, superba reședință nu le convine deloc. Nereușind să se acomodeze nicăieri, ei fac călătorii, una după alta, și continuă să ducă o existență goală și frivolă, urmărind cuplul regal cu ciudă și cu revendicări nerușinate. Mereu aceleași...

Operat din cauza unor afecțiuni de circulație, George al VI-lea pare vindecat

De câtva timp, regele se plânge de crampe în picioare și de dificultăți la mers. Examinat de medicii săi în 12 noiembrie 1948, diagnosticul de arterioscleroză la picioare este atât de grav, încât cangrena amenință bolnavul, ceea ce ar necesita o amputare a membrelor. Suveranul, care trebuia să efectueze cu soția sa un prelungit turneu în Australia și Noua Zeelandă, se resemnează, în 14 noiembrie, să-l anuleze. Dar în această încercare, există o minunată consolare: nașterea primului său nepot. Elisabeta l-a adus pe lume pe prințul Charles. Până la jumătatea lui decembrie 1948, regele stă la pat. Medicii recomandă o operație la spate, o simpatectomie. Intervenția are loc în 12 martie 1949, cu multă discreție, într-o sală special amenajată la Palatul Buckingham. Este un succes. Suveranul își regăsește bucuria de a trăi. George al VI-lea apare la evenimentele mondene hipice de la Ascot

la fel de vesel ca și soția lui. Este chiar atent la protocolul vestimentar și își ceartă invitații care nu urmează codul în această privință. În fața pistei de curse regele se destinde, scăpând, alături de Elizabeth, de veșnica sa datorie de șef de stat. Regina este împlinită, fericită cu soțul ei și găsește ambianța extraordinară. Este îmbrăcată în alb, arborând nelipsitele ei perle și rubine; George al VI-lea poartă un costum albastru.

Câte probleme internaționale a trebuit să studieze el împreună cu guvernul! Desigur, blocada de la Berlin se încheie, dar în Belgia, „chestiunea regală“ va fi supusă unui referendum pentru a se hotărî întoarcerea regelui Leopold al III-lea pe tron, dată fiind atitudinea lui în timpul războiului. Și apoi, se produce recunoașterea Republicii Populare Chineze de către Regatul Unit al Marii Britanii și apariția unei Germanii așa-zis democrate, față de cea care se prezintă ca federală*. Unul dintre vechii prieteni ai suveranului, Sir Henry Channon, poreclit „Chips“, îl vede pe acesta indicându-i obrazul și, după câteva pahare de șampanie care dezgheață atmosfera, îl întreabă cum face că arată atât de tânăr la vârsta lui. Cel interpelat este surprins de această amabilă familiaritate, semn că monarhul se simte mai bine și constată „că pare mult mai tânăr decât ducele de Windsor“.

Regele se obosește muncind (aprovizionarea cu cărbuni este una dintre grijile sale), în timp ce fostul rege se epuizează distrându-se, înconjurat de curtezani servili și câțiva profitori, Eduard și Wallis putând face parte din această categorie în funcție de circumstanțe... Cu regularitate, ducele îi scrie fratelui său pentru a se plânge că ducesa este ținută la distanță. Fostul rege Eduard al VIII-lea, deopotrivă fără ocupație și măcinat de tratamentul aplicat soției sale, amenință că va cere studierea fundamentelor constituționale și juridice! În 22 mai 1950, pe când războiul pare iminent în Coreea și un al treilea conflict mondial este așteptat cu înfrigurare, ducele de Windsor este satisfăcut că revista *Life* publică a doua sa serie de interviuri sub titlul „Educația unui prinț“. Un adevărat eveniment, în opinia lui. Îi scrie fratelui: „Înainte de a pleca din New York, am aranjat ca *Life* să vă trimită cele patru numere în care sunt publicate articolele mele. Sper că le veți primi.“** Tonul este rece și vanitos.

Dar George al VI-lea cunoaște o nouă bucurie familială, nașterea nepoatei sale, prințesa Anne, în 27 iulie. Din păcate, sănătatea regelui

---

* În 1949, în cele două zone ale Germaniei ocupate de francezi, englezi și americani, respectiv de sovietici s-au constituit state din blocuri politico-militare cu ideologii opuse: Republica Federală Germania (RFG), respectiv Republica Democrată Germană (RDG). (*N. red.*)

** Sarah Bradford, *George VI.*, *op. cit.*

continuă să se degradeze. În ciuda tratamentelor, el știe că în orice clipă este amenințat de o tromboză. La 55 de ani, George al VI-lea a îmbătrânit brusc; aproape că este la capătul forțelor sale. Comportamentul său se schimbă, arătând un atașament sporit pentru detaliile neînsemnate. Precum răposatul său tată George al V-lea, el se înfurie, apoi se liniștește, înainte de a se concentra asupra unor mărunțișuri în timpul pregătirii unui bal la Balmoral. Odinioară atât de amabil și de rezervat, cu o educație fără cusur, monarhul devine sarcastic. Fără îndoială că răul ce îl roade trezește în el vechile sale fobii. „Chips" Channon, omul care dintotdeauna îl cunoaște mai bine decât oricine, observă că „timiditatea naturală și complexul lui de inferioritate îl pun în defensivă. [...] Regele nu mai are umor, este indispus, simțindu-se mai bine abia după ce a băut puțină șampanie. Nu avea vicii și numai vânătoarea îl interesa. Avea puțini prieteni și depindea complet de regină, pe care o adora. Ea reprezenta voința lui, lumea lui. Era un tată afectuos și un prieten credincios față de cei pe care îi iubea"*. Ca și fratele său Eduard, George al VI-lea avusese întotdeauna o slăbiciune pentru șampanie. Pe vremea când încă era duce de York, Lady Astor îl invitase să cineze, împreună cu Elizabeth, la reședința ei din Saint-James's Square. Gazda îl anunțase pe unul dintre prietenii ei, James Stuart, care avea rolul de amfitrion atunci când soțul ei era absent, că nu se va servi nicio băutură alcoolică. Stuart, fost aghiotant al ducelui, o avertizează:

— Voi fi gazda serii doar cu condiția să fie șampanie pentru ducesă și pentru mine, la capătul meu de masă. Și vă sfătuiesc să aveți și la capătul celălalt pentru duce. Asta dacă doriți să-l mai primiți și altă dată.**

Supărarea dintre cei doi frați fusese prea intensă ca să mai rămână loc pentru iertare. Chiar dacă George al VI-lea trimite ducelui de Windsor fazanii pe care îi vânase în timpul ultimei sale șederi la Balmoral, ducele este furios că intervenția sa la radio, ce trebuia să îi asigure promovarea cărții în Marea Britanie, este anulată din cauza anunțului privind boala regelui. El se declară șocat să afle că cele două nepoate, Elisabeta și Margaret, fuseseră văzute în aceeași zi la o cursă de cai. Wallis explodează de mânie:

— Ce ipocrizie! Ce gelozie!

Ea își putea permite să vorbească despre așa ceva.

---

* Apud Christopher Hibbert, *op. cit.*

** Apud Christopher Sykes, *Nancy, the Life of Lady Astor*, Collins, Londra, 1972.

La 77 de ani, Winston Churchill este din nou prim-ministru!

La începutul primăverii lui 1951, regele are febră. Este o pneumonie. Radiografiile dezvăluie o problemă la unul dintre plămâni. Testele efectuate în iulie și în septembrie indică prezența unei tumori maligne. Suveranul nu este informat de gravitatea stării sale. I se spune doar că suferința îi este provocată de un blocaj al bronhiilor și că plămânul stâng trebuie să îi fie extirpat. George al VI-lea se teme de această nouă operație, făcută în 23 septembrie 1951, tot la Palatul Buckingham. De această dată, boala regelui nu mai este un secret. Cinci mii de persoane se înghesuie în fața palatului, așteptând primul buletin despre sănătatea lui. Acesta nu va fi citit decât noaptea târziu. Pronosticul are un ton rezervat, sunt așteptate complicații postoperatorii.

În 25 octombrie 1951, conservatorii speră să câștige alegerile generale cu o majoritate de cel puțin 150 de mandate în Camera Comunelor. Eșecul usturător al laburiștilor în domeniul politicii sociale și economice, ținând cont și de răsturnarea de situație în politica externă, mai ales în Iran și Egipt, le părea promițător. Dar nu obțin decât o slabă majoritate de 26 de mandate, cu 321 de aleși împotriva celor 295 pentru laburiști. Bătrânul „leu“ se trezește după surprinzătorul său eșec din iulie 1945. Șase ani mai târziu, Churchill revine la putere, aclamat în calitatea de „Premier al războiului“ El își reia drumurile la Palatul Buckingham, unde regele, foarte slăbit, este fericit să îi încredințeze conducerea unui nou guvern. Ducele de Windsor nu așteaptă mult înainte de a-l hărțui pe Churchill, de abia revenit în funcție, cerându-i o însărcinare oficială. În zadar, chiar dacă ducele precizează că ducesa fusese operată în Statele Unite ale Americii de un fibrom — amândoi fuseseră bulversați din această cauză —, ceea ce nu prea avea a face cu politica Marii Britanii... Operația, un succes, nu îi împiedicase pe cei doi Windsor să călătorească apoi veseli la Biarritz, unde fuseseră oaspeții Elsei Maxwell, temuta și foarte snoaba bârfitoare a ziarului *The New York Times*. Când la un dineu, un invitat a îngenuncheat curtenitor pentru a-i ridica ducesei poșeta căzută pe jos, Wallis, mai veninoasă decât niciodată, declarase: „Îmi place să-i văd pe britanici târându-se în fața mea!“

Crăciunul din 1951, în familie, la Sandringham. La BBC, regele le adresează supușilor săi tradiționalele urări de sfârșit de an. După cum

știm, regele și-a depășit cu adevărat dificultățile de vorbire, dar oboseala este atât de mare, încât trebuie să se resemneze și să înregistreze discursul. Pentru prima dată... Reușește să mascheze orice slăbiciune în intonație și nu ezită deloc în timpul discursului. În 29 ianuarie, regele se întoarce la Londra ca să își consulte medicii care se declară încrezători. În următoarea seară, întreaga familie se duce în West End la celebrul teatru de pe Drury Lane pentru a vedea piesa de teatru muzical *South Pacific*. Apariția în loja regală este importantă, întrucât arată că suveranului îi merge mai bine. Sala intonează *God Save the King!* în picioare.

A doua zi, prințesa moștenitoare Elisabeta și ducele de Edinburgh pleacă într-un lung voiaj până în Rhodesia*, apoi în Australia și Noua Zeelandă. De fapt, ei vor efectua periplul la care George al VI-lea trebuise să renunțe în urmă cu patru ani. Regele ține să își însoțească fiica și ginerele la aeroport. Un gest excepțional. Churchill, prezent și el, va spune: „Regele știa că nu mai are mult de trăit." Într-adevăr, nu era un „la revedere", ci un „adio"

O săptămână mai târziu, în 6 februarie 1952, la castelul Sandringham unde se născuse în urmă cu 57 de ani, George al VI-lea este găsit mort de către valetul său care intra în cameră, la 7:30, ca să îi aducă ceaiul de dimineață Majestății Sale. Epuizat de boală și de activitatea neîntreruptă, George al VI-lea își depășise rolul, în principiu limitat, de monarh constituțional, atunci când situația internațională se agravase. Prin călătoriile sale și cunoașterea chestiunilor de stat, el sprijinise diplomația britanică. Și îi înapoiase Coroanei demnitatea.

Prim-ministrul este trezit din somn. Winston, luptătorul feroce și candid, camaradul tiranic și stângaci, istoricul plin de cuvinte usturătoare și oratorul implacabil, rămâne fără voce. El adormise în mijlocul dosarelor sale împrăștiate. Uitându-se fix la pereții camerei, plânge. Când reușește să își stăpânească durerea, Churchill îi spune secretarului său:

— Chiar îl iubeam. Sfaturile lui erau atât de înțelepte și puteam întotdeauna să contez pe el în situații dificile.

Telefonându-i lui Anthony Eden, secretarul de la Foreign Office, îi spune doar atât:

— Închipuiți-vă cel mai rău lucru care ni se putea întâmpla...

Poporul, care se recunoscuse întotdeauna în suveran, este împietrit de durere la aflarea veștii dispariției unui adevărat om de stat care fusese neîncetat un exemplu de curaj. Elisabeta, împreună cu prințul Philip, se află

* Rhodesia (în prezent, Zimbabwe) s-a proclamat republică în 1970. (*N. red.*)

în Kenya, și primește cu întârziere trista veste. Conform uzanțelor, hainele ei de doliu sunt întotdeauna în bagaje. Prințesa moștenitoare trebuia să fie gata oricând, așa cum s-a întâmplat și atunci. Domnia Elisabetei a II-a, în vârstă de 26 de ani, începe la 6 000 de kilometri de Londra. Regele a murit, trăiască regina! Mama ei, copleșită, nu își poate ascunde amărăciunea: dacă Eduard al VIII-lea nu ar fi abdicat, soțul ei ar fi încă în viață.

9

1952–1955: Educația unei regine

Marea Britanie, Commonwealth-ul, coloniile și dominioanele sunt în doliu, drapelele în bernă și spectacolele anulate. Vehiculele și autobuzele se opresc, oamenii plâng. Lipsită de viață, Londra nu mai este metropola activă și zgomotoasă, trăsături ce simbolizează întotdeauna o capitală imperială. O mare parte a mapamondului respectă durerea britanicilor cu demnitate și reținere. Scrisori sunt trimise cu zecile de mii la Palatul Buckingham, de la depeșe anonime până la telegramele celor mai importante personalități ale lumii. Văduva regelui va avea nevoie de mai multe luni pentru a răspunde personal condoleanțelor. Reacția Statelor Unite ale Americii este fără îndoială cea mai neașteptată. În afară de condoleanțele personale ale președintelui Truman și ale Eleonorei Roosevelt, Camera Reprezentanților trimite un mesaj de simpatie și își amână lucrările timp de o zi, în semn de respect. Senatul statului Massachusetts îl evocă „pe monarhul iubit“, cu al său simț al datoriei, în timp ce presa din Los Angeles, unde suveranul nu fusese niciodată, îl supranumește „George cel Bun“ Un model de rege, care învățase repede și bine, surprinzându-i chiar și pe apropiații lui.

George al VI-lea lasă amintirea unui monarh care a ridicat Coroana din noroiul în care fusese aruncată, care a simbolizat personal rezistența și care și-a îndeplinit sarcinile în mod ireproșabil. În același timp, el i-a transmis moștenitoarei sale un regim stabil și necontestat, beneficiind de un prețios capital de simpatie. Churchill, a cărui activitate politică datează de mai bine de o jumătate de secol, se neliniștește, evocând-o pe

noua regină: „Este atât de tânără. E un copil." Premierul mătură grămezile de hârtii ce îl înconjoară precum un blindaj; el îi roagă pe înalții demnitari și pe liderul opoziției laburiste, ștersul său rival Clement Attlee, să îl însoțească la aeroport pentru a o întâmpina pe Elisabeta a II-a, de acum suverana lor. Ea plecase din Londra îmbrăcată în culori deschise, pentru o călătorie oficială împreună cu soțul său, către teritorii încă pe deplin supuse tutelei engleze; era al treilea periplu al său în calitate de prințesă moștenitoare, după Franța (1948) și Statele Unite ale Americii (1950), unde fusese primită la Casa Albă. Revine îmbrăcată în negru, cu titlul de regină, șef de stat la 26 de ani. Anthony Eden nu va uita niciodată „apariția acestei tinere siluete în negru în ușa avionului, oprindu-se o clipă înainte de a coborî pe pasarela care o conducea către îndatoririle ce o așteptau"

Churchill, pe care temperamentul său romantic îl leagă de monarhie, este impresionat, apoi destul de repede relaxat în fața sârguinței și conștiinței profesionale a celui de-al patrulea monarh al Casei de Windsor, al 41-lea suveran al Angliei de la William Cuceritorul. Tânăra femeie le are drept ilustre predecesoare pe Elisabeta I și Victoria, două regine glorioase care aduseseră regatului o putere legendară. Dar timpurile și popoarele nu mai erau aceleași. Tânăra femeie trebuia să se impună, în timp ce ea va alege să se dedice.

De la începutul domniei, pentru a asigura de îndată continuitatea statului, conform tradiției, îl primește în fiecare săptămână în audiență pe șeful guvernului. La început întâlnirile sunt scurte; ei abordează politica vorbind despre una dintre pasiunile lor, cursele, evitând, în schimb, subiectele referitoare la sport! Vizitatorul de la Palatul Buckingham are în fața lui o femeie hotărâtă care vrea să fie informată și aptă să sfătuiască. Puțin mai târziu, va aplica cel de-al treilea privilegiu constituțional al său: ea va emite avertizări. În timpul războiului, „Lilibeth" făcuse cunoștință cu afacerile de stat cele mai importante. Acum, Elisabeta a II-a este informată despre tot. Faimoasele *boxes*, cutiile roșii conținând depeșele, telegramele și documentele confidențiale sunt însemnate cu monograma ei, E II, care apare curând pe toate uniformele și simbolurile serviciilor publice, de la vămi până la Royal Mail. Inițialele *HMS* rămân neschimbate, dar de-acum genul lor este la feminin: *Her Majesty's Service*.

Scrisorile pe care regina le scrie personal lui Churchill îl mișcă pe bătrânul politician care se gândise la retragerea din viața publică. Dar farmecul, atenția și competența suveranei l-au convins să rămână în funcție. Audiențele sunt mai lungi și Churchill va pleca de la ea fermecat, făcând risipă de

elogii. Uită de problemele lui de sănătate, serioase totuși (două accidente vasculare tratate... cu brandy), și refuză propunerea pe care i-o sugerează în zadar medicul său, lordul Moran, de a se menaja, acceptând un loc în Camera Lorzilor. O singură persoană l-ar putea convinge: regina însăși. Ea se abține din respect și prietenie față de acest om singuratic ale cărui slăbiciuni și greșeli sunt compensate de un talent excepțional. Winston are geniul soluțiilor într-o lume de probleme. El urmează cortegiul ce îl conduce pe George al VI-lea acolo unde a locuit ultima oară, castelul Windsor. Sicriul defunctului rege, fost marinar, acoperit cu o pânză mortuară de purpură și cusută cu fir de aur, este tras pe un afet de tun, escortat de un impunător detașament al Marinei Regale. Este înhumat într-o capelă comemorativă situată în partea de nord a corului Capelei St George, finalizată de Henric al VIII-lea în 1528*. Regina Mary, în vârstă de 84 de ani, este prea slăbită pentru a asista la diferitele etape ale ceremoniei. Singura consolare pentru ea este să afle despre intensitatea omagiului popular adus fiului său. Timp de trei zile, mai mult de 300 000 de persoane defilează în fața catafalcului expus la Westminster.

Elisabeta a II-a nu este deloc încântată să îl revadă pe unchiul Eduard

În aceste circumstanțe, ce fac ducele și ducesa de Windsor? De la New York, Eduard a venit singur la înmormântarea fratelui „iubit cu tandrețe și pentru a o consola pe Majestatea Sa, mama mea, în acest doliu care îmi copleșește familia și Commonwealth-ul națiunilor britanice". De pe eleganta punte superioară a lui *Queen Mary*, ducele, foarte emoționat, pronunță un discurs regal. „Rareori s-a ridicat el la așa înălțimi"**, remarcă Charles Higham. Dar el coboară repede de acolo: toți rămân surprinși că fostul monarh îndrăznește să declare cu ocazia acestei conferințe de presă (el are în sfârșit dreptul la una... și datoria!): „Defunctul rege și cu mine eram foarte apropiați, și marile calități de monarh pe care le avea mi-au permis să rezolv mai ușor succesiunea la tronul Regatului Unit al Marii

* Moartea prematură a regelui nepermițând pregătirea cavoului său din timp, el este întâi înhumat provizoriu în cavoul lui George al III-lea. Mormântul definitiv al lui George al VI-lea, cu monumentul său, datează abia din 31 martie 1969.

** Charles Higham, *op. cit.*

Britanii." Un eufemism! „Se întâmpla acum 15 ani, 15 ani dificili, în timpul cărora domnia fratelui meu s-a desfășurat cu noblețe. Hărțuit de pericolele și tumultul celui de-al Doilea Război Mondial și asaltat de certuri politice, regele George al VI-lea a reușit să mențină sus torța monarhiei constituționale." Apoi vine o remarcă mai degrabă deplasată împotriva nepoatei sale: „Dar regina Elisabeta nu are decât 25 de ani; ea este foarte tânără în aceste timpuri nesigure pentru a asuma responsabilitatea unui mare tron!" Ducele se înșală, ea are 26 de ani și se ghicește în spatele acestei remarce că monarhia ar avea nevoie de un om cu experiență, cu alte cuvinte chiar de el! În sfârșit, el își corectează jignirea, conchizând: „Dar are multă voință și sprijinul nostru al tuturor." În ciuda tuturor afirmațiilor sale, va fi aplaudat atunci când aruncă ziariștilor, la sosire: „Dumnezeu s-o păzească pe regină!"

Poate că Eduard este mișcat de pierderea fratelui său, dar îi este penibilă mai ales absența lui Wallis. În timpul traversării oceanului, el îi trimisese încontinuu mesaje prin radiotelefon, vorbind foarte tare din cauza interferențelor și a zgomotelor de fond: tot pachebotul era, așadar, informat despre lamentațiile lui. Ca de obicei, s-a făcut remarcat. Aceeași atitudine a avut-o și când a urmat cortegiul funerar: mergea puțin deoparte, pentru a fi văzut, ceea ce i-a atras câteva batjocuri și fluierături. Discreția nu fusese niciodată punctul lui forte. Eduard are darul de a nu fi niciodată la locul său, el, care ocupase locul întâi. Va înceta oare tragedia shakespeariană care îi pune în rivalitate pe cei doi frați prin dispariția celui mai onorabil dintre ei? Poate fi securea războiului în sfârșit îngropată? Nu, căci întâlnind-o pe regină la Palatul Buckingham — nu își văzuse nepoata de mult și nu era decât o pură formalitate de circumstanță —, el nu întârzie să se plângă public că renta care îi fusese vărsată de George al VI-lea cu titlu personal, adică 10 000 de lire anual, îi va fi anulată. Desigur, îi rămâne lista civilă, dar nu este o rușine să tratezi cu atâta zgârcenie un fost rege, fiu de rege și frate de rege? Adevărul, mereu același, era implacabil: nu mai exista niciun loc pentru el în noua domnie. Un paria, el era condamnat la un nomadism monden, ceea ce nu excludea câteva acțiuni caritabile din partea sa în Statele Unite ale Americii. Elisabeta a II-a arătase puțin entuziasm la revederea unchiului corupt. Avea memorie bună și putea depune mărturie în privința multelor suferințe îndurate de răposatul său tată. Pentru ea, încercările nedrepte prin care fostul monarh trecuse rămâneau de neiertat.

Și ducesa de Windsor? Comportamentul ei este de o lipsă de delicatețe notorie, care îi scoate la iveală strategia: vrea să profite de emoția stârnită

în cadrul familiei pentru a-și face auzite acuzele și a obține locul ce i se cuvine, după părerea ei. Ocazia este unică! Înainte de plecarea ducelui, ea îl sfătuise așa cum ar face-o un reprezentant comercial: „Acum, că ușa este lăsată întredeschisă, încercați să strecurați un picior înăuntru, cu scopul de a o face să se deschidă și mai mult în viitor, pentru că asta ar fi cea mai bună speranță pentru WE [Wallis și Eduard]. Nu menționați sau nu cereți nicio recunoaștere pentru mine."* Încheindu-și lecția de „încercuire" psihologică, ducesa îl implorase pe duce să o vadă pe regină cât mai curând posibil (ceea ce era inevitabil!) și să încerce să îi explice ceea ce simțise în momentul abdicării. „La urma urmei, adăuga Wallis sigură pe ea, aceeași istorie are întotdeauna două versiuni." Noua regină nu o cunoștea decât pe cea suferită de tatăl ei, cu familia regală și o țară întreagă murdărite de noroiul scandalului. Dar fără îndoială că Elisabeta a II-a, bulversată de moartea tatălui său pe care îl adora, deja strivită de povara unui rol șters în teorie, dar pe care ea trebuie să îl transforme într-unul influent, și copleșită încă de cunoașterea noilor sale prerogative, nu putea să suporte atitudinea falsă a soților Windsor. Căci la ei nimic nu era spontan, totul era calculat. Numai vârsta ar putea vindeca rănile deschise de invidii și gelozii.

O persoană va încerca imposibilul: regina Mary. Situația ei este originală și fără precedent: bunică a noii suverane, ea era regină-mamă de la decesul soțului ei George al V-lea. După dispariția fiului George al VI-lea și venirea la tron a nepoatei sale, nora ei devine și ea regină-mamă! Așadar două regine-mame! Un frumos subiect pentru Shakespeare și o mare bătaie de cap pentru protocol, dar Curtea este în doliu și regina Mary retrasă din viața publică. Ea îi scrie noii suverane, rugând-o să îngroape în sfârșit această faimoasă secure a războiului a familiei de Windsor după 15 ani de dispute. Ar fi fost necesar un miracol pentru a o îndulci pe tânăra Elisabeta a II-a la această epocă. Vizitele ducelui la ora ceaiului nu ajută nici cauza lui, nici pe a soției sale.

Văduva lui George al VI-lea vrea să fie numită „regină-mamă"

La 15 zile după moartea soțului ei, Elizabeth cere să i se respecte statutul și să fie înlăturate toate confuziile. Adresează un mesaj public pe care *News*

* Apud William Shawcross, *op. cit.*

Chronicle, principala publicație de stânga, îl califică drept „o declarație fără echivalent în istoria regalității". Celor care își aminteau forța de caracter a văduvei lui George al VI-lea, sprijinul pe care ea i-l oferise ca să se impună după iresponsabila abdicare a fratelui lui, rezistența ei cu zâmbetul pe buze sub ploaia de bombe, celor care i-au împărtășit durerea în pierderea „unui mare și nobil rege" care domnise 15 ani, tuturor ea le mulțumește.

> *Unica mea dorință este să îmi fie permis să continui singură munca pe care am desfășurat-o împreună. V-o recomand pe scumpa noastră fiică, oferiți-i loialitatea și devotamentul vostru: deși iubită de soțul și copiii ei, ea va avea nevoie de protecția și dragostea voastră în marea și solitara misiune la care a fost chemată. Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți și să poată, în marea Sa înțelepciune, să ne călăuzească spre adevărata noastră menire: pacea și bunăvoința.**

Începând din 17 februarie 1952, ea va fi numită *Queen Elizabeth, the Queen Mother*, un nume oribil, în opinia ei. Curând, dintr-o afectuoasă familiaritate, va deveni pentru toți britanicii *Queen Mum*; celebrele autobuze roșii cu două etaje vor afișa chiar un panou special cu acest nume de alint cu ocazia aniversării ei și, ca și fiicei ei, i se va spune *Madame*. Popularitatea ei va mai crește încă. Totuși, în primele luni de domnie ale fiicei ei mai mari, își manifestă gelozia, temându-se că va deveni o persoană de care nimeni nu va mai îndrăzni să se apropie, victimă a unei distanțări care ar face încă și mai crudă pierderea fericirii ei familiale. La 52 de ani, se simte prea tânără să fie văduvă. Va rezista legendarul ei surâs sentimentului că este dată la o parte? Ea va regăsi forța de a trăi, capacitățile ei de reacție rămânându-i intacte. Scoția ei natală îi vine în ajutor: la extremitatea de nord-est a acesteia, pe malul mării, cumpără un castel părăginit din secolul al XVII-lea, îl restaurează și îl redenumește Mey Castle. Acesta va fi locul ei de retragere.

Conștientă că mama sa și-a pierdut locul de primă doamnă a regatului, Elisabeta a II-a face totul pentru a-i îndulci situația. Când perioada doliului se va termina, va insista ca regina-mamă să o însoțească la ceremonii și manifestări oficiale, ceea ce va implica un șir întreg de limuzine la un interval de câteva secunde. Regina-mamă avea obiceiul de a păstra precedența față

* Apud William Shawcross, *op. cit.*

de celelalte doamne de la Curte. Care dintre ele două va avea precedența începând din acest moment? Evident, noua regină. Cu ocazia sărbătorilor de Paște din 1952, la Windsor, ele se găsesc pentru prima oară sub același acoperiș de la moartea regelui. Chiar și la ora ceaiului, suveranei îi va trebui mult tact pentru ca regina-mamă să se simtă în continuare la ea acasă și nu invitată de fiica ei, de vreme ce, în principiu, suveranul este peste tot la el acasă și, atunci când se află undeva, pavilionul său flutură în vârful turnului rotund.

Cazul prințesei Margaret nu este mai simplu. Având deja reputația de *enfant terrible* răsfățată de tată, ea nu are niciun rol oficial și nu se poate rupe de tristețea paradisului pierdut al copilăriei. La 22 de ani, este drăguță și reprezintă ținta principală pe durata oricărei serate de la castelele regale. Prin moartea tatălui, a pierdut un model de neînlocuit și un complice; se simte părăsită. Va trebui să i se administreze un sedativ timp de mai multe zile. Greutățile cu care se confruntă sunt evidente. Prințesei Margaret îi va veni foarte dificilă trecerea la vârsta de adult. Ce loc i se poate rezerva atunci când sora ei este absorbită în muncă? Churchill nu se oprește să laude calitățile celei care inaugurează „o nouă eră elisabetană“. Și încheie un discurs în Camera Lorzilor prin exprimarea acestei dorințe: „Să ne rugăm ca urcarea pe tronul nostru străvechi al reginei Elisabeta a II-a să fie semnalul unui sclipitor salut al speciei umane.“

Windsor sau Mountbatten? Problema se transformă în dispută publică

În lumea nesigură a începutului anilor 1950 (bombele cad asupra Coreei, la frontiera RDG se ridică o Cortină de Fier în sensul propriu al termenului, între cele două Germanii), anumite probleme, considerate de mult rezolvate, revin la suprafață cu riscul unei explozii... dinastice! Totul începe prin noaptea albă petrecută de regina Mary la numai trei zile după funeraliile fiului său. Tocmai aflase că, la o reuniune de familie acasă la lordul Louis Mountbatten, la Broadlands, în prezența prințului Ernst-August de Hanovra*, gazda declarase în fața unei adunări de invitați regali: „Acum, Casa de Mountbatten domnește!“ Cuvintele fiindu-i aduse

* Este vorba despre tatăl soțului — în prezent, divorțat — al prințesei Carolina de Monaco, ea purtând în continuare titlul de ASR prințesa de Hanovra.

la cunoștință de Ernst-August de Hanovra, biata regină Mary, înnebunită și gândindu-se la înțelepciunea și curajul soțului ei George al V-lea atunci când alesese patronimul Windsor, îl previne pe Churchill. Acesta ia afacerea foarte în serios și își reunește cabinetul. Elisabeta a II-a, pe care ne-o imaginăm cel puțin contrariată, face cunoscut faptul că este „plăcerea sa ca ea însăși și descendenții ei să continue să poarte numele Windsor" Această poziție hotărâtă ar trebui fie de ajuns. Problema îi agită totuși pe șefii instituțiilor importante, de la lordul cancelar până la președintele Camerei Comunelor. Mulți se gândesc la republicarea declarației lui George al V-lea din vara lui 1917.

În cele din urmă, regina redactează un comunicat aprobat de guvern care va fi publicat de *The London Gazette* în 7 aprilie: „Eu, subsemnata, îmi declar voința și dorința ca eu însămi și copiii mei să fim identificați și cunoscuți drept Casa și familia de Windsor și ca descendenții mei care se vor căsători și descendenții lor să poarte numele Windsor."* După două războaie împotriva Germaniei, era șocantă manifestarea vechiului antagonism oficial al patronimelor. Este univoc, fără drept de apel. Aceasta reprezintă, de asemenea, și prima criză dezvăluită public în cuplul regal. Chiar dacă Philip nu era cu nimic responsabil în privința spuselor unchiului său și nu avea nicio intenție de a submina rolul soției lui, ducele de Edinburgh este cu toate acestea profund rănit de dura punere la punct a regalei lui soții. El explodează de mânie și lansează atunci un nou aforism care devine celebru:

— Nu sunt decât o blestemată de amibă!

Să remarcăm, alături de Sarah Bradford, că metafora este nefericită din partea unui tată a doi copii. Într-adevăr, toți școlarii — dar nu și ducele de Edinburgh! — au învățat că amibele se reproduc singure, fără a avea nevoie să trăiască sexual în cuplu! Și este știut că prințul nu se deplasează cu ajutorul pseudopodelor! Philip se simte umilit, fără o identitate reală, coborât la un rol trecător. Or, el voia să existe, căci nu avea nici statut, nici titlu de prinț consort (ceea ce Victoria îi conferise repede soțului ei Albert), ci trebuia, în orice circumstanță, să meargă la câțiva pași în spatele reginei. Aceasta din urmă îi va justifica reacția, perfect legitimă, în privința certei patronimice, explicând: „Mi-am pierdut într-un fel toată timiditatea devenind suverană și având datoria de a-l primi pe șeful guvernului." Cazul, de o prostie incalculabilă, întinează o uniune până atunci imaculată.

---

* Apud Sarah Bradford, *George VI.*, *op. cit.*

Ea demonstrează că Churchill avusese dreptate când estimase că Elisabeta a II-a era făcută să fie șef de stat… și de familie.

Ducele și ducesa de Windsor se mută din nou

Pentru că nu au obținut funcții oficiale și dreptul de a locui în permanență în Marea Britanie, Eduard și Wallis nu-și mai apreciază reședința pariziană, de pe rue de la Faisanderie. Nu le plăcuse niciodată acest hotel privat pus la dispoziția lor de Paul-Louis Weiller. Oare erau în stare să se stabilească undeva? Sau urma ca ei să pândească veșnic evenimentele din insula britanică cu speranța de a se întoarce acolo? Înainte să se mute, ei au acceptat să primească doi istorici care vor deveni minunați povestitori ai istoriei spre bucuria milioanelor de cititori francezi, André Castelot și Alain Decaux. Pentru emisiunea lor de radio de început, *La Tribune de l'Histoire*, ei au citit versiunea franceză a cărții semnate de duce, *A King's Story*, cu subtitlul *The Memoirs of H.R.H. the Duke of Windsor K.G.* Lucrarea, care este deja un mare succes în edițiile engleză și americană, va fi publicată în Franța și ducele a acceptat să răspundă întrebărilor acestor francezi pasionați, sosiți pe rue de la Faisanderie precedați de un camion, de unde sunt desfășurați sute de metri de cabluri. Hotelul lui Paul-Louis Weiller este transformat în studio de o echipă de tehnicieni, într-o epocă în care microfoanele sunt încă enorme. Interviul este un *scoop*, o exclusivitate, acordat de fostul rege cu eterna siluetă a unui bărbat tânăr. După înregistrare, câteva zile mai târziu, André Castelot și Alain Decaux au fost invitați la un cocteil în rue de la Faisanderie. Să primească era singura revanșă a lui Wallis care știa foarte bine că, în afara unor relații îndoielnice, invitații săi veneau să o vadă pe cea pentru care un rege bulversase în mod nefericit istoria monarhiei britanice. În ziua fixată — Alain Decaux mi-a confirmat-o chiar el —, ducesa părea foarte severă. Niciun zâmbet acordat oaspeților. Subțire, elegantă, în aparență bine restabilită după intervenția sa chirurgicală (în definitiv, i se diagnosticase o tumoare canceroasă la ovare), cu fața încadrată de celebrele sale cozi negre, Wallis se află, din întâmplare, în fața lui Alain Decaux. El are 26 de ani și caută cu disperare ceva de spus, pe cât posibil un subiect inteligent. Și cum ni se întâmplă tuturor, se înfundă în prima idee care îi vine în minte, în general catastrofală:

— Recepția Alteței Voastre este magnifică!

Ea îmi aruncă o privire mânioasă și, fără indulgență, îmi răspunde:

— Niciodată „Alteța Voastră“!

*Singura frază care mi-a fost vreodată adresată de către ducesa de Windsor a sancționat această gafă.**

Cu toate acestea, cu anii care trec, se va întâmpla ca la Paris — numai la Paris —, Wallis să fie uneori numită Alteță Regală fără ca ea să dezmintă un titlu care îi era refuzat. Pe atunci ambasada britanică avea ca instrucțiuni să nu dezvăluie incidente de acest fel și să nu le dea amploare.

Plictisiți de-atâtea plecări și sosiri cu munții lor de valize, obosiți să se simtă în permanență ca niște proscriși aproape apatrizi, cei doi Windsor caută să se stabilească în alt loc; ei aleg o foarte frumoasă casă din arondismentul XVI, la marginea pădurii Boulogne și a parcului Bagatelle, cedată lor de primăria Paris pentru o chirie simbolică care te face să visezi: 50 de dolari pe an! Ducele avea încă mijloacele de a-și permite această „nebunie“, o locuință cu o grădină de aproximativ 7 000 de metri pătrați. O nouă existență urma să înceapă, o viață pe picior mare, cu suite la primul etaj, cu servitori foarte activi, cu mese rafinate și în curând cu invitați curioși, încântați sau critici, dar care nu ar fi ratat nicio invitație a cuplului pe seama căruia circula o senzațională poveste de dragoste. Reședința — situată în route du Champ-d'Entraînement 4 — era fermecătoare. Caii nu ar fi niciodată departe. Cei doi Windsor deveniseră parizieni în partea cea mai împădurită a capitalei. Era suficient? Nu! Ei cumpără, la Gif-sur-Yvette, Moulin de la Tuilerie care o fermecase pe ducesă cu ocazia unei vizite doi ani mai devreme; moara îi aparținuse pictorului Drian care avusese bunul gust să deseneze un portret al ducesei. Activitatea cuplului este frenetică: golf, grădinărit cu germanul Eduard Kruch (ceea ce va suscita din nou diverse comentarii!), lectură și proiecte de revanșă și justificare pentru Alteța Sa Regală. Cât despre ducesă, ea întinerește, dedicându-se decorării reședințelor sale, modei pariziene aflate la apogeul ei și recepțiilor.

În vara lui 1952, sosește o invitație a ambasadorului Majestății Sale britanice la Paris, Sir Oliver Harvey. Serata trebuie să se desfășoare în doi timpi. Dineul, politic, este în onoarea lui Maurice Schumann, pe atunci secretar de stat al afacerilor externe. Recepția care va urma va fi mondenă.

* Alain Decaux, *op. cit.*

Soții de Windsor sunt invitați la a doua parte a evenimentului. Nu înainte... Furios, ducele refuză să accepte un înlocuitor de serată. Cuplul se simte tratat ca niște invitați francezi de mâna a doua, iar Churchill crede același lucru. Sunt consultate instrucțiuni ale protocolului datând din 1937, de vreme ce cazul este fără precedent, și i se sugerează ambasadorului să nu-și reînnoiască invitațiile care dau naștere unor probleme asemănătoare. Wallis rămâne interzisă la Curte. Deci fostul rege acceptă să ia masa la Palatul Buckingham fără ea, în noiembrie, pentru a participa la a cincea aniversare a căsătoriei dintre Elisabeta și Philip. Nicio iertare a reginei nu se întrevede. Alegerea generalului Eisenhower la președinția Statelor Unite ale Americii cu 55,14% din voturi reprezintă un vast subiect de conversație, deoarece Ike (după cum i se spune) este primul republican adus la Casa Albă în ultimii 20 de ani. Vicepreședintele său este avocatul Richard Nixon.

Regina Mary nu va vedea încoronarea nepoatei sale

De la sfârșitul anului 1952, pregătirile încoronării Elisabetei a II-a preocupă în mare parte guvernul și presa. Nu s-a găsit răspuns la o întrebare: va fi televizată ceremonia, fixată pentru data de 2 iunie 1953? Regina mai degrabă s-ar opune. În ciuda progresului tehnic și aparaturii cunoscute pentru discreția cu care este instalată, fiica lui George al VI-lea consideră indecentă utilizarea camerelor de filmat într-un loc sacru (abația Westminster) și difuzarea imaginilor în direct în momentele de rugăciune și reculegere. Importanța luminii, deci a proiectoarelor, riscă să devină un spectacol sau cel puțin o curiozitate incompatibilă cu evenimentul. Desigur, televiziunea face deja parte din viața de zi cu zi a americanilor, și chiar se fac experimente pentru folosirea televizoarelor color, dar este această formă de *voyeurism* compatibilă cu solemnitatea ceremoniei? Este un avantaj sau un inconvenient? Și dacă poporul voia să își vadă regina la televizor ca și cum ar fi fost invitat? Se găsește soluția de compromis: se va difuza slujba, încoronarea propriu-zisă, dar nu se vor transmite imagini ale ungerii cu mir, rugăciunilor și împărtășaniei. O ignoranță în ce privește imperativele tehnice ale epocii este la originea acestei soluții defectuoase, îndeplinită de presă. Cu mirare, se află că BBC nu a fost consultat. *TV or not TV? That is the question.* Protestele iau amploare. Nenumărate persoane se indignează: ar fi o insultă să rezervi acest spectacol — căci este unul foarte rar — numai persoanelor oficiale, demnitarilor și personalităților

din străinătate. Regina recunoaște că a exclude zeci de milioane de oameni de la un astfel de eveniment ar fi o gravă greșeală. Un freamăt se pornește: „Lăsați poporul să vadă regina!" Cu siguranță nu a fost lansat de la Palatul Buckingham, ci poate de la angajații BBC, indignați că politicienii nu au luat în considerare competența lor.

Există deci un eveniment în eveniment: pentru prima dată, ceremonialul de la Curte va deveni, de asemenea, un program difuzat pe micul ecran. Este începutul epocii mijloacelor de comunicare în masă. Și al dreptului populației, chiar a celei mai îndepărtate din regat, să asiste la un impresionant ritual. Era cu atât mai important cu cât, pentru prima dată, suveranul britanic poartă titlul de șef al Commonwealth-ului, această fantomă de imperiu. Nu era cunoscută încă importanța pe care imaginea o va lua în viața de zi cu zi, prin dispariția distanței care, timp de secole, îi protejase pe actorii puterii.

În 2 martie 1953, pe când toate etapele ceremoniei erau examinate în cel mai mic detaliu, Churchill este informat că Stalin a fost victima unei hemoragii cerebrale. El se stinge trei zile mai târziu. Georgianul avea 74 de ani. Lumea comunistă îl plânge pe „tătucul popoarelor" (era, într-adevăr, mic de statură), iar ducele de Windsor regretă că Aliații nu au invadat Uniunea Sovietică și l-au lăsat astfel pe „vulpoiul roșu" să ocupe Europa Centrală și de Est. Uitase de eșecul lui Hitler...

Trei săptămâni mai târziu, în 24 martie, la 86 de ani, regina Mary își încredințează sufletul Domnului, după ce suferise de dureri insuportabile de stomac. Ea spunea că trăise prea mult, cunoscând domnia reginei Victoria și trecând prin două războaie mondiale. În timp ce încoronarea nepoatei sale se pregătește, trebuie, din nou, să fie organizate funeralii oficiale la Westminster. Un alt ceremonial. Încă o dată, îl vedem pe ducele de Windsor urmând cortegiul pe străzile Londrei. Eduard pierde singura persoană care încercase, în zadar, să îngroape acea „secure a războiului" ce diviza familia. De acum, nu mai există decât o regină-mamă: cumnata lui.

Cuplul de Windsor urmărește încoronarea Elisabetei a II-a... la televizor

Pentru ducele de Windsor, apoteoza nepoatei sale este o nouă umilire. El nu este invitat. Churchill consideră că, dacă fiul reginei Mary poate, în mod legitim, să asiste la ceremonii funerare regale, este absolut exclus

ca un suveran care a abdicat să fie prezent la încoronarea unuia dintre succesorii săi, iar guvernul aprobă această poziție. În 2 iunie 1953, cuplul de Windsor se va mulțumi să urmărească grandioasa ceremonie la televizor în compania nelipsitei Elsa Maxwell, la Paris. Ziarista, ea însăși o organizatoare a evenimentelor de acest fel, este flatată să petreacă timp în compania unor astfel de gazde. După părerea ei, este mult mai „șic" să trăiești evenimentul privind la un ecran care difuzează imagini în alb și negru împreună cu ducele și ducesa decât să te îneci în mulțimea pestriță de la Westminster — purpuriul domină — de unde nu s-ar vedea mare lucru. Slabă consolare. Wallis, cu maxilarul încleștat, vrea să pară calmă. De fapt, ea o suportă greu pe invadatoarea — din toate punctele de vedere — Elsa Maxwell, care este foarte mândră să aibă cuplul de Windsor în bătaia puștii ei mondene. Momeli. Vedete ale înaltei societăți, deși ușor contrafăcute, care impresionează întotdeauna și devin subiectul articolelor ei. Cu ocazia unei gale de caritate la New York, ducesa ceruse chiar ca numele acesteia să fie scos de pe lista donatorilor, „căci ea se plângea mereu că e săracă și se lupta să scape de impozitul pe venit"*. Într-o zi, nerușinata Maxwell adunase patru ducese: o englezoaică, o franțuzoaică, o spaniolă și o italiancă. Un careu de ași! O celebră cronicară a întrebat-o pe Wallis ce credea despre această adunare. Răspunsul a fost usturător:

— Îți trebuie patru ducese obișnuite ca să obții o ducesă de Windsor.**

Într-adevăr, Wallis era unică.

Încoronarea durează mai mult de patru ore. Momentul cel mai solemn este evident cel în care arhiepiscopul de Canterbury, la ora 12:34, ia greaua coroană a sfântului Eduard și o așază încet pe creștetul reginei. Charles Hargrove notează: „Ea părea atât de delicată, de vulnerabilă și de singură, înfășurată de greul veșmânt sacerdotal din țesătură de aur, ținând cu o mână sceptrul de aur încununat cu cel mai mare diamant din lume, numit Cullinan (de 530 de carate), și cu cealaltă simbolurile Justiției și Mizericordiei."*** Harold Nicolson, martor privilegiat al tuturor ceremoniilor dintre cele două războaie mondiale, subliniază în privința reginei că era o „victimă de sacrificiu, o Ifigenie consacrată fericirii poporului ei" Sub acest aspect, ceremonia sacră este fără egal: spectaculoasă, fastuoasă și grandioasă, strălucitoare și perfect organizată.

---

* Charles Higham, *op. cit.*

** *Ibid.*

*** Charles Hargrove, *Elizabeth II*, Perrin, Paris, 1994.

Un singur mic detaliu nu fusese prevăzut și va fi la originea multor chinuri pentru noua regină. Într-adevăr, după plecarea Elisabetei a II-a cu soțul ei, prințesa Margaret își așteaptă caleașca în fața bisericii pentru a se întoarce la Palatul Buckingham. Lângă ea se află fostul secretar al tatălui ei, devenit administrator al reședinței reginei-mame. Prințesa, cu un gest extrem de natural, înlătură o scamă de pe umărul tânărului și frumosului ofițer. În sine, acest gest nu are nimic șocant, doar că el dezvăluie o complicitate, chiar intimitate între cei doi. Atenția prințesei nu este trecută cu vederea și lumea întreagă descoperă că sora reginei este îndrăgostită. Colonelul Peter Townsend este un erou al Bătăliei Angliei. El comandase faimoasa Escadrilă 43. Pentru a onora victoriile obținute de RAF, regele George al VI-lea îl făcuse pe acest pilot *equerry*-ul său în 1944. Din acest motiv, Peter Townsend ajunsese în proximitatea familiei regale. El s-a căsătorit foarte repede cu o femeie drăguță, „o căsătorie de război", cu care are doi fii. Din ordin regal, cuplul beneficiază de o reședință „de grație și onoare", un pavilion în parcul castelului Windsor. Serviciul pretențios în slujba regelui o lasă pe doamna Townsend adesea singură, de vreme ce soțul ei trebuie să îl însoțească pe suveran în călătoriile lui și să fie în mod constant la dispoziția Majestății Sale. Depresiv, Peter Townsend rămâne traumatizat de luptele sale aeriene. Mariajul său este nefericit.

Prințesa Margaret se îndrăgostește de un erou căsătorit, Peter Townsend

Se pare că prințesa Margaret a căzut foarte repede pradă farmecului eroului. Primele bănuieli ale acestei idile apar în mai 1948. Margaret îl reprezintă atunci pe tatăl ei la încoronarea reginei Juliana a Olandei. Fermecătoare, prințesa își ține perfect rangul. La balul ce urmează după ceremonie, dansează cu Peter Townsend, poate prea des, ceea ce pare să îi facă extrem de multă plăcere. Acest lucru se întâmplă la puțin timp după căsătoria Elisabetei. De atunci, Margaret se simte foarte singură; și imaginea cuplului Elisabeta–Philip nu poate decât să o facă să viseze la propria fericire. În cartea sa de memorii, Peter Townsend situează începutul poveștii lor de dragoste în 1950, atunci când este numit Master of the Household* al

* Unul dintre angajații regelui însărcinat cu supravegherea și coordonarea activității personalului care servește în reședințele acestuia. (*N. red.*)

Casei Regale. Margaret este micuță, foarte vioaie, cu ochi mari, albaștri, un ten plăcut, foarte seducătoare. În plus, personalitatea ei este complexă. Poate fi delicată și generoasă și la fel de bine egoistă și rea. Are har de actriță, cântă la pian cu talent, imită cântăreții la modă. Pentru George al VI-lea, martor al înclinației fiicei sale pentru frumosul său secretar, nu putea fi vorba decât despre un flirt, nimic serios. Regele și regina se înșală amarnic. Este vorba despre o adevărată poveste de dragoste între cea de-a doua fiică a lor și un bărbat căsătorit pe punctul de a divorța. Acesta va spune că „dacă Elisabeta era mândria tatălui ei, Margaret era bucuria lui" La moartea regelui, Peter Townsend demisionează din funcția sa. I se găsește un post la Ministerul Aerului, pe care îl refuză. El cere în acel moment o audiență la tânăra regină: ar putea Elisabeta a II-a să îl numească pe un alt post, căci căsătoria lui se destramă? Regina, care îl cunoaște bine și îl stimează, îl numește administrator al reședinței reginei-mame, Clarence House, unde locuiește și Margaret. Regina nu are habar atunci de idila și de proiectele de căsătorie ale surorii sale. Divorțul lui Peter Townsend este pronunțat la sfârșitul lui 1952, în dezavantajul soției lui. Margaret își informează mama și sora că dorește să se căsătorească cu fostul secretar al tatălui. Margaret are 23 ani, Peter 38. Pentru a se căsători înainte de 25 de ani, prințesa are nevoie de autorizația suveranei, în virtutea *Royal Marriages Act*, o lege emisă de regele George al III-lea în 1772, încă în vigoare. Elisabeta îi sugerează tinerei ei surori, cu multă tandrețe, să aștepte măcar un an, căci altfel ar trebui consultat prim-ministrul. Complicate dificultăți constituționale ar trebui atunci rezolvate.

Ce părere are Churchill? Ca de obicei, prima sa reacție este pozitivă și el se bucură pentru fericirea prințesei. Dar doamna Churchill, Clementine, îi amintește soțului cât de mult se înșelase susținându-l pe Eduard al VIII-lea în voința lui de a se căsători cu doamna Simpson! Desigur, situația nu se compară, dar șocul abdicării fusese atât de profund, încât guvernului îi pare imposibil ca un membru al familiei regale să dezamăgească din nou opinia publică. Este de neconceput ca sora reginei să se mărite cu un bărbat divorțat. Pentru a câștiga timp și a-i despărți pe îndrăgostiți, Peter Townsend este numit atașat al Ministerului Aerului la ambasada britanică de la Bruxelles. Ziarele urmăresc acest foileton care face să le crească tirajul. Margaret este în călătorie oficială cu regina-mamă în Rhodesia când află că Peter va fi părăsit deja Londra când se va întoarce acolo. Prințesa leșină de disperare, ea este adânc nefericită și va trebui să își întrerupă periplul. Cu toate acestea, ea nu îl va revedea pe Peter decât după doi ani. Își scriu

în fiecare zi. Margaret crede că i s-a cerut numai să aibă răbdare și că va sfârși prin a se căsători cu bărbatul pe care îl iubește. Ea devine „prințesa tristă". O nouă dragoste complicată în familia Windsor! Ce romane!

Renunțând la șefia guvernului, Churchill o invită pe regină la sediul din Downing Street

De mai multe luni, premierul este obosit. Se gândește să își prezinte demisia reginei. Să pleci de la putere este neplăcut. Nu al doilea spasm arterial din timpul încoronării îl împiedicase să mai rămână în funcție. Adevărata sa supărare este să-i lase locul lui Anthony Eden, unul dintre nepoții săi. Îl deranjează graba succesorului său. În 25 martie 1955, Churchill, primit ca de obicei în audiență la Palatul Buckingham, o întreabă pe regină dacă ea vede vreun inconvenient într-o amânare a demisiei sale. Elisabeta a II-a nu vede niciunul. Începuse să îl cunoască bine pe acest personaj fascinant, caracterizat printr-o forță fizică brutală, specifică unui om dornic de confruntări, și printr-o viziune extraordinară, chiar și când greșește. Așadar, el rămâne încă pe post. Este o chestiune de câteva zile. Anunțul unui iminent voiaj al președintelui Eisenhower și al unei conferințe la Moscova între Aliați ar justifica menținerea lui în funcție. La 80 de ani, Sir Winston se agață de toate pretextele pentru a nu pierde puterea. Mânia succesorului său desemnat, Anthony Eden, nu face cinste unui om care va fi, cu toate acestea, considerat un model al gentlemanului:

—Sunt zece ani de când sunt ministru al afacerilor externe. Chiar nu se poate avea încredere în mine?

Nu este o idee bună să procedezi așa în fața lui Churchill. În schimb, blândețea și amabilitatea îl pot ademeni pe „leu" într-o capcană. În cele din urmă, se află că voiajul lui Eisenhower se amână și că nu a existat în niciun moment proiectul unei conferințe în patru la Moscova. De vreme ce nimic esențial nu se va întâmpla, Churchill poate să se retragă; afacerile secundare vor fi tratate de persoane de același nivel... Demisia sa este fixată pentru 5 aprilie 1955. La prânz, prim-ministrul prezidează ultimul său consiliu în Downing Street. Se varsă lacrimi. Apoi Churchill se duce la Palatul Buckingham pentru a-și prezenta demisia reginei. De data aceasta, este sigur și, spre marea ușurare a suveranei, Anthony Eden este pregătit. Nicio consultare a electoratului nu va fi necesară, de vreme ce nu este vorba despre o schimbare de majoritate

parlamentară. Ultima audiență oficială cu Elisabeta a II-a este un moment de ipocrizie și de umor pentru unii, de respect al tradiției pentru alții. Într-adevăr, Winston Churchill reușește miracolul de a nu pronunța numele succesorului său în fața reginei care, cu o înțelepciune deja bine exersată, nu i-o cere! Demisionarul se va explica, amintind că niciun prim-ministru nu are dreptul de a formula o părere dacă suveranul nu i-o solicită! Astfel, după cum va spune Churchill în limbajul său expresiv: „Niciodată doi bărbați nu au schimbat garda cu mai multă gingășie."

Dar retragerea din viața politică a unui astfel de personaj nu poate fi însoțită decât de momente excepționale. Se produc trei. În primul rând, ideea de a oferi un ducat descendentului lui Marlborough circulase prin palat. Era o atenție a suveranei. François Kersaudy relatează această capodoperă de rea-credință și talent dramatic pe care o reprezintă comedia ducatului: „Secretarul reginei, Sir Michael Adeane, îi răspunsese că suveranii nu mai confereau ducate, cu excepția persoanelor de sânge regal, dar că, în anumite împrejurări, gestul putea să se impună; regina era deci dispusă să îi ofere un ducat lui Sir Winston, cu condiția să obțină în prealabil de la secretarul ei asigurarea că îl va refuza — o soluție tipic britanică*. Churchill refuzase deja — din glumă! — titlul de duce de Londra și un loc în Camera Lorzilor. Dar un adevărat ducat? Așa ceva putea fi tentant. Dar niciun risc, căci „el ținea în esență să moară ca deputat al Camerei Comunelor; de aceea, în cazul foarte improbabil în care i s-ar oferi un ducat, l-ar refuza categoric". Însă conspiratorii au început să se îndoiască atunci când l-au văzut pe prim-ministru plecând spre Palatul Buckingham. Și dacă, până la urmă, pentru a nu o supăra pe regină, el accepta un ducat? Ar fi de neiertat! În sfârșit, revenit de la audiența cu regina, Churchill are lacrimi în ochi: „S-a petrecut ceva de necrezut: regina mi-a oferit un ducat! Ei bine, eram atât de mișcat de frumusețea, de farmecul și de bunătatea ei, că eram gata să accept. Dar apoi mi-am amintit că trebuia să mor așa cum m-am născut, sub numele de Winston Churchill. I-am răspuns așadar că nu puteam accepta și am rugat-o să mă ierte. Și știți, cel mai ciudat este că a părut aproape ușurată" **

Tartuffe la Oscar Wilde! Câtă artă! Al doilea moment excepțional se situează, în realitate, cu o zi înainte, când soții Churchill au primit cuplul regal la cină, în Downing Street 10. De la război, era prima invitație de acest gen, dar de această dată în ținută de gală. Și pentru a-l onora pe Churchill,

---

* François Kersaudy, *Churchill, le pouvoir de l'imagination*, *op. cit.*

** *Ibid.*

Elisabeta a II-a poartă tiara și decorațiile*. Reprezentantul suprem al statului invitat de șeful guvernului, iată o raritate! Sir Winston, foarte mișcat, arborează în diagonală panglica sa de cavaler al Ordinului Jartierei, dar se știe de mult timp că excentricitățile vestimentare fac parte din legenda sa. După cină — și acesta este, de asemenea, un gest fără precedent —, Churchill, încă în funcție până a doua zi, propune un toast în sănătatea Elisabetei. Încă și mai surprinzător este „fermecătorul răspuns al reginei" care dorește să facă ceva ce puțini dintre predecesorii ei au avut ocazia să facă: propune ea un toast în sănătatea prim-ministrului. În sfârșit, iată un alt gest nemaivăzut: însoțind-o pe regină la mașină, Winston Churchill aranjează astfel încât să îi deschidă portiera. Un gest extraordinar. Stima lor reciprocă, atât de subtilă, rămâne ceva excepțional.

Margaret renunță la dragostea ei și devine „prințesa tristă"

În primăvara lui 1955, călătoria oficială a prințesei Margaret în Caraibe fusese un triumf. Se pretindea chiar că, prin farmecul și vivacitatea sa, ea eclipsase strălucirea periplului reginei care urmase imediat după încoronarea din anul precedent. Speculațiile avansau repede în ziua dinaintea celei de-a 25-a aniversări a sa. Ce urma să se întâmple? Care va fi decizia ei? În continuare sigură de dragostea ei, prințesa încearcă să vorbească cu mama și sora sa. Și una, și cealaltă se sustrag discuției, deși, în forul ei interior, Elisabeta a II-a este convinsă că mariajul sorei sale cu Peter Townsend ar fi sortit eșecului. Ea estimează că bărbatul rămâne expus din cauza divorțului și îl consideră iresponsabil și puțin conștient de realitate. În 1 octombrie, conform tradiției, noul premier, Anthony Eden, îi face o primă vizită reginei la Balmoral. Este evident vorba despre căsătoria lui Margaret. Elisabeta a II-a îi cere să sondeze cabinetul și parlamentul pentru a le cunoaște sentimentele, întrucât chiar dacă prințesa nu mai are nevoie de autorizația surorii ei pentru a se căsători, ea trebuie să primească acordul guvernului și al parlamentarilor. O căsătorie princiară este în același timp o problemă politică. Să adăugăm că prim-ministrul este ușurat că regina nu îi cere opinia lui personală, căci el însuși este divorțat și recăsătorit cu Clarissa Churchill, o nepoată de-a

* Abia în 1976 regina va fi invitată din nou în Downing Street, de către laburistul Harold Wilson, cu o zi înainte de demisia lui. Prim-ministrul poartă smoching, în timp ce regina s-a prezentat fără tiară și fără decorații.

lui Winston! La rândul ei, prințesa îndrăgostită se întoarce la Londra în 11 octombrie și Peter Townsend sosește a doua zi. Urmăriți de nenumărați ziariști, ei se văd de multe ori. Această agitație deranjează guvernul într-atât, încât Palatul Buckingham publică un comunicat, cerând presei să o lase pe Margaret în pace, cu precizarea că, deocamdată, nu se va face niciun anunț în ce privește viitorul prințesei. Tirajul ziarelor crește mai mult, titlurile presei de stânga fiind favorabile acestei povești de dragoste. Există subiecte mai interesante, precum anunțul făcut de locotenent-colonelul Nasser în Egipt cum că ar fi recepționat arme sovietice și cehoslovace. Cu ce scop?

În 18 octombrie, Anthony Eden revine la Balmoral pentru a-i comunica reginei rezultatul consultărilor sale. Este clar: guvernul refuză să aprobe căsătoria. Dacă prințesa nu respectă hotărârea, cabinetul va vota în parlament o lege prin care Margaret va fi privată de drepturile ei de succesiune și ale urmașilor ei, iar lista ei civilă ar fi fost anulată. De asemenea, i s-ar fi cerut fără îndoială și să plece din țară pentru câțiva ani. Să remarcăm că aceste măsuri ar fi fost mai rele decât cele aplicate unchiului ei Eduard de vreme ce, în ciuda continuelor lui văicăreli legate de bani, ducele de Windsor păstrase venituri confortabile. Pentru prințesă, perspectiva de a fi exilată departe de familie, privată de prerogativele ei și având drept singur mijloc de existență venitul lui Peter, sărăcit de pensia vărsată celor doi fii ai lui, se transforma în coșmar.

După o lungă reflecție, Margaret ia o hotărâre. Luni, 31 octombrie 1955, la ora 18, Peter Townsend vine să-și ia rămas-bun de la ea la Clarence House. La ora 20, o declarație a prințesei este citită la radio:

> *Aș vrea să vă aduc la cunoștință că am hotărât să nu mă căsătoresc cu colonelul Peter Townsend. Am fost informată că în ciuda renunțării mele la drepturile de succesiune, mi-ar fi imposibil să închei o căsătorie civilă. Dar, impregnată de învățătura Bisericii că o căsătorie creștină este indisolubilă și conștientă de datoria mea față de Commonwealth, m-am decis să așez aceste considerații mai presus de orice. Am luat această hotărâre singură și acționând astfel am fost întărită de susținerea fără preget și de devotamentul colonelului Townsend. Sunt adânc recunoscătoare în această privință tuturor celor care s-au rugat necontenit pentru fericirea mea.**

* Apud Christopher Hibbert, *op. cit.*

„Afacerea Townsend“ (cum o numea presa) s-a clasat. Oficial, prințesa Margaret pune datoria înaintea pasiunii, contrariul a ceea ce făcuse unchiul ei Eduard al VIII-lea. Dar regina simțea probabil un sentiment de vinovăție ce cu greu va fi uitat. Margaret va rămâne „prințesa tristă“ până la anunțul căsătoriei sale, mai puțin de cinci ani mai târziu, cu fotograful Antony, numit Tony Armstrong-Jones, căruia regina îi va acorda titlul de conte de Snowdon.

10

1956–1965: Timpul crizelor

Elisabeta a II-a este o regină care muncește mult. Programul ei este incredibil de încărcat. Ea transformă o putere aparentă într-o influență reală. Dreptul de a primi în fiecare zi, oriunde se găsește, documentele de stat și comunicările diplomatice face din Majestatea Sa una dintre persoanele cele mai bine informate din Marea Britanie. Întâlnirea sa săptămânală cu premierul o ține la curent cu toate deciziile politice și sociale. Șef al Commonwealth-ului, șef al Bisericii Anglicane, ea întreprinde nenumărate vizite în țară și în străinătate. Cu o mare solemnitate, deschide ședința inaugurală a sesiunii parlamentare pronunțând un discurs scris de premier. Șef al armatelor, ea trece trupele în revistă — câte defilări și gărzi de onoare! — și primește scrisorile de acreditare ale ambasadorilor străini. În sfârșit, acțiunile ei caritabile sunt foarte importante de vreme ce ea prezidează sute de asociații.

Suverana alternează ceremoniile spectaculoase cu acțiunile discrete. Respectarea riguroasă a tradițiilor seculare, a protocolului, alături de întreținerea castelelor și a reședințelor private sau ale Coroanei îi revine tot ei. Lista sa civilă, votată de parlament, îi permite să acopere cheltuielile legate de funcția sa. Costul monarhiei a făcut obiectul a nenumărate critici. Unele dintre privilegiile sale fiscale au fost contestate și, din 1993, Majestatea Sa acceptă să plătească impozite pe venit. Trebuie însă admis faptul că „spectacolul monarhic", pe care ea îl menține, este unic în Europa și că, fără un anumit fast, țara, chiar și în perioade de recesiune, ar pierde mult din prestigiu. Nu trebuie uitate nici veniturile din turism care provin din vizitarea unor remarcabile monumente.

Regina nu a fost scutită nici de încercări politice, nici de probleme personale și drame familiale, unele mai stânjenitoare decât altele. După mai mult de 50 de ani de domnie, Elisabeta a II-a este un actor adeseori insuficient cunoscut, un martor privilegiat și fără egal al timpurilor când multe certitudini au fost puse la îndoială. De la pălăria melon încă purtată uneori de unii gentlemeni din *City* până la triumful mondial al trupei *Beatles*, de la divorțuri până la moartea brutală a prințesei Diana și cedarea orașului Hong Kong Chinei, câte evenimente bulversante, dar și câte tradiții surprinzătoare menținute în ciuda schimbărilor survenite în lume!

Cumpătată, regina rămâne una dintre femeile cele mai bogate ale lumii, mai ales datorită colecțiilor sale de artă private (tablouri, mobilier) ce nu trebuie confundate cu patrimoniul statului.

Umorul ducelui de Edinburgh amuză și consternează Regatul

Ritualul zilnic este neschimbat. La 8, suverana este trezită în camera sa situată în aripa de nord a Palatului Buckingham. Un valet îi aduce ceaiul de dimineață, urmat de coafeza suveranei, devotată și confidentă. Putem face observația că de la încoronare Majestatea Sa nu și-a mai schimbat coafura. La naiba cu moda! De ce să o schimbi, de vreme ce aspectul atemporal îi permite să aibă chipul degajat și astfel să fie văzută? Mai mult, datorită acestei coafuri, ea poate suporta greutatea tiarelor la marile ocazii. Într-o încăpere vecină, un polițist în civil, care a vegheat toată noaptea la securitatea reginei, și-a încheiat deja garda. Această măsură nu-l împiedică pe un necunoscut să se strecoare, în zorii zilei de 9 iulie 1982, până la camera regală și chiar până la patul ei unde s-a încăpățânat să se așeze. La început, regina a crezut că i se adusese ceaiul, dar la 7:15 era prea devreme. Ea a înțeles repede că nu era un valet, ci un străin, Michel Fagan, pașnic (?), un schizofrenic în vârstă de 33 de ani. El dorea să converseze cu regina despre problemele lui familiale! Suverana nu se sperie, îl ascultă, apăsând butonul de alarmă. Nimeni nu aude soneria! Polițistul a plecat ca de obicei, la 6, pe când personalul privat abia sosește. Valetul plimbă deja câinii, din rasa Corgi. Mai grav încă, Elisabeta a II-a sună la două numere de telefon ca să fie trimiși polițiști

și... niciun răspuns! Ea este calmă și hotărâtă să rămână așa. Doar nu este mai grav decât războiul împotriva Germaniei! Necunoscutul cere o țigară; regina pretextează că merge să îi caute una și nimerește peste o menajeră cu un aspirator care trăiește șocul vieții ei la Palatul Buckingham: un bărbat iese cu picioarele goale din camera reginei odată cu ea! Așa cum se poate bănui, Elisabeta a II-a este salvată în sfârșit. Singura tristețe a neînchipuitei întâlniri este faptul că s-a găsit sânge pe patul reginei: nefericitul încercase să-și deschidă venele în fața suveranei. După una dintre cameriste, „Majestatea Sa a rămas la fel de rece ca gheața", ceea ce trebuie luat drept un compliment pentru o perfectă stăpânire de sine. Incredibilul incident a provocat tot atâtea neliniști (și dacă bărbatul ar fi fost un ucigaș plătit de IRA?) și desene satirice extrem de caraghioase, în toate modurile posibile. Putem bănui că unele transferuri discrete au avut loc la Scotland Yard, poate dirijate spre supravegherea monstrului din Loch Ness!

În apartamentele reginei, este disponibilă în orice moment o selecție de ziare și ea apreciază mai ales cuvintele încrucișate din *Daily Telegraph*, ale cărui rebusuri le completează. Serviciul de presă al monarhului a spicuit deja tot ceea ce ar putea să o intereseze în celelalte ziare la care, odată cu dezvoltarea tehnicii, se vor adăuga comentariile televizate. Majestatea Sa citește foarte repede, dar cu atenție, reține totul și se amuză câteodată să testeze vigilența secretariatului său privat în privința unei informații sau a alteia. Micul dejun este luat cu prințul Philip care sosește din apartamentele lui, în general cu unele comentarii caustice despre actualitate. Când devin publice, gafele diplomatice, constatările și remarcile lui câteodată jignitoare amuză sau consternează opinia publică. „Nu mai apar alții ca el", glumește ziaristul Phil Dampier, autorul unei biografii intitulate, fără menajament, *The Duke of Hazard*. „Minunat este că nu se scuză niciodată", scrie el. Cu ocazia unei călătorii în Australia, prințul pusese această întrebare: „Continuați să vă aruncați lănci unii împotriva altora?", care îl șocase pe liderul aborigen căruia îi era adresată, și indignase presa. După Philip, era „mult zgomot pentru nimic" (titlu shakespearian care îi va servi adesea!) și a regretat numai că interlocutorul său nu avea simțul umorului. Un cronicar de la *The Times*, Ben Macintyre, care a urmărit cu atenție „gafele" ducelui, consideră că „simțul umorului la acesta este cu adevărat specific generației sale, reflexul unei stări de spirit ce consideră că Marea Britanie domnește peste oceane, ce îi împarte pe străini în stereotipuri ușor de luat în derâdere și ce presupune că tot ceea ce este fabricat

în afara Angliei este susceptibil să se spargă“*. Ducele de Edinburgh este campionul clișeelor și al greșelilor. În Scoția, el întreabă un instructor de școală de șoferi: „Cum faceți ca băștinașii să rămână treji îndeajuns de mult încât să treacă testul?“ În 2011, la Camera Comunelor, chiar prim-ministrul David Cameron a făcut elogiul „întorsăturilor de frază unice ale ducelui“, o premieră într-un astfel de loc, fiind vorba despre declarațiile fără reținere ale soțului reginei. Ani întregi se comentaseră acolo formulele devastatoare ale lui Churchill. Desigur, mulți se plâng că un personaj precum prințul Philip, recidivist arhicunoscut, nu face sacrificii pe altarul autoflagelării și al căinței. Într-un editorial, cotidianul *The Independent* consideră că nu trebuie glumit cu așa ceva. Și cu toate acestea, britanicii s-au obișnuit cu acest umor decalat, câteodată suprarealist, temut sau sperat, care poate fi perceput ca o formă de independență. Prințul Philip a devenit o instituție în sânul monarhiei. *No comment* din partea reginei, bineînțeles.

După criza Suezului, regina trebuie să numească un al treilea prim-ministru

Prima criză internațională implicând Marea Britanie după încoronarea reginei Elisabeta a II-a este cea din Suez, în 1956. În 26 iulie, la Cairo, în fața a 150 000 de persoane, președintele Nasser ține un discurs deosebit de avântat cu ocazia aniversării detronării regelui Faruk de un grup de ofițeri din care el făcea parte. Nasser anunță naționalizarea canalului Suez după plecarea ultimului soldat britanic din zonă. Bunurile companiei care îl administra sunt puse sub sechestru. Din 1936, britanicii asigurau protecția militară a canalului. În Marea Britanie și Franța, ale căror interese sunt amenințate, mânia este cruntă, căci acțiunile companiei aparțin celor două țări. Anthony Eden și omologul său francez Guy Mollet hotărăsc o intervenție militară, cu susținerea israelienilor. Operația din 29 octombrie este un succes total, dar ca represalii Nasser scufundă navele în canal, făcându-l impracticabil. Sovieticii amenință, Statele Unite ale Americii condamnă conflictul și, în 7 noiembrie, trupele franco-britanice își opresc înaintarea. Canalul nu va fi redeschis decât în 1958. „Victorie militară și

* *The New York Times*, apud *Le Figaro*, 17 iunie 2011.

înfrângere diplomatică", se va spune. Situația duce la căderea cabinetului Anthony Eden.

În ianuarie 1957, regina îl primește pe succesorul acestuia, Harold Macmillan, al treilea său prim-ministru de când domnește. Elisabeta a II-a își îndeplinește datoria constituțională, dar presa se miră, căci se gândise la un alt candidat. Ce ar fi făcut Churchill? Nu se știe. Dar nu s-a uitat că Sir Winston mormăia, când vorbea despre nepotul său prin alianță, Eden: „N-o să reușească!" De atunci, Churchill se consacră aproape în fiecare zi talentelor sale de pictor de duminică, atunci când nu scrie opere istorice.

Dar familia Windsor? Noi indiscreții evocă publicarea iminentă de către americani a unor documente compromițătoare. Fantoma „dosarului Marburg" bântuie din nou, fără a se putea ști ce conține. Oricum, ducele, sosit la Londra, va nega, afirmând că acele arhive nu erau decât niște falsuri. Total diferit față de investigațiile presei din zilele noastre, nimeni nu îndrăznește să împingă lucrurile mai departe și să îl supună pe fostul rege unui veritabil interogatoriu. Este posibil ca riscul de manipulare din partea URSS să fi frânat ardoarea justițiarilor. De asemenea, este adevărat că în afara declarațiilor publice și comportamentului ducelui între 1938 și 1945, cu greu poate fi separat adevărul de dezinformare. În opinia unor contemporani, precum fosta regină Elena a României, Eduard „ar trebui executat ca trădător"*. „Otrava Windsor" va continua mult timp să arunce o umbră peste numele care își regăsise, nu fără suferințe, demnitatea și înlăturase orice echivoc. Pentru a face diversiune, ducele și ducesa subvenționează opere caritabile și instituții specializate în sprijinirea persoanelor cu handicap. La New York și Paris, cei doi Windsor își manifestă generozitatea, reală și eficientă, calitate ce le este recunoscută de mai multe personalități din domeniul medical. Nu este, de asemenea, prețul unei popularități încontinuu trecătoare? Cuplul rămâne o enigmă supărătoare.

Asemeni bunicului și tatălui său, reginei nu îi plac deloc surprizele. În afara călătoriilor ei oficiale, ea are grijă să respecte întâlnirile familiale stabilite în funcție de un calendar fix, prezența fiindu-i semnalată de un stindard personal în vârful catargului: în ajunul Crăciunului la Windsor, când regina distribuie cadouri personalului; de Crăciun și Anul Nou la Sandringham; de Paște la Windsor, cu întâlnirea hipică de la Ascot; la sfârșitul verii la Balmoral, cu o mare recepție în cea mai puțin cunoscută dintre reședințele regale, Holyrood, la Edinburgh. Vechiul castel

* Hugo Vickers, *op. cit.*

al dinastiei Stuart fusese la început, în secolul al XII-lea, o mănăstire augustină. Reconstruită la sfârșitul secolului al XV-lea de regele Iacob al IV-lea al Scoției, clădirea fusese reședința nefericitei Maria Stuart, ale cărei apartamente se găseau într-un turn. Atunci când fiul ei Iacob al VI-lea se suise pe tronul Angliei sub numele de Iacob I în 1603, Curtea se mutase. Incendiat de partizanii lui Cromwell în 1650, a fost restaurat sub Carol al II-lea. În timpul Revoluției și al Imperiului, George al III-lea i-a acordat acolo exilul contelui de Artois, viitorul Carol al X-lea, care va lăsa câteva datorii, o amintire ce nu ar putea fi uitată în Scoția! În privința acestui sejur, Chateaubriand a scris câteva fraze sclipitoare.

Astăzi, Holyrood este reședința oficială a reginei în calitatea ei de suverană a Scoției, dar, nefiind o Stuart, ea nu poartă bijuteriile specifice rangului. Pe fotografia ei oficială, ele sunt puse pe o pernă alături de ea. O săptămână pe an, primește acolo societatea scoțiană. În 1999, crearea unui nou parlament scoțian a inspirat suveranei această declarație: „Recunosc Scoția ca națiune, dar nu ca stat." În timpul șederii sale acolo asistă la extraordinarele jocuri de la Braemar cu aruncători de greutăți, de trunchiuri de copac, iar prezența sa antrenează concerte cu sute de cimpoaie, pe cât de fascinante pe atât de spectaculoase. Prințul Charles și cea de-a doua sa soție, Camilla, locuiesc cu plăcere la Holyrood, sub titlurile lor scoțiene de duce și ducesă de Rothesay.

Cuplul regal traversează o criză conjugală, dar totul se aranjează

Anii 1956 și 1957 nu sunt liniștiți pentru cuplul regal. Tulburările încep odată cu zvonurile despre infidelitatea ducelui. După Sarah Bradford, cu ocazia unei serate în compania prințului Bernhard al Olandei, soțul reginei Juliana, prințul Philip, mereu glumeț, ar fi îngenunchiat în fața acestuia, spunând: „Ai noroc, nimeni nu te recunoaște. Poți să ai câte iubite vrei. Eu am șase gărzi de corp în permanență în jurul meu."* Potrivit martorilor acestei scene deplasate, prințul Bernhard nu ar fi râs deloc. Mai gravă este călătoria lungă — de patru luni — întreprinsă de ducele de Edinburgh din octombrie 1956 până în 18 februarie 1957 la bordul iahtului regal

* Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

Britannia. O călătorie în jurul lumii în compania secretarului său Michael Parker, sub pretextul de a asista la Jocurile Olimpice din Australia. De fapt, în spatele acestor intenții și a fugii ducelui se pune problema statutului soțului reginei*. Oficial, el este „consilier particular“, dar nu are titlul de prinț-consort. Existase un precedent celebru: în ianuarie 1854, prințul Albert, soțul adorat al reginei Victoria, se plânsese că nu avea nicio poziție oficială. Elisabeta a II-a reține lecția. În 22 februarie 1957, patru zile după întoarcerea soțului, îi acordă titlul de prinț-consort. Regina ia această decizie după ce l-a consultat pe prim-ministrul Harold Macmillan, dar în realitate fusese o idee pe care Churchill i-o sugerase în martie 1955, cu o lună înaintea demisiei lui. De acum încolo, soțul suveranei are un rol important. Împăcarea cuplului este vizibilă cu ocazia vizitei de stat a reginei Elisabeta a II-a la Paris, din 8 până în 11 aprilie 1957. Este un triumf. Cea de-a IV-a Republică Franceză a președintelui René Coty își expune fastul. Gala de la Operă se transformă în delir, într-atât de entuziasmată este mulțimea pariziană. Plimbarea cu *bateau-mouche*** pe Sena, ale cărei maluri sunt luminate, va rămâne în amintirea multora, la fel ca și recepția de la Luvru, unde 2 000 de invitați se înghesuie, unii suindu-se pe statui pentru a încerca să îi vadă pe regină și pe soțul ei. Strigăte de „Trăiască regina!“ se aud din toate părțile și Garda republicană, în ținută de gală, reușește cu greu să mențină ordinea.

După zece ani de căsătorie, suverana dorește să mai aibă copii. În 1959, Palatul Buckingham anunța că Majestatea Sa așteaptă un fericit eveniment. Împăcarea este reală. Ea este amplificată de hotărârea spectaculoasă a reginei, 11 zile înainte de nașterea prințului Andrew. În 8 februarie 1960, Elisabeta a II-a îi acordă lui Philip ceea ce îi fusese refuzat în 1952. După consultarea cu șeful guvernului, la ieșirea de la un consiliu privat, regina a hotărât publicarea acestui important comunicat:

> *În această clipă și de acum încolo, declar că aceasta îmi este voința și plăcerea, în timp ce eu însămi și copiii mei vom continua să fim identificați și cunoscuți sub numele de Casa și Familia de Windsor, urmașii mei, alții decât cei care beneficiază de identitatea, de titlul sau de privilegiile de Altețe Regale și de demnitatea titulară de prinț sau prințesă, cât și*

* Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*.

** Vaporaș-muscă, în fr., în traducere liberă. Ambarcațiunile aparțin Compagnie des bateaux Mouches, care organizează curse pe Sena și alte canale din Paris. (*N. red.*)

> *urmașele feminine care se vor căsători și urmașii lor vor purta numele Mountbatten-Windsor.*

Încheierea acestei hotărâri dorește să repare umilirea din cauza căreia Philip suferise mult:

> *Regina a vrut dintotdeauna, fără a schimba numele Casei Regale ales de bunicul său, să asocieze numele soțului său cu numele său și al urmașilor săi. Regina luase această hotărâre cu mult timp în urmă și ținea la ea.**

Este o revoluție dinastică, dar și o declarație de dragoste. Putem deduce de aici că, din 1952, Elisabeta a II-a se simțea vinovată de a fi validat o alegere pe care ea nu o aproba. *Happy end!*

Prințesa Margaret se căsătorește cu Antony Armstrong-Jones

Anul 1960 pare fericit pentru familia regală. Coroana nu numai că are un al doilea moștenitor băiat, dar neliniștea reginei în privința surorii sale va dispărea, de vreme ce Margaret se va căsători. Dar ce suspans! În martie 1958, Peter Townsend venise să o vadă pe prințesă de două ori, ceea ce ațâțase curiozitatea presei. Va reîncepe povestea lor de dragoste? Nu, căci un an mai târziu, fostul ei iubit îi trimite o scrisoare în care o informează despre intenția lui de a se căsători cu o tânără belgiană în vârstă de 19 ani, Marie-Luce Jamagne. Margaret se simte trădată. Și totuși, în aceeași epocă, ea cunoscuse în cercul prietenilor ei un seducător fotograf, Antony Armstrong-Jones.

El are talent, un caracter vesel, dar este serios în activitățile sale și aureolat de o bună reputație. Calitatea supremă: adaptabilitatea, capacitatea de a împăca poziția de cumnat al reginei cu restricțiile pe care acest lucru le implică, în timp ce continuă să lucreze mult pentru a-și asigura independența. Și este celibatar! Repede, „prințesa tristă“, care fusese pe coperta a nenumărate reviste, își regăsește surâsul. Ei sunt atenți să păstreze secretul

* După traducerea în franceză a autorului.

asupra idilei. În 26 februarie 1960, Casa reginei-mame anunță logodna oficială. Mama Elisabetei a II-a și aceasta se declară încântate, chiar dacă o parte a Curții consideră că această partidă nu este demnă de o Alteță Regală. Unele spirite morocănoase se bucură chiar să evoce cea de-a treia căsătorie a tatălui lui Antony., un avocat galez, cu o fostă stewardesă. Au existat și altele mai rele, dar regina nu ține cont de ele și își va înnobila cumnatul conte de Snowdon. *The Times* dezvăluie că nu a existat „precedent recent al unei căsătorii a unei persoane atât de apropiate de tron, în afara mediului monarhic internațional și a aristocrației britanice"

Un mare bal se dă la Palatul Buckingham în onoarea lui Margaret, care sosește cu întârziere, căci i se stricase coafura când se pregătea să plece. Autorul dramatic Noël Coward, care este unul dintre invitații de care nu te puteai lipsi, aruncă o privire experimentată și critică: el o găsește pe prințesă radioasă, transformată. Ea animă cu veselie serata, oaspeții se amuză mult, ceea ce nu este frecvent la un bal de curte. Într-un cuvânt, Margaret este fericită. Căsătoria se desfășoară la Westminster, în 6 mai 1960. Fermecătoare, sora reginei este condusă la altar de cumnatul său, ducele de Edinburgh. Elisabeta a II-a este foarte fericită de fericirea surorii mai mici. Coșmarul „cazului Townsend" este definitiv îndepărtat. Regina aprobă o dată în plus această căsătorie, împrumutând iahtul *Britannia* tinerilor însurăței pentru luna de miere în Caraibe. Un bogat moștenitor scoțian, Colin Tennant, care fusese odinioară considerat drept cavalerul galant al prințesei, a investit mult în acele insule. El oferă noului cuplu un teren pe insula Moustique drept cadou de nuntă. Sedusă de farmecul Caraibelor, prințesa se hotărăște să construiască acolo o casă, dar soțul ei detestă imediat locul și jură că nu va mai reveni. El se va ține de cuvânt, și Margaret de asemenea. Casa va purta inspiratul nume Les Jolies Eaux. Ea va fi locul favorit de vacanță al prințesei. Dar acest dezacord nu este deja indiciul unei viitoare vieți de cuplu destul de haotice?

Ducesa de Windsor denunță persecuțiile a căror victimă este soțul ei

Se va spune că fericirea rămâne inegal împărțită în familia Windsor. Eduard și Wallis, a căror pretențioasă complicitate și inconștiență fuseseră pe punctul de a răsturna cea mai prestigioasă monarhie a lumii, sunt

furioși din cauza excluderii lor în continuare de la activitățile Curții, în afara ceremoniilor funerare la care ducele se poate duce, singur. Invitații sinistre care sunt întotdeauna doar false speranțe de armonie familială. De fiecare dată, ducele revine încă mai conștient că este marginalizat din cauza soției sale. Puțin după căsătoria lui Margaret, ducesa este furioasă, agasată de ideea fericirii ce plutește în aer la Palatul Buckingham, dovedită de nașterea ultimului copil și luna de miere a lui Margaret. Părăsindu-și solitudinea de la Bois de Boulogne, unde toată lumea se înghesuie pentru că recepțiile ei sunt strălucitoare și unde se permite să îi vorbești de rău pe englezi între o cupă de șampanie și o tartină cu *foie gras*, Wallis se duce la New York. Ea încheie acolo un contract substanțial cu o revistă americană pentru femei de largă audiență, *McCall's*, care apare color. În numărul din ianuarie 1961, americanca scuipă venin, pentru a-l apăra pe Eduard, „bărbățelul" ei. Să nu uităm că o parte a presei de peste ocean îi luase adesea apărarea lui Wallis, într-atât istoria ei era romanescă și le permitea să se strecoare în turpitudinile acestei *terra incognita* („pământ necunoscut") pe care Curtea de la Saint-James o reprezenta. Ce spune ducesa? Că soțul său este persecutat „fără încetare" de 25 de ani prin acțiunile conjugate ale familiei regale și ale guvernului britanic. Ar fi caraghios dacă acuzații n-ar avea chestiuni mai importante de rezolvat, precum reorganizarea exporturilor Marii Britanii, îmbunătățirea asigurărilor sociale, urgenta necesitate de a construi locuințe și de a înființa universități, fără a omite dureroasa misiune de a face față procesului decolonizării din Africa, sarcină delicată pentru regină. Iar eșecul Conferinței între reprezentanții Estului și Vestului de la Paris, subminată de cazul avionului de spionaj american U2 doborât de sovietici*, poate avea repercusiuni grave. Dar, prizonieră a viziunii sale egocentrice, Wallis rămâne convinsă că Imperiul — sau ceea ce mai rămăsese din el — se înverșunează împotriva fostului rege, încontinuu, sistematic. La această greșeală, ea adaugă câteva cuvinte nefericit alese: „Soțul meu a fost pedepsit ca un băiețel care ar primi o palmă la fund în fiecare zi a vieții lui pentru o singură prostie." Dată fiind reputația de dominatoare sexuală a ducesei, aluzia este regretabilă! Ducesa comite a treia greșeală când vorbește despre „lipsa de demnitate a monarhiei în momentul abdicării", când, de fapt, milioane de bărbați și de femei consternați și șocați au trăit exact opusul.

* Incidentul a avut loc în 1 mai 1960, când un aparat de zbor Lockheed U–2 a fost doborât de către sovietici. Pilotul, Francis Gary Powers, a supraviețuit, dar a fost capturat. (*N. red.*)

În sfârșit, Wallis își încheie diatriba amintind talentele politice ale celui care fusese Eduard al VIII-lea, „cunoștințe incomparabile exersate în afacerile de stat“ Dar, din păcate, în privința acestui subiect nu mai rămânea decât amintirea câtorva idei generoase și mai ales a pacifismului münchenez care întărise regimul național-socialist. Acumularea de acuzații pe cât de prostești, pe atât de false, urma oare să închidă definitiv porțile Palatului Buckingham în fața celor doi reclamanți superficiali, mondeni și geloși? Nu era vizată Elisabeta a II-a, nepoata ducelui, ci mama acesteia, văduva lui George al VI-lea. Aceasta din urmă nu înceta să repete că fără inconștiența și fantasmele erotice ale lui Eduard, soțul ei nu ar fi devenit suveranul care, pentru a reda încrederea unei țări traumatizate, și-a sacrificat toate energiile. Și acest lucru era adevărat, contrar afirmațiilor ducesei. Wallis, mai instinctivă decât Eduard, știe perfect că și-a ratat ținta. Și că strălucitoarele recepții de la Neuilly nu vor șterge un trecut controversat, îngreunat de câteva relații prost văzute la Londra, precum cea cu familia Mosley, impresionați de rafinamentele stăpânei casei. Dar timpul acționează împotriva acestui cuplu situat în afara normelor. Ducesa face apel la chirurgia estetică (de două ori) pentru a-și păstra obrazul supt și a pune în valoare o privire care vrea să spună: „Știți voi cine sunt eu?“

Ar fi fals să declarăm că nimeni nu primea cuplul de Windsor, mai ales la Paris. Nu erau ei o părticică din splendoarea Casei Regale, dar partea care nu trebuia văzută sub pedeapsa de a displace ambasadorului reginei? Dimpotrivă, mai multe saloane le erau deschise, dineuri erau organizate în onoarea lor, dar și cocteiluri unde erai asigurat că îi întâlnești pe supraviețuitorii unei incredibile istorii*. Curioșii admiră un personaj istoric, în timp ce snobii privesc la regina intrigii. Soții Windsor frecventează lumea bună pariziană, în timp ce se înfurie că nu sunt agreați de înalta societate londoneză.

Scandalul Profumo dezvăluie fața ascunsă a unei legende

În 1961, regina întreprinde o serie de călătorii în țări care sunt foste colonii sau vor deveni curând, dar rămân membre ale Commonwealth-ului. Peste

* Printre alte aspecte ale proastei sale reputații, ducesa nu accepta o invitație decât dacă era plătită. Una dintre mătușile mele, care nu o aprecia, a spus la acea epocă, remarcând-o la un cocteil în apropierea pieței Vendôme: „Dacă ducesa a venit, înseamnă că și-a primit plicul“

tot, ea are parte de o primire vie, despre care relatează reportajele. Cu doi ani în plus, purtând cel mai adesea pălărie, dar întotdeauna cu mănuși și poșetă, Majestatea Sa vizitează Ciprul, India, Pakistanul, Nepalul, Ghana, Tanganika*, Sierra Leone, Uganda, Kenya, înainte de a merge în Zambia și Malawi. Aceste călătorii au și importanță economică, cabinetul Macmillan stabilind un tarif vamal preferențial pentru niște țări în care regina este în mod oficial șeful statului.

Australia și Noua Zeelandă figurează, de asemenea, în program. Europa nu este uitată, cu o vizită în RFG, care constituie un eveniment: pentru prima dată de la începutul Primului Război Mondial, un suveran britanic vine pe teritoriu german, în cadrul unei vizite de stat. Este urgent ca această întârziere să fie eliminată, căci John F. Kennedy și generalul de Gaulle au intensificat relațiile cu Germania de Vest. Dar, dat fiind strămoșii dinastiei și protocolul Republicii Federale, au fost necesari doi ani pentru a menaja susceptibilitățile, pentru a evita apariția litigiilor și a concepe un program de vizită inteligent. Prințul Philip, fără efort, ajută la detensionarea atmosferei. În sfârșit, se hotărăște ca regina să își întâlnească rudele în landurile unde își au reședința. Unul dintre momentele cele mai emoționante este scurtul dar sensibilul discurs al cardinalului de Köln. El nu vorbește deloc engleza și regina nu înțelege germana. În ciuda vârstei sale, prelatul învață textul pe dinafară. Problema limbilor străine cu ocazia călătoriilor oficiale este de altfel delicată și adesea timpul nu ajută, mai ales când este vorba despre vechi adversari din timpul războiului. Astfel — dar aceasta se va petrece 10 ani mai târziu — vizita la Londra a împăratului Hirohito al Japoniei este foarte rău primită de populația engleză. De-a lungul promenadei Mall, regina este imperturbabilă în caleașca sa descoperită. Ca de milioane de ori, ea salută și zâmbește. Vecinul ei nipon rămâne impasibil; este greu de spus dacă cel care, din 1945, nu mai este un zeu în viață, dar rămâne unul dintre șefii de stat cei mai misterioși ai planetei, își dă seama că nu este binevenit. Căderea orașului Singapore rămâne o rană deschisă. Mulțimea face comentarii ostile pe care Elisabeta a II-a le aude bine, prea bine chiar. Ea va spune mai târziu, într-o confidență demnă de remarcile soțului ei: „Sunt fericită că împăratul nu înțelege engleza...“ Ceea ce nu era sigur!

Iunie 1963. John D. Profumo, ministru al apărării în cabinetul Macmillan, este constrâns să demisioneze. El întreținea o relație cu o *call girl*, Christine Keller, care raporta unui atașat al ambasadei URSS-ului la

* Actualul stat Tanzania. (*N. red.*)

Londra confidențele secrete pe care le primise în pat. Bruneta superbă, a cărei poză provocatoare ține capul de afiș al ziarelor (ea este așezată, goală, călare pe un scaun), declanșează interpelări la Casa Comunelor. Demisia ministrului se datorează mai ales minciunilor lui din timpul primelor interogatorii; el nu dezvăluise natura raporturilor lui cu acea damă de companie. Macmillan este îngrozit să descopere implicațiile problemelor sentimentale în politică și diplomație. El îi scrie reginei că îi pare teribil de rău pentru această conduită nedemnă a unora dintre membrii cabinetului său. Oare prim-ministrul vine de pe o planetă unde viața ar fi asexuată? Auzise el despre motivele abdicării lui Eduard al VIII-lea? „Afacerea Profumo" — astfel va fi cunoscută — se declanșează într-o perioadă în care au loc scandaluri mondene și divorțuri, când nume mari se complăceau în desfrâu. Acest lucru privea mai mult sau mai puțin domeniul vieții private. Dar în acest caz, cu implicarea unui ministru al apărării, să fie vorba despre o afacere de spionaj clasic și de șantaj din timpul Războiului Rece? Mulți diplomați și înalți funcționari occidentali au avut de plătit consecințele, spre bucuria sovieticilor. Scandalul Profumo este mult mai complex și atinge anturajul reginei. Dosarul este legat de afaceri cu mult anterioare, compromițându-i pe britanicii care, în spatele unor acoperiri onorabile, erau agenți sovietici. Acești spioni nu erau alții decât Guy Burgess și Donald Mac Lean, care se refugiaseră la Moscova din 1952, și nu mai puțin faimosul Kim Philby, care sosise în capitala sovietică în februarie 1963, cu patru luni înainte de izbucnirea scandalului Profumo.

Or, acești trei agenți comuniști au un punct comun: au primit ajutorul lui Anthony Blunt, înnobilat de suverană (i se spunea Sir), custode al colecțiilor regale de pictură și istoric de artă reputat. Blunt? El fusese omul trimis de George al VI-lea în Germania în 1945 pentru a pune mâna pe documentele relatând istoria relațiilor anglo-germane în care se puteau găsi, se temea regele, dovezi despre vinovăția ducelui de Windsor. Blunt fusese foarte abil, de vreme ce lucrase pentru MI5 între 1940 și 1945, înainte de a deveni membru al Casei Regale și cu mult înainte de a putea fi bănuit că este agentul Moscovei. Este un bărbat înalt, blond, fermecător, foarte cultivat, cu trecere în mediile homosexuale londoneze. Încă și mai bine, pentru calitatea lui de custode al colecțiilor reginei și pentru scrierile despre artă — este un expert —, fusese numit comandor al Ordinului Regal al Victoriei, un privilegiu personal acordat de suveran*.

---

* Sarah Bradford, *George VI*, *op. cit.*

Constatăm deci că timp de aproape douăzeci de ani, un spion expert a operat la Palatul Buckingham și în anturajul reginei. Nici chiar adjunctul lui nu bănuia nimic! Ancheta va fi lungă; ea va începe printr-o cădere în dizgrație, va continua prin reconstruirea completă a trădării lui înainte de prăbușirea finală. Dacă primele bănuieli ale contraspionajului datează din 1964, vinovăția lui Anthony Blunt ne va fi dezvăluită public abia în 1979, de către premierul Margaret Thatcher. Dar se va evita studierea în profunzime a detaliilor referitoare la ducele de Windsor, căci Blunt trebuia să știe multe. Regina — care, ne putem imagina, nu a făcut niciodată comentarii asupra acestui caz senzațional — îl va radia pe vinovat din ordinul de cavaler ale cărui onoruri le primise.

Noroc că fericirea personală a reginei Elisabeta a II-a sporește odată cu nașterea celui de-al patrulea și ultim copil al său, prințul Edward, în 10 martie 1964. La 38 de ani, regina exclamă: „Ce fericire să ai încă un bebeluș în familie!“ Ea este o mamă mult mai implicată și atentă cu ultimii ei doi copii decât cu primii doi, ceea ce ar putea explica, parțial, originea anumitor conflicte, mai ales cu Charles. Evocând dramele sale personale, prințul de Wales va dezvălui că a resimțit acerb lipsa de afecțiune în timpul copilăriei.

1965: moartea lui Churchill este cea a „omului secolului“

Anunțase că nu va supraviețui mult după retragerea la pensie. Pentru prima dată, Sir Winston greșise în ceea ce-l privea: a petrecut încă zece ani, fascinându-și contemporanii. Deși judecata adusă acțiunilor lui a oscilat mai mult decât în privința oricărui alt om politic britanic, el părăsise puterea fiind venerat de popor și respectat de toate partidele. La anunțul morții lui în 24 ianuarie 1965 — avea 90 de ani —, regina este profund întristată. Ceremonia sa funerară se derulează la St Paul Cathedral, unde Marina Regală i-a condus sicriul acoperit cu drapelul britanic. Grandoarea personalității bătrânului „leu“, vastitatea domeniilor sale de interes, strălucirea spiritului și a inteligenței practice îi sunt recunoscute chiar și de adversari. Incredibilă mașină de idei — „o sută pe zi, după președintele Roosevelt, dintre care numai patru sunt bune, dar nu știe care!“ —, el a fost, conform lui de Gaulle — cei doi bărbați nu se plăceau, dar se respectau —, „marele artist al unei mari istorii“. Nu părăsise niciodată politica,

de vreme ce, în 1959, se prezentase la Camera Comunelor pentru a 15-a oară și nu renunțase la viața parlamentară decât în vara lui 1964. De la gara Waterloo până la un mic cimitir în apropierea castelului Blenheim, unde se născuse pe vremea Victoriei, Churchill își face ultima călătorie într-un tren special. Locomotiva eroică a acestuia poartă un nume care rezumă viața oficială a acestui laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1953: *Battle of Britain**.

Puțin după funeraliile acestei extraordinare personalități, regina trebuia să îi primească la Palatul Buckingham pe șefii de stat și de guverne prezenți. Ian Smith, liderul Rhodesiei, se află, de asemenea, la Londra. Cum acesta anunțase că își va autoproclama independența, guvernul laburist al lui Harold Wilson, fumător de pipă și jucător de șah, a exclus Rhodesia din Commonwealth. Elisabeta a II-a nu îl poate deci primi. Cu toate acestea, premierul trebuie să discute cu Ian Smith. Regina consimte să îi trimită o invitație, care nu primește răspuns. La ora 14, regina se mulțumește să observe absența domnului Ian Smith. Un secretar este trimis să îl caute. Este găsit în timp ce degustă o friptură la restaurantul hotelului Hyde Park. Africanul îi răspunde trimisului reginei că nu a primit nicio invitație... în vreme ce aceasta i se vede ieșind din buzunar. Nepoliticosul va fi condus la Palatul Buckingham unde regina îl va primi curtenitor, fără a arăta nici cea mai mică supărare, și el va avea cu prim-ministrul o discuție politică. Majestatea Sa avea dreptul să creadă că, odată cu moartea lui Churchill, un mare capitol era definitiv închis. Despre Sir Winston, Elisabeta a II-a spusese niște cuvinte sugestive: „Era amuzant"

* Unul dintre vagoanele Pullman ale trenului funerar, după ce a fost reamenajat, a intrat în componența trenului britanic în corespondență cu actualul Orient Express Veneția–Simplon.

11

1965–1997: Căsătorii, înmormântări, trădări și... *Annus Horribilis*

Câte tulburări în regatul Albionului! Cabinetul lui Harold Wilson (laburiștii sunt la putere de un an) se arată favorabil Europei, în timp ce generalul de Gaulle nu voia Marea Britanie în Piața Comună. Societatea britanică se schimbă, străduindu-se să fie mai puțin inegală. Istoricul Roland Marx consideră că „10% din populație deține 80% din bogăția națională, în vreme ce 1% din populație este proprietară a 43% chiar din această bogăție“ * Revoluția moravurilor este, de asemenea, în desfășurare. Înainte de mai 1968, parlamentul autorizează avortul, iar relațiile homosexuale între adulți care consimt sunt scoase de sub incidența legii. Oscar Wilde trăise prea devreme. Procedura de divorț va fi simplificată, protecția soției consolidată și dreptul de vot autorizat la 18 ani. Niciodată nu este ușor să conduci o țară, deci cum va putea regina să își apere familia și să își conserve influența, știind că sarcina este mai dificilă în vreme de pace decât în vreme de război? Al doilea conflict mondial îi permisese tatălui ei să devină un model demn de urmat de supușii săi. Elisabeta a II-a va avea de înfruntat urgii, furtuni și chiar uragane devastatoare. După cum spune și dictonul englez „*It never rains, it pours*“. Momentele când se luminează sunt rare, dar nu ne aflăm noi aproape în țara natală a impermeabilelor și umbrelelor?

* Vezi Philippe Valode, *op. cit.* și Roland Marx, *La Reine Victoria*, Fayard, Paris, 2000.

1967: prima întâlnire dintre regina-mamă și Wallis după 1936!

În 7 iunie 1967, în amintirea reginei Mary, care își avusese reședința la Marlborough House, au fost inaugurate câteva plăci memoriale. Să fie vorba despre o ceremonie tradițională? Este mai mult decât atât: un eveniment cu adevărat familial și politic, de vreme ce toți membrii Casei Regale sunt prezenți... chiar și ducele și ducesa de Windsor! Ceea ce era de neimaginat cu puțin timp în urmă devenea în sfârșit o realitate. Primul semn favorabil apăruse în urmă cu trei ani, când regina îi trimisese unchiului ei o telegramă de felicitări pentru cea de-a 70-a lui aniversare. Ea știa că ducele era bolnav, că vederea îi slăbise, obligându-l să poarte ochelari cu lentile închise la culoare, că suferea de un anevrism al aortei și că suferise operații delicate, în Statele Unite ale Americii și la Londra. Suverana îi făcuse o vizită unchiului său cu doi ani în urmă, în schimb, ducesa încă nu-și revăzuse cumnata. Trebuie să ne imaginăm mulțimea de curioși, ținuți în frâu de polițiști atunci când sosesc limuzinele, vizavi de Parcul Saint-James.

Ce întâlnire! Regina le strânge mâinile unchiului și ducesei și le adresează câteva cuvinte. Semn de afecțiune sau de milă, văduva lui George al VI-lea își sărută cumnatul pe obraz. Dar care va fi atitudinea reginei-mame față de ducesă? Aceasta se comportă mai mult decât „curtenitor", conform martorilor care pândeau reacțiile celor două adversare. Wallis este „foarte nervoasă" în momentul reverenței. Este o confruntare tăcută, dar tot o confruntare. Putem vorbi despre o împăcare totală între cele două inamice? Nu, de vreme ce ducele și ducesa nu sunt invitați la prânzul care urmează (ei vor fi la familia Gloucester și a doua zi la ducesa de Kent, deci de fiecare dată în familie). Este vorba despre o meschinărie a reginei? Nu trebuie mers atât de departe: primirea lui Wallis la Palatul Buckingham nu ar fi fost poate bine înțeleasă. Totuși, ce progres! Și ce ironie: ducesa, care nu este Alteță Regală, se regăsește în mijlocul familiei regale! Un uriaș pas înainte. Și o victorie pentru Wallis, după 30 de ani de ură acumulată. Tânăra generație arătase de altfel că această înverșunare era de neînțeles și, pentru a spune tot, depășită. Era timpul ca războiul dintre membrii familiei Windsor să înceteze. Trebuie remarcat și gestul reginei, care va pune la dispoziția cuplului unul dintre avioanele sale pentru a se întoarce la Paris. Da, timpurile se schimbă. Curând, omul va păși pe Lună...

Cu toate acestea, fostul rege este febril, în aceeași măsură fericit, fragil, emoționat și insuportabil. Dacă o trăsătură rămâne neschimbată la el

este mania — penibilă — de a cere. El are mereu ceva de cerut! Astăzi, obsesia ducelui, care își presimte deja sfârșitul, este să poată fi înhumat la Windsor cu draga lui Wallis... Îi trimite nepoatei scrisori, implorând-o să răspundă la ultima sa dorință. El vrea ca rămășițele sale să fie depuse în Frogmore Plot, un cimitir din apropierea mausoleului regal al Victoriei și al lui Albert. Ducele va aștepta răspunsul reginei vreme de aproape doi ani.

Odată cu trecerea timpului, familia se reunește mai ales cu prilejul înmormântărilor. Următoarea se produce în 30 august 1968, cu ocazia funeraliilor prințesei Marina de Kent, victimă a unei tumori pe creier. Ducele asistă, singur. El nu știe că se află pentru ultima dată pe teritoriul britanic. Din nou, este preocupat de propriul deces, dacă s-ar produce înaintea soției lui. O nouă scrisoare, datând din 17 august, trădează veșnicele lui griji pentru bani, dar după moartea lui, de data aceasta. Îi cere reginei garanția că i se va asigura o rentă văduvei sale. Regina va lăsa timpul să treacă până să-i răspundă „dragului unchi David", în 26 februarie 1969 — opt luni mai târziu! —, când îl asigură că o pensie anuală de 5 000 de lire va fi vărsată chiar de ea ducesei, inclusiv de către succesorii săi, dacă ea însăși ar fi dispărut înaintea lui Wallis. Regina speră că această hotărâre „îl va ajuta să își găsească liniștea". Elisabeta a II-a are eleganța de a nu evoca averea pe care ar primi-o ducesa la moartea ducelui și mai bine era să nu vorbească despre bijuterii, nici despre veșnicele probleme de protocol diplomatic pe care le pun călătoriile cuplului de Windsor în străinătate, oriunde s-ar duce. Într-adevăr, deși contactele în sânul familiei se reluaseră, „guvernul Majestății Sale nu avea nicio legătură oficială cu ducele sau cu membrii Casei lui". Apartenența politică a prim-ministrului, conservator sau labu-rist, nu schimba cu nimic această stare de lucruri. De la abdicare, fostul rege rămânea, desigur, o Alteță Regală, dar era în același timp o persoană particulară, un paradox continuu și fără precedent în istoria monarhiei britanice. Ambasadorii se confruntau veșnic cu acest impediment, trebuind să dovedească suplețe și curtenie atunci când era posibil.

1 iulie 1969: Charles este învestit cu titlul de prinț de Wales

În sfârșit, o ceremonie care privește viitorul Marii Britanii! Dar climatul politic și social al Țării Galilor este agitat la anunțul încoronării și venirii moștenitorului la tron. Greve ale foamei, bombe împotriva unui post de

radio al RAF, atentat împotriva trenului regal, alte bombe în împrejurimi ucigând două persoane și diverse proteste nu diminuează curajul lui Charles, atunci când se duce la castelul Caernarvon, ce a jucat și joacă în continuare un rol important în viața britanică. În acest edificiu — construit în două etape, din secolul al XIII-lea până în secolul al XIV-lea — s-a născut fiul lui Eduard I — un Plantagenet —, viitorul Eduard al II-lea, primul care a dobândit titlul de prinț de Wales, purtat de atunci de către toți moștenitorii succesivi ai tronului. Dar pentru Charles, ceremonia din 1969 este, de asemenea, impregnată de o amintire mai apropiată, de vreme ce în 1911 unchiul său David, viitorul Eduard al VIII-lea, apoi duce de Windsor, inaugurase tradiția desfășurării ceremoniei de învestire în acest castel. De atunci, obiceiul fusese întrerupt, numai moștenitorii de sex bărbătesc putând să pretindă titlul. Regina și-a invitat unchiul la ceremonie, dar acesta a refuzat să se ducă. Oare era prea dureros pentru el să se reîntoarcă într-un loc atât de special pentru el? A urmărit reportajul la televizor. Pentru a încerca să calmeze spiritele înfierbântate, Charles are grijă să se exprime în galeză (el studiase pentru o perioadă la o universitate din Țara Galilor), dar mama sa, îmbrăcată în galben, este atât de neliniștită, încât BBC prevăzuse, de asemenea, o emisiune sub formă de omagiu funebru în caz că el ar fi fost asasinat...

Prințul are un triumf neașteptat. În genunchi, depune jurământ de credință reginei Elisabeta a II-a. Mai târziu, în sfârșit ușurată, regina va spune că ziua fusese „minunată“, atunci când puteau exista temeri pentru ce era mai rău! Și toți au fost siguri că de la Prințul negru*, adică cu peste 600 de ani în urmă, Charles era cel mai promițător dintre prinții de Wales. Ducele refuzase, de asemenea, să fie prezent la consacrarea capelei în care se păstra memorialul tatălui său și mormântul lui definitiv de la Windsor. Regina îl invitase. Singur. Observăm că unchiul David, care sperase atâta să fie reintegrat printre ai săi, își permite să refuze câteva ocazii de a-i întâlni. Oboseala, grijile de sănătate și deja ora bilanțului, unde eșecul cel mai usturător va rămâne de neuitat: Wallis nu va fi niciodată Alteță Regală. Un eșec pe care Wallis i-l reproșează adesea. La marele banchet al ariviștilor la care ea singură se invitase, trebuia să se mulțumească doar cu câteva resturi. Între pretenție și inconștiență, fostul rege nu cântărise

* Este vorba despre fiul regelui Angliei Eduard al III-lea, Eduard de Woodstock (1330–1376), supranumit The Black Prince. El datora porecla culorii armurii pe care o purta. A devenit prinț de Wales în 1343. Tehnica lui de folosire a arcașilor fusese determinantă în prima mare victorie engleză în Războiul de o sută de ani, la Crécy, în 26 august 1346.

consecințele deciziei sale. Wallis rămânea deoparte, chiar dacă era prezentă. Dar ne putem gândi și că atmosfera de adio, de doliu, de amintiri și poate de eșecuri personale îl impresionează prea tare pe duce, care pare atât de fragil și de trist. Problemele oculare nu sunt singurul motiv pentru care purta ochelari negri.

În 17 martie 1970, ducele și ducesa se opresc la vila La Croë pentru ultima oară. Câte amintiri minunate! Ei nu mai reveniseră acolo de la declararea războiului. Parcurgând castelul, Edward spune: „La urma urmei, ar fi trebuit să-l cumpărăm"*

Apoi ei se îmbarcă la Cannes pe pachebotul italian *Rafaello*. În sfârșit, după o lungă luptă interioară — și în ciuda opoziției reginei-mame —, Elisabeta a II-a vine chiar ea să îi anunțe pe duce și ducesă o mare veste, atunci când ei revin la Londra pentru o intervenție medicală. Iubindu-și unchiul, învățând la rândul ei să treacă peste diferite supărări de-a lungul vieții, ea le acordă ambilor dreptul de a fi înmormântați la Frogmore. Așadar nu vor fi niciodată despărțiți. Mai mult, regina consimte pentru fiecare dintre ei servicii funerare în St George's Chapel, cum este obiceiul pentru toți membrii familiei. Astfel, Wallis își va primi locul alături de ceilalți.

Trebuie subliniat faptul că este vorba despre o hotărâre personală a suveranei în privința unei chestiuni private. Cel puțin, sub acest aspect, cuplul de Windsor nu își va mai face veșnicele griji. Tandrul semn de atenție venit de la Palatul Buckingham îi mișcă mult. Numai regina-mamă, aflată la Clarence House, nu își schimbă poziția. „Și în cazul în care cuplul de Windsor ar veni la cursele de la Ascot?" Răspuns negativ. Altă cerere a lui Charles: „Și dacă i-am invita pentru un sfârșit de săptămână?" Refuz din partea bunicii sale. În pasionantul său studiu, Hugo Vickers scrie că, în ciuda acestei atitudini închise, trei doamne de onoare ale reginei-mame au afirmat că aceasta nu o ura pe ducesa de Windsor. Și, cu toate acestea, exista dovada concretă că o dușmănea! „Trebuie să cunoști pe cineva ca să-l urăști, iar regina-mamă abia o cunoștea pe ducesă."** Elisabeth, care era atât de pornită împotriva lui Wallis, căuta mai ales pacea.

Totuși, din punct de vedere financiar timpurile sunt grele pentru monarhie, atunci când Marea Britanie bate a doua oară la poarta Europei***

---

* În anii 1950, castelul a fost închiriat unor foști monarhi: fostului rege Leopold al III-lea al Belgiei, Marie-José a Italiei, lui Faruk al Egiptului, ceea ce a adus proprietății numele de „castelul regilor nefericiți" Urmează apoi doi armatori greci extrem de bogați, Onassis și cumnatul lui, Niarchos.

** Apud Hugo Vickers, *op. cit.*

*** Marea Britanie a intrat în Piața Comună în anul 1973, odată cu Danemarca și Irlanda. Inițial, refuzase, dar și-a schimbat poziția după Criza Suezului. (*N. red.*)

Aceasta nu va fi întredeschisă decât prin complicitatea președintelui George Pompidou. Se pune problema listei civile, altfel spus a bugetului familiei regale: inflația a micșorat alocațiile acordate reginei de la venirea ei pe tron. Conform previziunilor, în 1970 conturile Casei Regale sunt la un nivel minim. Cu talentul său de a comite gafe cu multă candoare, în realitate masca unui om inteligent, ducele de Edinburgh își dezvăluie grijile la televiziune: „Da, a trebuit să vindem un mic iaht și va trebui fără îndoială ca eu să renunț la polo", spune el în fața telespectatorilor britanici, deopotrivă încântați să afle mai multe despre viața privată a familiei regale și neîncrezători în ce privește dificultățile financiare ale Majestății Sale. Este evident șocant să îl auzi pe prințul Philip plângându-se, când este soțul uneia dintre femeile recunoscute ca fiind printre cele mai bogate din lume. Glumele se înmulțesc în presă, însoțite de caricaturi nemiloase: „Dragă, și dacă am vinde un Canaletto ca să schimbăm mașina de spălat?" Dar, așa cum subliniază unchiul ducelui, lordul Mountbatten, care trebuia să se ocupe de relațiile publice ale dinastiei, mai mult din 85% ale misterioasei „averi a reginei Angliei" este constituit din tablouri, opere de artă, mobile pe care regina nu are dreptul să le vândă. Să le contemple este deja un imens privilegiu. Și, o dată în plus, suntem rugați să nu confundăm castelele aparținând statului cu reședințele private (Sandringham, Balmoral) care trebuie întreținute, fără a omite plata numeroaselor salarii. La începutul anului 1970, „firma de Windsor" trebuie să își arate parlamentului conturile. Diverse comisii caută soluții făcând uneori apel la tradiții vechi de două secole, punând întrebări de genul: ar trebui dat un salariu prințului de Wales și să i se retragă veniturile ducatului Cornwall? Un frumos exercițiu de democrație, fără îndoială, dar cum să pui în cifre ceea ce aduce această monarhie țării sale? Este prețul unei imagini, dar este incalculabil. Și supus unor variații redutabile.

Nefericitele aventuri ale prințesei Anne cu un nebun, apoi cu un cal

După toate aceste înmormântări, în sfârșit o căsătorie, cea a prințesei Anne. Logodită în 30 mai 1973 cu un căpitan, Mark Phillips, Anne se căsătorește cu acesta în 14 noiembrie la Westminster, de ziua celei de-a 25-a aniversări a fratelui ei Charles. Singura fiică a cuplului regal reprezintă

generația dezinhibată în fața camerelor, exprimându-se direct, natural și simpatic. Prințesa Anne este curajoasă și are umor. Iată două exemple. În 1974, pe când circulă în mașină pe Mall, un bărbat vrea să o răpească. Bolnav mintal, necunoscutul încearcă să o scoată pe prințesă din vehicul. Ea se apără. În luptă, garda ei de corp, șoferul, un polițist și un ziarist sunt răniți. Un adevărat coșmar în apropierea Palatului Buckingham. La puțină vreme după aceea, prințesa, foarte populară, merge la Paris pentru a prezida o importantă manifestare sportivă. Un dineu de gală, cu scop caritabil, este organizat de contele Jean de Beaumont, președintele Cercle de l'Union Interalliée. Alteța Sa Regală întârzie, ceea ce nu îi stă în fire, deși ambasada britanică unde este găzduit evenimentul este chiar alături de clădirea Cercului. Atunci când apare în rochie de seară, ea are la ochiul drept o vânătaie pe care niciun machiaj nu o poate disimula. Murmure, apoi liniște în sala Foch, plină, a Cercului. Dând dovadă de prezență de spirit, prințesa explică:

— Vă gândiți cu toții că m-am certat cu soțul meu și că ne-am bătut. Regret să vă spun că nu este așa. Adevărul este că, în după-amiaza aceasta, calul meu a vrut să meargă într-o direcție și eu într-alta... Un *major disagreement*!

Ducele de Brissac, președinte al Jockey Club-ului, intervine în numele lumii hipice. El o asigură pe invitata care i-a făcut pe toți să râdă:

— Calul nu avea dreptate, iar Alteța Voastră este răpitoare.

A fost părerea francezilor care, în acea seară, o vedeau pe prințesă de aproape pentru prima oară. Contrar unor sordide bârfe de dincolo de Canalul Mânecii, ea nu semăna deloc cu un cal și îi va da reginei imensa bucurie de a fi în sfârșit bunică.

Total opus cumpătării practicate la Palatul Buckingham, în Downing Street și la Westminster, cuplul de Windsor cheltuise fără socoteală. Ei avuseseră până la... 30 de servitori! „Fiecare [are] șoferul propriu, iar singura bucătărie folosea șapte persoane, un bucătar, un ajutor de bucătar, spălători de vase și fete de bucătărie. Invitații erau serviți de șapte valeți în livrea. Este evident că toți, adresându-se ducesei, nu îi spuneau altfel decât «Alteța Voastră Regală».“* Desigur! Trebuia ca ei să uimească Parisul, să arate cât de meschini erau cei de la Londra, ceea ce nu era adevărat. Câțiva iluștri vizitatori se duc la Bagatelle, precum împăratul Japoniei în octombrie 1971. Hirohito și ducele nu se văzuseră de 49 de ani! În februarie 1972,

* Charles Higham, *op. cit.*

la Bagatelle este așteptat lordul Mountbatten. Ducele își imagina această vizită ca pe o reglare de conturi. Amiralul intenționa să vorbească despre incendiul care afectase pachebotul *Queen Elizabeth*, despre independența Bangladesh-ului, despre relațiile furtunoase dintre Churchill și de Gaulle; dar ducele, adunându-și forțele care îl părăseau, îi vorbește rudei sale despre dezamăgirea resimțită că acesta nu a asistat la căsătoria sa. Mountbatten pretinde că nu a fost invitat. Era fals, după cum am văzut. Louis se supusese interdicției regale.

Trecuseră 37 de ani și ducele nu îi iertase lui Mountbatten absența la Candé… unde veniseră atât de puțini oameni.

Elisabeta a II-a se duce la căpătâiul ducelui de Windsor, aflat în agonie

Sfârșit de mai 1972. Regina este informată că „dragul său unchi David", operat încă o dată, moare de cancer. Ducele cântărește 45 de kilograme și este intubat. Nu mai are decât câteva zile de trăit. Or, în același moment, suverana trebuie să se ducă în vizită oficială la Paris pentru a sărbători primirea, în mai multe etape, a Marii Britanii în Piața Comună. Negocierile au durat un an. În 22 ianuarie 1971, la Bruxelles, la Palatul Egmont, fuseseră semnate acordurile privind Marea Britanie, Irlanda, Danemarca și Norvegia.

Elisabeta a II-a mergea la Paris pentru a marca sfârșitul „splendidei izolări britanice". Lecția lui André Siegfried, care își deschidea cursul la Sorbona cu afirmația (adesea atribuită lui Michelet) „Anglia este o insulă", devenea mai puțin corectă. Dar cum să împaci programul oficial foarte încărcat al suveranei cu vizitarea unchiului ei? Cine să aibă prioritatea: reprezentarea statului britanic sau o urgență familială? Ambasadorul Soames, ginerele lui Churchill (cei doi bărbați se detestau), va avea misiunea de a găsi un moment liber în programul Majestății Sale. Ducesa este prevenită. Ca o ultimă cochetărie, ducele, atât de elegant odinioară, cere să fie prezentabil, fără tuburi și fără perfuzii, așezat într-un fotoliu, îmbrăcat ca și cum ar pleca în croazieră. Se presupune că vor fi necesare aproximativ patru ore pentru a-l pregăti pentru vizita regală, medicii știind că i se apropia sfârșitul. Putem saluta curajul fostului rege, dornic să pară cât mai puțin slăbit cu putință. În 18 mai, în fața reginei Elisabeta a II-a, Wallis își face

reverența, iar Eduard reușește să zâmbească. Cele două femei dau dovadă de o perfectă stăpânire de sine. Nu există emoție, ci cuvinte de încurajare adresate ducesei care se așază puțin mai departe. Apoi, din decență, ea se retrage, pentru a i se alătura ducelui de Edinburgh și prințului Charles. Wallis cere să fie servit ceaiul. Nimeni nu va cunoaște vreodată conținutul ultimei discuții dintre regină și unchiul ei, doar că el a fost fericit să o vadă și mișcat că ea a schimbat protocolul pentru a ceda acestei datorii de omenie. Să fi fost vreo confesiune din partea lui Eduard? Vreo mărturisire? Iertare din partea nepoatei? Vreo explicație? Ducele abia putea să vorbească, dar ochii lui bolnavi exprimau recunoștință. La 2 noaptea, în 29 mai, ducesa ia în brațele sale acel corp descărnat. Murmurând „dragă", muribundul fixează asupra soției ochii lui albaștri, una dintre acele priviri pe care ea le iubea. Ducele se stinge la vârsta de 77 de ani. Unul dintre puținii martori ale acestor ultime clipe asigură că fostul rege ar fi murmurat, de asemenea, de mai multe ori „mămico!" înainte de a-și da sufletul. Să fi fost vorba, cu adevărat, despre mama lui, răposata regină Mary? Sau, dimpotrivă, despre Wallis care, la cererea lui, îl trata adesea ca pe un copil? O enigmă, printre altele. Ducesa de Windsor „rămânea glacială, împietrită și mută de durere, scrie Charles Higham. A fost condusă cu blândețe în camera ei, unde ea s-a așezat fără să spună un cuvânt, cu ochii pierduți în gol. Nu s-a despărțit niciodată de demnitatea ei"

La Londra, Elisabeta a II-a decretează o perioadă de doliu. Cabinetul lui Edward Heath, premier conservator începând din 1970, autorizează ambasada pariziană să deschidă un registru de condoleanțe în memoria fostului rege. Multă lume va veni să semneze și vor fi citite și auzite multe mărturii de simpatie. La Bagatelle, după dorința ducesei, niciun curios nu asaltează casa. Ziarele, radioul și televiziunea caută prin arhive. Această istorie este povestită — dar încă nu se știe totul! — în diverse variante. Un roman care surprinde tineretul. Există cei care știu și cei care cred că știu. În ansamblu, romanul de dragoste câștigă în fața opiniei publice. Ceasul judecății definitive încă nu a sosit.

Jandarmeria conduce corpul neînsuflețit al ducelui până la Bourget. Un detașament prezintă onoruri militare fostului rege al cărui sicriu este așezat într-un aparat de zbor aparținând RAF. Wallis, îndurerată, nu a avut forța să îl însoțească pe cel care o alesese renunțând la îndatoririle lui. Apare cu chipul răvășit, încă și mai palidă decât de obicei în rochia de mătase neagră cu care elegantul Hubert de Givenchy a știut să o îmbrace. Dar care urma să fie reacția populației în Marea Britanie?

Elisabeta a II-a se ține de cuvânt: ducele de Windsor este înmormântat la Windsor

Este greu să judeci patruzeci de ani mai târziu ceea ce s-a întâmplat cu ocazia funeraliilor „dragului unchi David“ Să ne raportăm la epocă. În 1972, chiar dacă ducele are, în ochii multora, reputația unui om slab, instabil, imatur, frivol, insuportabil, care își trădase îndatoririle, el are și partizani, cei care îl cunoscuseră ca suveran și crezuseră în el. Mai multe personaje au considerat nedemnă ostracizarea a cărui victimă a fost. Farmecul, memoria, vivacitatea lui neastâmpărată, ideile lui sociale îi seduseseră. Și, repet, convingerile lui politice regretabile și infame nu sunt cunoscute decât celor mai înalte autorități, deoarece constituie un secret de stat. Wallis nu putea decât să își agraveze situația atunci când repeta, cu cinismul ei obișnuit, că sperase să se căsătorească cu un rege, nu cu un duce... Rigiditatea declarațiilor, răutatea judecăților, lamentațiile protocolare, legăturile rareori discrete o făcuseră mai de nefrecventat decât Eduard. Acesta era vinovat mai ales pentru că abdicase, lăsând un popor stupefiat. Ce pierdere!

Și cu toate acestea... La baza militară aparținând RAF, unde un avion special tocmai aterizează, se aude imnul național. Dumnezeu nu l-a salvat pe rege, să o salveze pe regină! Ducele și ducesa de Kent iau în primire rămășițele pământești ale ducelui. Cortegiul se duce direct la Windsor, unde o mulțime numeroasă așteaptă de-a lungul străzii în pantă care conduce spre poarta lui Henric al VIII-lea. Elisabeta a II-a trimite la aeroport unul dintre șoferii săi să o aducă pe Wallis, venită de la Paris cu ambasadorul Soames și soția lui, Mary, fiica lui Churchill. Lord Mountbatten o întâmpină pe ducesă. Incontestabil, regina este de o atenție rafinată. Conform instrucțiunilor, ducesa are dreptul la apartamentul șefilor de stat de la Palatul Buckingham. Ce diferență! Ce șoc, când te gândești că ea nu a avut niciodată dreptul să apară în faimosul balcon! În schimb, vom vedea fotografia ei la o fereastră a palatului, ca o intrusă! Dar oare nu fusese întotdeauna astfel?

Regina își surprinde întregul anturaj menținând ceremonia aniversării sale, sâmbătă, 3 iunie, celebrul *Trooping the Colour*, unde, călare, ea trece în revistă garda. Funeraliile unchiului urmează să aibă loc după două zile. Luni, 5 iunie, în St George's Chapel, unde sunt atârnate stindardele cavalerilor Ordinului Jartierei (mai mult de o mie au fost investiți de la fondarea lui), aproape nouăzeci de persoane iau loc. Ducesa de Windsor

stă alături de Elisabeta a II-a. Toată familia regală este prezentă, după rang, dar se remarcă și regele Olav al V-lea al Norvegiei, așezat între ducele de Edinburgh și regina-mamă, precum și alte nume mari de la Curte, generali, amirali, prim-ministrul în funcție Heath și foști prim-miniștri, ca Macmillan, Wilson și chiar Eden. Sunt acolo munți de flori, printre care și crucea compusă de Wallis din lăcrămioarele de la moara pe care cuplul de Windsor o pusese în vânzare. Sicriul este coborât în pământul de la Frogmore, așa cum fostul rege își exprimase dorința.

În realitate, ducesa nu are decât un singur imens regret: ea voia să moară înaintea lui Eduard. Se teme. Ce va deveni din punct de vedere social? Odată ceremonia încheiată, după amabilitățile obișnuite, ea va fi din nou dată la o parte. O consolare, totuși: au fost numărate 57 903 persoane care au defilat în fața sicriului înainte de coborârea în cavou. O frumoasă revanșă... Iar arhiepiscopul de Canterbury a binecuvântat corpul defunctului și s-a rugat pentru sufletul lui. Cea mai surprinzătoare rămâne seria de elogii pronunțate în Camera Comunelor, chiar acolo unde abdicarea fusese anunțată într-un tumult memorabil și unde era huiduit numele doamnei Simpson. Cine este onorat mai ales? Ducesa! La Westminster, se vorbește despre dragoste, fără a fi denunțat scandalul de acum 36 de ani! Edward Heath este auzit evocând decesul fostului monarh, lăudând-o apoi cu lirism „pe cea care a răspuns devotamentului lui printr-o loialitate, o prezență și o dragoste identice“ Urmează condoleanțele oficiale cu „profunda simpatie a Camerei Comunelor“ Harold Wilson, pe atunci șef al opoziției, nu rămâne mai prejos când, prin fraze suprarealiste, imaginează viitorul ducesei: „Sperăm că ea se va simți liberă în orice moment să revină printre noi ca să comunice liber cu poporul în serviciul căruia a trăit soțul ei, prinț de Wales, rege și duce.“ Oare își dă seama onorabilul domn Wilson că vorbește în același timp despre ascensiune și cădere? Ne întrebăm: erau sinceri acești politicieni, sufereau ei de pierderi de memorie sau jucau rolul discipolilor lui Tartuffe?

Regina este copleșită: sora sa prințesa Margaret va divorța

Martie 1976. Nu mai era un zvon. Iar pentru regină se confirma un nou eșec conjugal în familie. Faptul că în 1967, unul dintre verii săi, contele de Harewood, își părăsise soția și devenise primul divorțat dintre

descendenții lui George al V-lea făcuse puțin zgomot, dar necredinciosul nu era decât al 18-lea în succesiunea la tron. În schimb, eșecul evident al căsătoriei lui Margaret o plasa pe suverană în miezul evenimentului. Cu aceste scandaluri care țin capul de afiș al tabloidelor, presa câștiga mulți bani. Istorii „de gura târgului"? Nu întotdeauna, dar bine țintite și adesea argumentate. O dovadă a atenției pe care populația o acorda dinastiei, atât asupra bucuriilor, cât și chinurilor ei. La cină, în oraș, toți discută despre căsătoria contelui și a contesei de Snowdon, Tony și Margaret. Toți sunt convinși că este o căsnicie destrămată. Fotograful își consideră soția prea posesivă, sora reginei îl găsește pe Tony egoist; este nefericită — aceasta se vede: s-a îngrășat. De aproximativ cinci ani, ei nu mai sunt văzuți împreună. Dragostea lor se transformase în ură. Cine începuse? Nu mai era neapărat necesar de știut. Margaret se pusese pe băutură și își târa depresia și amanții prin night-cluburile londoneze, apoi până la dragele ei insule din Antile, acele paradisuri artificiale pe care Tony nu le suportase niciodată. Când ea era la Londra, soțul ei refuza să îi vorbească soției în fața copiilor. În sertare, îi lăsa bilete insultătoare ca acesta: „Arăți ca o manichiuristă evreică și te urăsc"*. La rândul său, ea se neglijează, din toate punctele de vedere, uitându-și rangul și efectul dezastruos al beției asupra imaginii publice. Un deputat laburist, deopotrivă critic al prim-ministrului conservator James Callaghan și al monarhiei, face din fosta prințesă Margaret ținta atacurilor sale în momentul în care Palatul Buckingham negociază, cu greu, noua listă civilă care îi va fi alocată. „Să plătim pentru o bețivă și amanții ei? Nici vorbă!"

După „prințesa tristă", urmează „prințesa alcoolică". Furioasă, regina încearcă să își aducă la rațiune sora. Margaret răspunde aruncându-se în brațele lui Roddy Llewellyn, un peisagist amic al unor prieteni de-ai ei. El este însărcinat să o distreze. Și reușește: ea are 43 de ani, el, 25. Regina constată adevărul: în ciuda aparentei lor compatibilități și a caracterelor complementare care, potrivit părerii generale, ar fi fost de ajuns să constituie un cuplu solid, diferențele de origine și opozițiile dintre Tony și Margaret erau mai puternice, ei nefiind făcuți să trăiască împreună. Chiar și interesul lor comun pentru artă se transformase în certuri vulgare, în timp ce amantul lui Margaret abia se ținea prin discoteci. Bucuriile familiei...

* Sarah Bradford, *George VI, op. cit.*

1977: regina Elisabeta a II-a celebrează cei 25 de ani ai săi de domnie

Din fericire, această agitație se estompează și trece în plan secund atunci când, în 7 iunie 1977, la Londra un singur eveniment le eclipsează pe toate celelalte: regina sărbătorește un sfert de secol petrecut în fruntea Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord. Nu contează că cerul este acoperit, suverana este îmbrăcată în roz. Este o femeie care își stăpânește perfect atribuțiile constituționale, atât îndatoririle, cât și privilegiile. Își exercită funcția în permanență — „o adevărată meserie", spune anturajul său —, deși nu intervine public decât rareori, cu bună știință, și se străduiește să muncească discret. Cei 11 premieri pe care i-a cunoscut deja în această perioadă sunt de acord cu ea. În caleașca aurită care datează de pe vremea lui George al III-lea — un Hanovra —, Elisabeta a II-a este aclamată de sute de mii de supuși. Prințul Philip este foarte fericit și are în continuare aceeași alură ca în tinerețe, în uniforma sa impecabilă a Marinei Regale. Prințesa Anne, însoțită de soțul său, își ascunde sarcina într-o ținută verde-crud. Prințul Charles este călare, în uniformă de colonel de grenadieri, cu capul bine acoperit de o tocă din blană de urs. Prințesa Margaret este îmbufnată (și pe bună dreptate!), dar este prezentă; soțul ei este înlocuit de unchiul ei, lordul Mountbatten, ale cărui medalii nu mai pot fi numărate. Într-atât de multe i-au fost conferite acestui autentic erou! Cortegiul ajunge la Catedrala St Paul. „Sub arcurile imensului edificiu religios conceput după modelul Catedralei Sfântului Petru de la Roma, 35 de conducători oficiali se ridică la sosirea suveranei. Toți reprezentanții Commonwealth-ului, președintele american James «Jimmy» Carter și soția lui, James Callaghan, actualul prim-ministru laburist, și predecesorii săi, Harold Wilson și Edward Heath, salută suverana care se îndreaptă către altar."*

Treizeci și cinci de minute mai târziu, regina și toată familia sa se duc pe jos la primărie, suscitând un formidabil entuziasm. Ducele de Edinburgh are grijă să rămână cu doi pași în urmă; după atâta timp, el este rodat în respectul față de prezența soției sale. Fotografi și cameramani, amatori și profesioniști înregistrează mii de imagini. Regina zâmbește. În ce privește accesoriile vestimentare, nu știm care va fi cel mai imortalizat: pălăria rotundă albastru-pastel foarte înflorată a reginei-mame sau imensa tocă

* Jérôme Carron, *Elizabeth II, reine du siècle*, Point de Vue/L'Express/Roularta, 2011.

a prințului Charles? Din balconul Palatului Buckingham, familia regală oferă două curiozități celor cinci sute de milioane de telespectatori. Prima întrebare care se pune este: de ce, la aproape 30 de ani, prințul Charles este tot celibatar? Încă nu se știe că de aproape șapte ani, o anumită Camilla Shand este singura femeie din viața lui, „cu 18 luni mai în vârstă decât el și deja cu foarte multă experiență sexuală“*. A doua întrebare pe care mulțimea și-o pune: de ce prințul Andrew, întors din Canada, nu este în uniformă? Nu se va cunoaște răspunsul, dar jubileul este o reușită. Era, de asemenea, prima oară când prințul Edward, la cei 14 ani ai săi, avea mândria să asiste la un eveniment regal excepțional. Dacă balconul Palatului Buckingham ar putea vorbi...

Noile nenorociri ale prințesei Margaret (urmare)

Fotografii intime luate pe insula Moustique la vila Les Jolies Eaux sunt un regal pentru cititorii presei de duminică — weekendul britanic este încă foarte lung! Este evident că sora reginei se consolează după dezamăgirile sale conjugale. Apoi opinia publică este alimentată cu plângeri ale asociațiilor caritabile de care prințesa ar trebui să se ocupe, dar care nu primesc fondurile promise de Alteța Sa Regală; aceste acuzații declanșează teama unui nou scandal, o gravă pierdere financiară în lumea spitalelor. Calomniile sunt demontate, dar răul este făcut. Timp de doi ani, regina încearcă imposibilul pentru a salva căsnicia celor doi Snowdon, dar pentru că totul converge către un scandal politic, divorțul este anunțat în 10 mai 1978. Într-un editorial, *The Daily Telegraph* notează cu mult realism că aceste incidente sunt, până la urmă, prețul plătit de o monarhie ereditară: „cele bune trebuie acceptate împreună cu cele mai puțin bune“. Cotidianul, de altfel foarte conservator, constată că a reclama o conduită exemplară nu numai din partea ocupantului tronului, ci și din partea familiei acestuia, ar fi „să ceri prea mult; și ar însemna să ceri prea mult chiar și într-o societate mult mai conștientă decât a noastră în ce privește natura acestor idealuri“. Marea Britanie ar trebui să fie mulțumită de prima sa familie. Și regina la fel! Contele Snowdon a devenit lord Snowdon prin voința cumnatei sale, care îl iubește mult și se arată, în particular, sincer dezolată de acest eșec. Notorietatea lui de fotograf care nu a făcut decât să se amplifice îi

* Sarah Bradford, *George VI.*, *op. cit.*

permite lui Tony să cumpere o casă în Launceston Place, în elegantul cartier Kensington. Margaret va avea grija copiilor. Din fericire, prințesa și fostul ei soț vor rămâne în cei mai buni termeni cu regina, care și-a iubit întotdeauna foarte mult sora. Ea îi va cere, atât ei, cât și cumnatului său, respectarea anumitor formalități. Astfel, cu ocazia confirmării fiicei sale la Windsor, Margaret nu poate să asiste din cauza unui ordin medical, suferind de gastroenterită. În schimb, lordul Snowdon este prezent. La fel și atunci când regina îi cere să îi facă o fotografie cu primul său nepot, fiul prințesei Anne. Căsătoria destrămată a lui Margaret era un indicator pentru evoluția opiniei publice și chiar a atitudinii Bisericii Anglicane, care nu se opusese divorțului. Între timp, devenise ceva obișnuit în familia Windsor, ca peste tot în societate. Moravurile se schimbaseră între timp. Dar, în cazul dinastiei, exista o particularitate: prințesa Margaret își păstra locul — al șaselea — pe lista de succesiune și va continua să își îndeplinească funcțiile și obligațiile regale publice.

Asasinarea lordului Mountbatten scandalizează Marea Britanie

El este membrul cel mai seducător și mai glorios din întreaga familie. Amiralul Louis Mountbatten este o legendă, nu numai în Marea Britanie, ci dincolo de frontierele fostului Imperiu al Indiilor al cărui ultim vicerege a fost. Cu descendență germană, acest strănepot al reginei Victoria se născuse ca prinț de Battenberg în 1900. El va deveni englez prin adoptarea noului patronim familial, după cum am văzut. Acest bărbat excepțional, pe care am avut onoarea de a-l cunoaște, era înzestrat cu un farmec irezistibil, cu un spirit viu și o voință de oțel. Dintre toate comandamentele supreme pe care le exercitase, cel care îl așezase în capul forțelor aliate din Asia de Sud-Est rămânea acesta: îi eliberase pe britanici de jugul japonez. Reușind, nu fără riscuri, să conducă India spre independență în 1947 cu ajutorul lui Gandhi și Nehru — care va fi amantul soției lui, frumoasa Edwina, al cărui văduv este din 1960 —, fost comandant al NATO în Mediterana, șef de stat-major al Ministerului britanic al Apărării și mare amiral al Flotei, Mountbatten rămâne la fel de activ după ce iese la pensie. Se implică în tot ceea ce îi place: jocul de polo, cinematograful, mașinile de sport, călătoriile. Unchi al ducelui de Edinburgh, el îi este apropiat prințului

Charles, căruia i-a prezentat nenumărate tinere susceptibile să îl intereseze pe moștenitorul tronului. Dickie (porecla sa în familie) este un incorigibil seducător, cunoscut la Nairobi, dar și la Singapore, la New York, dar și la Paris. Ducându-se în Franța ca să viziteze o veche pivniță din Champagne unde, în timpul războiului, se ascunseseră piloți ai RAF, el declară unei franțuzoaice drăguțe, care îi este prezentată, ceea ce le spusese probabil multor femei: „Doamnă, când cineva vă vede, știe că este în Franța."

Lordul Mountbatten este foarte apreciat în Irlanda, unde are o proprietate care dă peste golful Donegal. Îi place să își petreacă acolo vacanțele. De mai mulți ani, naționaliștii de la IRA îl au „în colimator", în sensul propriu al termenului. Membru al familiei regale, simbol al autorității britanice și al aservirii irlandezilor, lordul Louis a fost informat despre amenințările la viața lui și este înconjurat de gărzi de corp. Fatalist, el nu vrea să creadă în pericol la 79 de ani. Doar a văzut atâtea! În plus, se spune că este foarte iubit. Și apoi, este un soldat, mai precis un marinar care, spre sfârșitul dimineții, în 27 august 1979, pleacă să-și ridice vârșele cu homari. Este însoțit de șase persoane, dintre care un membru al familiei. Ofițerii de securitate îl urmăresc cu binoclul. Amiralul nu are nevoie de nimeni pentru un scurt cabotaj. El, care a comandat escadrile și chiar și Flota, își manevrează cu îndemânare ambarcațiunea în verde și alb, o modestă barcă de pescuit. Pornește motorul, când „25 de kilograme de explozibil sunt detonate sub el, iar ambarcațiunea se dezintegrează. Fragmente de lemn, metal, cordaje, pantofi și veste de salvare sunt propulsate în aer în mijlocul unui nor gros de fum și cad înapoi ca o ploaie pe mai multe zeci de metri de jur împrejur."* Eroul campaniei din Birmania este ucis pe loc. Trei pasageri de pe *Shadow V* mor de asemenea, alți trei sunt grav răniți. La Delhi, guvernul decretează un doliu de opt zile, gest de reală gratitudine a fostei colonii față de emancipatorul ei. Unda acestui șoc familial și politic provoacă un seism de mânie și durere. „*Bastards!*" titrează ziarele britanice. Un cuvânt care, în această limbă, îmbracă un sens deosebit de puternic și de disprețuitor. Funeraliile solemne, în prezența întregii familii regale și a nenumăratelor personalități străine, sunt celebrate la Westminster în 5 septembrie. Se remarcă mânia prințului Charles, cu greu stăpânită: el strânge din pumni. De furie. Ucigând un astfel de om, IRA s-a discreditat în mod considerabil. Condamnarea acestui act odios este unanimă. Mountbatten era poate puțin vanitos și sigur de el, dar ce parcurs și ce

* François Kersaudy, *Lord Mountbatten*, Payot, Paris, 2006.

curaj! Ce viață extraordinară a avut, de la botezul la Frogmore House, în parcul de la Windsor, când nașa lui, regina Victoria, îl ținea în brațe! În numele luptei sale, IRA nu respecta nimic: chiar și câinii amiralului, niște labradori, excelenți înotători, fuseseră victime ale bombei... *Bastards*? Da, chiar asta erau asasinii lui!

Ducesa de Windsor este obsedată de dimensiunile viitorului său mormânt

Extenuată, părând absentă, Wallis s-a reîntors la Paris. Care va fi de acum ultima parte a acestei vieți care alimentează toate fantasmele romantice de mai mult de patruzeci de ani? Deocamdată, ea este la adăpost de grijile materiale, ducele lăsându-i aproximativ 3 milioane de lire. Li se adaugă celebra — și misterioasa — colecție personală de bijuterii. Datorită intervenției lui Maurice Schumann, ministru al afacerilor străine și fost tânăr ziarist care relatase căsătoria ducelui și ducesei la Candé, autoritățile franceze nu reclamă drepturi de succesiune acestei rezidente în Franța. Wallis este scutită în continuare de achitarea impozitului pe venit, ceea ce este prost primit în diferite cercuri. În sfârșit, închirierea cu un preț modest a casei de la Bagatelle este prelungită pe tot timpul vieții ei.

Un an după moartea ducelui, un om de afaceri elvețian cumpără în sfârșit Moulin de la Tuilerie, ceea ce îi va aduce lui Wallis un milion de dolari. Acordul fiscal franco-britanic nu poate fi mai înțelegător, nici Republica franceză mai dezinteresată de aspectele financiare! Și, cu toate acestea, modul ei de viață rămâne într-atât de luxos, încât ducesa este constrânsă să vândă o parte din avere. Sănătatea proprie o preocupă, ulcerul o face să sufere. Se hrănește puțin, dar asta nu este o noutate, spre marea disperare a bucătarului căruia ea nu încetează să îi facă reproșuri. Atunci când invită la cină un cuplu de tineri căsătoriți, prieteni de-ai săi, cere să i se rezerve masă la Maxim's și comandă pentru ea... un hamburger! Personalul, siderat și dezamăgit, conchide că ducesa își trage energia din originile ei nord-americane! Din fericire, bea multă șampanie care să îi însoțească insolitul și insultătorul meniu.

Văduva fostului rege își exasperează avocații londonezi cu scrisori presante privitoare la mormântul său. Va fi acesta destul de mare ca să-i încapă sicriul? Deja din timpul înhumării soțului, cu o vulgaritate cinică,

ea îl apostrofase pe arhiepiscopul de Canterbury criticând spațiul mic, în opinia ei, care i-ar fi rezervat alături de dragul ei David. Fusese auzită spunând, cu un ton sec: „Știu că sunt foarte subțire, dar nu cred că o să pot intra într-un spațiu atât de strâmt."* Chiar și când își imagina decesul, ducesa rămânea preocupată de grija întregii sale existențe: locul ei de veci. Prelatul, ofuscat de o astfel de conversație în acel moment de adio, replicase: „Nu văd prea bine ce s-ar putea face, dar o să intrați, nu vă îngrijorați" Deloc satisfăcută, ea a cerut să fie tăiat gardul viu care mărginea terenul pentru a mări suprafața mormântului și a plecat de lângă arhiepiscop cu o remarcă inimaginabilă: „La urma urmei, nu sunt un arici."

În așteptarea morții, ducesa reîncepe să călătorească. Merge la New York, unde este revigorată de aerul din Manhattan, dar are nevoie de un baston. Cuplul Snowdon, încă împreună, o vizitează. Relațiile cu familia regală s-au liniștit, în timp ce amenințări cu dezvăluiri, mai mult sau mai puțin fondate, apar în mod regulat: „dosarul chinez", Ribbentrop, Hitler. Noi zvonuri, încercări de spargeri ale locuinței cărora i-ar fi căzut victimă, ziariști care o urmăresc luând-o drept un reprezentant al înaltei societăți, o vizită la mormântul soțului — fără îndoială pentru a verifica dacă supărătorul gard viu fusese într-adevăr tăiat —, o scrisoare de gratitudine reginei, amintirea unei telegrame a prințului de Wales și amenințarea unei răpiri de către un comando de extremă stânga îi umplu existența în acel sfârșit de an 1970. Este tot mai gârbovită, mai firavă și din nou bolnavă de stomac, fiind îngrijită la Spitalul american, bineînțeles. Când iese de acolo, bate câmpii; delirează adesea și, dacă reușește să se ducă la un cocteil dat „în onoarea ei", ea sosește ultima, ca o regină. Și ușierul este avertizat să anunțe „Alteța Sa Regală". Ambasadorul Majestății Sale se abține să reacționeze la această veche fantasmă. Ce importanță mai are? Ducesa nu mai este decât o fantomă scheletică și o curiozitate: „Ah! Ea este?", se miră cei care nu o cunoșteau. Da, chiar ea era, bucățica aceea de femeie în negru, în continuare elegantă, care făcuse Imperiul Britanic să se cutremure din capitală până în Himalaya. Chiar ea era cea care provocase abdicarea regelui Eduard al VIII-lea. Martorii erau surprinși, șocați, dar niciodată indiferenți. Se întrebau cum de, odinioară, putuse să îl farmece pe unchiul reginei. Nu găseau decât o privire care îi fixa cu un anume dispreț.

* Charles Higham, *op. cit.*

Ultima ambiție a lui Wallis: să o revadă pe regina-mamă înainte de a muri

La sfârșitul lui octombrie 1976, văduva lui George al VI-lea trebuie să se ducă la Paris. Aflând aceasta, Wallis imploră să i se ceară reginei-mame să treacă pentru câteva clipe pe la Bagatelle. Apoi, mintea i se încețoșează, așa cum se întâmpla tot mai des. *Queen Mum* consimte la un gest care ține fără îndoială de milă față de o femeie aflată la începutul morții cerebrale. Se organizează o întâlnire cu ambasada, care pune o mașină la dispoziția mamei, foarte vioaie, a reginei Elisabeta a II-a. Dar cu puțin timp înainte de ora stabilită, ducesa este într-un așa hal de confuzie mentală încât vizita este anulată.

Adevăratul motiv al venirii reginei-mame în Franța era organizarea unei expoziții pentru a sărbători la Windsor aniversarea de 50 de ani a fiicei sale. Câteva obiecte și suvenire care aparținuseră ducelui, o duzină, puteau fi împrumutate. Hugo Vickers, biograf al personalităților regale și autor al studiului cel mai complet și mai recent (2011) despre ducesă*, este însărcinat să adune aceste mărturii. El povestește: „Regina-mamă a examinat cu multă atenție actul de abdicare și și-a manifestat dezaprobarea la vederea lui Hitler și a lui Mussolini [fotografiați alături de duce].“ Contrariul ar fi fost surprinzător!

Este regretabil că cele două „inamice“ nu s-au revăzut, chiar și numai în numele compasiunii. Dar este prea târziu, ducesa nu mai știe cine este, înțepenită într-o stare vegetativă, în care nici măcar nu mai suferă. Ea se stinge în 24 aprilie 1986, la vârsta de 90 de ani, în timp ce în Downing Street, din 1979, domnește, dacă putem spune astfel, Margaret Thatcher, „Doamna de fier“. Într-un anume fel, Wallis, cu cei trei soți ai săi — dintre care un fost rege — și incredibila sa îndrăzneală, fusese, de asemenea, înaintea lui „Maggie“, o doamnă de fier.

Regina îl trimite pe lordul șambelan la Paris; el revine cu un sicriu de stejar. Rămășițele pământești ale ducesei sosesc pe aceeași bază militară unde fusese adus trupul neînsuflețit al soțului ei. Tânărul duce de Gloucester însoțește apoi sicriul mătușii sale la castelul Windsor. Regina a ordonat să fie închis. Un detașament al unuia dintre cele cinci batalioane ale Gărzii dă onorurile. Serviciul funerar, privat, adună mai puțin de două sute de persoane, printre care regina, soțul ei, prințul și prințesa de Wales,

* Hugo Vickers, *op. cit.*

16 membri ai familiei regale, inclusiv regina-mamă. Ambasadorul Statelor Unite ale Americii este prezent. Prin voința Elisabetei a II-a, în naosul St George's Chapel, sicriul este depus pe același loc unde fuseseră depuse înainte sicriele lui George al V-lea, George al VI-lea, al reginei Mary și al ducelui de Windsor. Să fi devenit Wallis o Alteță Regală cu titlu postum? Nu. Pe placă îi figurează doar numele. Regina a cerut ca pe catafalc să fie pusă o coroană de crini albi și galbeni. Nici măcar o dată numele defunctei nu este pronunțat în timpul slujbei. Oare a existat?

Sicriul ei este lăsat să alunece fără dificultate în cavoul lărgit la cererea ei. Wallis și-a găsit locul. Lângă „bărbățelul" ei.

Trebuie însurat prințul de Wales!

Charles este foarte afectat de asasinarea lordului Mountbatten, de care era foarte apropiat. Amiralul era un pețitor (el „aranjase" căsătoria dintre Elisabeta și Philip) și spera să o reușească pe cea a moștenitorului tronului.

În 1980, Charles, care are 32 de ani, a reînnodat legătura cu Camilla, devenită între timp soția lui Andrew Parker Bowles. Prințul are așadar o legătură cu o femeie căsătorită. Regina este perfect la curent, dar crede că o căsătorie fericită i-ar putea așeza fiul într-o situație mai conformă cu statutul lui. „Fericita aleasă" va fi Lady Diana Spencer, în vârstă de 19 ani. Este drăguță, înaltă, blondă, timidă și nu a avut o copilărie fericită, mama ei părăsindu-și soțul și copiii pentru un alt bărbat pe când ea avea doar 5 ani. Bunica ei maternă, Lady Fermoy, nu îi adresase un cuvânt fiicei timp de 13 ani. Ea era doamna de onoare preferată a reginei-mame. Se povestește că cele două au contribuit mult la alegerea Dianei ca prințesă de Wales. Cu toate acestea, nu este sigur. În schimb, ele au fost încântate.

Și Charles? Ce crede el despre cea promisă lui? El o găsește dulce, fermecătoare; ea pare sensibilă în privința frământărilor lui asupra viitorului Coroanei. Prințul consideră, sincer poate, că va putea rupe relația cu Camilla și construi o relație solidă cu Diana. În 4 februarie 1981, prințul cere mâna Dianei. Regina și Philip sunt încântați. „În sfârșit!" Evenimentul va avea, de asemenea, o anvergură istorică, întrucât ultima căsătorie a unui prinț de Wales a avut loc în 1863. Era vorba de viitorul rege Eduard al VII-lea, care se căsătorea cu prințesa Alexandra a Danemarcei. „Și, în plus, fusese celebrată cu cea mai mare discreție, subliniază Antoine Michelland, dat

fiind doliul Victoriei după soțul ei."* Dragul ei Albert murise prematur în 1861. Doliul Victoriei nu se va încheia niciodată.

O formidabilă agitație mediatică clocotește în jurul lui Charles și al Dianei. În perspectiva căsătoriei moștenitorului Coroanei cu fermecătoarea tânără, mii de cereri de interviuri cu prințul sosesc pe birourile serviciului său de presă de la Palatul Buckingham. Charles trebuind să se ducă în curând în Franța, îmi încerc norocul în numele revistei *Figaro Magazine*. Spre marea mea bucurie, în patru zile audiența este fixată. Îmi pregătesc întrebările. Se știe că Charles iubește natura, că este interesat de problemele mediului înconjurător, de muzică (Berlioz, printre alții, îl bulversează) și că nu apreciază unii arhitecți care construiesc la întâmplare. Îi este lăudat, de asemenea, simțul umorului, mai discret decât cel al tatălui său. Tunelul de sub Canalul Mânecii nefiind încă pus în funcțiune, fotograful François Engel și cu mine sosim la Londra în seara de dinainte și ne inspectăm cu grijă materialul, el aparatele și proiectoarele, eu magnetofonul cu casete. Verificăm și testăm totul, după ce am făcut-o deja la Paris. A doua zi, la ora hotărâtă, printr-o poartă mică, suntem întâmpinați de serviciul de ordine al palatului unde regina primește un șef de stat african în vizită oficială.

După ce trecem printr-o percheziție, un control și alte verificări (inclusiv ale materialului), iată-ne ajunși în apartamentele private ale lui Charles, prinț moștenitor ce are curtenia de a ne primi. Un urs de pluș se găsește pe canapea. Intră prințul cu aghiotantul său și cu însărcinatul cu presa, un australian cu un puternic accent. Un polițist stă discret de pază la capătul salonului. Interviul începe în engleză cu câteva pasaje în franceză. Deodată, observ neliniștea fotografului. Prințul de Wales de asemenea. Ce se întâmplă? Blițurile sunt inexplicabil desincronizate, luminile defectuoase. Un dezastru. Îi arunc o privire furioasă acestui excelent profesionist, când constat că magnetofonul meu strică banda casetei care, până atunci, se derula normal. Dublu dezastru! Prințul de Wales ne vede stânjeniți, ne consolează că și el are probleme cu aparatele lui și brusc ne întreabă cu umor:

— Este aparatură franceză?

— Nu, Sire. Este aparatură japoneză.

El pare ușurat pentru cei doi francezi aflați într-o situație ridicolă și se arată foarte răbdător, în orice caz mai mult decât aghiotantul și ofițerul

* „Dix siècles de mariages royaux à la cour d'Angleterre", *Point de Vue*, „Histoire", nr. 7, martie 2011.

de securitate care știu că prințul are angajamente ulterioare de îndeplinit. Ne grăbim și reușim să salvăm în mod miraculos un reportaj exclusiv de mai multe pagini. Și onoarea noastră!

De mult timp, Diana visa să devină prințesă de Wales

După versiunea oficială a epocii, Lady Diana cucerise inima lui Charles la Balmoral. În presă se scrie despre o poveste de dragoste la prima vedere de ambele părți. Nu este chiar adevărat. Familia Spencer este apropiată de familia regală, căci tatăl și fratele Dianei sunt un fost secretar al reginei Elisabeta a II-a, respectiv un fin al acesteia. Așadar, Diana l-a văzut mereu pe Charles în anturajul familiei sale. În schimb, se vehiculează povestea dragostei la prima vedere, căci pare scrisă de mama celei de-a doua soții a tatălui Dianei, Barbara Cartland, „regina romanului roz", de altfel adesea îmbrăcată în roz — o imagine diferită de cea a Agathei Christie, care este „o lady a crimei". O imagine, roz ca fericirea. Cu Barbara Cartland, iubirea lui Charles și Diana nu putea deveni decât un bestseller. Știe Diana ce loc deține Camilla în viața lui Charles? Da. Dar este gata să înfrunte provocarea, cea a unei soții care va reuși să facă uitată o amantă. Calitățile lor respective ar trebui să îi ajute să depășească această delicată situație care nu are nimic original. Deloc previzibil, proiectata lor căsătorie stârnește un extraordinar entuziasm printre englezi și reprezentanții mass-media, care îi înnebunește pe cei doi viitori miri. Și îi epuizează totodată, prinzându-i la mijloc între pregătiri de nuntă și reportaje. Este aproape imposibil să fie singuri. Asta va fi abia mai încolo!

Din cauza mulțimii care este așteptată în număr mare la ceremonie, căsătoria trebuie să se desfășoare în Catedrala St Paul și nu la Westminster, așa cum cerea tradiția. Nouăzeci de posturi de televiziune vor difuza evenimentul în direct și sute de ziariști stau la pândă. Ei nu vor ști nimic despre rochia Dianei, opera stilistului David Emanuel, până în momentul când ea va coborî din caleașcă chiar lângă treptele de la intrarea în biserică. Ce șoc! Trena de tul sidefiu are o lungime de 8 metri! Prin intermediul posturilor de televiziune din toată lumea, în acea zi de 29 iulie 1981, 750 de milioane de telespectatori o descoperă pe Diana și sunt orbiți de apariția ei. Ei o cercetează cu de-amănuntul, fără îndoială mai bine decât cei 2 700 de invitați la nuntă, printre care se află și șefi de stat din întreaga

lume. Ușor de remarcat este regele insulelor Tonga, care nu se deplasează decât cu fotoliul personal și făcut pe măsură: monarhul cântărește 120 de kilograme!

În momentul schimbului de consimțăminte, prințesa își numește soțul „Philip Charles“ în loc de „Charles Philip“ Cu umor, prințul îi șoptește la ureche soției sale: „Tocmai v-ați căsătorit cu tatăl meu!“

La Curte, Diana se întrece în stângăcii

Ieșirea cuplului este grandioasă. Mulțimea este în extaz. Monarhia britanică tocmai a întinerit; avea și nevoie. Dar încă nu se văzuse totul. Într-adevăr, atunci când cuplul apare în balconul Palatului Buckingham, sute de mii de persoane nu se mulțumesc cu saluturile tradiționale. „Un sărut!“, cere mulțimea. Atunci, pentru prima dată în istoria vechiului palat, tinerii căsătoriți se sărută. Casa de Windsor continuă să se modernizeze...

Foarte repede, prințesa cea mai adulată din lume, plină de bunăvoință, se arată stângace. Ea încearcă să câștige favorurile noii sale familii, dar ratează ocaziile printr-un comportament inoportun. Ea sosește adesea în întârziere, după regină, ceea ce este intolerabil. Este bulimică. Are faze de depresie, agravate de relațiile complicate cu soțul său. Dar aceste incidente vor rămâne mult timp ascunse. Publicul nu reține decât sarcina Dianei anunțată în noiembrie și nașterea prințului William în 23 iunie 1982. După ce și-a văzut nepotul, regina declară, total neinspirat: „Cel puțin nu are urechile tatălui!“* Dar aparențele sunt salvate.

În acel moment, Elisabeta a II-a are alte griji decât atitudinea câteodată surprinzătoare a nurorii sale: de două luni, în Atlanticul de Sud, forțele navale britanice s-au lansat în recâștigarea insulelor Falkland. Guvernul Margaret Thatcher a rechiziționat chiar și pachebotul *Queen Elizabeth 2* pentru a transporta trupe — zece mii de oameni. Maggie dovedește că Marea Britanie nu își uită cetățenii, de vreme ce localnicii își manifestaseră dorința de a rămâne sub administrație britanică, așa cum se întâmplase încă din 1832. Războiul este scurt, dar bilanțul este nefericit: mii de victime și patru nave ale Marinei Regale scufundate. În schimb, dictatura argentiniană a capitulat. Fiica de băcan devenită prima femeie instalată în funcția de prim-ministru atinge o popularitate de neegalat. Regina și premierul său nu se plac deloc, dar în mod necesar acționează la unison în acest caz.

* Sarah Bradford, *Elizabeth: A Biography of Her Majesty the Queen*, Penguin Books, Londra, 1996.

Prințul Andrew, de 22 de ani, fiul preferat al reginei, era pilot de elicopter la bordul navei *HMS Invincible*. Aureolat de glorie, el este singurul membru al familiei regale care a participat la conflict. El devine noua țintă a mass-mediei, care dezvăluie legătura lui cu o anume Koo Stark, actriță de „filme ușoare". Regina o primește la Balmoral și o consideră „fermecătoare", deși dezvăluirile presei despre filmele erotice și legăturile tinerei femei sunt atât de șocante, încât prințul este constrâns să rupă relația. Va trebui reflectat la căsătoria lui Andrew, care pare să aibă o slăbiciune pentru fetele puțin vulgare.

În 15 septembrie 1984, prințesa de Wales naște un al doilea fiu, pe Harry. Totul pare normal la Charles și Diana. În vara lui 1985, Andrew face cunoștință cu Sarah Ferguson și cei doi se îndrăgostesc. Toată familia de Windsor este încântată. Tânărul incorigibil și-a găsit în sfârșit o logodnică convenabilă. Ce ușurare! Năprasnica roșcată este fiica unui antrenor de polo al prințului Charles. Este liniștitor. Desigur, „Sarah Ferguson avusese aventuri — nici nu se ascundea —, dar era atrăgătoare, cam provocatoare, emanând un aer de sănătate și vitalitate, sportivă desăvârșită și îndrăgostită de viața la țară și de activitățile în aer liber, fără complexe și fără probleme"* Tinerii au aproape aceeași vârstă: Sarah, 27 de ani, Andrew, 26. În dimineața căsătoriei lor la Westminster, în 23 iulie 1986, regina îi conferă fiului titlul de duce de York și îi oferă o sumă considerabilă pentru a construi o casă pe domeniul de la Sunning Hill.

Era prea frumos! Destul de repede, cuplul de York devine un subiect de ironii în presă. Culmea criticilor va fi atinsă cu acea reședință atât de bătătoare la ochi și pretențioasă pe care jurnaliștii o compară cu a familiei Ewing din foiletonul televizat american *Dallas*. Southfork este rebotezată „South York"! Dragoste, glorie și regalitate!

Minciuni în familia York, infidelități conjugale în familia Wales

Sarah, poreclită Fergie, cheltuie fără socoteală, dar pretinde că aduce bani în familie „scriind" despre Osborne, casa reginei Victoria de pe insula Wight. În realitate, lucrarea este redactată de nepoata bibliotecarului

* Charles Hargrove, *op. cit.*

reginei. Ea semnează, de asemenea, o carte pentru copii, *Budgie, the Little Helicopter*, în totalitate plagiat dintr-un volum apărut în anii 1960. Revistei spaniole *Hello*, pentru suma de 200 000 de lire, ducesa îi vinde dreptul să o fotografieze în compania soțului și a celor două fiice — Beatrice, născută în 1988, și Eugenie, născută în 1990.

În acest timp, în căminul prințului de Wales, situația s-a degradat. Uniunea nu mai este decât de fațadă. După ce a fost credincios o perioadă, Charles și-a reluat legătura cu Camilla, fără îndoială în 1987. Deși se achită cu seriozitate de numeroase obligații, el constată că soția îi fură veșnic locul în lumina reflectoarelor. Este suficient ca ea să apară în public pentru a provoca un delir mediatic, orice face sau nu face soția sa. Diana este un idol. Vom afla mai târziu că prințesa a devenit amanta unui ofițer al Gărzii, căpitanul James Hewitt.

În cuplul York lucrurile nu se aranjează. Andrew își urmează cariera de ofițer de marină; lipsește pentru lungi perioade. Fergie nu se obișnuiește cu situația bine-cunoscută a soțiilor de marinar! Ea își afișează legătura cu un american bogat, Steve Wyatt, fiul unui magnat texan al petrolului (iarăși *Dallas*!). Ea îl prezintă lui Andrew care, evident, nu bănuiește nimic. Ducesa petrece vacanțe în vila milionarului la Saint-Jean-Cap-Ferrat cu cele două fiice. În ianuarie 1992, fotografii compromițătoare sunt luate de un spălător de geamuri și vândute tabloidelor. La șase zile după publicarea instantaneelor, Andrew și Sarah-Fergie hotărăsc să se despartă. Ei o informează pe regină. Elisabeta a II-a este îngrozită, căci 1992 este anul celei de-a 40-a aniversări a urcării sale pe tron. Ce cadou!

Altele vor urma... O lună mai târziu, o fotografie, foarte studiată și aranjată, a Dianei, singură, tristă și melancolică în fața Taj Mahal-ului, dezvăluie lumii întregi că lucrurile stau prost în cuplul lor. Prințesa, știind să manipuleze foarte bine, a ales să apară în fața acestui sublim mausoleu, simbol al dragostei eterne, pentru a trimite un mesaj foarte clar: Diana, icoana, este nefericită. Curtea încearcă, o dată mai mult, să evite ce este mai rău. După un meci de polo, Charles își sărută soția... pe obraz, căci ea și-a întors capul! Patru luni mai târziu, prințesa lansează un fel de declarație de război: în 7 iunie, în *The Sunday Times* apar fragmente dintr-o carte, *Diana, Her True Story**, de Andrew Morton. Înăuntru găsești cu ce să ocupi o duminică englezească! Ea se prezintă drept o victimă, o femeie înșelată, și acuză familia regală că nu îi ia apărarea. Prințesa povestește despre suferința

* Andrew Morton, *Diana, adevărata ei poveste. Confesiuni inedite*, Editura Pro, București, 1998.

ei, bulimia incurabilă, depresia și tentativele de sinucidere. Se consideră singură pe lume. O lungă prezentare de amănunte. Un tsunami mediatic. Cartea, tradusă în mai multe limbi, este un triumf, căci Diana este o stea și a jucat cu finețe cartea popularității sale. Regina și ducele de Edinburgh consideră indecente aceste declarații. Ei sunt șocați și iau partea fiului lor. Opinia publică se situează de partea soției neînțelese. Fermecătoarea și nefericita prințesă este o mină de aur pentru ziare, stațiile de radio și televiziuni. Ce roman!

Suntem abia în primăvară. Vara se anunța fierbinte pentru cuplul Windsor de vreme ce, în 20 august, *Daily Mirror* publică fotografii în care Sarah-Fergie, aflată în vacanță în sudul Franței, apare alături de „consilierul ei financiar" care îi suge voluptuos degetul de la un picior pe marginea unei piscine, în fața celor două fiice ale ducesei. Desigur, tânăra femeie este despărțită de Andrew, dar prezența copiilor este foarte aspru judecată. În fața acestui scandal, familia regală se repliază. „Vinovata" și fiicele sale se găsesc în acel moment la Balmoral, clișeele, furate, fiind cu siguranță luate în iulie. Sarah-Fergie rămâne încă trei zile la castel, Elisabeta a II-a nevrând să dea impresia că își izgonește nora. De altfel, Andrew este de asemenea prezent și, în această împrejurare, el o susține. Va avea adesea această atitudine cavalerească față de ea.

Războiul ziarelor este suculent. Două zile mai târziu, în replică, *The Sun* publică transcrierea unei conversații cu Diana, înregistrată în seara Revelionului din 1989, cu unul dintre prietenii ei, James Gilbey. Ea se plânge de felul în care este tratată de soț și folosește termeni deosebit de grosolani referindu-se la familia regală. Deși o parte din cuvintele ei au fost cenzurate, nu există îndoială că acest bărbat i-a fost amant. Ce vară arzătoare! Regina încearcă să își convingă nora să salveze aparențele însoțindu-l pe Charles în călătoria lui oficială în Coreea. Diana refuză, apoi acceptă. Acest periplu va fi un eșec pentru cuplul lor, căci incompatibilitatea lor nu mai poate fi mascată. Și, cu toate acestea, anul catastrofelor nu s-a încheiat... Ce s-ar mai putea întâmpla?

20 noiembrie 1992: castelul Windsor este în flăcări!

Ceea ce două războaie mondiale nu au putut face, căldura degajată de un proiector, amplasat prea aproape de o draperie, reușește: în noaptea de 19 spre 20 noiembrie 1992, un incendiu izbucnește în capela privată

a reginei Victoria, în colțul de nord-est al curții de onoare. Se crede că focul a pornit de deasupra altarului. El se propagă repede de-a lungul grinzilor, distrugând tavanul de lemn al splendidei săli St George unde se adunau, o dată pe an, în luna iulie, regina, ducele de Edinburgh și ceilalți 24 de cavaleri ai Ordinului Jartierei, după un ritual început în 1348, anul creării numitului ordin. În ciuda eforturilor celor 200 de angajați din șapte posturi de pompieri, acoperișul și zidurile sunt transformate în cenușă și restul sălii (56x9 metri) este serios deteriorat. Șase secole de istorie sunt mistuite de flăcări. În afară de capela privată, sala de mese folosită la ceremonii este serios afectată. Această încăpere în care regina își primea invitații la prânz cu ocazia curselor de la Ascot și în seara de Paște suferise deja din cauza unui incendiu precedent în 1853. Niciun element decorativ nu este cruțat; se va deplânge pierderea unui imens bufet și a unui tablou reprezentându-l pe *George al III-lea asistând la o revistă.*

Salonul stacojiu, principala încăpere dintre saloanele de ceremonie, nu scapă nici el de la distrugere: șarpanta acoperișului, din oțel, se dilată sub intensitatea căldurii, împingând zidul de est; fațada întreagă, arsă, amenință să se năruie, în timp ce tavanul nu mai este decât un munte de cenușă. Numeroase anexe au dispărut. După o luptă de 15 ore, incendiul este izolat în partea de nord-est a castelului. Mii de opere de artă, o mare parte a bibliotecii și din sala cu stampe au putut fi evacuate. Din fericire, sălile cele mai atinse erau goale în momentul dezastrului, căci instalația electrică era în reparație. Imaginea turnului Brunswick pe cerul roșu, deasupra curții înalte, este halucinantă.

Prințul Andrew, care dormea în castel, a putut organiza prima salvare a operelor de artă. Trezită în plină noapte, regina sosește acolo la prima oră. Elisabeta a II-a este văzută încălțată în cizme înaintând în mijlocul dărâmăturilor, cu eșarfa Hermès înnodată sub bărbie. O ținută bună pentru o astfel de intervenție. Pentru suverana care se pregătește să sărbătorească chiar în acea zi cea de-a 45-a aniversare a căsătoriei ei, șocul este foarte dur. Regina răcește, are vocea răgușită din cauza fumului acru pe care l-a inhalat. Patru zile mai târziu, atunci când pronunță un discurs cu ocazia prânzului care îi este oferit de către primăria din Londra pentru a sărbători, atât cât este posibil, aniversarea celor 40 de ani de domnie ai săi, vocea îi este încă afectată.

Windsor este un astfel de simbol, încât repararea lui începe imediat. Cel mai urgent este să fie protejate părțile din clădire expuse intemperiilor — este iarnă — și să fie uscate: aproape șapte milioane de litri de apă au fost

vărsați pe vechile ziduri și structuri de lemn. Două comitete sunt imediat constituite: cel pentru restaurare, prezidat de ducele de Edinburgh, însărcinat să supervizeze ansamblul proiectului, și cel pentru artă și amenajare, sub președinția prințului de Wales. Anumite părți deteriorate, precum salonul St George, sunt reamenajate în stil gotic modernizat, în timp ce alte încăperi sunt restaurate în starea dorită de Wyatville, arhitectul regelui George al IV-lea.

Cu șase luni înaintea calendarului prevăzut, în 20 noiembrie 1997, lucrările au fost încheiate pentru a coincide cu nunta de aur a reginei și prințului Philip, la exact cinci ani după catastrofă. A fost cel mai mare proiect de acest gen din secolul XX. Cei mai buni artizani și întreprinderi din regat au colaborat. Bugetul de 37 de milioane de lire a fost parțial acoperit de drepturile de intrare în partea intactă a castelului și în Palatul Buckingham, deschis publicului pentru prima dată în 1993. Fonduri suplimentare au fost alocate, extrase din subvenția acordată de parlament pentru întreținerea castelului, proprietate a Coroanei. Paradoxal, procesul de reconstrucție a fost benefic, în măsura în care importantele cercetări arheologice conduse de English Heritage au permis o cunoaștere mai bună a originilor fortăreței. Printre altele, datorită pazei sporite, castelul Windsor este cu mult mai bine întreținut decât a fost pe parcursul ultimelor două secole. Repararea reședinței preferate a reginei Elisabeta a II-a a fost cel mai frumos cadou pe care îl putea primi pentru a-și sărbători cei 50 de ani de căsătorie cu ducele de Edinburgh.

Premierul John Major anunță despărțirea prințului și prințesei de Wales

În 26 noiembrie 1992, John Major, noul prim-ministru, îi succedă lui Margaret Thatcher, care bătuse recordul de longevitate în Downing Street, unde a rămas unsprezece ani și jumătate. Șase zile mai târziu, în Camera Comunelor, șeful guvernului face un anunț neașteptat. Regina și prințul de Wales acceptă să plătească impozite pe veniturile lor private. O revoluție? Nu, un semn al timpurilor dificile.

Două săptămâni mai târziu, în 9 decembrie, același John Major face o nouă declarație mai puțin surprinzătoare, cu toate acestea mai spectaculoasă: „Palatul Buckingham are regretul de a anunța că prințul și prințesa

de Wales au hotărât să se despartă." Urmarea comunicatului este bogată în precizări care permit să se vadă o minuțioasă examinare a situației făcută de regină și de premierul ei. „Alteţele Lor Regale nu au intenţia să divorțeze și vor continua să se ocupe împreună de educația copiilor lor. Ei vor continua să își desfășoare separat angajamentele publice, dar vor apărea împreună în anumite circumstanțe familiale și naționale. Regina și ducele de Edinburgh, deși întristați, înțeleg și compătimesc dificultățile ce i-au determinat să ia această hotărâre. Majestatea Sa și Alteța Sa Regală prințul de Wales speră că amestecul în viața privată a prințului și prințesei va putea înceta din acest moment."*

Prim-ministrul adaugă că, prin această hotărâre, chestiunile dinastice nu sunt afectate, copiii păstrându-și rangul în succesiunea la tron. Și nu există niciun motiv ca Diana să nu fie încoronată regină cu ocazia suirii pe tron a soțului ei. Un adevărat coșmar pentru Charles! O bombă împotriva monarhiei! În spatele acestui cataclism, este arătată o vinovată, Camilla Parker Bowles. Regina este extrem de afectată și discursul său tradițional de sfârșit de an o dovedește. Pentru a defini anul 1992, precedentul ei secretar privat, Sir Edward Ford, alesese expresia *annus mirabilis*, de vreme ce suverana urma să își sărbătorească cei 40 de ani de domnie. Elisabeta a II-a va spune că 1992 s-a dovedit a fi un *annus horribilis*, o formulă care spune multe despre starea sa de spirit. Din păcate, neplăcerile nu au încetat, întrucât în presă va izbucni ceea ce se va numi „Camilla Gate", publicarea unei conversații foarte intime, datată din decembrie 1989, dintre Charles și Camilla, în care prințul regretă că nu se se poate strecura în... chiloțelul amantei sale și alte *desiderata* scabroase! Efectul este devastator! Camilla devine femeia cea mai detestată din Marea Britanie. Un avantaj pentru Diana! Prințesa este așadar femeia umilită și știe perfect cum să își folosească puterea de seducție. Imaginea ei o alterează pe cea a familiei regale. În decembrie 1993, în ciuda tuturor eforturilor reginei și ale prim-ministrului pentru a o descuraja, prințesa, în mod dramatic, își anunță retragerea din viața publică.

În același moment, prințesa Anne, divorțată de Mark Phillips, prevăzuse să se recăsătorească discret în Scoția cu comandorul Timothy Laurence. Regina află printr-o indiscreție a postului de radio BBC. Reacționează imediat, hotărând să aibă loc ceremonia la Balmoral, în prezența familiei regale. Elisabeta a II-a încearcă să reia controlul asupra anumitor

* Declarație în parlament. Traducerea îi aparține autorului.

evenimente. Pregătirile se fac într-o săptămână. Mai mult, castelul trebuie deschis și încălzit, căci iarna scoțiană este friguroasă!

Diana face oare prea mult? Este război în cuplul de Wales!

Prințesa știe foarte bine cum să folosească presa, mai ales influentul ziar *Daily Mail*, oricând pregătit să-i preia declarațiile. Aceste legături privilegiate provoacă gelozia altor publicații. Ziarele populare cu tiraj mare, precum *The Sun* și *News of the World*, de exemplu, vor dezvălui hărțuirea telefonică la care ea l-a supus pe unul dintre amanții ei. Sunt publicate fotografii înfățișând-o pe Diana cum se ține în formă într-un club de sport. Este surprinsă cu sânii goi pe o plajă din sudul Spaniei, un alt gen de antrenament. Nu este foarte clar dacă publicarea clișeelor o deranjează. Ea își iubește propria imagine. Știe să seducă și știe că seduce. Diana devine femeia cea mai fotografiată din lume, dar și cea mai singură. Pedeapsa lui Narcis. Mai gravă este publicarea cărții *Princess in Love*, în care James Hewitt dezvăluie îndelungata lor relație.

Charles va încerca să recâștige opinia publică participând la o emisiune de televiziune în 29 iunie 1994, care are drept temă „Charles, personalitatea publică și omul“ Este departe de a fi un succes, ceea ce Camilla prezisese. Războiul celor doi Wales este fără milă. La sfârșitul lui noiembrie, prințul de Wales recidivează cu publicarea biografiei sale, din care extrase sunt publicate în *The Sunday Times*. Chiar dacă Charles și Diana folosesc aceleași arme, prințul nu are chiar aceleași atuuri ca soția sa!

Un an trece și nimic nu se aranjează, nici măcar în cazul Camillei, care divorțează. Diana își ascute armele și ripostează în 20 noiembrie 1995, acordând un interviu în direct la BBC. Ea și-a ales bine data, dacă putem spune astfel, în care se sărbătoresc 48 de ani de căsătorie a Elisabetei cu Philip. O face în mod intenționat? Avem motive să credem asta. În timpul emisiunii *Panorama*, difuzată de la domiciliul ei, Diana dramatizează încă și mai tare situația. Este îmbrăcată într-un taior negru și un corsaj alb; are ochii foarte machiați; o punere în scenă. Prințesa confirmă tot ceea ce a fost deja relatat în biografia sa, mai ales ura față de Camilla, și relațiile sale extraconjugale, mai ales cu James Hewitt. Va fi auzită spunând clar: „Îl adoram!“ Ea afirmă că nu vrea nici să divorțeze, nici să domnească oficial, ci să devină „prințesa inimilor“, o formulă

pe care nenumărații săi admiratori o vor reține, iertându-i totul. Dar elementul cel mai inedit din spusele ei este o perfidie la adresa soțului: se îndoiește de capacitățile lui Charles de a domni și consideră că fiul lor William ar trebui să fie succesorul direct al reginei. Emisiunea bate toate recordurile de audiență, chiar și în afara Marii Britanii. Niciun comentariu de la Palatul Buckingham, dar regina nu mai vede o altă ieșire decât divorțul. Încă unul!

Puțin înainte de Crăciun, Elisabeta a II-a le scrie separat fiului și nurorii sale, sugerându-le să înceapă procedura de divorț. În 15 februarie 1996, suverana o primește pe Diana pentru a pune la punct modalitățile despărțirii definitive. Cei doi părinți vor continua să se ocupe împreună de educația copiilor, William (13 ani) și Harry (11 ani). Trebuie recunoscut că Diana este o mamă bună, caldă și tandră. Ea va continua să trăiască la Palatul Kensington, își va păstra birourile de la Palatul Saint James, dar își va pierde titlul de Alteță Regală. Este posibil ca această ultimă hotărâre să aibă la bază indiscreția Dianei. Se pare că Elisabeta a II-a i-ar fi cerut nurorii să nu dezvăluie nimic despre discuția lor, dar, după cum îi era obiceiul, tânăra femeie, jucându-se cu focul, i-ar fi alertat imediat pe „prietenii" ei ziariști. De unde mânia reginei împotriva nurorii sale, în care, era evident, nu putea să mai aibă încredere. Ea va trebui să se mulțumească cu titlul de prințesă de Wales. Și va percepe o sumă compensatorie enormă: între 15 și 17 milioane de lire. Va fi Diana rezonabilă?

Incontestabil, din punct de vedere al familiei regale, 1996 se prezintă ca un *annus horribilis bis* de vreme ce, în 10 mai, este pronunțat divorțul lui Andrew de Sarah-Fergie. Și aceasta își pierde titlul de Alteță Regală. În schimb, financiar, va fi mult mai puțin răsfățată decât Diana. Este adevărat că prințul Andrew nu are avere personală și depinde în întregime de regină. Cu datoriile și viața sa privată extravagantă, Fergie ar trebui să se aștepte ca divorțul să fie pronunțat împotriva ei. Nimeni nu o plânge, în niciun caz presa, care o atacă în mod repetat. După sfârșitul procedurii, mereu în doi timpi, divorțul Dianei și al lui Charles este definitiv în 28 august 1996. Biata Elisabeta a II-a! Dintre cei patru copii ai săi, trei au divorțat și Edward nu s-a căsătorit încă. Aceste eșecuri familiale l-ar putea îndemna la o anume prudență!

Oricare ar fi starea de spirit a reginei în privința celor două nurori ale sale, suverana va păstra legătura cu ele. Va continua să le telefoneze și să le vadă pentru cei patru nepoți. Este datoria ei de bunică și nimic și nimeni nu ar putea-o constrânge să se deroge de la ea. Elisabeta a II-a are

tot atât afecțiune pentru William și Harry, cât pentru Beatrice și Eugenie. William își iubește mult bunicii, în așa măsură încât preferă să petreacă cu ei, la Sandringham, primul Crăciun de după divorțul părinților, decât să meargă la schi la Klosters, în Elveția, cu tatăl său.

1997: sfârșitul dramatic al războiului dintre cei doi Wales

În iulie 1997, Charles organizează o mare petrecere la el, la Highgrove, pentru aniversarea de 50 de ani a Camillei. Evident, este vorba despre o serată privată la care nu sunt invitați decât apropiații săi. Dar, desigur, se produce o scurgere de informație și presa se pune la pândă. Redacțiile vor cu tot dinadinsul să obțină o fotografie cu Charles și Camilla, femeia vieții lui, cea care, de mult timp, este păstrătoarea secretelor lui. Diana este furioasă. Ca de obicei, ea încearcă să reia avantajul mediatic și își afișează noua legătură cu Dodi Al-Fayed, unul dintre fiii foarte bogatului om de afaceri egiptean Mohammed Al-Fayed, proprietar, printre altele, al celebrului magazin Harrod's de la Londra și al prestigiosului hotel Ritz de la Paris. În cursul verii, îi vom vedea atât pe Diana și pe copiii ei, cât și pe Dodi la Saint-Tropez, practicând schi nautic. În august, copiii se reîntorc la tatăl lor la Balmoral, în vreme ce Diana și Dodi sunt vânați de paparazzi, cu ocazia unei croaziere de îndrăgostiți de-a lungul coastelor Sardiniei. Nenumărate „poze furate", dintre care una cu Diana pe o trambulină cu un pescăruș, depun mărturie pentru această nouă poveste de dragoste. Sunt ei cu adevărat îndrăgostiți? Se vor căsători? Este foiletonul verii. Este greu să îl treci cu vederea! Cei doi Windsori, chiar divorțați, sunt în continuare personaje de roman. Regina-mamă, care o apreciase mult pe Diana în momentul când intrase în familie, consideră acum insuportabile provocările și etalarea mediatică permanentă ale fostei soții a nepotului său preferat. Este convinsă că Dianei îi place să provoace reacții stupide și exasperante. Nu se gândește decât la ea, stricând din răzbunare atmosfera în sânul familiei regale. Văduvei lui George al VI-lea aceste extravaganțe îi amintesc poate de comportamentul obsesiv al unei anumite ducese de Windsor pe care ea a numit-o tot timpul „femeia asta…", fără a-i acorda vreodată titlul de Alteță Regală.

La Paris, în noaptea de sâmbătă 30 spre duminică 31 august 1997, un Mercedes rulând în plină viteză izbește al treilea pilon al subteranului de la podul Alma. Diana și Dodi se aflau înăuntru, cu șoferul și o gardă de

corp alături de el. Impactul este teribil, iar locuitorii cartierului, pustiu în acea noapte de vară, vor spune că au auzit ceva ce semăna cu una sau două explozii. Transportată de o ambulanță a SAMU*, prințesa, foarte grav rănită, este dusă de urgență la Pitié-Salpêtrière. Au trezit-o pe regină la 2 dimineața și l-au prevenit pe președintele francez Jacques Chirac, aflat în Maroc. În ciuda tuturor îngrijirilor primite, Diana moare la ora 3:30, ceea ce este confirmat printr-un nou apel al ambasadei britanice la Palatul Buckingham. Diana avea 36 de ani.

Oficial — dar această versiune va fi contestată —, șoferul, domnul Paul, voia să scape de un grup de paparazzi care conduceau motociclete. Diana și amantul ei cinaseră la Ritz. Apoi, doriseră ei să facă o plimbare cu mașina liniștiți prin Paris? Aveau un scop precis? Începuseră ei imediat să fie urmăriți de fotografii bine informați? Subiectul acestei cărți nu este să facă o contra-anchetă suplimentară a acestei drame, în privința cauzelor ei directe și indirecte. Accident spectaculos? Se spune că ar fi fost provocat de excesul de viteză și că șoferul fusese văzut beat înainte de a porni mașina (versiune la rândul ei contestată). Sau era — și zvonul circulă încă — un atentat (mașina sabotată, un misterios vehicul mic ar fi barat calea Mercedesului etc.)? Au circulat fel de fel de variante, dar în lipsă de dovezi irefutabile (dacă au existat), după ce a trecut emoția generală, după cercetări și anchete, dintre care una încredințată ilustrului fost patron al brigăzii criminale a poliției judiciare, teza accidentului este cea care a rămas în picioare. S-a speculat asupra faptului că dacă șoferul era beat, garda de corp (singurul supraviețuitor) nu ar fi trebuit să îl lase să conducă, decât comițând o gravă greșeală profesională. S-a notat că acel domn Paul nu putuse fi văzut în stare de ebrietate la barul Hemingway al hotelului Ritz, căci acesta fusese închis.

În timp ce, în acea noapte, informația făcea înconjurul lumii, la foarte puțin după dramă (această rapiditate de reacție a părut foarte suspectă), în zori, din Libia, colonelul Gaddafi afirma că britanicii îi asasinaseră pe Diana și pe amantul ei pentru că ea avea de gând „să ia de soț un musulman". Au urmat, de asemenea, ipoteze despre planurile amanților: era Diana însărcinată? Voiau ei să se instaleze în fosta reședință a ducelui și ducesei de Windsor de la Neuilly? Un arhitect decorator francez ar fi fost chiar angajat cu discreție în acest scop și lucrările primiseră numele de „Operațiunea Windsor"

* Service d'Aide Médicale Urgente. (*N.t.*)

Cei care susțineau teza asasinatului au evocat declarațiile și acțiunile prințesei împotriva flagelului minelor antipersonal. Cu ce drept se amesteca? Iar călătoria ei prevăzută în Orientul Mijlociu pentru a apăra cauza palestinienilor ar fi fost o luare de poziție ce ar fi „afectat interesele superioare britanice".

Apoi se ajunge la acuzarea familiei regale că a angajat emuli ai agentului 007 pentru a o executa pe deranjanta Diana! Căci ea deranja. Până astăzi, după multe cercetări fără rezultate satisfăcătoare pentru el, Mohammed Al-Fayed, tatăl lui Dodi, rămâne convins că fiul său și irezistibila Diana au fost uciși. Se mai vorbește încă despre asta și se va vorbi mult timp de acum încolo. Pentru mulți, cazul prințesei încă se situează între certitudini și născociri. Fapte evidente pentru unii, enigme pentru alții.

Regina și familia regală sunt acuzați de indiferență

Acestui șoc îi urmează un al doilea: stupefacția și tristețea supușilor și omagiile sosite din întreaga lume. Chiar și Nelson Mandela o numește pe Diana „cetățeană a lumii", ceea ce nu are niciun sens. În fața Palatului Kensington, un milion de buchete de flori sunt depuse și trebuie așteptat șase ore înainte de a putea semna în registrul de condoleanțe de la Palatul Saint James's, unde prințesa defunctă își avea birourile și de unde se angaja în opere caritabile, mai ales în lupta împotriva SIDA. Milioane de oameni o plâng pe Diana, icoana lor. Ei au rămas fără un idol. Familia regală nu se manifestă în niciun mod. Înzestrat cu un simț politic foarte fin, premierul laburist Tony Blair, care tocmai a fost instalat în funcție, înțelege imediat intensitatea durerii populare. Ea crește, cu forța distrugătoare a unei maree. El este cel care emite această formulă percutantă pentru a o defini pe cea dispărută: „Era prințesa poporului." Unirea a două lumi, o idee remarcabilă, un omagiu oficial britanic intens. Prim-ministrul se plasează de partea suferinței. Dar de ce regina, aflată în Scoția, nu are niciun cuvânt de compasiune pentru fosta ei noră? De ce nu revine la Londra? Liniștea de la Balmoral constituie cel de-al treilea șoc. Familia regală nu are așadar inimă? Și regina, de obicei atât de atentă la nefericirile regatului, va rămâne departe, mută și insensibilă în fața munților de flori, fotografii și mesaje care arătau o imensă nefericire. Putea să vadă totul la televizor. Elisabeta a II-a și soțul ei sunt surprinși. Așadar, Diana era atât de iubită încă?

Să îndrăznim să o spunem: pentru familia regală, tragedia, groaznică din mai multe puncte de vedere, este și o ușurare. Fiecare zi venea cu teama unei noi provocări din partea Dianei. Dar la Londra mulțimea crește pe zi ce trece, frustrată din cauza lipsei de compasiune a familiei regale. Neînțelegerea persistă între guvern și Casa Regală. La Londra, o nouă săptămână începe prost, trăită ca un șocant abandon după dramă, ajungându-se uneori până la isterie. Un vis este frânt, absența reacției din partea Curții îi calcă în picioare amintirea celei decedate. Remarcabilul film al lui Stephen Frears, *The Queen*, va descifra această chestiune. Pândit de milioane de priviri, drapelul fluturând pe Buckingham este adus la jumătatea catargului. O jumătate de durere? Un început...

În 5 septembrie, după șase zile de liniște considerată drept o greșeală politică, regina revine la Londra, la solicitarea presantă a prim-ministrului care vede cum mânia crește — „Windsori asasini!" se poate citi pe unele pancarte. Reacția reginei este însă tardivă. Ea nu a măsurat amploarea emoției. Populația este supărată pe suverana care o exclusese pe Diana din familia regală, dar trebuie amintit că prințesa, vorbăreață încăpățânată, era posibil să se fi autoexclus, dezvăluind presei conținutul discuției confidențiale avute cu regina. Elisabeta a II-a nu o iertase pentru că îi trădase încrederea.

Regina iese deci să întâlnească mulțimea în fața palatului al cărui gard a devenit o grădină neobișnuită. Dar mulțimea tace. Mai rău: pentru prima oară în domnia ei, Elisabeta a II-a simte nemulțumirea oamenilor. Ea este surprinsă și șocată la rândul său. În aceeași seară, se chinuie să facă o declarație plină de bunăvoință la televiziune. Textul a fost în amănunțime analizat de angajații Casei Regale și ai guvernului, iar regina se exprimă simplu, cu emoție. În acest discurs, Diana devine „o ființă excepțională și înzestrată, pe care o admirase și o respectase". Apoi, pentru prima oară în domnia sa, Elisabeta a II-a îndeamnă la calm: „Cred că există lecții care trebuie trase din viața ei și din extraordinara și imprevizibila reacție la moartea ei."

Această declarație abilă s-a lăsat însă prea mult așteptată. Poporul va avea nevoie de mult timp ca să ierte răceala suveranei, atunci când și-ar fi dorit o înțelegere spontană, chiar și reținută. A doua zi, corpul lui Lady Diana, urmat de Charles alături de cei doi fii ai săi, de regină și chiar de regina-mamă, de ducele de Edinburgh și de familia Spencer, este condus la abația Westminster. Elton John cântă pentru prietena sa dispărută și fratele Dianei se ia violent de familia regală, vrând să își apere nepoții de

lipsa de umanitate la care tocmai a fost martor. El este aplaudat. Drama și mai ales reacțiile pe care ea le-a suscitat lasă un sentiment de nedreptate și de gol, urmat de un seism pe care nimeni nu îl prevăzuse. Faptul că a înțeles situația repede și că a extras din ea toată puterea emoțională îi vor aduce lui Tony Blair o popularitate imediată, în timp ce Elisabeta va trebui să facă față unei realități noi: lumea a devenit un sat imens și tăcerile pot fi la fel de devastatoare ca și vorbăria neîncetată.

La Paris, deasupra tunelului Alma, se vor vedea mult timp turiști venind să se reculeagă în fața unei sculpturi: o flacără turnată în metal aurit. Vizitatorii cred că este un omagiu adus amintirii Dianei. „Pelerinajul" nu va înceta decât în momentul când primăria Parisului va aplica pe ea o placă explicând că este vorba despre un element al celebrei statui *La Liberté éclairant le monde*. De atunci, se vor vedea mult mai puțin curioși. Încă o neînțelegere, deși, într-adevăr, Diana simboliza o aspirație către libertate, revoltată și supărătoare.

12

1998–2013: Elisabeta a II-a, senină în ciuda tuturor întâmplărilor?

După atâta amărăciune și atâtea neînțelegeri, opinia publică percepe monarhia ca o instituție cu probleme. Pentru a cicatriza rana produsă, ar fi nevoie de timp, dar mai ales de evenimente pozitive capabile să facă uitată copleșitoarea înlănțuire de drame. Prințul Charles se străduiește să se arate un tată foarte atent față de cei doi fii tineri, traumatizați de moartea mamei lor și de evenimentele la care au fost martori. Fostul soț al Dianei consimte chiar la o ședință de fotografii neoficială cu William și Harry, undeva, la țară. Sunt cunoscute dificultățile prințului când vine vorba de astfel de sesiuni fotografice formale. Destul de repede, el se crispează, și William, din câte se pare mult mai destins, îi suflă tatălui la ureche să zâmbească și să dea impresia că este relaxat. O veste fericită luminează cerul familiei de Windsor în 1999: Edward, fiul cel mai mic al reginei, se va căsători cu domnișoara Sophie Rhys-Jones.

Edward, ultimul fiu celibatar, se căsătorește în sfârșit

Era o surpriză? Nu chiar. Într-adevăr, când, în 7 august 1997, iahtul regal *Britannia* făcuse escală, ca în fiecare vară, în Scoția, la castelul Mey situat pe malul mării, reședința de vară a reginei-mame, la bord se aflau regina și soțul ei, prințul Andrew și cele două fiice ale sale, prințesa Anne, soțul

ei și copiii lor, copiii lui Margaret, și prințul Edward, însoțit de prietena lui Sophie Rhys-Jones. Atmosfera era puțin melancolică, pentru că precedentul guvern, cel al lui John Major, hotărâse să tragă la doc *Britannia*, a cărui întreținere era considerată prea costisitoare. Această hotărâre fusese confirmată de noul prim-ministru, Tony Blair. Timp de 40 de ani familia regală parcursese lumea la bordul lui, în serviciul Coroanei sau cu ocazia croazierelor private. Charles și Diana îl împrumutaseră pentru călătoria lor de nuntă. Escala a fost totuși plăcută. Nimeni nu își putea imagina că trei săptămâni mai târziu moartea Dianei urma să bulverseze atâtea existențe.

Prințul Edward, al patrulea copil al Elisabetei a II-a și al lui Philip, este cu siguranță mai puțin cunoscut. El a urmat aceleași studii ca frații săi, apoi a intrat în Royal Marines. O alegere surprinzătoare, dat fiind că este una dintre unitățile cele mai dure și știind că Edward visa să devină actor. A fost un dezastru: în ianuarie 1985, înainte de sfârșitul contractului și spre marea disperare a tatălui său, demisionase. Au circulat zvonuri despre înclinațiile lui homosexuale, toate dezmințite de apropiați: Edward a avut mai multe aventuri cu femei, ce au rămas confidențiale. De altfel, el este foarte iubit de toți cei care lucrează cu el sau sunt în serviciul său.

Sophie Rhys-Jones, atașat de presă, este complet în afara cercului de la Curte, iar anunțul acestei căsătorii primește aprobarea totală a reginei. El va fi mult mai discret decât frații săi — cu siguranță că este mai bine așa! Edward și Sophie vor avea doi copii și vor reprezenta adesea suverana la mari ocazii, mai ales în 2 iulie 2011, cu prilejul căsătoriei prințului Albert al II-lea de Monaco și lui Charlene Wittstock.

Urmează, în acest an 2000, aniversările familiale. În 21 iunie, regina oferă un mare bal la castelul Windsor pentru a sărbători cei 70 de ani ai surorii sale Margaret, cei 50 de ani ai prințesei regale Anne și cei 40 de ani ai ducelui de York, prințul Andrew. O altă celebrare va ocupa luna următoare, și nu una oarecare: centenarul reginei-mame!

Destinul neîmplinit al lui Margaret, „prințesa rebelă“

Deși și-a sărbătorit cu veselie aniversarea, de mulți ani prințesa Margaret este suferindă și nefericită. Ea este o pasăre de noapte care nu reușește să se ducă la culcare, agasată de o tristă realitate: viața ei este în derivă. Tony, fostul ei soț, s-a recăsătorit cu o femeie divorțată care a avut amabilitatea de a-i ura „toată fericirea posibilă prințesei Margaret“. Printre nenumăratele

mariaje eşuate, divorţuri şi copii traumatizaţi, oare există vreun cuplu a cărui căsătorie să reziste? Există, desigur, exemplul surorii ei, regina.

Margaret, odinioară atât de romantică şi de curtată, nu se mai bucură de aceeaşi imagine favorabilă în înalta societate. Prinţesa bea, fumează şi are un amant tânăr — o situaţie clasică. Când ea l-a întâlnit, ea avea 43 de ani, iar el 25. Parcă am fi într-un roman de Stendhal, iar eroul se numeşte Roddy Llewellyn. Legătura era gravă căci, în epocă, Margaret era căsătorită încă, fiind contesa de Snowdon. De atunci, prinţesa îşi iroseşte renta în interminabile vacanţe. O dată în plus, în parlament, voci se ridică împotriva acestui exemplu, cu atât mai regretabil şi mai şocant cu cât era vorba despre sora reginei. Nu îi va mai fi rezervată decât o gardă de corp, ceea ce este deja prea oneros după anumiţi parlamentari, care urmăresc cu atenţie cheltuielile familiei regale.

Ce face Margaret? Nimic folositor. Aventura cu Roddy este solidă. Reşedinţa lor de bază este în insula Moustique. Prinţesa semnează cecurile sau achită notele de plată cu bancnote purtând efigia surorii sale pe dolarul din Caraibele de Est, căci insula Moustique, privată şi întinzându-se doar pe 7 kilometri pătraţi într-un arhipelag din Micile Antile, este membră a Commonwealth-ului. Este un paradis cu capcane pentru milionari. Cum noaptea se lasă repede, vine şi ora cocteilurilor. Margaret bea mult. Consumă de toate, dar preferatul ei rămâne trioul şampanie–scotch–gin. Chiar şi regina-mamă este neliniştită. Se adaugă ţigările, câte 60 pe zi uneori. Este prea mult pentru organism. Ea cade bolnavă luni întregi. Dar te vindeci vreodată de amintiri? Alcoolismul îi goneşte prietenii şi îi strică relaţiile. Nimeni nu se mai înghesuie să fie invitat la ea.

La Londra, în 1981, prinţesa îl primeşte pe scumpul ei Roddy la ceai. Ca în orice roman bun de acest gen, la opt ani după ce a cunoscut-o pe Margaret, el i-o prezintă pe viitoarea lui soţie. Trecem acum în registru balzacian: ultima dragoste a unei femei este adesea prima dragoste a unui bărbat. Fostul ei amant se căsătoreşte cu 20 de zile înaintea lui Charles şi a Dianei. Chiar aşa... „Margaret ezită, dar sfârşeşte prin a trimite o telegramă de felicitări."*

Cu toate acestea, încheierea unei relaţii poate fi benefică. Prinţesa îşi reia activităţile oficiale: taie panglici, botează nave (ce păcat, atâta şampanie risipită!), inaugurează şcoli, prezidează sau sponsorizează peste cincizeci de asociaţii. Ea pronunţă discursuri, apreciază baletul şi primeşte din nou

* Bertrand Deckers, *Les Grandes Amoureuses du Gotha*, Ed. Poin de Vue/L'Express/Roularta, 2011.

invitați. Părând mai echilibrată, ea nu mai merită cel mai trist premiu care i-a fost acordat de presa insensibilă la decăderea ei: una dintre cele „zece femei cel mai prost îmbrăcate din lume“! Prințesa se apropie de copiii ei, David ebenistul* și Sarah. Instinctul său matern se manifestă din nou, dar rănile rămân vii, mai ales, se pare, la fiica sa.

Iunie 1995. Margaret, 60 de ani, află de decesul lui Peter Townsend în valea Chevreuse unde el se stabilise de mai mult timp. Păstrase fotografii cu el, trei dintre ele mai ales. Fostul aviator fusese adevărata ei pasiune. Nu poți ucide complet o dragoste rebelă. Trebuie subliniat faptul că, în ciuda rătăcirilor ei, Margaret rămăsese profund atașată de sora ei, care îi răspundea cu aceeași afecțiune, în toate împrejurările. Astfel, a doua zi după funeraliile Dianei, Margaret îi scrisese reginei pentru a-și „exprima tandra admirație pentru modul atât de afectuos în care ați avut grijă de fiecare după accident și ați făcut suportabilă viața celor doi bieți băieți... Acum, ca întotdeauna credincioasă postului, l-ați ascultat pe fiecare și ați luat toate hotărârile... Consider pur și simplu că ați fost minunată“**

23 februarie 1998. Margaret, revenită pe insula Moustique, este victima unui accident vascular cerebral. Cu 13 ani în urmă, i-a fost extirpat un plămân. Problemele ei de sănătate s-au înmulțit. O criză de apoplexie o doboară în 9 februarie 2002, la 72 de ani, atunci când Curtea se pregătea să sărbătorească aniversarea de cincizeci de ani de domnie a surorii ei. Funeraliile prințesei au loc în 15 februarie, exact la o jumătate de secol după decesul tatălui ei George al VI-lea, a cărui fiică preferată a fost. Ea era cea mai drăguță, dar nu și-a găsit niciodată locul în lume. O viață în mare parte risipită. Regina-mamă este bulversată. Bolnavă, aproape de nerecunoscut, ea își însoțește fiica cea mică la mormântul unde îi va fi depusă cenușa. Văduva lui George al VI-lea nu știe că o va urma în curând.

Queen Mum — regina-mamă sau legenda unui secol

Ea avea o sută de ani, motive pentru ca unii să creadă că este nemuritoare. Existența fără ea era de neimaginat. Această personalitate incarna tradiția regală cu o astfel de onestitate voioasă, încât chiar și cei mai mari critici ai

* Fiul lui Margaret și al lui Tony Amstrong-Jones, David Amstrong-Jones, al 2-lea conte de Snowdon, cu numele David Linley, este fabricant de mobilă. (*N.t.*)

** Apud William Shawcross, *op. cit.*

monarhiei manifestau o anumită indulgență față de Coroană. În acea sâmbătă de 30 martie 2002, la ora 15:15, regina-mamă și-a pierdut legendarul zâmbet, o atitudine pe care o detesta în mod deosebit Hitler spre sfârșitul războiului. Regina-mamă s-a stins la vârsta de 101 ani, în somn, la Royal Lodge, reședința ei din marele parc al castelului Windsor, un nume care datora mult strălucirii ei personale. Elisabeta a II-a se afla lângă ea, deja foarte afectată de dispariția, cu exact șapte săptămâni mai devreme, a surorii ei mai mici, prințesa Margaret. În ajunul Paștelui, acest nou doliu ia prin surprindere Curtea. Din obișnuința de a o vedea pe *Queen Mum* în rochii de culoare roz-mov sau galben-pai, arborând pălării desprinse parcă din *My Fair Lady*, s-a uitat poate că venerata profesionistă a regalității avea un extraordinar simț al umorului, care îi putea păcăli și pe cei mai buni experți în mondenități. Ea își cunoștea perfect rolul în public, pentru a se îndepărta malițioasă de îndată ce era într-un cerc de intimi. Un savant amestec de demnitate și de excentricitate ascunsă. În mod evident populară chiar din momentul în care a fost văzută, curajoasă și neașteptată, mergând printre mormanele de moloz ale Londrei în timpul războiului mondial, *Queen Mum* era simbolul unei epoci apuse, ultima legătură cu alte timpuri. La sfârșitul după-amiezii, valuri de emoție și tristețe se revarsă asupra Regatului mai „unit" ca niciodată. Ziare, posturi de radio și televiziune își dau programul peste cap într-o avalanșă de ediții speciale. Trist sfârșit de săptămână. Dar de data aceasta, contrariul „neînțelegerii" cu Diana (un eșec catastrofal al Casei Regale), prim-ministrul Tony Blair nu este constrâns să vină în ajutorul monarhiei, inatacabilă când vine vorba de persoana defunctei. Prim-ministrul salută imediat „eleganța, simțul datoriei și pofta de viață" ale celei decedate, aclamată timp de o jumătate de secol. „Curaj", „simplitate", „respect", „admirație" și „simpatie": aceste cuvinte vor acapara prima pagină a ziarelor de duminică. Întors de urgență dintr-o stațiune montană din Alpii elvețieni, prințul Charles se declară „devastat" Născută odată cu secolul, moartă după încheierea lui, bunica sa, care îi ierta greșelile, era simbolul unității naționale, așa cum fusese și soțul ei, George al VI-lea.

Regina-mamă era o profesionistă a monarhiei

Puțin înainte de 1980, întreprinsese o nouă călătorie în Franța, țară pe care o iubea, cu un program încărcat: vizite la comorile din patrimoniu și escale gastronomice în sud-vest. Una dintre rudele mele, castelană în Dordogne,

a avut onoarea să o primească timp de două zile, ceea ce a declanșat agitația pe care ne-o putem imagina într-un mic sat din Périgord. Pe podul basculant al castelului, în fața unei mulțimi imense agitând drapele generos distribuite, regina-mamă a așteptat scurtul discurs de întâmpinare rostit de o fetiță care, de zile întregi, repeta un text pentru oameni mari, plonja într-o reverență pe cât de exersată pe atât de neobișnuită și își potrivea gestul pentru a oferi un buchet „doamnei în albastru-pastel", totul sub privirea mamei, mândră, dar și emoționată. Și iată că fetița, împietrită, uită să ofere buchetul de flori! Din cauza timidității? Nu, din logică: fetița tocmai constatase că pălăria Majestății Sale era deja deosebit de înflorată. Astfel, când mama ei, supărată, i-a cerut explicații, fetița a răspuns: „Dar regina nu mai avea nevoie de flori, avea deja destule pe cap!" Remarca a fost transmisă înaltului oaspete, care a aprobat râzând: „Sunt aici ca să fiu văzută!" Scopul era oricum atins.

De când scăpase, în mod miraculos, din bombardarea Palatului Buckingham în 1941, *Queen Mum* nu se temea de moarte, poate și pentru că era o îndepărtată descendentă a lui Macbeth. Cu ocazia vizitei sale, a cerut deci celor doi polițiști de la Scotland Yard însărcinați cu paza ei personală să fie cazată la unicul hotel din sat mai degrabă decât la castel, unde anumite lucrări de renovare limitau numărul camerelor. Apoi i-a prezentat cameristei o cerere nemaiauzită: trebuia de urgență să fie aduse 70 de umerașe suplimentare și un flacon de Martini-gin, cu grijă dozat, care să fie reumplut seara de fiecare dată când era necesar... Un cocteil care îi permitea să reziste la toată oboseala și să fie perfect pregătită de atac a doua zi ca să-și îndeplinească programul. Iubea, de asemenea, vinul Dubonnet și cântecele lui Edith Piaf. Și avea un stil de a comunica deschis, inclusiv în franceză. Opțiunile ei puteau fi ordine. Astfel, ea nu ar fi lăsat nimănui președinția Asociației francezilor liberi de la Londra și inaugurase în persoană statuia generalului de Gaulle la Carlton Gardens, cartierul lui general din 1940 până în 1944. Continuându-și șederea în Franța, călătorind pe rând într-unul dintre cele două Daimler negre provizoriu importate în sud-vestul Franței de către RAF, regina-mamă se descălța sub un pled de îndată ce era în mașină, încălța o pereche de papuci confortabili pentru a-și relaxa picioarele și știa să se încalțe într-o clipită de îndată ce ajungea la destinație. Un profesionalism desăvârșit! Ea și-l asuma fără să se despartă o clipă de buna sa dispoziție care îi adusese, atunci când tocmai se căsătorise cu ducele de York, supranumele de „ducesa zâmbăreață". De atunci, ea devenise „regina zâmbăreață"

Ora 2 noaptea la Balmoral: regina-mamă dansează step!

Cu ocazia călătoriilor în Franța, era însoțită de prințul de Faucigny-Lucinge, „gentleman cosmopolit“ după propriile lui spuse. Acesta, invitat la Balmoral și în mod inevitabil trezit de sunetul cimpoiului*, dormea foarte prost noaptea. Deodată, el aude zgomote insolite pe coridor. Scoțând capul, el o vede, în halat, pe regina-mamă dansând step! La 2 dimineața! Ea îl auzise pe unul dintre nepoți plângând și găsise această metodă originală pentru a-l consola! În seara următoare, după o zi de vizite și de inaugurări scrupulos îndeplinite, *Queen Mum* consimte în sfârșit să se culce, lăsând-o pe fiica ei, Elisabeta a II-a, în conversație privată cu prințul de Faucigny-Lucinge care, mi-a mărturisit, se lupta cu o insomnie. Plecând, *Queen Mum* i-a aruncat fiicei ei, suverana: „Vă las playboy-ul meu! Ocupați-vă bine de el!“

Din momentul anunțării decesului acestei personalități legendare, mulțimea trece prin fața reședinței, la Clarence House, depunând mii de buchete de flori. La fel de multe sunt și la Windsor. La Palatul Buckingham, steagul britanic este coborât în bernă. Omagiile sunt unanime. Odată cu moartea reginei-mame, o întreagă epocă dispare. De la Victoria până la Elisabeta a II-a, ea trăise sub domnia a șase suverani, printre care cea a soțului, apoi a fiicei ei. Simboliza continuitatea și legitimitatea tronului, pe care fiica ei îl deține singură de acum. La BBC, un admirator aproape în lacrimi declară: „Ea era ultima legătură cu un trecut dispărut.“

A doua zi, rugăciunile pentru sufletul celei dispărute domină slujbele duminicii pascale. Timp de o oră, se aude clopotul Catedralei St Paul. Pe clădirile publice, drapelele care au fost coborâte până la jumătatea stâlpului vor rămâne așa până marți, 9 aprilie, data înmormântării și a încheierii doliului național decretat de fiica ei. Prim-ministrul a cerut convocarea parlamentului care intrase în vacanță. Acesta se va reuni miercuri pentru a aduce omagiu defunctei.

Elisabeta a II-a este condamnată la o singurătate pe care nu îndrăznise să și-o imagineze. Sicriul este transferat de la capela reginei, la Windsor, la Palatul Saint James's. Londonezii și locuitorii întregului regat se reculeg, aproape fără să le vină să creadă. În 5 aprilie, o imensă procesiune însoțește rămășițele pământești regale la Westminster Hall pentru omagiul „englezilor obișnuiți“ pe care ea îi iubise și îi cunoscuse atât de bine. Până la căderea nopții, după o așteptare de aproximativ șapte ore și după cinci

* La Balmoral, cimpoiul răsună în fiecare dimineață, în timpul micului dejun. (*N.t.*)

kilometri de coadă, zeci de mii de persoane înfruntă frigul pentru a se înclina în fața catafalcului purpuriu expus pe o mică estradă de aceeași culoare; la colțuri stau patru ofițeri ai Gărzii regale. Nemișcați, având capetele plecate, ei sunt înlocuiți la fiecare douăzeci de minute. În patru zile, 200 000 de persoane defilează în acest loc impresionant unde fuseseră judecați Thomas Morus și Carol I.

Queen Mum era bunica preferată a britanicilor

De vreme ce Curtea este încremenită în durere și tăcere, ca și poporul, reacțiile politice alternează recunoștința cu amintirea. James Callaghan, fostul prim-ministru laburist căruia regina-mamă îi trimitea în fiecare an un mic mesaj de aniversare, subliniază că mâhnirea nu trebuie să facă uitată vitalitatea celei dispărute. Tristețea nu era în caracterul celei care iubea viața, câinii, caii, ținutele roz-bombon, vinul *Le Château d'Yquem*, dar nu și trufele — ceea ce îi dezamăgise pe organizatorii escapadei în Périgord. Marți, 9 aprilie, funeraliile celei mai populare persoane din familia Windsor iau o dimensiune pe care nimeni nu o prevăzuse. Cu zecile de mii, britanicii, dintre care mulți sunt veniți de pe continent, sunt actorii unui emoționante melancolii naționale. Deși nu erau funeralii de stat, ele sunt cele mai spectaculoase de la moartea lui George al VI-lea, în 1952, în urmă cu 50 de ani. Înainte, regina Elisabeta a II-a, uitând rigorile protocolului, s-a adresat poporului într-un scurt mesaj televizat, înregistrat la castelul Windsor. Cu chipul trist, suverana în doliu s-a declarat „profund mișcată de afecțiunea sinceră care a însoțit moartea scumpei sale mame", a cărei bucurie de viață molipsitoare a evocat-o. Cei patru nepoți ai dispărutei au vegheat-o pe timpul nopții. Cei trei fii ai reginei, Charles, Andrew — în uniforma de gală a Marinei Regale —, Edward și vărul lor David Linley — fiul răposatei ducese Margaret — fac la rândul lor de gardă la catafalc, după ofițeri. Clopotul de înmormântare de la Westminster răsună la fiecare minut timp de o sută unu minute pentru a marca vârsta defunctei. Și, timp de două minute, la 11:30, regatul întreg rămâne nemișcat în tăcere. Printre cei 2 000 de invitați — de la înalta societate la republicile componente ale Commonwealth-ului —, să semnalăm prezența Camillei Parker Bowles, „partenera" (cum i se spunea atunci) prințului Charles, care a fost, și ea, invitată la ceremonie. Pe sicriu, nu poate fi ignorată coroana împodobită cu legendarul diamant

Koh-i-Noor, amintind că soția lui George al VI-lea fusese ultima împărăteasă a Indiilor și că purtase această bijuterie în ziua încoronării regelui. În sfârșit, în momentul înhumării lângă soțul ei în St George's Chapel, cenușa prințesei Margaret este depusă alături de mormintele părinților ei.

Editorialistul de la *The Observer* consideră că „regina-mamă reprezenta o lume, un ordin constituțional și o cultură pe cale de dispariție. Familia regală pe care ea a construit-o are nevoie de o nouă epocă de creativitate dacă vrea să continue să joace un rol-cheie în viața națională". Privată de aparițiile vesele și încurajatoare ale reginei-mame, fără forța ei și tot ceea ce ea simboliza, familia Windsor pierde un atu excepțional și sinteza, de neuitat, a valorilor lor.

Charles și Camilla se căsătoresc la 34 de ani după momentul în care se îndrăgostiseră

Castelul Windsor nu este doar cadrul pentru recepții de stat, pentru adunările cavalerilor din Ordinul Jartierei sau pentru manifestații sponsorizate de familia regală. În 1666, memorialistul Samuel Pepys scria deja despre Windsor, cu mult timp înaintea epocii victoriene: „Este castelul cel mai romantic din lume." Poate că este motivul care l-a incitat pe prințul Charles să se căsătorească acolo cu scumpa lui Camilla, la opt ani după decesul Dianei. Ceremonia se derulează întâi la frumoasa primărie a orașului, la baza fortăreței, apoi la St George's Chapel, în 9 aprilie 2005.

De acum, titlurile lor engleze sunt, pentru el, cel de prinț de Wales, ca și mai înainte, și, pentru ea, ducesă de Cornwall. Se cunoscuseră în 1971, după un meci de polo. El începuse imediat să viseze la o căsătorie, deoarece ea era în largul ei peste tot, indiferent dacă purta cizme pe o cărare de pădure sau era îmbrăcată în rochie de seară cu pantofi cu toc. Deși refuzase întotdeauna să îi devină soție, ea îi împărtășea în schimb gusturile și umorul, îi dăduse încredere în el după o copilărie austeră și devenise confidenta lui. Această apropiere nu a fost niciodată ruptă. Și când știm ceea ce s-a întâmplat, înțelegem că Diana nu a suportat niciodată complicitatea lor. După multe drame și divorțuri, le-a trebuit să aștepte 34 de ani înainte de a-și uni destinele oficial. Același Samuel Pepys scrisese, de asemenea, o operă foarte personală, *Love is a Cheat*, dar distrusese din fericire acest lung poem, considerându-l nepotrivit...

Astfel, puțin câte puțin, un fel de armonie familială a fost regăsită. Desigur, ducesa de York, fosta soție a lui Andrew, face adesea să se vorbească despre ea. Cunoscuse întâi un aparent succes în Statele Unite ale Americii, unde câștigase mulți bani fiind ambasadoare a companiei Weight Watchers. Ducesa, predispusă la îngrășare, era credibilă când lăuda meritele acestui regim. Dar contractul a fost rupt și ea a lăsat în urmă datorii. Apoi, în 2008, a produs un film consacrat anilor de tinerețe ai reginei Victoria, mai degrabă reușit, istoric solid, somptuos realizat. Dar, din păcate, o dată în plus, ea face datorii. Ce poate fi mai rău se petrece în iunie 2010, când este atrasă într-o cursă de un ziarist pe care îl credea om de afaceri. Acesta pretindea că vrea să îl întâlnească pe fostul ei soț, ducele de York, ambasador al întreprinderilor britanice din lumea întreagă. Fergie propune să fie intermediara eficientă a acestei întâlniri în schimbul a 500 000 de dolari. Argumentele ducesei, ușor beată, sunt filmate de o cameră ascunsă. Așa cum ne imaginăm, difuzarea „negocierilor" are un efect catastrofal.

Trebuie spus că situația soților divorțați este paradoxală. După ce și-a vândut proprietatea de la Suning Hill ginerelui președintelui Kazahstanului pentru 25 de milioane de dolari, ducele de York s-a instalat în parcul Windsor, la Royal Lodge, fosta reședință a bunicii sale. El le primește acolo pe fiicele lui, ceea ce este normal, dar și pe fosta sa soție, acoperită de datorii, ceea ce este generos.

În martie 2011, Andrew apare pe prima pagină a ziarelor britanice, deși nu și-o dorea. Este văzut în compania unui miliardar american încurcat într-o sordidă afacere de prostituție cu minore. De altfel, relațiile „îndoielnice" ale celui de-al doilea fiu al reginei cu străluciți „investitori" și alți oligarhi ai unor foste republici din Asia Centrală sau cu potentați orientali fac să curgă multă cerneală: acționează el în cadrul unor misiuni oficiale sau din motive mai personale? O parte a membrilor guvernului au cerut ambasadorului princiar însărcinat să promoveze industria și comerțul Marii Britanii să renunțe la funcțiile lui, dar prim-ministrul David Cameron i-a oferit ducelui de York sprijinul său. Regina i-a ținut evident o predică fiului preferat și, pentru ca nicio umbră să nu păteze viitoarea căsătorie a lui William și Catherine, a dorit să facă un gest clar pentru a arăta că încă mai avea încredere în el. La castelul Windsor, cu ocazia unei ceremonii private, l-a promovat la rangul de Cavaler al Marii Cruci a Ordinului Regal Victoria. Este cea mai mare onoare pe care suverana o poate decerna pentru „serviciile aduse"

Cuplul regal a ieșit întărit din toate încercările

„Ce slabă este o regină și ce puțin înseamnă aceasta!", scria Victor Hugo. În cazul prezent, romancierul greșește. Elisabeta a II-a este o femeie foarte puternică. Și de aproape șaizeci de ani în curând, exemplul ei este unic într-o lume care pare adesea fragilă. Dincolo de funcția monarhică, de la respectul față de instituții și de la longevitatea domniei care o apropie de cea a reginei Victoria, soțul ei ducele de Edinburgh rămâne pilonul central al existenței ei. Gafele, furiile, caracterul lui în întregime sunt din plin compensate prin capacitatea ei de a asculta și a da sfaturi. Philip rămâne singurul ei confident, atunci când este câteodată obosită de sarcinile funcției pe care o deține sau când trece prin decepții și suferințe. Ea preferă să uite de defectele lui și de problemele lor intime și să se bucure de calitățile lui. Desigur, regina a suferit din cauza absenței lui, mai ales în noiembrie 1992, când s-a produs incendiul de la Windsor. Ducele era atunci în Argentina pentru o călătorie „privată", nepotrivită din cauza catastrofei, una în plus în acel neuitat *annus horribilis*. Regina înțelege dificultatea pentru soțul său de a trăi în permanență în umbra Coroanei. Cu ocazia nunții lor de aur, în 1997, suverana a vorbit despre soțul ei în acești termeni: „El a fost pur și simplu forța mea în toți acești ani și rămâne astfel. Iar eu, și familia lui întreagă, și această țară, și multe alte țări, toți îi datorăm mai mult decât o va recunoaște el vreodată." O declarație de dragoste regală. Și încrederea reciprocă a soților care au știut să își domine diferențele pentru a construi o viață extraordinară, în ajunul jubileului de diamant al reginei.

Elisabeta a II-a, medalie de aur pentru umor

Jubileul ei de diamant a cunoscut o incredibilă — și inedită — secvență pregătită în cea mai mare taină în martie 2012. Vineri, în seara zilei de 27 iulie, pentru deschiderea Jocurilor Olimpice de la Londra, regina a acceptat, pentru prima dată, să își joace propriul rol într-un film spectaculos de câteva minute, foarte amuzant, care a obținut un triumf popular în afara oricărei categorii.

La 86 de ani, stră-stră-nepoata Victoriei a dovedit în mod magistral că „*the british sense of humor*" rămâne o valoare incontestabilă. Vedetă neașteptată, adesea parodiată, Elisabeta a II-a i-a dat replica celui mai cunoscut dintre agenții secreți aflați „în serviciul Majestății Sale", lui James

Bond însuși, indestructibilul 007, *alias* Daniel Craig, actualul deținător al acestui rol prolific.

Un taxi se oprește în curtea de onoare a Palatului Buckingham. Un bărbat elegant, îmbrăcat în smoching, ținuta sa de lucru preferată, coboară din mașină. James Bond, spionul atât de iubit, este întâi întâmpinat de trei mici fiare, cățeii din rasa Corgi ai reginei, Monthy, Holly și Wiclow, rivali pe patru labe ai lui 007. Apoi, însoțit de un majordom în ținută de gală, Daniel Craig *aka* James Bond calcă pe covorul roșu care îl conduce la primul etaj al palatului, până în biroul suveranei. Aceasta, îmbrăcată în roz și cu nelipsitul ornament cu pene pe cap, își ridică ochii verzi către vizitator și îi spune, cât se poate de serios:

— *Good evening, Mister Bond.*

Drept ca lumânarea, el răspunde:

— *Good evening, Your Majesty.*

El a venit să o ia pe regină, pe regina sa, pentru o misiune foarte specială, olimpică. Amândoi ies pe coridor și coboară scara de marmură. Apoi se suie într-un elicopter, sub privirile celor trei câini indignați și nelămuriți: filmul continuă fără ei! Cinci secunde mai târziu, aparatul survolează stadionul olimpic. Uruitul elicelor îi forțează pe cei 80 000 de spectatori și 1 miliard de telespectatori să își ridice ochii. Două siluete se lansează în gol. Spre stupefacția — ilară! — a mulțimii, regina și James Bond sar cu parașuta, care se deschide în culorile drapelului britanic. Bineînțeles, cum un comunicat al palatului a precizat imediat, Majestatea Sa era dublată de un cascador. Ce ușurare! Agentul 007, de asemenea (Este puțin cam dezamăgitor, nu-i așa?...). Dar nu are importanță: jucând jocul și împărtășind gustul poporului pentru autoironie, regina, atât de des pusă în scenă în calitatea pe care o îndeplinește de mai mult de șaizeci de ani, a atins inimile tuturor britanicilor. Și, conform Casei Regale, i-a făcut „atât de multă plăcere" să fie complicea camerelor realizatorului Danny Boyle, încât a adăugat un nou record, de neuitat, excepționalului său palmares. Bravo, Doamnă!

George, bebelușul regal, este al treilea în ordinea succesiunii la tron

Duminică, 21 iulie 2013 și a doua zi au fost foarte încărcate pentru monarhiile europene. În acea duminică, ziua sărbătorii naționale a Belgiei, regele

belgienilor, Albert al II-lea, a abdicat, așa cum anunțase, în favoarea fiului său Philippe. O transmitere a puterii foarte reușită, care a provocat multă emoție printre supuși, din care reținem, mai ales, marele „*kiss*“ pe care suveranul care se retrăgea l-a adresat, public, soției lui, regina Paola. Ultima glumă publică a regelui Albert al II-lea. Încă de dimineață, comentasem această ceremonie pentru canalul francez de știri *i>Télé*. Ne temeam de un impas mediatic, pentru că zvonurile asigurau că la Londra ducesa de Cambridge ajunsese la spitalul St Mary, la Paddingon. Duminică seara, trecând dintr-o falsă alarmă într-alta, vestea încă nu se adeverise, așa că am avut timpul să mă întorc acasă, binecuvântând natura care făcea lucrurile atât de bine. Imaginați-vă că bebelușul cuplului William-Kate venea pe lume în timpul abdicării regelui Albert al II-lea și a depunerii jurământului regelui Philippe! Ar fi trebuit împărțite ecranele de televiziune în două! Și multiplicate transmisiile în direct de la Londra și Bruxelles! Un fost rege, un nou rege, un viitor rege sau o viitoare regină: o adevărată avalanșă de știri! Și tuturor celor care găseau că bebelușul regal se lăsa așteptat, pentru că era duminică, le-am răspuns că acest „*royal baby*“ era curtenitor: el nu a perturbat ceremonia belgiană. Fiecare membru regal unul câte unul, vă rog! Dintr-o politețe absolut regală, acest copil așteptase ca sărbătoarea să se termine în Belgia. Într-adevăr, frumoasa ducesă, mama lui, nu va sosi la spital decât luni dimineața, în zori. Iar eu, din nou la *i>Télé*... De data aceasta sute de milioane de persoane au așteptat, inclusiv printre republicanii de francezi incapabili să evadeze din „*royal mania*“, care îi obligă să admire, să scruteze, chiar să critice monarhiile străine, vecine sau apropiate, cu o anume fascinație, ca și cum acest spectacol le-ar lipsi la ei acasă. Toată ziua, la Londra, toți s-au pregătit, la Palatul Buckingham, în birouri, în bistrouri, în universul virtual al Internetului, lansând pronosticuri privind sexul copilului, prenumele pe care el/ea le-ar primi, nașii și nașele lui... Britanicii sunt campioni ai pariurilor, așa că fiecare *bookmaker* se află la datorie. În sfârșit! La 16:24, ora locală, se naște un băiat de 3,8 kilograme. O explozie de bucurie, aproape fără excepție, în Marea Britanie și în cele 16 țări din Commonwealth*.

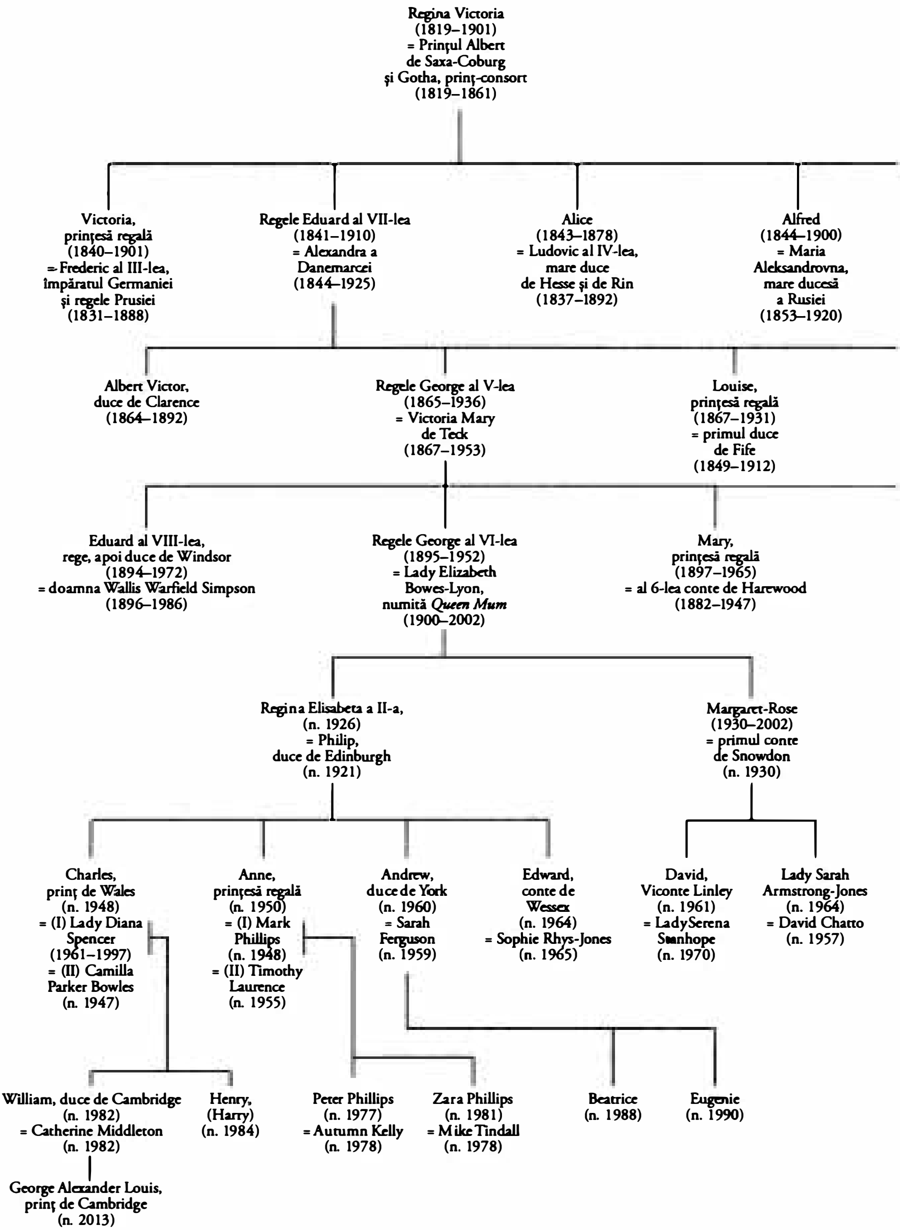
Semn că destinul familiei regale, fericirile și nefericirile lor fac parte în mod considerabil din viața politică britanică, prim-ministrul, David Cameron, a declarat: „Este un moment important pentru națiunea noastră, un moment foarte emoționant pe care întreaga țară îl împărtășește.“

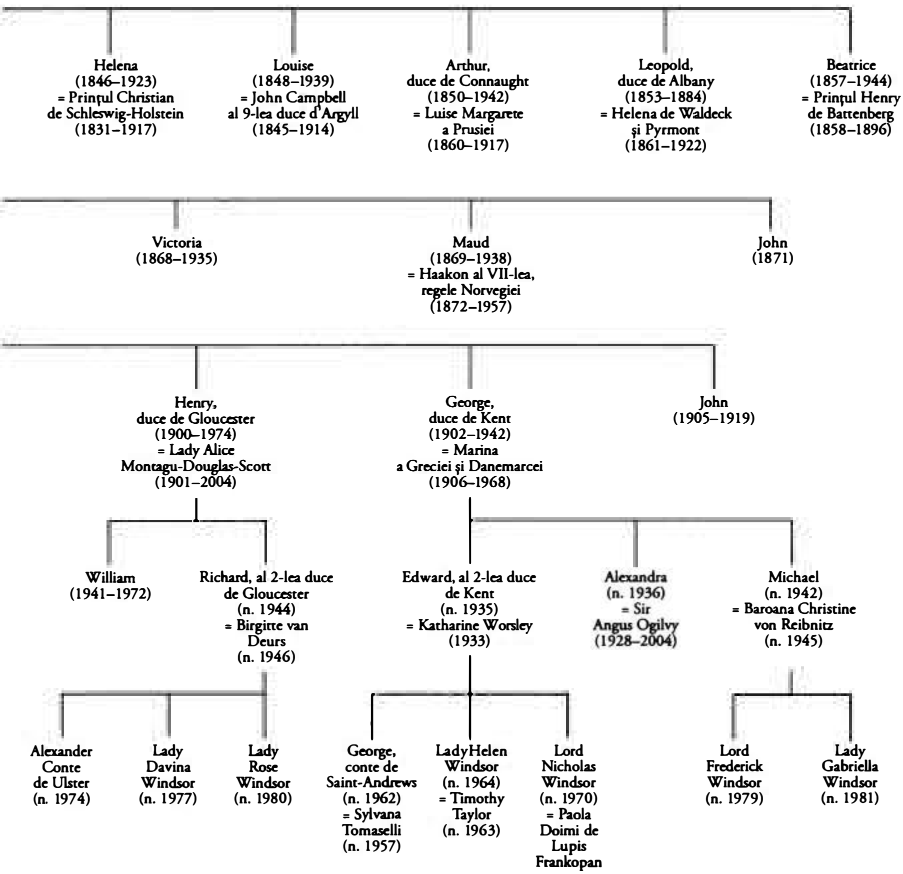
---

* Este vorba despre acele state care au ca șef de stat pe monarhul britanic. Din Commonwealth mai fac parte 5 state care au un monarh diferit de cel britanic și 31 republici. (*N. red.*)

Jurnaliștii care stăteau zi și noapte de trei săptămâni pe trotuarul din fața spitalului ieșeau în sfârșit din toropeală. Deja, emisiunile speciale care se succedau și edițiile „extra" ale ziarelor se aflau spre sfârșit. Originalitatea fiind o virtute britanică, a fost văzut chiar și un „crainic public", îmbrăcat după moda din secolul al XVIII-lea într-o uniformă (fantezistă) roșie, cu aur, cu o pălărie împodobită de pene colorate, anunțând nașterea copilului, așa cum se proceda, în alte timpuri, pentru a informa populația despre un eveniment capital. Nu era decât un farsor șarlatan care a cunoscut un moment de celebritate în fața a sute de camere și de telefoane mobile: fusese luat drept un funcționar municipal de vreme ce el își striga textul între doi polițiști! Polițiștii văzuseră și auziseră deja prea multe! Mult mai serioasă a fost tradiția anunțului oficial al nașterii: Philip Rhoses, pajul reginei străbunice, aduce de la spital buletinul medical la Palatul Buckingham, apoi apar doamna Anderson, atașata de presă a reginei, și un lacheu, care așază documentul pe un șevalet în fața palatului unde mulțimea se înghesuia. Același șevalet folosit la nașterea lui William cu 31 de ani în urmă, plus o lună și o zi... Abia după 48 de ore s-a aflat primul prenume al acestui moștenitor al Coroanei, aflat pe poziția a treia după bunicul lui, prințul Charles, și după tatăl lui. George, prenume care a fost purtat de șase monarhi, este un nume cu o puternică rezonanță și clasic, un omagiu adus lui George al VI-lea, curajosul suveran al Regatului Unit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Dar prințul George de Cambridge se numește și Louis, în amintirea amiralului Louis Mountbatten, ultimul vicerege al Indiei engleze, naș al prințului Charles și unchi al Ducelui de Edinburgh. Cu o astfel de ereditate, noul-născut nu putea să nu schițeze, conform experților, prima sa fluturare din mână regală... doar la 36 de ore după naștere! O obișnuință care trebuie creată devreme! Excepțională, în schimb, este reunirea a patru generații ale familiei Windsor în viață, Elisabeta a II-a, Charles, William și George pe fotografia de la botezul lui, trei luni mai târziu. Acest lucru nu se mai produsese din 1895, adică de la regina Victoria, înconjurată de fiul ei, viitorul Eduard al VII-lea, și de nepotul ei, viitorul George al V-lea, ținându-și pe genunchi strănepotul, pe viitorul Eduard al VIII-lea, apoi duce de Windsor. Deja o parte de eternitate...

Genealogie

Regina Victoria
(1819–1901)
= Prinţul Albert
de Saxa-Coburg
şi Gotha, prinţ-consort
(1819–1861)
Victoria,
prinţesă regală
(1840–1901)
= Frederic al III-lea,
împăratul Germaniei
şi regele Prusiei
(1831–1888)
Regele Eduard al VII-lea
(1841–1910)
= Alexandra a
Danemarcei
(1844–1925)
Alice
(1843–1878)
= Ludovic al IV-lea,
mare duce
de Hesse şi de Rin
(1837–1892)
Alfred
(1844–1900)
= Maria
Aleksandrovna,
mare ducesă
a Rusiei
(1853–1920)
Albert Victor,
duce de Clarence
(1864–1892)
Regele George al V-lea
(1865–1936)
= Victoria Mary
de Teck
(1867–1953)
Louise,
prinţesă regală
(1867–1931)
= primul duce
de Fife
(1849–1912)
Eduard al VIII-lea,
rege, apoi duce de Windsor
(1894–1972)
= doamna Wallis Warfield Simpson
(1896–1986)
Regele George al VI-lea
(1895–1952)
= Lady Elizabeth
Bowes-Lyon,
numită Queen Mum
(1900–2002)
Mary,
prinţesă regală
(1897–1965)
= al 6-lea conte de Harewood
(1882–1947)
Regina Elisabeta a II-a,
(n. 1926)
= Philip,
duce de Edinburgh
(n. 1921)
Margaret-Rose
(1930–2002)
= primul conte
de Snowdon
(n. 1930)
Charles,
prinţ de Wales
(n. 1948)
= (I) Lady Diana
Spencer
(1961–1997)
= (II) Camilla
Parker Bowles
(n. 1947)
Anne,
prinţesă regală
(n. 1950)
= (I) Mark
Phillips
(n. 1948)
= (II) Timothy
Laurence
(n. 1955)
Andrew,
duce de York
(n. 1960)
= Sarah
Ferguson
(n. 1959)
Edward,
conte de
Wessex
(n. 1964)
= Sophie Rhys-Jones
(n. 1965)
David,
Viconte Linley
(n. 1961)
= Lady Serena
Stanhope
(n. 1970)
Lady Sarah
Armstrong-Jones
(n. 1964)
= David Chatto
(n. 1957)
William, duce de Cambridge
(n. 1982)
= Catherine Middleton
(n. 1982)
Henry,
(Harry)
(n. 1984)
Peter Phillips
(n. 1977)
= Autumn Kelly
(n. 1978)
Zara Phillips
(n. 1981)
= Mike Tindall
(n. 1978)
Beatrice
(n. 1988)
Eugenie
(n. 1990)
George Alexander Louis,
prinţ de Cambridge
(n. 2013)

Helena
(1846–1923)
= Prinţul Christian
de Schleswig-Holstein
(1831–1917)
Louise
(1848–1939)
= John Campbell
al 9-lea duce d'Argyll
(1845–1914)
Arthur,
duce de Connaught
(1850–1942)
= Luise Margarete
a Prusiei
(1860–1917)
Leopold,
duce de Albany
(1853–1884)
= Helena de Waldeck
şi Pyrmont
(1861–1922)
Beatrice
(1857–1944)
= Prinţul Henry
de Battenberg
(1858–1896)
Victoria
(1868–1935)
Maud
(1869–1938)
= Haakon al VII-lea,
regele Norvegiei
(1872–1957)
John
(1871)
Henry,
duce de Gloucester
(1900–1974)
= Lady Alice
Montagu-Douglas-Scott
(1901–2004)
George,
duce de Kent
(1902–1942)
= Marina
a Greciei şi Danemarcei
(1906–1968)
John
(1905–1919)
William
(1941–1972)
Richard, al 2-lea duce
de Gloucester
(n. 1944)
= Birgitte van
Deurs
(n. 1946)
Edward, al 2-lea duce
de Kent
(n. 1935)
= Katharine Worsley
(1933)
Alexandra
(n. 1936)
= Sir
Angus Ogilvy
(1928–2004)
Michael
(n. 1942)
= Baroana Christine
von Reibnitz
(n. 1945)
Alexander
Conte
de Ulster
(n. 1974)
Lady
Davina
Windsor
(n. 1977)
Lady
Rose
Windsor
(n. 1980)
George,
conte de
Saint-Andrews
(n. 1962)
= Sylvana
Tomaselli
(n. 1957)
Lady Helen
Windsor
(n. 1964)
= Timothy
Taylor
(n. 1963)
Lord
Nicholas
Windsor
(n. 1970)
= Paola
Doimi de
Lupis
Frankopan
Lord
Frederick
Windsor
(n. 1979)
Lady
Gabriella
Windsor
(n. 1981)

Indice

C

D

E

F

N

O

P

R

S

T

V

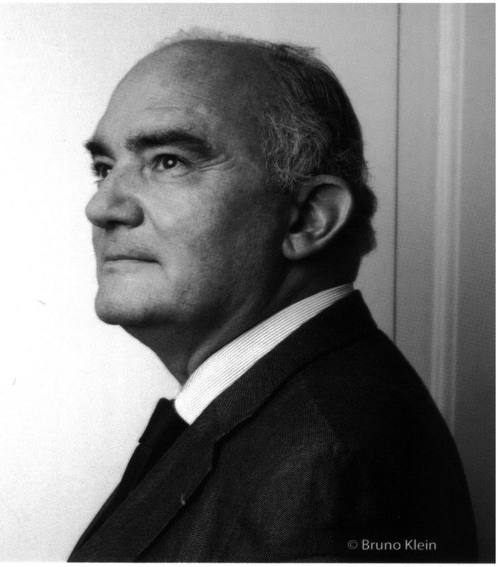
W

Y

Tiparul executat la:

EuroBusiness Tipar

office@tipografiaeurobusiness.ro
www.tipografiaeurobusiness.ro

Născut la Paris în 1943,
Jean des Cars (pe numele
întreg, Jean Marie de Pérusse
des Cars) este un scriitor și
jurnalist francez, colaborator
la *Paris Match*, *Figaro Magazine*
și *Jours de France*.
Istoric reputat și autor prolific,
el și-a creat un nume ca
pasionat cronicar al marilor
case dinastice europene și al
destinelor celor mai iluștri
reprezentanți ai acestora.
Printre lucrările sale cele mai
cunoscute se numără *Sceptrul
și sângele*, *Saga dinastiei de
Habsburg*, *Saga dinastiei de
Windsor*, *Saga favoritelor*
(publicate în limba română
la Editura Trei), precum și
Saga dinastiei Romanov, *Saga
reginelor* și biografiile dedicate
unor personalități istorice
celebre (Ludovic al II-lea al
Bavariei, împărăteasa Elisabeta
a Austriei, prințul moștenitor
Rudolf al Austriei etc.).

WINDSOR! Este cea mai mare fortăreață din lume locuită încă și astăzi și – totodată – numele dinastic ales de regele George al V-lea în 1917, în plină vâltoare a Primului Război Mondial, pentru a șterge rezonanța germanică a suveranilor de Saxa-Coburg și Gotha într-un moment în care Regatul Unit se confrunta cu Imperiul German.

Jean des Cars, maestru al cronicilor dedicate monarhiilor europene, survolează istoria acestei case dinastice sosite pe tronul Angliei în 1714 prin George I, principe elector al Casei de Hanovra, și devenite în timp sinonimă cu chintesența spiritului britanic.

De la o Anglie puternic marcată de prestigiul legendarei regine Victoria la îndelungata domnie a reginei Elisabeta a II-a, de la Imperiul Britanic care domina lumea înainte de 1914 și până la Commonwealth-ul de astăzi, de la gentlemeni cu melon până la Beatles, de la apusul glorioaselor colonii până la căsătoria lui William și Kate, des Cars derulează extraordinara saga a unei descendențe de regi, regine, prinți și prințese ale căror destine sunt adevărate pagini de roman. Cu momentele lor de fericire sau de nefericire, ei continuă să ne fascineze printr-un amestec unic de tradiție și gesturi îndrăznețe. Windsor? O pasionantă sinteză britanică.

ISBN 978-606-40-0322-5

Design copertă: Andra Radu
Ilustrație copertă: © Guliver / Getty Images